

Skydd för vuxna i internationella situationer – 2000 års Haagkonvention

*Betänkande av Utredningen om skydd för vuxna i
internationella situationer*

Stockholm 2015

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2015:74

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst.
Beställningsadress: Fritzes kundtjänst, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Webbplats: fritzes.se

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför.

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02)

En kort handledning för dem som ska svara på remiss. Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet.

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2015.

ISBN 978-91-38-24337-4

ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 23 januari 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag om ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention om internationellt skydd för vuxna. Utredaren ska analysera behovet av författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda konventionen och lämna förslag till de författningsändringar som ett tillträde till konventionen ger anledning till.

Den 23 januari 2014 förordnades hovrättsrådet, tillika vice ordföranden, Ulrika Beergrehn som särskild utredare.

Som sakkunniga i utredningen förordnades den 7 mars 2014 numera ämnesrådet Kent Löfgren och numera rådmannen Carl Rosenmüller. Carl Rosenmüller ersattes från och med den 8 september 2014 av rättssakkunnige Johan Klefbäck.

Som experter förordnades den 7 mars 2014 professorn Maarit Jänterä-Jareborg, rådmannen Maria Ek Oldsjö, juristen Gaston Fernández Palma, förbundsjuristen Eva von Schéele, advokaten Theddo Rother-Schirren och juristen Charlotte Rudebeck. Gaston Fernández Palma ersattes den 2 juni 2014 av juristen Kristina Swiech. Carl Rosenmüller förordnades den 8 september 2014 som expert.

Hovrättsassessorn Charlotte Biörklund Ugglå har varit utredningens sekreterare från den 23 januari 2014.

Utredningen, som har antagit namnet Utredningen om skydd för vuxna i internationella situationer, överlämnar härmed betänkandet *Skydd för vuxna i internationella situationer – 2000 års Haagkonvention* (SOU 2015:74). Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Stockholm i augusti 2015

Ulrika Beergrehn

/Charlotte Börklund Uggla

Innehåll

Förkortningar och ordförklaringar	19
Sammanfattning	25
Summary	41
1 Författningsförslag.....	59
1.1 Förslag till lag om 2000 års Haagkonvention.....	59
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap	62
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	69
1.4 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	71
1.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	73

Del I

Inledning och bakgrund

2 Uppdraget	77
2.1 Utredningens direktiv.....	77
2.2 Utredningens arbete	78
2.3 Betänkandets disposition.....	79

3	Bakgrund	81
3.1	Skydd för vuxna.....	81
3.2	Behovet av skydd för vuxna i internationella situationer.....	82
3.3	Haagkonferensen för internationell privaträtt	84
3.4	Haagkonventioner rörande skydd för vuxna.....	84
3.5	EU och 2000 års Haagkonvention	85
3.5.1	Medlemsstaternas behörighet och EU:s möjlighet att ansluta sig till konventionen	85
3.5.2	Arbetet inom EU med internationellt skydd för vuxna	86
3.6	Övrigt internationellt samarbete och arbete angående hjälp- och skyddsbehövande vuxna	89
3.6.1	1931 års nordiska äktenskapskonvention och andra internordiska regleringar	89
3.6.2	Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	90
3.6.3	Europarådets rekommendation om det rättsliga skyddet för hjälpbehövande vuxna	91
3.6.4	Pågående arbete om beslutsförmögna personers ställning	92
4	Gällande rätt	95
4.1	Inledning	95
4.2	Aktuell lagstiftning.....	96
4.2.1	Konventionsbunden och mellanstatligt harmoniserad lagstiftning	96
4.2.2	Svensk autonom lagstiftning	97
4.3	Svensk internationell behörighet	98
4.3.1	God man och förvaltare	98
4.3.2	Omyndigförklaring	101
4.3.3	Vård och omhändertagande.....	101
4.3.4	Interimistiska beslut	103
4.3.5	Beslut med territoriell effekt	104

4.4	Tillämplig lag	105
4.4.1	God man och förvaltare	105
4.4.2	Omyndigförklaring	107
4.4.3	Vård och omhändertagande	108
4.4.4	Skydd för tredje man.....	108
4.4.5	Ordre public-förbehållet enligt 1904 års lag.....	109
4.5	Erkännande och verkställighet	110
4.5.1	Utgångspunkter.....	110
4.5.2	1931 års förordning	110
4.5.3	1988 års lag.....	111
4.5.4	Lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling	112
4.5.5	1904 års lag.....	113
4.6	Svensk materiell rätt i fråga om godmanskap, förvaltarskap, vård och omhändertagande.....	114
4.6.1	Godmanskap.....	114
4.6.2	Förvaltarskap	116
4.6.3	Frivillig vård enligt SoL och LSS	117
4.6.4	Tvångsvård enligt LVM, LVU och LPT.....	119
4.6.5	Verkställighetsförfarande enligt utsökningsbalken.....	123

Del II

2000 års Haagkonvention

5	2000 års Haagkonvention – innehåll, offentligrättsliga aspekter och tolkning	127
5.1	Konventionens innehåll.....	127
5.2	De offentligrättsliga aspekterna.....	128
5.2.1	Allmänt.....	128
5.2.2	En gradvis förändrad hållning gentemot utländska offentligrättsliga anspråk	130
5.2.3	2000 års Haagkonvention	132
5.3	Språkversioner och tolkningen av konventionen.....	133
5.4	Hemvistbegreppet.....	135

6	Tillträde till 2000 års Haagkonvention	137
6.1	Frågan om Sveriges tillträde till 2000 års Haagkonvention	137
6.1.1	Utgångspunkter	137
6.1.2	EU-rättsliga aspekter, FN och intresset av nordisk rättslikhet	138
6.1.3	Konventionens regelverk	139
6.1.4	Sammantagen bedömning	141
6.2	Införlivande genom inkorporering	142
7	Tillämpningsområdet för 2000 års Haagkonvention	145
7.1	Utgångspunkter och målsättningar för konventionssamarbetet (ingressen)	145
7.2	Tillämpningsområde och ändamål (artikel 1)	146
7.2.1	Skydd för vuxna i internationella situationer (artikel 1.1)	146
7.2.2	Fastställande av den stat vars myndigheter är behöriga att vidta skyddsåtgärder (artikel 1.2.a)	147
7.2.3	Fastställande av tillämplig lag (artiklarna 1.2.b och 1.2.c)	152
7.2.4	Föreskrivande av erkännande och verkställighet (artikel 1.2.d)	153
7.2.5	Samarbete mellan myndigheterna (artikel 1.2.e)	153
7.3	Definition av en vuxen (artikel 2)	153
7.4	Åtgärder som omfattas av konventionen (artikel 3)	155
7.4.1	Allmänt	155
7.4.2	Fastställande av den nedsatta eller bristande personliga förmågan och förordnande av skyddsåtgärder (artikel 3.a)	156
7.4.3	Förordnande att ställa en vuxen under en rättslig eller administrativ myndighets skydd (artikel 3.b)	157
7.4.4	Förvaltarskap, godmanskap och liknande institut (artikel 3.c)	158

7.4.5	Förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom (artikel 3.d)	158
7.4.6	Placering av den vuxne på en institution eller något annat ställe där skydd kan tillhandahållas (artikel 3.e)	159
7.4.7	Förvaltning av, bevarande av eller förfogande över den vuxnes egendom (artikel 3.f)	160
7.4.8	Beviljande av tillstånd till ett särskilt ingripande för att skydda den vuxne eller dennes egendom (artikel 3.g)	161
7.5	Åtgärder som utesluts från konventionen (artikel 4)	162
7.5.1	Allmänt	162
7.5.2	Underhållsskyldighet (artikel 4.1.a)	163
7.5.3	Ingående, annullering och upplösning av äktenskap (artikel 4.1.b)	164
7.5.4	Förmögenhetsförhållanden i äktenskap eller i motsvarande förhållanden (artikel 4.1.c)	164
7.5.5	Truster eller arv (artikel 4.1.d)	165
7.5.6	Social trygghet (artikel 4.1.e)	165
7.5.7	Offentlighetsrättsliga åtgärder av allmän karaktär för hälsa (artikel 4.1.f)	166
7.5.8	Åtgärder som vidtas mot en person till följd av att han eller hon har begått brottsliga gärningar (artikel 4.1.g)	166
7.5.9	Beslut i fråga om rätt till asyl och om invandring (artikel 4.1.h)	167
7.5.10	Åtgärder som uteslutande vidtas för att trygga den allmänna säkerheten (artikel 4.1.i)	167
7.5.11	Behörighet att verka som den vuxnes företrädare (artikel 4.2)	168
8	Behörighet enligt 2000 års Haagkonvention	169
8.1	Allmänt om behörighetsbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention	169
8.1.1	Behörighetsbestämmelserna och deras inbördes förhållanden	169

8.1.2	Något om behörighetsbestämmelsernas allmänna tillämplighet och autonom rätt.....	171
8.1.3	Tidpunkt för behörighet.....	172
8.2	Behörighet för myndigheterna i den vuxnes hemvistland (artikel 5)	174
8.2.1	Behörighet utifrån hemvistet (artikel 5.1).....	174
8.2.2	Nytt hemvist i en annan fördragsslutande stat (artikel 5.2)	175
8.3	Behörighet för myndigheterna i den vuxnes vistelse-land i vissa fall (artikel 6)	176
8.4	Behörighet i det land där den vuxne är medborgare (artikel 7)	179
8.4.1	Allmänt om tillämpningen av artikel 7	179
8.4.2	Förutsättningar för medborgarlandets behörighet (artikel 7.1).....	180
8.4.3	Medborgarlandets subsidiära behörighet (artikel 7.2 och 7.3).....	181
8.5	Överföring av behörighet att vidta skyddsåtgärder (artikel 8)	183
8.6	Behörighet i det land där den vuxne har egendom (artikel 9)	188
8.7	Åtgärder i brådskande fall (artikel 10)	189
8.7.1	Behörighet i brådskande fall (artikel 10.1)	189
8.7.2	Upphörandet av åtgärder som har vidtagits i brådskande fall och lämnandet av information (artikel 10.2–10.4)	190
8.8	Tillfälliga åtgärder med territoriell effekt (artikel 11).....	192
8.9	Vidtagna åtgärders kontinuitet (artikel 12)	194
8.10	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	196
8.10.1	Allmänt	196
8.10.2	Behörighet enligt artiklarna 5–11	196
8.10.3	Särskilt om överföring av behörighet att vidta skyddsåtgärder (artikel 8).....	201

8.10.4	Vidtagna åtgärders kontinuitet (artikel 12)	211
9	Tillämplig lag enligt 2000 års Haagkonvention	213
9.1	Allmänt om bestämmelserna om tillämplig lag i 2000 års Haagkonvention	213
9.2	Tillämplig lag vid utövande av behörighet (artikel 13)	214
9.3	Tillämpningen av en åtgärd i en annan stat än där åtgärden beslutades (artikel 14)	215
9.4	Skydd för tredje man (artikel 17).....	217
9.5	Övriga lagvalsregler (artiklarna 18–21)	219
9.5.1	Icke-fördragsslutande staters lag och förbudet mot renvoi (artiklarna 18–19).....	219
9.5.2	Internationellt tvingande bestämmelser (artikel 20)	220
9.5.3	Ordre public (artikel 21).....	222
9.6	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	222
9.6.1	Tillämplig lag vid utövande av behörighet (artiklarna 13 och 14)	222
9.6.2	Skydd för tredje man och övriga bestämmelser om tillämplig lag (artiklarna 17–21)	223
10	Särskilt om framtidsfullmakter	225
10.1	Inledning.....	225
10.2	Artikel 15.....	226
10.2.1	Framtidsfullmakter.....	226
10.2.2	Hemvistlandets lag är tillämplig	227
10.2.3	Val av tillämplig lag.....	227
10.2.4	Tillämplig lag på sättet för utövandet av rätten att företräda den vuxne	229
10.3	Artikel 16.....	229
10.4	Framtidsfullmakter och andra fullmakter	230
10.5	Förslag rörande framtidsfullmakter.....	230

10.6	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	231
10.6.1	Inledning.....	232
10.6.2	Behörighet i anledning av artiklarna 15 och 16 ...	233
10.6.3	Om framtidsfullmakter införs i svensk materiell rätt	234
11	Erkännande och verkställighet enligt 2000 års Haagkonvention.....	235
11.1	Allmänt om bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 2000 års Haagkonvention.....	235
11.2	Erkännande (artikel 22)	236
11.2.1	Erkännande som huvudregel.....	236
11.2.2	Vägransgrunder	237
11.3	Beslut i fråga om erkännande eller icke-erkännande av en åtgärd (artikel 23).....	241
11.4	Exekvaturförfarandet och förbuden mot omprövning (artiklarna 24–26)	242
11.4.1	Bedömningen av de faktiska omständigheterna (artikel 24)	242
11.4.2	Verkställbarhetsförklaring (artikel 25)	243
11.4.3	Förbud mot omprövning i sak (artikel 26)	245
11.5	Verkställighet (artikel 27)	246
11.6	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	248
11.6.1	Inledning.....	248
11.6.2	Erkännande och vägransgrunder (artiklarna 22 och 25.3)	248
11.6.3	Behörig domstol vid beslut om erkännande och exekvaturförfarandet (artiklarna 23 och 25)	249
11.6.4	Handläggningsfrågor vid beslut om erkännande och verkställbarhetsförfarandet (artiklarna 23 och 25).....	254
11.6.5	Förbuden mot omprövning (artiklarna 24 och 26)	257

11.6.6	Verkställighet (artikel 27)	257
12	Samarbete, centralmyndigheten och tillhandahållande av information enligt 2000 års Haagkonvention	261
12.1	Allmänt om samarbete och tillhandahållande av information enligt 2000 års Haagkonvention	261
12.2	Svensk rätt i fråga om sekretess, anmälnings- och underrättelseskyldighet samt personuppgiftsbehandling...	263
12.2.1	Utlämnande av uppgifter	263
12.2.2	Sekretess hos vissa myndigheter.....	264
12.2.3	Anmälnings- och underrättelseskyldighet i vissa fall	268
12.2.4	Behandling av personuppgifter	269
12.3	Centralmyndighetssamarbete enligt andra internationella instrument.....	270
12.4	Centralmyndigheten.....	272
12.4.1	Centralmyndighetens funktion enligt konventionen (artikel 28)	272
12.4.2	Centralmyndighetens uppgifter enligt konventionen (artiklarna 29 och 30)	272
12.5	Samförstånds lösningar (artikel 31)	274
12.6	Upplysningar om en enskild vuxen	274
12.6.1	Allmänt.....	274
12.6.2	Inför vidtagandet och genomförandet av en åtgärd (artikel 32)	275
12.6.3	Om den vuxne utsätts för allvarlig fara (artikel 34)	277
12.6.4	Hinder mot att begära eller överlämna uppgifter (artikel 35)	278
12.7	Avgifter och avtal mellan stater (artiklarna 36 och 37)	278
12.8	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	280
12.8.1	Centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention	280

12.8.2	Centralmyndighetens uppgifter (artiklarna 29 och 30)	283
12.8.3	Samförståndslösningar (artikel 31)	285
12.8.4	Upplysningar om en enskild vuxen (artiklarna 32, 34 och 35).....	286
12.8.5	Sekretess för uppgifter hos centralmyndigheten	292
12.8.6	Överföring av personuppgifter till ett land utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet	292
12.8.7	Avgifter och avtal mellan staterna (artiklarna 36 och 37).....	294
13	Särskilt om placeringen av vuxna i en annan fördragsslutande stat.....	297
13.1	Allmänt.....	297
13.2	Samrådsskyldighet inför placeringen av en vuxen i en annan fördragsslutande stat (artikel 33)	298
13.3	Allmänt om den svenska regleringen av särskilt boende och vård utanför det egna hemmet.....	300
13.4	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	302
13.4.1	Utgångspunkter för prövningen av en placering.....	302
13.4.2	Behörighet vid prövningen av en placering i Sverige.....	305
13.4.3	Förutsättningar för godtagande av placeringar i Sverige och svenska beslut om boende i en annan fördragsslutande stat.....	306
13.4.4	Överklagan av beslut enligt artikel 33.....	313
14	2000 års Haagkonventions förhållande till andra internationella instrument och autonom rätt	315
14.1	Allmänt.....	315
14.2	Förhållandet mellan 2000 års Haagkonvention och 1905 års Haagkonvention	316

14.3	Förhållandet mellan 2000 års Haagkonvention och andra internationella instrument (artikel 49)	316
14.4	2000 års Haagkonvention i förhållande till autonom rätt.....	318
14.5	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	319
15	Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser i 2000 års Haagkonvention	321
15.1	De allmänna bestämmelserna och slutbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention.....	321
15.2	Intyg.....	321
15.2.1	Artikel 38 2000 års Haagkonvention	322
15.2.2	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	324
15.3	Behandlingen av personuppgifter och sekretess	326
15.3.1	Artiklarna 39 och 40 2000 års Haagkonvention	326
15.3.2	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	327
15.4	Övergångsbestämmelser (artikel 50).....	331
15.4.1	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	332
15.5	Översättning av handlingar och reservationsmöjligheter... ..	332
15.5.1	Översättning av handlingar (artikel 51)	332
15.5.2	Reservationsmöjligheter (artikel 56).....	333
15.5.3	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	334
15.6	Övriga bestämmelser	335
15.6.1	Undantag från krav på legalisering (artikel 41) ...	335
15.6.2	Bestämmelser som rör stater med flera rättssystem	336
15.6.3	Utvärdering av tillämpningen	336
15.6.4	Undertecknande, ratificering m.m.	337

15.6.5	Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser	337
--------	---	-----

Del III **Autonom rätt**

16	Behovet av autonoma bestämmelser	341
16.1	Utgångspunkter.....	341
16.2	Ändringsbehov i 5 kap. 1904 års lag.....	343
16.2.1	Inledning.....	343
16.2.2	Behörighet	345
16.2.3	Tillämplig lag.....	351
16.2.4	Erkännande och verkställighet	354
16.2.5	Övriga lagändringar i 1904 års lag.....	360
16.3	Särskilt om ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat bör göras allmänt tillämplig ..	368

Del IV **Lagtekniska frågor m.m.**

17	Lagtekniska lösningar.....	373
17.1	En särskild lag för bestämmelser avseende 2000 års Haagkonvention	373
17.2	Frågan om inkorporering.....	374
17.3	5 kap. 1904 års lag.....	375
18	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	377
18.1	Ikraftträdande	377
18.2	Övergångsbestämmelser	378
18.2.1	Lagen om 2000 års Haagkonvention och de kompletterande bestämmelserna till konventionen.....	378
18.2.2	1904 års lag och övriga lagar.....	378

19	Förslagets konsekvenser	381
19.1	Konsekvenser för enskilda	381
19.2	Konsekvenser för det allmänna.....	383
19.2.1	Allmänt.....	383
19.2.2	Socialstyrelsen.....	384
19.2.3	Domstolarna	388
19.2.4	Kommun och landsting.....	390

Del V Författningskommentar

20	Författningskommentar	395
20.1	Inledning.....	395
20.2	Förslaget till lag om 2000 års Haagkonvention	395
20.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap	401
20.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	409
20.5	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).....	412
20.6	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	417

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2014:5	421
Bilaga 2	2000 års Haagkonvention.....	429

Förkortningar och ordförklaringar

1904 års lag	lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap
1905 års Haagkonvention	Den i Haag den 17 juli 1905 dagtecknade konventionen om omyndighetsförklaring och därmed jämförbara skyddsåtgärder
1931 års förordning	förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap
1961 års Haagkonvention	Den i Haag den 5 oktober 1961 dagtecknade konventionen om myndigheters behörighet och tillämplig lag i frågor till skydd för underåriga
1980 års Europarådskonvention	Den i Luxemburg den 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn
1980 års Haagkonvention	Den i Haag den 25 oktober 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn

1993 års Haagkonvention	Den i Haag den 29 maj 1993 dagtecknade konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner
1996 års Haagkonvention	Den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldransvar och åtgärder till skydd för barn
2000 års Haagkonvention	Den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna
arvsförordningen	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg
autonom rätt	Bestämmelser som gäller utan någon konventionsbundenhet och som inte är resultatet av mellanstatligt samarbete
bet.	betänkande
Bryssel I-förordningen	Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område

Bryssel II-förordningen	Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000
CU	Civilutskottet
dataskyddsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter
den förklarande rapporten dir.	se ”Explanatory Report”
Ds	Regeringens direktiv
EES	Departementsserien
EU	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
Europakonventionen	Europeiska unionen
EU-domstolen	Europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Explanatory report	Europeiska unionens domstol
	Den förklarande rapporten till 2000 års Haagkonvention, upprättad av professor Paul Lagarde år 2003, och tillgänglig på Haagkonferensens hemsida < www.hcch.net >
FB	föräldrabalken
FN	Förenta nationerna

Haagkonferensen	Haagkonferensen för internationell privaträtt
HD	Högsta domstolen
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
JO kommissionen	Riksdagens ombudsmän Europeiska unionens kommission
LPT	lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård
LSS	lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
LVM	lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall
LVU	lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
medlemsstat	en stat som är medlem i Europeiska unionen
MIA	Myndigheten för internationella adoptionsfrågor
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avd. I
NJA II	Nytt juridiskt arkiv, avd. II
OSL	offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
prop.	proposition
PUL	personuppgiftslagen (1998:204)
regeringsformen	kungörelsen (1974:152) om beslutad ny regeringsform
rskr.	riksdagsskrivelse
rådet	Europeiska unionens råd
SFS	Svensk författningssamling
SoL	socialtjänstlagen (2001:453)

SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
SÖ	Sveriges överenskommelser med främmande makter
UD	Utrikesdepartementet
underhållsförordningen	Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet
ÄFL	den äldre och upphävda förvaltningslagen (1971:290)

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningen har fått i uppdrag att överväga ett svenskt tillträde till den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna (2000 års Haagkonvention).

I utredningens uppdrag ingår att undersöka hur svensk rätt förhåller sig till bestämmelserna i konventionen och att belysa förhållandet till andra internationella instrument på området. Ställning ska tas till hur konventionen bör införlivas i svensk rätt och om Sverige bör reservera sig. Förslag på författningsändringar ska lämnas.

Utredningen ska också lämna förslag på vilken myndighet som lämpligen ska utses till centralmyndighet i förhållande till 2000 års Haagkonvention och om vissa uppgifter bör utföras av centralmyndigheten eller av andra myndigheter eller organ.

Om utredningen under arbetets gång skulle finna att någon anknytande internationellt privaträttslig fråga bör tas upp, står det utredningen fritt att göra det.

Tillträde till 2000 års Haagkonvention

I dagens globaliserade samhälle måste Sverige kunna erbjuda ett tidsenligt skydd för vuxna i gränsöverskridande situationer. Utredningen föreslår därför att Sverige ska tillträda 2000 års Haagkonvention genom att regeringen, efter riksdagens godkännande av konventionen, ratificerar den. Konventionen ska införlivas med svensk rätt genom inkorporering, vilket innebär att konventionens bestämmelser kommer att gälla som lag i Sverige. Förslaget omfattar artiklarna 1–50 2000 års Haagkonvention, medan utredningen gör bedömningen att artikel 51 bör tas in i en förordning med

kompletterande bestämmelser till konventionen samt att slutbestämmelserna inte bör inkorporeras.

De bestämmelser i konventionen som inkorporeras ska ges företräde i förhållandet till andra fördragsslutande stater, vilket anges i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (1904 års lag).

2000 års Haagkonvention och förslag till lagändringar och kompletterande bestämmelser

Tillämpningsområde

Ett av syftena med 2000 års Haagkonvention är att förbättra skyddet för vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte kan ta tillvara sina intressen i internationella situationer. För att uppnå detta syfte innehåller konventionen bestämmelser som reglerar vilket lands myndigheter som ska vara *behöriga* att vidta åtgärder, liksom bestämmelser om *vilket lands lag* som ska tillämpas i olika situationer. Även frågan om *erkännande* av åtgärder som har vidtagits i de fördragsslutande staterna regleras, liksom förutsättningarna för deras *verkställighet* i en annan fördragsslutande stat. Konventionen innehåller också bestämmelser om *samarbete* mellan myndigheter i olika fördragsslutande stater.

2000 års Haagkonvention är tillämplig på åtgärder till skydd för sårbara personer från och med 18 års ålder. Konventionen omfattar såväl privaträttsliga som offentligrättsliga skyddsåtgärder. Åtgärderna kan till exempel röra godmanskap, förvaltarskap och liknande institut enligt utländsk rätt. Även förordnandet av en stöd- eller kontaktperson, eller en personlig assistent omfattas av tillämpningsområdet för konventionen. Dessutom omfattas insatser för vuxna i familjehem eller på en institution, förordnande att ställa en vuxen under en rättslig eller administrativ myndighets skydd samt förvaltning av den vuxnes egendom. Däremot omfattas inte frågor om bland annat underhållsskyldighet, ingående, annullering och upplösning av äktenskap, förmögenhetsförhållanden i äktenskap, social trygghet eller beslut i fråga om rätt till asyl och om invandring.

Behörighet enligt 2000 års Haagkonvention

2000 års Haagkonvention reglerar myndigheters internationella behörighet i frågor om skyddsåtgärder för vuxna. Konventionens bestämmelser ger internationell behörighet till svenska myndigheter när en vuxen har *hemvist i Sverige* och i förhållande till vuxna i Sverige *vars hemvist inte kan fastställas* eller *som är på flykt*. Hemvistlandet och, om hemvistet inte kan fastställas, vistelselandet kan avstå sin behörighet till förmån för myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne är *medborgare*. Därtill är myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har *egendom* behöriga att vidta skyddsåtgärder när det gäller egendomen. Konventionen ger därutöver behörighet till svenska myndigheter i förhållande till vuxna som vistas i Sverige (eller i förhållande till vuxnas egendom i Sverige) om det är fråga om *brådskande fall* eller med avseende på så kallade *territoriella åtgärder* som endast gäller i Sverige.

Utredningen föreslår att det i lag införs en bestämmelse om reservforum för socialnämnden i situationer då svensk behörighet föreligger enligt 2000 års Haagkonvention, men då det inte finns någon behörig socialnämnd enligt det nuvarande svenska regelverket. Det föreslås också att behörighetsbestämmelserna i 5 kap. 2 och 4 §§ 1904 års lag, för brådskande situationer och för de fall när en utländsk medborgare har hemvist här i landet, upphävs. De situationer som nu regleras av nämnda bestämmelser kommer efter ett tillträde till 2000 års Haagkonvention att regleras av konventionen. I övrigt behövs, enligt utredningens bedömning, inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i lag för att konventionens behörighetsregler ska kunna följas.

Det finns en inbyggd flexibilitet i 2000 års Haagkonvention så att den internationella behörigheten så långt möjligt kan bestämmas utifrån den vuxnes intresse i varje enskilt fall. Enligt konventionen är det möjligt för myndigheterna i två fördragsslutande stater att i ett visst fall, med beaktande av den vuxnes intresse, komma överens om vilket lands myndighet som ska vara behörig. Möjligheten att "överföra" behörighet från en fördragsslutande stat till en annan kommer bara i fråga om båda myndigheterna är överens om att detta ligger i den vuxnes intresse. En överföring av behörighet till ett annat land förutsätter att den vuxne har en viss anknytning till det landet.

Utredningen gör bedömningen att en svensk myndighets rätt att framställa en begäran om överföring av behörighet till en myndighet i en annan fördragsslutande stat och skyldigheten att ta emot en motsvarande begäran från en myndighet i en annan fördragsslutande stat inte kräver några lagändringar eller några kompletterande bestämmelser. Det bör inte heller utses några särskilda myndigheter till vilka en begäran om överföring av behörighet ska riktas. Det bör i stället vara tillåtet för en myndighet i en annan fördragsslutande stat att rikta en begäran antingen direkt till en behörig svensk myndighet eller till centralmyndigheten för vidarebefordring till den behöriga svenska myndigheten. Utredningen gör bedömningen att det bör föreskrivas i förordning att centralmyndigheten genast ska vidarebefordra en begäran enligt 2000 års Haagkonvention till behörig svensk myndighet.

Tillämplig lag enligt 2000 års Haagkonvention

2000 års Haagkonvention innehåller bestämmelser om vilket lands lag som ska tillämpas när en åtgärd vidtas till skydd för en vuxen. I enlighet med huvudregeln i konventionen ska svenska myndigheter i första hand *tillämpa svensk lag vid utövandet av sin behörighet* enligt bestämmelserna i konventionen. Undantagsvis får dock utländsk lag beaktas eller tillämpas.

Konventionen innehåller också bestämmelser om *giltigheten av en rättshandling mellan den vuxnes företrädare och en tredje man*. Ett visst skydd ges enligt bestämmelsen åt en tredje man i god tro, för det fall den vuxnes företrädare är behörig enligt lagen i den stat där rättshandlingen företogs men inte behörig enligt den lag som utpekats primärt enligt bestämmelserna i lagvalskapet.

Bestämmelserna om tillämplig lag utgör inte något hinder mot att tillämpa bestämmelser i lagen i den stat där den vuxne ska skyddas, när tillämpningen av sådana bestämmelser är tvingande oavsett vilken lag som i övrigt är tillämplig – så kallade *internationellt tvingande bestämmelser*.

Om tillämpningen av den lag som utpekats enligt 2000 års Haagkonvention skulle vara uppenbart oförenlig med grunderna för den svenska rättsordningen, det vill säga skulle strida mot *ordre public*, får den lagen åsidosättas i den mån som är nödvändigt.

Konventionens bestämmelser om tillämplig lag kräver inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i svensk lag.

Särskilt om framtidsfullmakter

2000 års Haagkonvention omfattar frågan om vilken stats lag som ska tillämpas på *framtidfullmakter*, det vill säga fullmakter som är avsedda att utövas när fullmaktsgivaren inte längre förmår att skydda sina intressen. Detta innebär att stater som inte har institutet framtidsfullmakt men som har tillträtt konventionen i praktiken kan komma att behöva ge effekt åt framtidsfullmakter enligt en annan stats lag. I Sverige finns inte institutet framtidsfullmakt.

I konventionen regleras vilket lands lag som ska tillämpas på förekomsten, omfattningen, ändring och upphörande av en framtidsfullmakt. Fullmaktsgivaren har ett visst utrymme att själv i fullmakten anvisa vilken lag som ska vara tillämplig. Det finns även en möjlighet för behöriga myndigheter att återkalla eller ändra rätten att företräda den vuxne genom en framtidsfullmakt.

Utredningen föreslår att behörig domstol i frågor som gäller framtidsfullmakter ska vara tingsrätten i den ort där fullmaktsgivaren har hemvist. Om fullmaktsgivaren inte har hemvist i Sverige, ska Stockholms tingsrätt vara reservforum. Vid handläggningen ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. Om institutet framtidsfullmakt framöver införs i svensk materiell rätt gör utredningen bedömningen att det bör sörjas för att det finns en svensk behörig myndighet för utlandsanknutna situationer.

Erkännande och verkställighet enligt 2000 års Haagkonvention

En åtgärd som har vidtagits i en fördragsslutande stat med stöd av bestämmelserna i 2000 års Haagkonvention ska som huvudregel *erkännas* i övriga fördragsslutande stater. Det finns dock omständigheter som gör att en åtgärd inte behöver erkännas. En sådan situation föreligger till exempel om åtgärden, i strid mot grundläggande svenska förfaranderegler, har vidtagits inom ramen för ett förfarande utan att den vuxne har fått möjlighet att komma till tals (gäller inte brådskande fall). En annan grund för att vägra erkännande är om åtgärden är oförenlig med en senare åtgärd vidtagen i

Sverige. De parter som berörs av en åtgärd kan begära att svensk myndighet i ett särskilt förfarande *prövar om åtgärden erkänns eller inte* i Sverige.

Om en åtgärd som vidtas i en fördragsslutande stat i och för sig är verkställbar där, men önskas verkställd i Sverige, ska åtgärden på ansökan *förklaras verkställbar* här i landet. Samma vägransgrunder som gäller i fråga om erkännande är dock tillämpliga vid prövningen, och kan alltså leda till att en ansökan avslås. För det fall åtgärden förklaras verkställbar i Sverige ska den verkställas som om den hade vidtagits i Sverige, enligt svensk lag.

Utredningen föreslår vissa kompletterande bestämmelser som ska gälla i förhållande till både en ansökan om att en åtgärd ska erkännas eller inte och en ansökan om att en åtgärd ska förklaras verkställbar i Sverige. Ett av dessa förslag är att den tingsrätt som regeringen föreskriver ska vara behörig myndighet, oavsett om åtgärden enligt svenska regler betraktas som offentligrättslig eller privaträttslig. Behörigheten bör emellertid delas upp utifrån om det är fråga om åtgärder som helt eller delvis rör den vuxnes person eller om åtgärder som rör egendom. En ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring som helt eller delvis avser en vuxens person bör göras till tingsrätten i den ort där den vuxne har hemvist. Om den vuxne inte har hemvist i Sverige bör ansökan göras till Stockholms tingsrätt. En ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring som rör en vuxens egendom bör i stället göras till den tingsrätt som prövar överklaganden i utsökningsmål. Vilken tingsrätt som i det enskilda fallet är behörig bör i flertalet fall bestämmas utifrån var motparten till den som ansöker om att en utländsk åtgärd ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige har sin hemvist. Om motparten inte har sin hemvist i Sverige bör ansökan göras till Nacka tingsrätt.

Utredningen föreslår också vissa bestämmelser kring själva förfarandet, till exempel när det gäller vilka handlingar som ska ges in till tingsrätten och att handlingarna som huvudregel ska vara översatta till svenska språket. Eftersom ett avgörande kan innehålla både ställningstaganden som omfattas av konventionens tillämpningsområde och sådana som inte gör det, föreslår utredningen att tingsrätten ska kunna förklara att avgörandet gäller eller är verkställbart endast i vissa delar.

Vidare föreslår utredningen att det ska införas en kompletterande bestämmelse i lag om verkställighet av en utländsk åtgärd. Enligt förslaget ska den utländska åtgärden verkställas enligt svensk rätt i enlighet med de regler som gäller för verkställighet av ett svenskt avgörande i en motsvarande fråga.

Samarbete, centralmyndigheten och tillhandahållande av information enligt 2000 års Haagkonvention

En mycket viktig förutsättning för att 2000 års Haagkonvention ska fungera på avsett sätt är ett gott samarbete mellan de fördragsslutande staternas myndigheter och ett tillhandahållande av information dem emellan. Konventionen innehåller därför ett flertal bestämmelser om detta.

Enligt konventionen ska de fördragsslutande staterna utse en centralmyndighet. Centralmyndigheten har vissa uppgifter som ska utföras antingen av centralmyndigheten själv eller genom andra myndigheter eller organ. Tillhandahållandet av upplysningar om svenska lagar, uppmuntrandet till medling, förlikning eller liknande åtgärder för att uppnå samförståndslösningar samt hjälp med att lokalisera en vuxen i Sverige är exempel på sådana uppgifter. Utredningen har övervägt vilken myndighet som bör utses till centralmyndighet och stannat för att ansvaret för att fullgöra denna uppgift bör ligga på Socialstyrelsen. Utredningen anser att uppgifterna för centralmyndigheten inte kräver några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

I konventionen finns också bestämmelser om överlämnande av uppgifter och information mellan centralmyndigheter eller andra myndigheter i de fördragsslutande staterna. Det kan gälla möjligheten för en myndighet i en fördragsslutande stat, som överväger åtgärder, att begära att en myndighet i en annan fördragsslutande stat ska överlämna relevanta uppgifter. Inkommande framställningar om upplysningar bör enligt utredningen inte centraliseras till centralmyndigheten. När det är en svensk myndighet som överväger åtgärder är det enligt utredningens uppfattning den myndighet som överväger åtgärder som också bör ställa frågan. När frågan kommer från en utländsk myndighet är det den svenska myndighet som har den relevanta informationen som är behörig att handlägga en sådan begäran. Om en vuxen utsätts för allvarlig fara ska berörda

svenska myndigheter underrätta myndigheterna i en annan stat där den vuxne finns om faran och om vidtagna eller övervägda åtgärder.

Uppgifter som kommer till centralmyndigheten kan avse enskildas personliga och ekonomiska förhållanden. Det finns i dag inte någon sekretessbestämmelse i sekretesslagen (1980:100) (OSL) som kan bli tillämplig för centralmyndigheten. Utredningen föreslår en sekretessbestämmelse för nämnda uppgifter hos Socialstyrelsen i dess egenskap av centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs.

En sekretessbelagd uppgift får inte lämnas ut till en utländsk myndighet annat än om utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift i lag eller förordning, eller om uppgiften i motsvarande fall skulle få utlämnas till en svensk myndighet, och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten. Mot bakgrund av att utredningen föreslår att konventionen ska införlivas med svensk rätt genom inkorporering, får ett utlämnande ske i enlighet med konventionens bestämmelser. Bestämmelserna om överlämnande av uppgifter och information kräver inte heller i övrigt några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i lag.

Enligt personuppgiftslagen (1998:204) är det som huvudregel förbjudet att överföra personuppgifter till en stat som inte ingår i Europeiska unionen eller är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), om landet inte har en adekvat nivå för skyddet av personuppgifterna. En möjlighet finns emellertid för regeringen att meddela generella föreskrifter om undantag från förbudet mot överföring, om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse. Detta skulle kunna medföra problem vid tillämpningen av samarbetsbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention. Utredningen anser emellertid att det konventionsenliga samarbetet ska betraktas som ett sådant viktigt allmänt intresse som motiverar att det görs ett undantag från förbudet om överföring. Utredningen föreslår därför att det ska införas en lagbestämmelse som tillåter en överföring av personuppgifter till en tredje stat utan hinder av bestämmelserna i personuppgiftslagen, om det behövs för att den myndigheten ska kunna överväga en nödvändig åtgärd enligt 2000 års Haagkonvention.

Placering av vuxna i en annan fördragsslutande stat

I 2000 års Haagkonvention ges ett system som ska möjliggöra och underlätta *placeringar av en skyddsbehövande vuxen* på en institution eller på en annan plats där skydd kan tillhandahållas i en annan fördragsslutande stat. Om en internationellt behörig myndighet överväger att placera en vuxen i en annan fördragsslutande stat ska myndigheten först samråda med centralmyndigheten eller en annan behörig myndighet i den andra staten. En rapport om den vuxne ska överlämnas tillsammans med en motivering till den föreslagna placeringen. Ett beslut om placering får inte fattas i den begärande staten om den anmodade statens behöriga myndighet inom skälig tid meddelar att den motsätter sig åtgärden. Detta innebär att det är upp till de enskilda staterna att bestämma de närmare förutsättningarna för samtycke till en placering.

Ett tvångsomhändertagande är i sig en ingripande åtgärd. Mot bakgrund bland annat av JO:s uttalanden om att vård enligt LVU inte kan bedrivas utomlands eftersom de i LVU-vården ingående tvångsbefogenheterna, liksom tillsynen, inte kan utövas utanför Sveriges gränser, bedömer utredningen att tvångsvård i en annan fördragsslutande stat inte bör tillåtas. Detta innebär att endast placeringar utan tvång, såsom placeringar i Sverige som motsvarar boenden enligt SoL och LSS eller boenden i en annan fördragsslutande stat enligt dessa lagar, kan komma i fråga.

Behörig myndighet att pröva en framställning om godtagande av en placering av en vuxen i Sverige ska med avseende på en placering som motsvarar ett boende enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) vara kommunen där den vuxne föreslås få ett boende. När det gäller prövningar av övriga framställningar, till exempel om en placering som motsvarar ett boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL), ska en nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten i den kommun där den vuxne föreslås få ett boende vara behörig myndighet. Socialnämnden ska även vara behörig att pröva en utländsk begäran om tvångsvård i Sverige. Med hänsyn till att tvångsvård i en annan fördragsslutande stat inte bör tillåtas ska en sådan begäran prövas endast på så sätt att nämnden motsätter sig en placering.

Utredningen föreslår att vissa förutsättningar ska vara uppfyllda för att socialnämnd respektive kommun ska få godta en placering i

Sverige respektive besluta om en placering i en annan fördragslutande stat. En sådan förutsättning är att boendet ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beaktande av den vuxnes anknytning till den stat där han eller hon föreslås få ett boende, och den vuxne inte motsätter sig boendet. En annan förutsättning för ett boende i Sverige är att förutsättningarna i övrigt enligt SoL respektive LSS är uppfyllda. Ytterligare förutsättningar för ett boende i en annan fördragslutande stat är att landet har en tillfredsställande ordning i fråga om tillsyn och att nämnden respektive kommunen, när det bedöms vara nödvändigt, genom en överenskommelse med den behöriga myndigheten i det land där den vuxne ska få ett boende har gjort det möjligt för nämnden respektive kommunen att få följa upp insatsen.

Utredningen har övervägt, men inte funnit något sakligt skäl för att införa en bestämmelse som ger uppehållstillstånd till en vuxen enbart på grund av en placering enligt 2000 års Haagkonvention. En sådan bestämmelse skulle dessutom innebära att vuxna som omfattas av konventionen ges en större möjlighet än andra vuxna att få uppehållstillstånd här i landet. Utredningen gör av nämnda skäl bedömningen att det inte bör införas några särskilda bestämmelser i fråga om uppehållstillstånd för vuxna som föreslås placeras i Sverige.

Förhållandet till andra internationella instrument och till autonom rätt

Den svenska internationellt privaträttsliga lagstiftningen rörande skydd för vuxna består dels av bestämmelser som har tillkommit genom internationella överenskommelser och endast gäller i förhållande till de stater mellan vilka överenskommelserna har träffats, dels av autonom rätt som gäller utan sådan bundenhet.

När det gäller andra internationella överenskommelser gäller som huvudregel att deras tillämpning inte påverkas av 2000 års Haagkonvention. Vid ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention gäller internordiska regler som har sin grund i mellanstatligt samarbete mellan de nordiska länderna – framför konventionen. Dess bestämmelser bör däremot gälla framför den svenska autonoma rätten i 1904 års lag, det vill säga de allmänt tillämpliga bestämmelser som

gäller när inte någon konventionsbaserad lagstiftning är tillämplig. Detta förhållande framgår av utredningens lagförslag.

Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser i 2000 års Haagkonvention

2000 års Haagkonvention innehåller även bestämmelser av mer administrativ natur och bestämmelser som är riktade till staterna och inte till den enskilde tillämparen.

Myndigheterna i den fördragslutande stat där en skyddsåtgärd har vidtagits eller där en framtidsfullmakt har bekräftats får enligt konventionen utfärda *intyg*. Ett sådant intyg kan visa i vilken egenskap en person som har anförtrotts skyddet av den vuxnes person eller egendom handlar, och vilka befogenheter personen har. Utredningen gör bedömningen att det i förordning bör föreskrivas att den tingsrätt där en framtidsfullmakt har bekräftats ska utfärda intyg. Intyg i fråga om godmanskap och förvaltarskap tillhandahålls av överförmyndaren och för detta behövs inte några kompletterande bestämmelser.

Konventionen innehåller också bestämmelser om *behandling av personuppgifter och sekretess*. Behandlingen av personuppgifter överensstämmer med personuppgiftslagen och kräver varken lagändringar eller kompletterande bestämmelser. Av bestämmelsen om sekretess följer att svenska myndigheter ska sörja för att upplysningar som de får omfattas av sekretess enligt svensk lag. Utredningen föreslår att det införs en bestämmelse i OSL enligt vilken sekretess ska gälla för uppgift hos allmän domstol om en vuxens personliga eller ekonomiska förhållanden i mål eller ärenden enligt 2000 års Haagkonvention, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs. När det gäller uppgift hos förvaltningsdomstol ska sekretess gälla för en vuxens personliga förhållanden i mål eller ärenden enligt 2000 års Haagkonvention, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den vuxne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Utredningen gör vidare bedömningen att det i förordning bör föreskrivas att framställningar och meddelanden till den svenska centralmyndigheten eller andra myndigheter bör, om de inte är skrivna på svenska, åtföljas av en *översättning* till svenska eller, om

det är svårt att få till stånd en sådan översättning, en översättning till engelska.

Konventionen innehåller en *reservationsmöjlighet* i fråga om språk och tillåter Sverige att reservera sig antingen mot franska eller mot engelska i meddelanden till de svenska myndigheterna. Utredningen föreslår att möjligheten till reservation mot franska ska utnyttjas.

Autonom rätt

Utgångspunkter

2000 års Haagkonvention gör inte anspråk på att exklusivt reglera frågorna om gränsöverskridande skydd för vuxna i de fördragslutande staterna. Tvärtom öppnar konventionen för annat konventions-samarbete och för staternas autonoma bestämmelser, det vill säga bestämmelser som gäller i Sverige utan någon konventionsbundenhet och som inte är ett resultat av mellanstatligt samarbete. Sådana bestämmelser blir subsidiärt tillämpliga i förhållande till den konventionsbundna lagstiftningen.

Autonoma bestämmelser får avvika innehållsmässigt från den konventionsbaserade lagstiftningen. Hela regelsystemet blir dock överskådligare och tydligare vid en överensstämmelse. Dessutom erkänns och verkställs svenska avgöranden i de andra stater som har tillträtt 2000 års Haagkonvention om svenska autonoma bestämmelser överensstämmer med 2000 års Haagkonvention. Utredningen har därför valt att göra en översyn av de svenska autonoma bestämmelserna.

Autonoma internationellt privaträttsliga bestämmelser i fråga om godmanskap och förvaltarskap finns i 5 kap. 1904 års lag. Svensk rätt saknar däremot en motsvarande uttrycklig reglering av offentligrättsliga åtgärder till skydd för vuxna i utlandsanknutna situationer. Något behov av att nu införa sådana bestämmelser för den offentligrättsliga delen av skyddet har inte framkommit och utredningen lämnar inte något förslag i detta avseende.

Översyn av 5 kap. 1904 års lag

När internordiska regler inte är tillämpliga, ger 2000 års Haagkonvention som huvudregel svenska myndigheter internationell behörighet dels när den vuxne har hemvist i Sverige, dels i brådskande fall. De autonoma bestämmelser om behörighet som utredningen föreslår i 1904 års lag kan ses som ett komplement till behörighetsbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention och gäller alltså när annat inte följer av den internordiska regleringen eller konventionen.

Utredningen föreslår att det i 5 kap. 1904 års lag ska tas in en ny *behörighetsbestämmelse*, som på samma sätt som 2000 års Haagkonvention styrs av *hemvistprincipen*. Bestämmelsen ska tillämpas när inte konventionsbunden lagstiftning är tillämplig. Enligt den nya bestämmelsen ska svensk domstol vara behörig i frågor om godmanskap, förvaltarskap eller upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring i förhållande till en vuxen som är svensk medborgare med hemvist eller, om hemvistet inte kan fastställas, vistas i ett annat land. En grundläggande förutsättning för svensk behörighet är att det ligger i den vuxnes intresse att en skyddsåtgärd vidtas. För behörighet ska också krävas att myndigheterna i den vuxnes hemvistland, eller vistelseland för det fall den vuxne hemvist inte kan fastställas, inte anser sig vara behöriga eller om det annars finns särskilda skäl. En svensk domstol ska vidare vara behörig att ta upp en fråga om upphörande av ett i Sverige anordnat godmanskap eller förvaltarskap för en utländsk medborgare om en motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land.

Det föreslås även en ny bestämmelse om tillämplig lag i 5 kap. 1904 års lag. När svensk domstol, enligt samma kapitel, är internationellt behörig att pröva en fråga om godmanskap eller förvaltarskap, föreslår utredningen att *svensk lag ska tillämpas*. När en fråga om upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring prövas av svensk domstol enligt 5 kap. 1904 års lag ska bestämmelser om upphörande av förvaltarskap i 11 kap. föräldrabalken tillämpas. I den mån skyddet för den vuxnes person eller egendom så kräver, får lagen i ett annat land till vilken den vuxnes situation har väsentlig anknytning beaktas.

Det finns i dag inte någon uttrycklig bestämmelse om erkännande i 5 kap. 1904 års lag. För att en vuxen inte ska behöva ha det besvär, och drabbas av de kostnader, som utverkandet av en ny åt-

gård i Sverige skulle medföra finns det ett behov av att införa bestämmelser om erkännande av åtgärder som är vidtagna i ett annat land. Ett annat skäl för att införa sådana bestämmelser är att en åtgärd motsvarande godmanskap och förvaltarenskap innebär en inskränkning i den vuxnes rättsliga handlingsförmåga och det bör då finnas en möjlighet för den vuxne att kunna få fastställt om åtgärden erkänns eller inte. Mot denna bakgrund gör utredningen bedömningen att det bör införas bestämmelser om vad som ska gälla i fråga om *erkännande av utländska åtgärder*. Det föreslås därför att en till godmanskap eller förvaltarenskap motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande, ska gälla i Sverige. Erkännande av åtgärden får dock vägras om

- den utländska myndigheten som har vidtagit åtgärden inte grundade sin behörighet på den vuxnes hemvist, eller på den vuxnes vistelse när hemvist inte kan fastställas, eller om det inte fanns skäligen anledning att talan prövades där,
- åtgärden har vidtagits i strid med i Sverige gällande grundläggande förfaranderegler utan att den vuxne har fått möjlighet att komma till tals, och det inte har varit fråga om ett brådskande fall,
- åtgärden är oförenlig med en senare motsvarande åtgärd som har vidtagits i Sverige, eller
- åtgärden är oförenlig med en senare motsvarande åtgärd som har vidtagits i en annan stat och som uppfyller kraven för erkännande i Sverige.

Utredningen gör bedömningen att den nuvarande bestämmelsen om ordre public i 7 kap. 1904 års lag kan tillämpas för att vägra att erkänna en åtgärd som är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen i Sverige.

Utredningen föreslår att en berörd part får begära att den tingsrätt som regeringen föreskriver beslutar om erkännande eller icke-erkännande av en till godmanskap eller förvaltarenskap motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land. Det bör i förordning föreskrivas att en ansökan om erkännande eller icke-erkännande ska göras till tingsrätten i den ort där den vuxne har hemvist. Om den

vuxne inte har hemvist i Sverige bör Stockholms tingsrätt vara reservforum. Det förfarande som utredningen har föreslagit i fråga om en ansökan om erkännande eller icke-erkännande enligt 2000 års Haagkonvention ska tillämpas vid prövningen av erkännande eller icke-erkännande enligt 1904 års lag.

I övrigt föreslår utredningen att nuvarande bestämmelser i 5 kap. 1, 3 och 8 §§ ska upphöra att gälla samt att 5–7 §§ ska få en annan placering i 5 kap. och ges en språkligt sett modernare utformning. Det bör emellertid noteras att delar av 5 kap. 1 och 3 §§ har tagits in i den nya regleringen av behörighet och tillämplig lag, men att bestämmelserna har ändrats för att vara i linje med hemvistprincipen.

Särskilt om ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat bör göras allmänt tillämplig

Gränsöverskridande insatser för vuxna har hittills skett endast i fåtalet fall och det saknas enligt utredningen skäl att anta att sådana insatser, i vart fall under de närmaste åren, kommer att öka. Enligt utredningens bedömning finns det därför inte något behov av att göra ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat allmänt tillämplig och det bör således inte införas några autonoma internationellt privaträttsliga bestämmelser i detta avseende.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Eftersom ikraftträdandetidpunkt för utredningens lagförslag är beroende av tidpunkten för Sveriges anslutning till konventionen, föreslår utredningen att det överlämnas till regeringen att bestämma när lagen som inkorporerar konventionen tillsammans med de kompletterande bestämmelserna ska träda i kraft. Detsamma bör enligt utredningens uppfattning gälla alla de övriga lagförslagen på grund av deras anknytning till konventionen.

2000 års Haagkonvention innehåller övergångsbestämmelser. Även dessa föreslås gälla som lag och innebär att konventionens bestämmelser är tillämpliga på åtgärder som vidtas efter det att konventionen har trätt i kraft i Sverige. I fråga om erkännande och verkställighet ska konventionens bestämmelser vara tillämpliga i fråga om åtgärder

som har vidtagits efter det att konventionen har trätt i kraft mellan de två berörda staterna, det vill säga den stat där åtgärden har beslutats och den stat – för vår del Sverige – där det är aktuellt att erkänna eller verkställa åtgärden. När det gäller framtidsfullmakter gäller dock enligt konventionen att en fullmakt som har utfärdats innan konventionen har trätt i kraft för den fördragsslutande statens del inte ska betraktas som ogiltig om företrädaransvaret har beviljats på grunder som är jämförbara med de som anges i konventionen.

Utredningen föreslår att det ska införas övergångsbestämmelser till lagändringarna i 1904 års lag. Lagen bör vara tillämplig på ärenden som anhängiggörs efter lagens ikraftträdande. Detta innebär att en myndighet som före ikraftträdandet utövar behörighet enligt äldre bestämmelser inte blir obehörig att handlägga frågan på grund av de nya bestämmelserna. Det innebär också att ärenden som har anhängiggjorts före ikraftträdandet ska prövas enligt äldre lag. Bestämmelserna om erkännande av åtgärder som har beslutats i ett annat land ska inte tillämpas på åtgärder som har beslutats före ikraftträdandet.

Det finns inte något behov av några ytterligare övergångsbestämmelser.

Summary

Remit

The Inquiry has been tasked with considering Sweden's accession to The Hague Convention of 13 January 2000 on the International Protection of Adults (the 2000 Hague Convention).

The Inquiry's remit includes investigating how Swedish law relates to the provisions of the Convention and to shed light on the relationship to other international instruments in the area. The Inquiry is to consider how the Convention should be incorporated into Swedish law and whether Sweden should enter a reservation. The Inquiry is to propose statutory amendments.

The remit also includes proposing the authority to be appointed as the Central Authority in relation to the 2000 Hague Convention and whether certain tasks should be carried out by the Central Authority or by other authorities or bodies.

If, during the course of its work, the Inquiry should conclude that some related matter of private international law ought to be raised, the Inquiry is free to do so.

Accession to the 2000 Hague Convention

In today's globalised society, Sweden needs to offer appropriate protection of adults in cross-border situations. The Inquiry therefore proposes that Sweden accedes to the 2000 Hague Convention, through ratification by the Government, following the Riksdag's approval of the Convention. The Convention is to be integrated into Swedish law through incorporation, which means that the provisions of the Convention will have the force of law in Sweden. This proposal covers Articles 1–50 of the 2000 Hague Convention, whereas the Inquiry considers that Article 51 should be included in

an ordinance with supplementary provisions to the Convention and that the final provisions should not be incorporated.

The provisions in the Convention to be incorporated are to be given priority in relation to other Contracting States. A provision to this effect has been added to the Act concerning Certain International Legal Relationships relating to Marriage and Guardianship (1904:26, p. 1) (the 1904 Act).

The 2000 Hague Convention and proposed legislative amendments and supplementary provisions

Scope

One of the purposes of the 2000 Hague Convention is to improve protection for adults who, by reason of an impairment or insufficiency of their personal faculties, are not in a position to protect their interests in international situations. To achieve this purpose, the Convention contains provisions regulating which State's authorities have *jurisdiction* to take measures in different situations and provisions on *which State's law* is applicable. The issue of *recognition* of measures that have been taken in the other Contracting States is also regulated, as are the conditions for the *enforcement* of such measures. The Convention also contains provisions on *co-operation* between authorities in different Contracting States.

The 2000 Hague Convention is applicable to measures for the protection of vulnerable persons from 18 years of age. The Convention covers both private law and public law measures of protection. The measures may deal with curatorship, guardianship and analogous institutions as set out in foreign law. The designation of a support or contact person, or a personal assistant also falls within the scope of the Convention. Also included are placements of adults in so-called family homes (foster homes) or in an institutionalised establishment, the placing of an adult under the protection of a judicial or administrative authority, and management of an adult's property. However, the Convention does not regulate maintenance obligations, the conclusion, annulment and dissolution of marriage, marital property relations, social security, or decisions on the right of asylum and on immigration.

Jurisdiction under the 2000 Hague Convention

The 2000 Hague Convention regulates international jurisdiction of authorities in matters of measures of protection of adults. The provisions of the Convention, if the Convention is ratified by Sweden, grant Swedish authorities international jurisdiction when an adult is *habitually resident in Sweden* and in relation to adults in Sweden *whose habitual residence cannot be established* or *who are internationally displaced*. The State of habitual residence or, if it is not possible to determine habitual residence, the State of residence can abstain from exercising its jurisdiction in favour of authorities of the Contracting State of which the adult is a *national*. Further, authorities of the Contracting State in which the *property* of an adult is located have jurisdiction to take measures of protection with regard to the property. In addition, the Convention gives Swedish authorities jurisdiction in relation to adults who reside or are present in Sweden (or in relation to the property of adults in Sweden) in *urgent cases* or in respect of *territorial measures* that only apply in Sweden.

The Inquiry proposes the introduction of a legal provision on a reserve forum concerning competent social welfare committee in situations where Swedish jurisdiction exists under the 2000 Hague Convention but no social welfare committee has competence under the current Swedish regulatory framework. The Inquiry also proposes that the jurisdictional provisions in Chapter 5, Section 2 and 4 of the 1904 Act be repealed in urgent situations and cases when a foreign national is habitually resident in Sweden. Following accession to the 2000 Hague Convention, situations currently regulated by the above provisions will, namely, be covered by the Convention. The Inquiry considers that no other legislative amendments or supplementary legal provisions are required to enable compliance with the Convention's provisions on jurisdiction.

The 2000 Hague Convention has an in-built flexibility to enable international jurisdiction to be decided as far as possible with regard to the interests of the adult in each individual case. Under the Convention, it is possible for the authorities of two Contracting States to agree which State's authorities shall exercise jurisdiction in a specific case on the basis of the interests of the adult. The possibility of 'transferring' jurisdiction requires that both states'

authorities agree that doing so is in the interests of the adult. The adult must also have some connection with the State to whose authorities jurisdiction will be transferred.

The Inquiry's assessment is that the right of a Swedish authority to submit a request for transfer of jurisdiction to an authority of another Contracting State and the obligation to receive a corresponding request from an authority in another Contracting State do not require legislative amendments or supplementary provisions. Nor should any special authorities be appointed to which a request of transfer of jurisdiction would be directed. Instead, an authority of another Contracting State should be permitted to direct a request either directly to a competent Swedish authority or to the Central Authority for transmission to the appropriate Swedish authority. The Inquiry also assesses that it is sufficient to prescribe in the form of an ordinance that the Central Authority should immediately transmit to the competent authority any request under the 2000 Hague Convention.

Applicable law under the 2000 Hague Convention

The 2000 Hague Convention contains provisions on which State's law is to apply when a measure is taken for the protection of an adult. It follows of the main rule in the Convention, that Swedish authorities shall primarily *apply Swedish law in exercising their jurisdiction* under the provisions of the Convention. However, the law of another State may be taken into account or applied in exceptional cases.

The Convention also contains provisions on the *validity of a transaction between the adult's representative and a third party*. This provision gives some protection to a third party acting in good faith in cases where the adult's representative is competent under the law of the State in which the transaction was concluded but lacks competence under the law designated as the governing law according to the provisions of the chapter on applicable law.

Provisions on applicable law do not constitute an obstacle to applying legal provisions of the State in which the adult is to be protected, when the application of such provisions is mandatory

irrespective of the otherwise applicable law (*internationally mandatory provisions*).

If application of the law designated by the 2000 Hague Convention would be manifestly contrary to the Swedish legal order, i.e. would be contrary to *public policy*, the provisions of that law may be set aside to extent found necessary.

The Convention's provisions on applicable law do not require any legislative amendments or supplementary provisions in Swedish law.

Powers of representation granted in advance

The 2000 Hague Convention covers the issue of applicable law with regard to powers of representation granted in advance by the adult, intended to be exercised when the adult is no longer in a position to protect his or her interests. This means that States which do not have the legal institute of durable powers of representation but have acceded to the Convention may need to give effect to such durable powers of representation under another State's law. Swedish law does not presently include powers of representation in the meaning of the Convention.

The Convention regulates which State's law is to apply to the existence, extent, modification and extinction of powers of representation granted by the adult. The adult has some discretion to designate the applicable law in the powers of representation. The competent authorities may also withdraw or modify the stipulated rights to represent the adult.

The Inquiry proposes that the district court in the location where the adult is habitually resident be designated as the competent court for matters concerning powers of representation. If the adult is not habitually resident in Sweden, Stockholm District Court is to be the reserve forum. The Court Matters Act (1996:242) is to be applied in the handling of these matters. If powers of representation are in the future introduced in Swedish substantive law, the Inquiry considers that provision should be made for a Swedish competent authority to deal with all situations in which Swedish authorities have international jurisdiction.

Recognition and enforcement under the 2000 Hague Convention

As a general rule, a measure taken in a Contracting State pursuant to the provisions of the 2000 Hague Convention is to be *recognised* in the other Contracting States. However, in some circumstances a measure need not be recognised. Such a situation exists if, for example, contrary to basic Swedish procedural rules, the measure was taken in the context of a proceeding without the adult having been provided the opportunity of being heard (does not apply to cases of urgency). Another ground for refusing recognition is if the measure is incompatible with a later measure which is recognised in Sweden. The concerned parties can request a Swedish authority to *determine in a separate proceeding whether or not the measure is recognised in Sweden*.

If a measure taken in a Contracting State is enforceable in that State, but enforcement is sought in Sweden, the measure shall on request be *declared enforceable* in Sweden. The same grounds for refusal that apply for recognition apply, however, and can thus lead to rejection of the application. When a measure has been declared enforceable in Sweden, it shall be enforced as if it had been taken in Sweden according to Swedish law.

The Inquiry proposes certain supplementary provisions that are to apply in relation to both an application for a measure to be recognised or not recognised and to an application that a measure is to be declared enforceable in Sweden. One of these proposals is that the district court designated by the Government be a competent authority, irrespective of the measure's classification as a public or private law measure under Swedish rules. However, jurisdiction is to be divided on the basis of whether the measure in full or in part concerns the person or the property of the adult. An application for recognition or declaration of enforceability that in full or in part refers to the adult's person should be submitted to the district court in the location where the adult is habitually resident. If the adult is not habitually resident in Sweden, the application should be submitted to Stockholm District Court. An application for recognition or declaration of enforceability with regard to an adult's property should instead be submitted to the district court that examines appeals in debt recovery matters. The district court designated as the competent court in the individual case should

in most cases be determined on the basis of the habitual residence of the other party to the person applying for the recognition or declaration of enforcement in Sweden of a foreign measure. If the other party is not habitually resident in Sweden, the application should be submitted to Nacka District Court.

The Inquiry also proposes certain provisions concerning the procedure itself, such as what documents are to be lodged with the district court, and that, as a general rule, the documents must be translated into Swedish. As a decision may contain both rulings that are covered by the scope of the Convention and rulings that are not, the Inquiry proposes that it should be possible for a district court to declare that a decision is only applicable or enforceable in part.

Further, the Inquiry proposes introducing a supplementary legislative provision on enforcement of a foreign measure. Under the proposal, the foreign measure is to be enforced in accordance with Swedish law and the applicable rules of enforcement of a Swedish decision in a corresponding issue.

Cooperation, the Central Authority and provision of information under the 2000 Hague Convention

A very important condition for the 2000 Hague Convention to function optimally is good cooperation between the authorities of the Contracting States and provision of information between them. The Convention therefore contains several provisions on this subject.

Under the Convention, Contracting States are to designate a Central Authority. The Central Authority has certain tasks that are to be carried out either by the Central Authority itself or through other authorities or bodies. The provision of information on Swedish legislation, encouragement of mediation, conciliation or similar means to achieve agreed solutions and assistance in discovering the whereabouts of an adult in Sweden are examples of such tasks. The Inquiry has considered which authority should be designated as the Swedish Central Authority and concludes that responsibility for discharging this task should reside with the National Board of Health and Welfare. The Inquiry considers that the tasks of the Central Authority do not require any legislative amendments or supplementary provisions.

The Convention also contains provisions on the communication of data and information between central authorities or other authorities in the Contracting States. These include the possibility for an authority in a Contracting State that is considering measures to request that an authority in another Contracting State communicate relevant information. The Inquiry considers that incoming requests for information should not be centralised at the Central Authority. The view of the Inquiry is that the Swedish authority considering measures should also make the request. When the request comes from a foreign authority, the Swedish authority with relevant information is to be considered competent to handle such a request. If an adult is exposed to serious danger, concerned Swedish authorities are to inform the authorities in another Contracting State where the adult is present about the danger and the measures taken or under consideration.

Information received by the Central Authority may refer to a person's personal and financial circumstances. Currently, there is no secrecy provision in the Secrecy Act, OSL (1980:100) which would cover the Central Authority under the 2000 Hague Convention. The Inquiry proposes a secrecy provision to cover this information held by the National Board of Health and Welfare in its capacity as Central Authority under the 2000 Hague Convention, if it can be expected that the adult or a close relative to the adult will suffer harm if the information is disclosed.

Information subject to secrecy may not be communicated to a foreign authority unless it is communicated in accordance with a special provision in an act or ordinance, or if it would be permitted to communicate the information to a Swedish authority in a corresponding case, and the authority communicating the information deems that it is clearly compatible with Swedish interests for the information to be communicated to the foreign authority. In light of the Inquiry's proposal that the Convention be integrated into Swedish law through incorporation, information may be communicated in accordance with the provisions of the Convention. The provisions on the communication of data and information do not require any legislative amendments or supplementary provisions.

Under the Personal Data Act (1998:204), transferring personal data to a State that is not a member of the European Union or part of the European Economic Area (EEA) is prohibited as a general

rule if the State does not have an adequate level of personal data protection. However, the Government may issue general regulations prescribing exemptions from the prohibition on transmission of data if required having regard to a major public interest. This could lead to difficulties in applying the cooperation provisions of the 2000 Hague Convention. However, the Inquiry considers that cooperation under the Convention is to be considered of major public interest, and therefore an exemption from the prohibition on transmission of data is justified. Therefore, the Inquiry proposes introducing a legislative provision permitting communication of personal data to a third State, notwithstanding the provisions in the Personal Data Act, if required to enable the authority to consider a necessary measure under the 2000 Hague Convention.

Placement of adults in another Contracting State

The 2000 Hague Convention provides a system which enables and facilitates *placements of an adult in need of protection* in an establishment or elsewhere in another Contracting State. If an internationally competent authority is contemplating the placement of an adult in another Contracting State, it shall first consult with the Central Authority or other competent authority of the latter State. A report on the adult shall be transmitted together with the reasons for the proposed placement. The decision on the placement may not be made by the requesting State if the competent authority of the requested State indicates its opposition to the measure within a reasonable time. This means that it is up to each individual State to determine the specific conditions for the granting of a consent.

A compulsory care order is in itself an intrusive measure. In light of statements by the Parliamentary Ombudsmen that care under the Care of Young Persons Act cannot be carried out abroad, since the coercive powers and supervision included in care under the Care of Young Persons Act cannot be exercised outside Sweden's borders, the Inquiry considers that compulsory care in another Contracting State should not be permitted. This means that the only possible placements are those without coercive measures, such as a placement of the adult in Sweden equivalent to residence orders under the Social Services Act (2001:453) and the Act concerning Support and

Service for Persons with Certain Functional Impairments (1993:387), or an order of residence placing the adult in another Contracting State under these laws.

The municipality in Sweden where the adult is proposed to receive residence is to be deemed a competent authority for examining a request for acceptance of a placement of an adult in Sweden, with regard to placements equivalent to those under the Act concerning Support and Service for Persons with Certain Functional Impairments. A municipal committee in charge of social services (social welfare committee) within the municipality where the adult is proposed to receive residence is to be considered a competent authority with regard to examination of other requests such as placements equivalent to residence under the Social Services Act. The social welfare committee is also to be deemed competent to examine a foreign request for forced care in Sweden. Taking into account that Inquiry's position that forced care in another Contracting State should not be permitted under Swedish law, such requests are only to be examined by way of the committee opposing placement.

The Inquiry proposes that certain conditions should be fulfilled for a social welfare committee and a municipality to accept a placement in Sweden and to decide on a placement in another Contracting State. One such condition is that the placement is in the adult's interest, in particular considering the adult's connection to the State where he or she is proposed to be placed, and that the adult does not object to the placement. Another condition for placement in Sweden is that the conditions in other respects too are met under the Social Services Act and the Act concerning Support and Service for Persons with Certain Functional Impairments. It follows of these other conditions that the Contracting State where the adult is contemplated to be placed must have satisfactory arrangements with regard to supervision and that the committee and the municipality, where it is deemed necessary, through an agreement with the competent authority in the State where the adult is to be placed, have the right to monitor the placement.

The Inquiry has considered, but not found objective justification for introducing, a provision which would provide an adult with a residence permit in Sweden solely on the grounds of placement for care in Sweden under the 2000 Hague Convention. Moreover, such a provision would mean that adults covered by the Convention

would be given greater possibility than other adults to be granted a residence permit in Sweden. For this reason, the Inquiry assesses that special provisions with regard to residence permits for adults who are proposed to be placed in Sweden should not be introduced.

Relationship to other international instruments and to autonomous law

Sweden's current private international law concerning protection of adults is a combination of provisions resulting from international agreements and applicable only in relation to the other Contracting States, and autonomous law without a corresponding treaty obligation.

The general rule is that application of other international agreements is not affected by the 2000 Hague Convention. However, in the event of Swedish accession to the 2000 Hague Convention, inter-Nordic rules – rules that are based on inter-governmental cooperation between the Nordic states – will take precedence over the Convention. But its provisions should take precedence over autonomous Swedish law as expressed in the 1904 Act, containing the generally applicable provisions that apply where no convention-based legislation is applicable. This relationship is reflected in the legislation proposed by the Inquiry.

General provisions and final clauses of the 2000 Hague Convention

The 2000 Hague Convention also contains provisions of an administrative nature and provisions referring to States rather than to the individual person or entity applying the Convention.

Under the Convention, authorities in the Contracting State where a measure of protection has been taken or where powers of representation granted by an adult have been confirmed may issue a *certificate*. Such a certificate can indicate in which capacity a person entrusted with the protection relating to the adult's person or property is entitled to act, and the powers conferred. The Inquiry considers that it should be prescribed by ordinance that the district

court where powers of representation granted by the adult have been confirmed should be designated to issue certificates. A certificate for the Swedish protective measures corresponding most closely to curatorship (*godmanskap*) and guardianship (*förvaltarskap*) is issued by the chief guardian, and no supplementary provisions are required for this.

The Convention also contains provisions on the *treatment of personal data and on confidentiality*. Treatment of personal data conforms with the Personal Data Act and requires neither legislative amendments nor supplementary provisions. Under the provision on confidentiality, Swedish authorities are to ensure the confidentiality of information they receive in accordance with Swedish law. The Inquiry proposes the introduction of a provision in the Secrecy Act under which confidentiality is to apply for information held by a general court regarding an adult's personal or financial circumstances in cases or matters under the 2000 Hague Convention, where it appears that the adult or a person close to the adult will suffer harm if the information is disclosed. With regard to information held by an administrative court, confidentiality is to apply to an adult's personal circumstances in cases or matters under the 2000 Hague Convention unless it is clear that the information can be disclosed without the adult or a person close to the adult suffering harm.

Furthermore, the Inquiry considers that it should be prescribed by ordinance that unless written in Swedish, requests and communication to the Swedish Central Authority or other authorities are to be accompanied by a *translation* into Swedish or, where that is not feasible, a translation into English.

The Convention provides for the option of a *reservation* with regard to language and allows Sweden to object to the use of either French or English, in communications with Swedish authorities. The Inquiry proposes that the possibility of entering a reservation against French be used.

Autonomous law

Basic premises

The 2000 Hague Convention does not claim to exclusively regulate issues concerning cross-border protection of adults in the Contracting States. On the contrary, the Convention opens the way for entering into other conventions and leaves scope for States' autonomous provisions, in other words in Sweden applicable provisions that are not convention-related or a result of intergovernmental cooperation. The autonomous provisions will be subsidiary in relation to legislation based on international cooperation.

Autonomous provisions may deviate in content from convention-related legislation. However, in case of conformity, the entire regulatory system is more transparent and comprehensible. Also, Swedish decisions are recognised and enforced in the other States that have acceded to the 2000 Hague Convention if the Swedish autonomous provisions are in line with those of the 2000 Hague Convention. The Inquiry has therefore chosen to conduct a review of Swedish autonomous provisions, with inspiration drawn from the Convention rules.

Autonomous private international law provisions with regard to curatorship and guardianship are found in Chapter 5 of the 1904 Act. However, under Swedish law there is no corresponding explicit regulation of public law measures of protection of adults in situations with a foreign connection. No need has emerged to introduce such provisions on the public law aspect of protection of adults and the Inquiry does not present any proposals in this respect.

Revision of Chapter 5 of the 1904 Act

Where inter-Nordic rules are not applicable, the 2000 Hague Convention, as a general rule, gives Swedish authorities international jurisdiction in cases where the adult is habitually resident in Sweden as well as in urgent cases with connection to Sweden. The revised autonomous provisions on jurisdiction proposed by the Inquiry in respect of the 1904 Act can be viewed as a supplement to the jurisdictional provisions in the 2000 Hague Convention and thus apply

unless otherwise provided by an inter-Nordic regulation or the Convention.

The Inquiry proposes the introduction of a new *jurisdiction provision* in Chapter 5 of the 1904 Act, guided by the *principle of habitual residence* in the same way as the 2000 Hague Convention. The provision is to be applied when convention-based legislation is not applicable. Under the new provision, Swedish courts are to have jurisdiction with regard to matters of curatorship, guardianship or termination of a decision by another State to place under guardianship an adult who is a Swedish national with habitual residence or, if it is not possible to determine habitual residence, residence in another State. A fundamental prerequisite for Swedish jurisdiction is that taking a measure of protection is in the interest of the adult. Jurisdiction also requires that the authorities of the adult's State of habitual residence (or State of residence, if the adult's state of habitual residence cannot be established) do not consider that they have jurisdiction or in other cases where there are special reasons. Furthermore, a Swedish court should have jurisdiction to raise the issue of extinction of curatorship or guardianship arranged in Sweden on behalf of a foreign national if a corresponding protection measure has subsequently been taken in another State.

A new provision in Chapter 5 of the 1904 Act is also proposed concerning applicable law. When a Swedish court, under the same chapter, has international jurisdiction to examine a matter of curatorship or guardianship, the Inquiry proposes that *Swedish law should apply*. When a matter concerning the termination of a decision by another State to place an adult under guardianship is examined in a Swedish court under Chapter 5 of the 1904 Act, provisions on extinction of guardianship in Chapter 11 of the Children and Parents Code are to be applied. To the extent required for the protection of the adult's person or property, the law of another State to which the adult's situation has a substantial connection may be taken into account.

Currently, Chapter 5 of the 1904 Act contains no explicit provision on recognition. To avoid the trouble and costs which procuring a new measure in Sweden would entail for an adult, provisions need to be introduced on recognition of measures taken in another State. Another reason for introducing such provisions is that a measure corresponding to the Swedish equivalent of curatorship and

guardianship implies restricting the adult's legal capacity and thus the adult should be able to obtain a ruling on whether the foreign measures are recognised or not. Against this backdrop, the Inquiry considers that provisions should be introduced on what should apply with regard to *recognition of foreign measures*. Therefore, the Inquiry proposes that a measure corresponding to curatorship or guardianship taken in another State in the context of a judicial or administrative proceeding should be applicable in Sweden. However, recognition of the measure may be refused if:

- the foreign authority that took the measure did not base its jurisdiction on the adult's habitual residence, or on the adult's place of residence when the adult's state of habitual residence could not be established, or if there were no reasonable grounds to examine the application in that state;
- the measure was taken in a non-urgent case without the adult having been provided the opportunity to be heard, contrary to basic Swedish procedural rules;
- the measure is incompatible with a corresponding measure taken later in Sweden, or
- the measure is incompatible with a corresponding measure taken later in another State that meets the requirements of recognition in Sweden.

In the Inquiry's view, the current provision on public policy in Chapter 7 in the 1904 Act can be applied to refuse recognition of a measure which is manifestly incompatible with the basic principles of the Swedish legal order.

The Inquiry proposes that a concerned party may request that the district court designated by the Government decide on the recognition or non-recognition of a measure corresponding to curatorship or guardianship taken in another State. A provision in an ordinance should prescribe that application for recognition or non-recognition is to be submitted to the district court in the location where the adult is habitually resident. If the adult is not habitually resident in Sweden, Stockholm District Court is to be the reserve forum. The procedure proposed by the Inquiry for an application for recognition or non-recognition under the 2000

Hague Convention is to be applied when examining recognition or non-recognition under the 1904 Act.

Further, the Inquiry proposes that current provisions in Chapter 5, Sections 1, 3 and 8 cease to apply and that Sections 5–7 should be moved within Chapter 5 and be given a more modern drafting. However, it should be noted that parts of Chapter 5, Sections 1 and 3 have been included in the proposals for the new rules on jurisdiction and applicable law, but that the provisions have been changed to conform with the principle of habitual residence.

Making placement orders of adults in another Contracting State generally applicable

To date, cross-border initiatives for the protection of adults have been few. In the Inquiry's view, there is little to indicate that, at least in the coming years, such initiatives will increase in number. Therefore, the Inquiry sees no need to propose rules corresponding to the Convention's rules on placement orders of adults in another Contracting State, to apply generally in international relations. In this respect, no autonomous private international law provisions should be introduced.

Entry into force and transitional provisions

Since the date of entry into force of the Inquiry's legislative proposals depends on the date of Sweden's accession to the Convention, the Inquiry proposes that it be left to the Government to decide when the act incorporating the Convention and the supplementary provisions should enter into force. In the Inquiry's view, the same date should apply to all the other legislative proposals due to their connection to the Convention.

The 2000 Hague Convention contains transitional provisions. It is proposed that these are also given the force of law, which means that the provisions of the Convention will apply to measures taken after the Convention has entered into force in Sweden. With respect to recognition and enforcement, the provisions of the Convention are to apply concerning measures taken after the entry into force of the Convention between the two States involved, i.e. the

State where the decision on the measure was taken and the State – in our case Sweden – where recognition and enforcement of the measure are involved. Under the Convention, powers of representation issued before the Convention enters into force are not to be considered invalid if the powers of representation were granted by the adult on grounds that are comparable to those set out in the Convention.

The Inquiry proposes the introduction of transitional provisions to the legislative amendments in the 1904 Act. The Act should be applicable to cases lodged after the Act enters into force. This means that a competent authority under the previously applicable provisions does not lose its competence to assess the case as a result of the new provisions. Also, cases lodged before the Act enters into force are to be examined under previous provisions. The provisions on recognition of measures decided on by another State are not to be applied to measures decided on before the Act comes into force.

No further transitional provisions are required.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om 2000 års Haagkonvention

2000 års Haagkonvention

1 § Artiklarna 1–50 i den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna (2000 års Haagkonvention) ska i originaltexternas lydelse gälla som lag här i landet. Originaltexterna ska ha samma giltighet.

Originaltexterna finns tillsammans med en svensk översättning som en *bilaga* till denna lag.

Reserforum

2 § Om en fråga ska prövas av en nämnd som fullgör en kommuns uppgifter inom socialtjänsten och det inte finns någon annan behörig nämnd, tas frågan upp av en nämnd i Stockholms kommun som fullgör sådana uppgifter.

Forum i fråga om framtidsfullmakter

3 § En ansökan om prövning enligt artiklarna 15 och 16 ska göras till tingsrätten i den ort där fullmaktsgivaren har hemvist. Om han eller hon inte har hemvist i Sverige ska ansökan göras till Stockholms tingsrätt.

Vid handläggningen av en ansökan enligt första stycket ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas.

Framställning angående en placering i Sverige

4 § En framställning om godtagande av en placering av en vuxen i Sverige enligt artikel 33 ska med avseende på en placering som motsvarar ett boende enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade prövas av kommunen där den vuxne föreslås få ett boende.

Övriga framställningar enligt artikel 33 ska prövas av en nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten i den kommun där den vuxne föreslås få ett boende eller annars bli placerad.

I 6 kap. 17 § socialtjänstlagen (2001:453) och i 17 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade anges förutsättningarna för att godta ett boende.

Erkännande och verkställbarhet

5 § En ansökan i fråga om erkännande enligt artikel 23 eller verkställbarhetsförklaring enligt artikel 25 ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver.

6 § Den som gör en ansökan enligt 5 § ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller en kopia av avgörandet som har bestyrkts av en behörig myndighet.

Om ansökan avser en verkställbarhetsförklaring, ska sökanden även ge in bevis om att avgörandet är verkställbart i den stat där det har meddelats.

Tingsrätten får förelägga sökanden att ge in de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

Om en handling är skriven på något annat språk, ska även en översättning av handlingen till svenska ges in. En översättning behöver dock inte ges in om tingsrätten anser att det inte behövs eller att det inte skäligen kan krävas.

Vid handläggning i domstol av ett ärende om erkännande eller verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

7 § Tingsrätten får förklara det utländska avgörandet helt eller delvis gällande eller verkställbart.

Verkställighet

8 § Bifalls en ansökan om verkställbarhetsförklaring, sker verkställighet enligt svensk rätt i enlighet med de regler som gäller för verkställighet av ett svenskt avgörande i en motsvarande fråga.

Överföring av personuppgifter

9 § En svensk myndighet får utan hinder av 33 § personuppgiftslagen (1998:204) föra över personuppgifter till en myndighet i ett land utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om det behövs för att den myndigheten ska kunna överväga en nödvändig åtgärd enligt 2000 års Haagkonvention.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

dels att 5 kap. 1–4 och 8 §§ ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 5 kap. 5–7 §§ ska betecknas 5 kap. 9–11 §§,

dels att kapitelrubriken till 5 kap. ska ha följande lydelse,

dels att de nya 5 kap. 9–11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas nio nya paragrafer, 5 kap. 1–8 §§ och 7 kap. 7 §, samt närmast före 5 kap. 1 §, 5 kap. 2 §, 5 kap. 3 § och 5 kap. 8 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

5 kap. Om förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m.

Föreslagen lydelse

5 kap. Om godmanskap, förvaltarskap och motsvarande åtgärder vidtagna i ett annat land

Behörighet

1 §

En svensk domstol får ta upp en fråga om godmanskap, förvaltarskap eller upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring om

1. det ligger i den vuxnes intresse,

2. den vuxne är svensk medborgare och

3. den vuxne har hemvist eller, om hemvist inte kan fastställas, vistas i ett annat land.

Första stycket gäller endast om

1. behörighet saknas för myndigheterna i den vuxnes hemvistland, eller, när den vuxnes hemvist inte kan fastställas, myndigheterna i det land där han eller hon vistas, eller

2. det annars finns särskilda skäl.

En svensk domstol får vidare ta upp en fråga om upphörande av ett i Sverige anordnat godmanskap eller förvaltarskap för en utländsk medborgare om en motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land.

Tillämplig lag

2 §

När en fråga om godmanskap och förvaltarskap prövas av svensk domstol ska svensk lag tillämpas.

När en fråga om upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring prövas av svensk domstol ska bestämmelser om upphörande av förvaltarskap i 11 kap. föräldrabalken tillämpas.

I den mån skyddet för den vuxnes person eller egendom så kräver, får lagen i ett annat land till vilken den vuxnes situation har väsentlig anknytning beaktas.

Erkännande av åtgärder vidtagna i ett annat land

3 §

En till godmanskap eller förvaltarens motsvarande åtgärd, som har vidtagits i ett annat land inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande, gäller i Sverige.

4 §

Erkännande får dock vägras om

1. den utländska myndigheten som har vidtagit åtgärden inte grundade sin behörighet på den vuxnes hemvist eller, när hemvist inte kan fastställas, dennes vistelse och det inte heller fanns skälig anledning att talan prövades där,

2. åtgärden har vidtagits i strid med i Sverige gällande grundläggande förfaranderegler utan att den vuxne har fått möjlighet att komma till tals, och det inte har varit fråga om ett brådskande fall,

3. åtgärden är oförenlig med en senare motsvarande åtgärd som har vidtagits i Sverige, eller

4. åtgärden är oförenlig med en senare motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land och som uppfyller kraven för erkännande i Sverige.

Beslut i fråga om erkännande

5 §

Utan hinder av 3 § får en berörd part ansöka om att den tingsrätt som regeringen föreskriver beslutar i fråga om erkännande av en till godmanskap eller förvaltarskap motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land.

6 §

Den som gör en ansökan enligt 5 § ska tillsammans med ansökan ge in det utländska avgörandet i original eller en kopia av detta som har bestyrkts av en behörig myndighet.

Tingsrätten får förelägga sökanden att ge in de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

Om en handling är skriven på något annat språk, ska även en översättning av handlingen till svenska ges in. En översättning behöver dock inte ges in om tingsrätten anser att det inte behövs eller att det inte skäligen kan krävas.

Vid domstolens handläggning ska i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas.

7 §

Tingsrätten får förklara det utländska avgörandet helt eller delvis gällande.

Övriga frågor

8 §

Regeringen får i fråga om godmanskap och förvaltarskap för svenska medborgare, som har hemvist i ett annat land, meddela särskilda bestämmelser angående vården av värdehandlingar, samt förordna svensk diplomatisk eller konsulär tjänsteman att vara överförmyndare. Regeringen får pröva en fråga om entledigande av en sådan överförmyndare.

Ersättning till överförmyndare beträffande godmanskap och förvaltarskap enligt 1 § ska utgå av statliga medel enligt bestämmelser som regeringen får meddela. Det samma gäller ersättning till godman och förvaltare i den utsträckning ersättningen inte ska utgå av den enskildes medel enligt 12 kap. 16 § föräldrabalken.

5 §¹

Om omyndighetsförklaring, som meddelats av behörig utländsk myndighet, skall genom svensk domstols försorg, på begäran, kungörelse införas i Post- och Inrikes Tidningar. Den utländska myndighetens behörighet skall styrkas genom intyg av här i riket anställd diplomatisk eller konsulär tjänsteman eller av svensk diplomatisk eller konsulär tjänsteman.

9 §

Svensk domstol ska på begäran kungöra ett beslut om omyndighetsförklaring, som har meddelats av behörig utländsk myndighet, i Post- och Inrikes Tidningar. Den utländska myndighetens behörighet ska styrkas genom intyg av här i landet anställd diplomatisk eller konsulär tjänsteman eller av svensk diplomatisk eller konsulär tjänsteman.

---

¹ Senaste lydelse SFS 1988:1322.

Vad i första stycket sägs *skall äga* motsvarande *tillämpning*, då behörig utländsk myndighet har *hävt* en *omyndighetsförklaring* eller beslutat att ett förvaltar-*skap skall upphöra*.

6 §²

Är förmynderskap för omyndigförklarad *efter vad ovan sägs* anordnat i *enlighet med utländsk lag, skall* vad i 4 kap. 5 § *är stadgat i avseende å* underårig *äga* motsvarande *tillämpning*. Den omyndigförklarades behörighet enligt svensk lag *skall därvid* anses motsvara behörigheten för den som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget.

Har *omyndighetsförklaringen* kungjorts *efter vad i detta kap. 5 § är sagt, må* dock den, mot vilken den omyndigförklarade här i riket företagit rättshandling, *icke åberopa, att han ej ägde eller bort äga kännedom om omyndighetsförklaringen*.

Den som *är omyndigförklarad i enlighet med utländsk lag är* här i riket likställd med en person som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget när det gäller behörighet att inneha uppdrag och befattningar samt att bedriva tillståndspliktig verksamhet.

Vad *som föreskrivs* i första stycket *ska tillämpas på* motsvarande *sätt*, då behörig utländsk myndighet har *upphävt* en *omyndigförklaring* eller beslutat att ett förvaltar*skap ska upphöra*.

10 §

Om förmynderskap för en omyndigförklarad *är anordnat i ett annat land, ska* vad som i 4 kap. 5 § *föreskrivs i fråga om* underårig *tillämpas på* motsvarande *sätt*. Den omyndigförklarades behörighet enligt svensk lag *ska då* anses motsvara behörigheten för den som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget.

Har *omyndigförklaringen* kungjorts *enligt vad som föreskrivs i 9 §, får* dock den, mot vilken den omyndigförklarade här i landet företagit en rättshandling, *inte åberopa, att han eller hon inte kände till eller borde känna till omyndigförklaringen*.

Den som *har omyndigförklarats i ett annat land ska* här i landet *vara* likställd med en person som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget när det gäller behörighet att inneha uppdrag och befattningar samt att bedriva tillståndspliktig verksamhet.

² Senaste lydelse SFS 1988:1322.

7 §³

Vad i detta kap. sägs om omyndighetsförklaring och förmynderskaps anordnande enligt utländsk lag skall äga motsvarande tillämpning i avseende å annan därmed jämförlig åtgärd, som är förenad med inskränkning i den rättsliga handlingsförmågan.

11 §

Vad som föreskrivs i detta kapitel i fråga om omyndigförklaring och förmynderskaps anordnande i ett annat land ska även gälla motsvarande åtgärder, som är förenade med inskränkning i den rättsliga handlingsförmågan.

7 kap.

7 §

Särskilda bestämmelser finns i lagen (xxxx:xx) om 2000 års Haagkonvention.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
  2. Bestämmelsen i 5 kap. 1 § medför inte att svensk domstols behörighet i en fråga som anhängiggjorts hos domstolen före ikraftträdandet går förlorad.
  3. Har ett ärende anhängiggjorts vid en domstol före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.
  4. Bestämmelserna i 5 kap. 3–7 §§ tillämpas inte på åtgärder som har vidtagits i ett annat land före ikraftträdandet.

---

³ Senaste lydelse SFS 1924:340.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade att det ska införas två nya paragrafer, 17 a och 17 b §§, samt närmast före 17 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*Beslut om boende för en vuxen
enligt 2000 års Haagkonvention*

17 a §

Kommunen får med stöd av den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna godta att en myndighet i en annan fördragsslutande stat beslutar om ett boende för en vuxen i Sverige

1. om boendet ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beaktande av hans eller hennes anknäpning till Sverige, och den vuxne inte motsätter sig boendet, samt

2. om förutsättningarna i övrigt enligt denna lag är uppfyllda.

17 b §

Kommunen får med stöd av den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna besluta om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat

1. om boendet ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beakt-

ande av hans eller hennes anknypning till den andra staten, och den vuxne inte motsätter sig boendet, samt

2. om det i den andra staten finns en tillfredsställande ordning i fråga om tillsyn och kommunen, när kommunen bedömer det nödvändigt, genom en överenskommelse med den behöriga myndigheten i den stat där den vuxne ska få ett boende har gjort det möjligt för kommunen att få följa upp insatsen.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1.4 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453) att det ska införas två nya paragrafer, 6 kap. 17 och 18 §§, samt närmast före 6 kap. 17 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

Beslut om boende för en vuxen enligt 2000 års Haagkonvention

17 §

Socialnämnden får med stöd av den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna godta att en myndighet i en annan fördragsslutande stat beslutar om ett boende för en vuxen Sverige

1. om boendet ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beaktande av hans eller hennes ankenytning till Sverige, och den vuxne inte motsätter sig boendet, samt

2. om förutsättningarna i övrigt enligt denna lag är uppfyllda.

18 §

Socialnämnden får med stöd av den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna besluta om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat

1. om boendet ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beakt-

ande av hans eller hennes anknypning till den andra staten, och den vuxne inte motsätter sig boendet, samt

2. om det i den andra staten finns en tillfredsställande ordning i fråga om tillsyn och socialnämnden, när socialnämnden bedömer det nödvändigt, genom en överenskommelse med den behöriga myndigheten i den stat där den vuxne ska få ett boende har gjort det möjligt för socialnämnden att få följa upp insatsen.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att det ska införas två nya paragrafer, 26 kap. 13 a § och 36 kap. 1 a §, samt närmast före 26 kap. 13 a § och 36 kap. 1 a § två nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

Internationella frågor om skydd för vuxna

13 a §

Sekretess gäller hos Socialstyrelsen i dess egenskap av centralmyndighet enligt den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna för uppgift om en vuxens personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

36 kap.

*Mål eller ärenden enligt lagen
(xxxx:xxx) om 2000 års
Haagkonvention*

1 a §

Sekretess gäller hos allmän domstol för uppgift om en vuxens personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål eller ärende enligt lagen (xxxx:xxx) om 2000 års Haagkonvention.

Sekretess gäller hos förvaltningsdomstol för uppgift om en vuxens personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den vuxne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål eller ärende enligt lagen (xxxx:xxx) om 2000 års Haagkonvention.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Del I

Inledning och bakgrund

2 Uppdraget

2.1 Utredningens direktiv

Enligt uppdraget ska utredningen överväga ett svenskt tillträde till den i Haag den 13 januari 2000 dagtecknade konventionen om internationellt skydd för vuxna (2000 års Haagkonvention).¹ I uppdraget ingår att undersöka hur svensk rätt förhåller sig till bestämmelserna i konventionen och analysera konsekvenserna av att Sverige blir bundet av konventionen. I sammanhanget ska även förhållandet till andra internationella instrument på området belysas. Utredningen ska i sitt arbete även beskriva förhållandet mellan de olika internationellt privat- och processrättsliga bestämmelser som svenska myndigheter har att tillämpa inom de områden som behandlas i 2000 års Haagkonvention. En central fråga i uppdraget är att ta ställning till hur konventionen bör införlivas i svensk rätt och utredningen ska i denna fråga, liksom i övrigt, fästa särskild vikt vid klarhet, enkelhet och lättillgänglighet och välja den form för införlivande som bedöms vara mest lämplig.

Uppdraget innefattar att föreslå de författningsändringar som en svensk anslutning till konventionen ger anledning till. Enligt direktiven ska särskild uppmärksamhet fästas vid frågor om institutionsplacering samt informationsutbyte och därtill hörande frågor om sekretess. När det gäller frågan om institutionsplacering ska utredningen särskilt analysera och bedöma vilka förutsättningar som bör vara uppfyllda för att en placering i Sverige, som en myndighet i en annan konventionsstat avser att besluta om, ska kunna godkännas här i landet. Utredningen ska även analysera och bedöma under vilka förutsättningar som en svensk myndighet ska kunna fatta ett beslut om institutionsplacering i en annan fördrags-

---

¹ Direktiven, dir. 2014:5 Skydd för vuxna i internationella situationer, bifogas som *bilaga 1*.

slutande stat. Vidare ska utredningen överväga om det i dessa delar finns ett behov av kompletterande nationella bestämmelser.

I uppdraget ingår även att ta ställning till om det finns anledning att avge förklaringar och göra förbehåll i enlighet med de möjligheter som finns enligt konventionen.

Utredningen ska slutligen lämna förslag på vilken myndighet som lämpligen bör utses till centralmyndighet enligt konventionen och redovisa den kompetens och de resurser som behövs för att centralmyndigheten ska kunna utföra de uppgifter som den har enligt konventionen. Det ska också bedömas om vissa uppgifter i stället bör utföras av andra myndigheter eller organ, i enlighet med den möjlighet till fördelning av uppgifterna som följer av konventionen. Om utredningen under arbetets gång finner att någon anknytande internationellt privaträttslig fråga bör tas upp, står det utredningen fritt att göra det.

Betänkandet ska enligt utredningsdirektivet redovisas senast den 31 juli 2015.

2.2 Utredningens arbete

Utredningen påbörjade sitt arbete i januari 2014. Arbetet har bedrivits i samråd med de utsedda sakkunniga och experterna. I fråga om ekonomiska konsekvenser för Socialstyrelsen med anledning av ett uppdrag som centralmyndighet, står inte den sakkunnige från Socialdepartementet Kent Löfgren och experten från Socialstyrelsen Kristina Swiech, bakom utredningens bedömning (se avsnitt 19.2.2). Utredningen har haft tio sammanträden som de sakkunniga och experterna har deltagit i. Ytterligare två sammanträden har hållits med en mindre grupp med utredaren, sekreteraren och experten Maarit Jänterä-Jareborg och vid ett av dessa två sammanträden har även sakkunnige Johan Klefbäck deltagit.

Enligt direktiven ska utredningen hålla sig informerad om eventuellt arbete som pågår i övriga nordiska länder avseende 2000 års Haagkonvention och fästa vikt vid intresset av nordisk rättslikhet. Av denna anledning har utredningen under hösten 2014 och våren 2015 haft kontakter med de departement i Danmark, Finland och Norge som hanterar frågor i anledning av 2000 års Haagkonvention. Utredningen har vid dessa kontakter fått information om

arbetet med 2000 års Haagkonvention i nämnda länder. Kontakt har även sökts med Island vid några tillfällen, dock utan att något svar har erhållits.

Med hänsyn till de likheter som finns mellan 2000 års Haagkonvention och 1996 års Haagkonvention har utredningen beaktat de överväganden och ställningstaganden som gjorts inom ramen för lagstiftningsarbetet avseende Sveriges tillträde till 1996 års Haagkonvention (prop. 2011/12:85, bet. 2011/12:CU23, rskr. 2011/12:219).

Under våren 2015 har utredningen haft kontakter med tjänstemän på Utrikesdepartementet och Försäkringskassan angående uppgifterna som centralmyndighet för bland annat 1996 års Haagkonvention², Bryssel II-förordningen³ och 1980 års Haagkonvention⁴ respektive underhållsförordningen⁵ och 2007 års Haagkonvention⁶.

Slutligen har utredningen beaktat förslagen om Framtidsfullmakter (Ds 2014:16) och om Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare (prop. 2013/14:225).

2.3 Betänkandets disposition

Betänkandet är indelat i fem olika delar. I den första delen (del I) finns författningsförslagen (kapitel 1), en redogörelse för utredningens uppdrag (kapitel 2), en kortare bakgrundsbeskrivning (kapitel 3) och ett kapitel om gällande rätt (kapitel 4).

Del II är inriktad på 2000 års Haagkonvention och börjar i kapitel 5 med en översiktlig presentation av innehållet i konven-

---

² Den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn.

³ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000, EUT L 338, 23.12.2003. Senast ändrad genom Rådets förordning (EG) nr 2116/2004 av den 2 december 2004 om ändring av förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 med avseende på fördrag med Heliga stolen (EUT L 367, 14.12.2004).

⁴ Den i Haag den 25 oktober 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn.

⁵ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet, EUT L 7, 10.1.2009, s. 1–79.

⁶ Den i Haag den 23 november 2007 dagtecknade konventionen om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar.

tionen, särskilt i fråga om offentlighetsrättsliga aspekter och tolkning. I kapitel 6 behandlas frågan om ett tillträde till 2000 års Haagkonvention och i kapitel 7 redovisas konventionens tillämpningsområde. Resterande kapitel i denna del (kapitel 8–15) omfattar konventionens olika strukturella huvudfrågor. Varje kapitel innehåller en redogörelse för berörda bestämmelser i konventionen och i anslutning därtill redovisas också utredningens överväganden i fråga om vilka lagändringar eller kompletterande bestämmelser som en svensk anslutning till konventionen förutsätter. I kapitel 8 behandlas bestämmelserna om *behörighet*, och i kapitel 9 bestämmelserna om *tillämplig lag*. Kapitel 10 behandlar framtidsfullmakter och kapitel 11 innehåller frågor om *erkännande och verkställighet*. I kapitel 12 beskrivs konventionens *samarbetsbestämmelser* och frågor om centralmyndigheten, medan kapitel 13 omfattar bestämmelsen om placeringen av vuxna i en annan fördragsslutande stat. Konventionens förhållande till andra internationella instrument och autonom rätt behandlas i kapitel 14 och konventionens *allmänna bestämmelser och slutbestämmelser* återfinns i kapitel 15.

I del III behandlas frågor kring den autonoma rätten och utredningen överväger här bland annat i vilken mån bestämmelserna i 2000 års Haagkonvention bör göras allmänt tillämpliga (kapitel 16).

Därefter följer del IV innehållande kapitel med lagtekniska lösningar (kapitel 17), ikraftträdande och övergångsbestämmelser (kapitel 18) samt konsekvenser av utredningens förslag (kapitel 19).

Betänkandet avslutas med den femte och sista delen (del V), som innehåller författningskommentaren (kapitel 20).

2000 års Haagkonvention finns som *bilaga 2* till betänkandet.

3 Bakgrund

3.1 Skydd för vuxna

Det är inte ovanligt att vuxna personer, tillfälligt eller permanent, har en nedsatt eller bristande personlig förmåga att ta tillvara sina intressen. Det finns många olika orsaker till detta. Så kan vara fallet hos personer med olika former av kognitiva störningar, det vill säga störningar som avser intellektuella funktioner och som bland annat ger sämre koncentration eller svårigheter att planera och hålla ihop tankar. Demenssjukdomar, som drabbar många äldre, kan leda till olika former av sådana störningar. Den personliga förmågan kan också vara påverkad hos personer med psykiska störningar eller psykiska sjukdomar liksom hos dem med psykisk utvecklingsstörning. Vidare kan förmågan påverkas tillfälligt eller under en längre tid till följd av en allvarlig sjukdom eller efter en yttre skada. Dessutom kan missbrukare ha nedsatt eller bristande förmåga på grund av sitt missbruk. Det ska dock framhållas att det inte är alla personer med ovan angivna skador, handikapp eller sjukdomar som inte kan ta tillvara sina intressen.

I de fall en vuxen inte kan ta tillvara sina intressen på grund av en mer eller mindre begränsad personlig förmåga aktualiseras behovet av skyddsåtgärder. Därmed avses sådana åtgärder som syftar till att kompensera den vuxnes oförmåga. När en person, som är oförmögen att ta hand om sina personliga eller ekonomiska angelägenheter, är i behov av någon som kan representera honom eller henne i olika situationer tillgodoses det behovet enligt svensk rätt främst genom godmanskap och förvaltarskap enligt bestämmelserna i föräldrabalken (FB) (se närmare avsnitten 4.6.1 och 4.6.2). Andra åtgärder till skydd för en vuxen är vård eller andra stödjande åtgärder och i vissa fall även tvångsomhändertagande. De åtgärder som här kan komma i fråga är bland annat olika former av missbruks-

vård och psykiatrisk vård (se närmare avsnitt 4.6.4). Även tvångsvård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) av en ung vuxen som har fyllt 18 år men inte 20 år är att betrakta som en skyddsåtgärd för den vuxne (se avsnitt 4.6.4). Likaså utgör boende med särskild service som anordnas enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) och utseende enligt samma lag av en kontaktperson med uppgift att hjälpa den enskilde i personliga angelägenheter samt stöd till personer med funktionshinder i form av personlig assistent, ledsagarservice och kontaktperson enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) exempel på skyddsåtgärder (se närmare avsnitt 4.6.3).

Motsvarande eller liknande skyddsåtgärder förekommer även i andra länders rättsordningar. Liksom de ovan angivna svenska regleringarna är de i första hand avsedda att bli tillämpade i interna situationer där det saknas anknytning till ett annat land.

3.2 Behovet av skydd för vuxna i internationella situationer

Människor i dagens samhälle reser ofta utomlands och bosätter sig i allt större utsträckning utanför ursprungslandet. Under år 2012 genomfördes till exempel 16 miljoner utländska besök i Sverige.¹ Vidare har i genomsnitt över 24 000 svenska medborgare utvandrat från Sverige årligen under de senaste tio åren och vid utgången av år 2013 hade över 690 000 i Sverige bosatta personer ett utländskt medborgarskap, det vill säga över sju procent.² Personer som även har ett svenskt medborgarskap vid sidan av ett utländskt, vilket i dag inte är ovanligt, är inte medräknade.

Den ökade rörligheten över landgränserna har lett till ett allt större behov av internationella bestämmelser, som ett komplement till ländernas interna regleringar, för att stärka det rättsliga skyddet i gränsöverskridande situationer för en vuxen som av olika anledningar inte kan bevaka sin rätt eller ta hand om sig själv. Det kan

---

¹ Se resultat från den nationella gränsundersökningen IBIS 2012, inkommande besökare i Sverige, Rapport 0157 Rev A, s. 15 och 19 f., Tillväxtverket/SCB. Rapporten finns tillgänglig på Tillväxtverkets hemsida, <http://publikationer.tillvaxtverket.se/ProductView.aspx?ID=1896&downloaded=1>.

² Uppgiften är hämtad från SCB:s hemsida.

röra sig om att säkerställa möjligheten till god man eller förvaltare för en svensk medborgare som är tillfälligt bosatt utomlands eller att sörja för försäljning av egendom som finns i utlandet men som ägs av en person som är bosatt i Sverige. För såväl den enskilde som för myndigheter och andra berörda kan det vara svårt att veta vad som gäller i sådana situationer, bland annat i fråga om tillgång till bankkonton eller vem som har rätt att företräda den enskilde och i vilket land behövliga skyddsåtgärder kan vidtas. Bristen på överskådlighet beror bland annat på att länderna kan göra olika bedömningar i dessa fall och på att det är ovisst vilken effekt vidtagna åtgärder har i ett annat land.

Som har angetts i det föregående finns det vanligen i länders rättsordningar bestämmelser som syftar till att säkerställa skyddet för en person som inte kan bevaka sina intressen. Reglerna är primärt utformade med hänsyn till skyddsbehovet i det egna landet. I avsaknad av gränsöverskridande lagsamarbete, i form av till exempel EU-rättsliga förordningar eller multinationella konventioner avsedda att särskilt reglera situationer med anknytning till fler än ett land, finns det en risk att varje land tillämpar sina egna bestämmelser om vilken myndighet som är behörig att vidta skyddsåtgärder av olika slag och vilket lands lag som då ska tillämpas. De berörda personerna får sörja för skydd i varje land där ett skyddsbehov finns men riskerar också att inte kunna göra sina rättigheter eller behov av skydd gällande i andra länder där ett behov likväl kan aktualiseras. Detta har motiverat, och motiverar nu än mer i takt med den ökande internationaliseringen, ett internationellt samarbete i frågor som rör skyddet för vuxna i landgränsöverskridande situationer.

Mot denna bakgrund utarbetades inom Haagkonferensen för internationell privaträtt (Haagkonferensen) 2000 års Haagkonvention. Konventionen syftar till att förbättra det gränsöverskridande skyddet för vuxna som, på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga, inte kan ta till vara sina intressen (se avsnitt 3.4). Även Europeiska unionen (EU) arbetar aktivt för att bättre ta till vara vuxnas intressen i internationella situationer och Europaparlamentet har i detta syfte uppmanat medlemsstaterna att underteckna eller ratificera 2000 års Haagkonvention (se avsnitt 3.5). Det finns också andra internationella instrument som syftar till att skydda vuxna i behov av hjälp, till exempel konventionen av den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om

äktenskap, adoption och förmynderskap³ (se avsnitt 3.6.1), som i likhet med 2000 års Haagkonvention är begränsad till situationer med utlandsanknytning. Andra exempel är Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (se avsnitt 3.6.2) och Europarådets rekommendation om det rättsliga skyddet för hjälpbehövande vuxna (se avsnitt 3.6.3) vilka avser att sätta en minimistandard för tillgängligt skydd. I Sverige pågår det inom Regeringskansliet också ett arbete i syfte att underlätta för beslutsoförmögna personer (se avsnitt 3.6.4).

3.3 Haagkonferensen för internationell privaträtt

Haagkonferensen är en internationell, primärt mellanstatlig organisation som har ett sjuttiofem medlemmar, däribland såväl EU som 27 av EU:s 28 medlemsstater.⁴ Haagkonferensens ändamål är att ”verka för ett gradvis förenhetligande av den internationella privaträttens regler”.⁵ Haagkonferensens verksamhet består huvudsakligen av att förhandla och utarbeta internationella fördrag (konventioner) inom den internationella privaträttens olika områden.

3.4 Haagkonventioner rörande skydd för vuxna

Haagkonferensen behandlade frågor som rör skydd för vuxna redan i den i Haag den 17 juli 1905 dagtecknade konventionen om ommyndighetsförklaring och därmed jämförbara skyddsåtgärder (1905 års Haagkonvention). Sverige tillträdde den konventionen år 1924 men sade upp konventionen år 1960. Bestämmelserna i 5 kap. lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (1904 års lag) anslöt tidigare nära till 1905 års Haagkonvention. (Lagen behandlas närmare i kapitel 4.) Lagen innehöll i förhållande till konventionsstaterna vissa avvik-

---

³ Se SÖ 1931:19 senast ändrad genom SÖ 2008:31. Jämför prop. 1931:77 och 2006/07:60.

⁴ Den 3 februari 2014 hade Haagkonferensen 75 medlemsstater. Kroatien är den av EU:s medlemsstater som inte är medlem i Haagkonferensen. Uppgiften är hämtad från Haagkonferensens hemsida, <http://www.hcch.net/index_en.php?act=states.listing>.

⁵ Se artikel 1 i Haagkonferensens stadga, tillgänglig på Haagkonferensens hemsida, <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=29>.

ande bestämmelser, som numera är upphävda.⁶ 2000 års Haagkonvention ska mellan de kvarvarande staterna ersätta 1905 års Haagkonvention.⁷

Det arbete inom Haagkonferensen som resulterade i 2000 års Haagkonvention inleddes år 1997 i och med att en specialkommission tog fram ett utkast till konventionen. Den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldransvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention) utgjorde utgångspunkten för arbetet. Ett förslag behandlades sedan i en specialkommission som hölls år 1999 och som den 13 januari 2000 resulterade i 2000 års Haagkonvention. I förhandlingarna deltog bland annat 30 av Haagkonferensens medlemsstater (däribland Sverige och de andra nordiska länderna), sex andra stater (som observatörer), två mellanstatliga organisationer och tre andra organisationer. Konventionen trädde i kraft internationellt den 1 januari 2009. I maj 2015 hade åtta stater⁸ anslutit sig till konventionen och ytterligare sju stater⁹ hade undertecknat den.¹⁰

3.5 EU och 2000 års Haagkonvention

3.5.1 Medlemsstaternas behörighet och EU:s möjlighet att ansluta sig till konventionen

Enligt den så kallade ERTA-doktrinen¹¹ går EU-medlemsstaternas kompetens att ingå internationella traktater över på EU när unionslagstiftning har antagits eller inletts på ett visst område. EU har inte utfärdat särskilda bestämmelser om internationellt skydd för vuxna och det har inte heller inletts något projekt med ett sådant

---

⁶ Se Walin och Vängby, Föräldraskapen (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 5 kap. lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. Utredningen har inte kunnat finna några uppgifter om varför 1905 års Haagkonvention sades upp.

⁷ Se artikel 48 2000 års Haagkonvention.

⁸ Estland, Finland, Frankrike, Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland (endast för Skottlands räkning), Republiken Tjeckien, Tyskland, Schweiz och Österrike.

⁹ Cypern, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Polen.

¹⁰ Uppgift från Haagkonferensens hemsida,

http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=71.

¹¹ Se till exempel EU-domstolens dom (ECR 263) den 31 mars 1971 i mål 22/70 mellan Europeiska gemenskapernas kommission och Europeiska gemenskapernas råd.

syfte. Det innebär att EU:s medlemsstater fortfarande är behöriga att själva ansluta sig till 2000 års Haagkonvention.

Genom ERTA-doktrinen slog EU-domstolen även fast att unionen kan ingå avtal med tredje land beträffande samtliga de mål som anges i EU:s grundfördrag och i synnerhet när unionen har antagit gemensamma regler – oavsett form – för genomförandet av en i fördraget föreskriven gemensam politik. I 2000 års Haagkonvention finns det emellertid inte några bestämmelser som ger EU möjlighet att ansluta sig till konventionen. Det kan anmärkas att Haagkonferensens stadga efter tillkomsten av 2000 års Haagkonvention har ändrats på så sätt att regionala organisationer för ekonomisk integration kan bli medlemmar i Haagkonferensen och således även ansluta sig till framtida konventioner.¹² Det gäller dock alltså inte för 2000 års Haagkonvention.

3.5.2 Arbetet inom EU med internationellt skydd för vuxna

Behovet av skydd för vuxna i internationella situationer och 2000 års Haagkonvention har vid olika tillfällen uppmärksammats inom EU.

Av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna¹³ framgår att EU erkänner och respekterar rätten för personer med funktionshinder att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet (artikel 26).

Europeiska unionens råd (rådet) betonade i slutsatser, som antogs den 19–20 juni 2008,¹⁴ att samarbetet med tredje land och internationella organisationer (särskilt Haagkonferensen, Europarådet och Förenta nationerna) behöver förstärkas. Vidare uppmanade rådet i slutsatser, som antogs den 24 oktober 2008,¹⁵ medlemsstater som redan konstaterat att det ligger i deras intresse att ansluta sig till 2000 års Haagkonvention att snarast inleda eller aktivt fortsätta förhandlingarna för undertecknande eller ratificering av konventionen. De medlemsstater som fortfarande överlägger internt uppmanades i

¹² Se artikel 3 i Haagkonferensens stadga. I noten till stadgan framgår att ändringarna antogs den 30 juni 2005 och att de trädde i kraft den 1 januari 2007.

¹³ Se EUT C 303 2007, Celex 12010P.

¹⁴ Se rådets slutsatser, som antogs den 19–20 juni 2008, ST 11018 2008 INIT, p. 22.

¹⁵ Se rådets slutsatser, som antogs den 24 oktober 2008, ST 14034 2008 INIT och ST 14786 2008 INIT.

sistnämnda slutsatser att snarast möjligt slutföra dessa överläggningar.

Frågan om skydd för vuxna berördes också i Europaparlamentets resolution av den 18 december 2008 med rekommendationer till kommissionen om rättsskydd för vuxna: gränsöverskridande konsekvenser.¹⁶ Enligt resolutionen måste rättsskyddet för utsatta vuxna vara en av hörnpelarna i rätten till fri rörlighet för personer och det konstateras att det finns skillnader i medlemsstaternas lagstiftning om skyddsåtgärder. Bestämmelserna i 2000 års Haagkonvention kan enligt resolutionen bidra till att uppfylla målsättningen att skapa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa genom att underlätta erkännandet och verkställigheten av beslut om skyddsåtgärder, fastställandet av vilken lag som är tillämplig och samarbetet mellan centrala myndigheter. Vidare nämndes i resolutionen att man även måste ha bestämmelserna i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i åtanke (EU har ratificerat sistnämnda konvention, se närmare avsnitt 3.6.2).

I resolutionen uppmanade Europaparlamentet (parlamentet) medlemsstaterna att underteckna eller ratificera 2000 års Haagkonvention. Vidare uppmanade parlamentet kommissionen att, så snart den har fått tillräcklig erfarenhet av hur Haagkonventionen fungerar, förelägga parlamentet att lämna ett förslag till rättsakt som syftar till att stärka samarbetet mellan medlemsstaterna och till att förbättra erkännandet och verkställigheten av beslut om skydd för vuxna. Parlamentet anmodade även kommissionen att följa upp tillämpningen av Haagkonventionen och dess genomförande i medlemsstaterna. I uppföljningen ska ingå bland annat att för parlamentet och rådet lägga fram en rapport som vid behov ska innehålla förslag till gemenskapsbestämmelser som kompletterar eller specificerar det sätt på vilket 2000 års Haagkonvention ska tillämpas. Slutligen uppmanade parlamentet kommissionen att utvärdera alternativet att gemenskapen ska ansluta sig till 2000 års Haagkonvention. Parlamentet uttryckte i resolutionen även att detta skulle kunna vara ett område för fördjupat samarbete mellan medlemsstater.

---

¹⁶ Se P6_TA(2008)0638, tillgänglig på Europaparlamentets hemsida, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0638+0+DOC+XML+V0//SV>.

I december 2009 antogs Stockholmsprogrammet – ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd.¹⁷ Stockholmsprogrammet var EU:s arbetsprogram för rättsliga och inrikes frågor för perioden 2010–2014. Programmet antogs av rådet under det svenska ordförandeskapet. Syftet med programmet var att stärka EU-invånarnas säkerhet, att garantera grundläggande rättigheter och skapa en ökad öppenhet. Av programmet framgår att behovet av ytterligare förslag när det gäller utsatta vuxna bör bedömas mot bakgrund av erfarenheterna från tillämpningen av 2000 års Haagkonvention, i de medlemsstater som är parter till konventionen eller som kommer att bli parter i framtiden. Medlemsstaterna uppmanas i programmet att ansluta sig till konventionen så snart som möjligt.

Kommissionen har tagit fram en handlingsplan för hur målen i Stockholmsprogrammet ska uppnås. I handlingsplanen finns förslag på lagstiftning och andra åtgärder som kommissionen ska föreslå rådet och parlamentet under programperioden. I bilagan till handlingsplanen föreslås kommissionen få till uppgift att upprätta en rapport om tillämpningen av 2000 års Haagkonvention, varvid behovet av ytterligare förslag till skydd för utsatta vuxna också ska övervägas.¹⁸

Utredningen har erfarit att ett flertal av EU:s medlemsstater för närvarande överväger ett tillträde till konventionen. Vidare bedömer de medlemsstater som har tillträtt konventionen att den är ett användbart verktyg för att hantera den känsliga frågan om skydd för vuxna i gränsöverskridande situationer, även om det hittills i dessa länder inte har aktualiserats något större antal ärenden enligt konventionen.

---

¹⁷ Se EUT OJ C 115, 4.5.2010, s. 1–38.

¹⁸ Se KOM (2010) 171 slutlig, 20.4.2010.

3.6 Övrigt internationellt samarbete och arbete angående hjälp- och skyddsbehövande vuxna

3.6.1 1931 års nordiska äktenskapskonvention och andra internordiska regleringar

Mellan de nordiska länderna finns sedan lång tid tillbaka ett samarbete i internationella familjerättsliga frågor. Den 6 februari 1931 antogs den mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige gällande konventionen innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (1931 års nordiska äktenskapskonvention).¹⁹ Den omfattar bland annat bestämmelser till skydd för vuxna.

Konventionen har införlivats i Sverige dels genom förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, dels genom lagen (1988:1321) om nordiska rättsförhållanden rörande förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m. I dessa författningar finns bland annat särskilda bestämmelser om förmynderskap/förvaltarskap för den som är medborgare i en fördragsslutande stat men har hemvist i en annan av staterna. Kapitel 4 innehåller en närmare redogörelse för dessa regelverk.

Även lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling bygger på ett samarbete mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Lagen reglerar förutsättningarna för att personer som enligt beslut av danska, finska, isländska eller norska myndigheter ska vara omhändertagna för vård eller behandling får utlämnas från Sverige för verkställighet av beslut i dessa stater. Därtill regleras vissa frågor om skydd för vuxna i den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster som gäller som lag i Sverige sedan den 1 oktober 1996.²⁰

---

¹⁹ Se SÖ 1931:19 senast ändrad genom SÖ 2008:31. Jämför prop. 1931:77 och 2006/07:60.

²⁰ Se lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster samt förordning (1996:908) om ikraftträdande av lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

3.6.2 Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och det valfria tilläggsprotokollet till konventionen antogs av Förenta nationernas (FN) generalförsamling den 13 december 2006. Sverige ratificerade konventionen och tilläggsprotokollet efter ett beslut i riksdagen den 13 november 2008 utan att reservera sig på någon punkt.²¹ Genom ratificeringen har Sverige iklätt sig en internationell folkrättslig förpliktelse att följa konventionens bestämmelser. Regeringen bedömde att tillträdet till konventionen och tilläggsprotokollet inte föranledde några lagändringar.²² EU ratificerade konventionen den 23 december 2010.²³

Konventionen tillhör de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter men skapar inte i sig några nya rättigheter utan har till syfte att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter.²⁴ Konventionens syfte är således att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde (artikel 1.1). Personer med funktionsnedsättning innefattar bland annat personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka personernas fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra (artikel 1.2). Konventionen fokuserar på icke-diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna erhålla såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I konventionen betonas bland annat vikten av likhet inför lagen och internationellt samarbete för att säkra rättigheter för personer med funktionsnedsättning (artiklarna 12 och 32).

---

²¹ Se prop. 2008/09:28, bet. 2008/09:SoU3 och rskr. 2008/09:38.

²² Se prop. 2008/09:28, s. 1.

²³ Se artikel 1 och punkt 6 i ingressen till rådets beslut den 26 november 2009, EUT L 23, 27.1.2010, s. 35–36. Det bör noteras att EU har reserverat sig mot artikel 27.1, som handlar om rätten till arbete. Anledningen är människor med funktionsnedsättning undantas från lika-behandlingsprincipen i samband med väpnade konflikter i artikel 3(4) rådets direktiv 2000/78/EG, EUT L 303, 2.12.2000, s. 16.

²⁴ Se prop. 2008/09:28, s. 1.

Tilläggsprotokollet ger enskilda personer eller grupper av personer möjlighet att klaga till Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning om de anser att deras rättigheter har kränkts av en stat som har ratificerat protokollet.

År 2011 lämnade Sverige den första rapporten till FN om de åtgärder som har vidtagits för att verkställa skyldigheterna enligt konventionen (artikel 35).²⁵ FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) har därefter genomfört en granskning och lämnat rekommendationer till Sverige.²⁶ Rekommendationerna bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

3.6.3 Europarådets rekommendation om det rättsliga skyddet för hjälpbehövande vuxna

Europarådets ministerkommitté antog den 23 februari 1999 en rekommendation om det rättsliga skyddet för hjälpbehövande vuxna (Principles concerning the legal protection of incapable adults. Recommendation No. R [99] 4). Rekommendationen upprättades med olika rättsliga internationella instrument som inspirationskällor, bland annat Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin.²⁷ Resultatet blev ett antal principer som medlemsstaternas regeringar rekommenderades att införa. Principerna tar sikte på skyddet för vuxna som på grund av försämringar eller brister i personlig förmåga inte klarar av att på egen hand fatta beslut som berör deras ekonomiska angelägenheter eller som inte kan förstå, uttrycka eller agera utifrån sådana beslut och som följaktligen inte heller kan bevaka sina intressen. Bristerna kan bero på psykisk oförmåga, sjukdom eller liknande orsaker. Med ”vuxen” förstås en person som har uppnått myndighetsålder. Principerna avser i första hand materiella frågor om skydd för vuxna, men berör även vissa internationella privat-

---

²⁵ Rapporten finns tillgänglig på regeringens webbplats om mänskliga rättigheter, <http://www.manskligarattigheter.se/sv/sveriges-forsta-rapport-till-crpd-kommitt-n-januari-2011>.

²⁶ Se CRPD:s rekommendationer från den 11 april 2014. Rekommendationerna finns tillgängliga på FN:s hemsida för mänskliga rättigheter, http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRPD/Shared%20Documents/SWE/INT_CRPD_COC_SWE_17028_E.doc.

²⁷ Se SOU 2004:112, band II, s. 411.

rättsliga förhållanden. Detta gäller särskilt frågan om begränsningar i representanternas behörighet (princip 19). Enligt principen ska nationell lag avgöra vilka rättshandlingar som anses vara av en så strängt personlig karaktär att de inte kan utföras genom en representant.

Regeringen beslutade år 2002 att ge en särskild utredare i uppdrag att överväga bland annat om några ändringar i regelsystemet bör göras mot bakgrund av Europarådets rekommendation om det legala skyddet för hjälpbehövande vuxna.²⁸ Utredningen, som antog namnet Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare, föreslog bland annat utifrån Europarådets rekommendation regler om behörighet för anhöriga att företräda vuxna med bristande beslutsförmåga dels inom hälso- och sjukvården, dels inom socialrätten och dels i fråga om ekonomisk förvaltning av rutinbetonad karaktär.²⁹ Förslagen har i dessa delar hittills inte lett till några lagändringar.³⁰

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare föreslog också, med bland annat Europarådets rekommendation (princip 2.7) som grund, en ny lagstiftning om framtidsfullmakter.³¹ I juni 2013 gav regeringen en utredare i uppdrag att lämna förslag till vissa kompletterande bestämmelser till nämnda utrednings förslag till lag om framtidsfullmakter.³² Utredaren lade i maj 2014 fram ett sådant förslag (se närmare kapitel 10).

3.6.4 Pågående arbete om beslutsoförmögna personers ställning

Regeringen beslutade den 20 juni 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till en enkel och ändamålsenlig reglering avseende personer som på grund av att de är beslutsoförmögna helt eller delvis saknar möjlighet att fullt ut vara delaktiga eller på annat sätt utöva sitt självbestämmande i situationer då detta förutsätts inom hälso- och sjukvård, tandvård eller forskning.³³ Enligt kom-

---

²⁸ Se dir. 2002:55.

²⁹ Se SOU 2004:112, s. 432 f., 536 f., 609 f. och 709 f.

³⁰ Se prop. 2007/08:150, s. 22.

³¹ Se SOU 2004:112, s. 480 f.

³² Se Ju 2013/4616/P.

³³ Se dir. 2012:72 samt tilläggsdir. 2013:96 och 2014:119.

mittédirektiven ska utredningen bland annat ta ställning till när, av vem och hur det ska avgöras när beslutoförmåga föreligger. Vidare ska ställning tas till vem som ska fatta beslut för en enskild när beslutoförmåga föreligger och hur denna befogenhet ska avgränsas. Behovet av att reglera ansvarsförhållanden ska också beaktas. Det ska framgå av förslaget till rättslig reglering vilka åtgärder som får vidtas i syfte att säkerställa att den beslutoförmögne får den vård eller behandling som han eller hon behöver, men den föreslagna regleringen ska inte medge tvångsåtgärder. Det kan tilläggas att bland annat Europarådets rekommendation och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning nämns som bakgrund i utredningens direktiv. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2015.

4 Gällande rätt

4.1 Inledning

Vissa sådana gränsöverskridande frågor som omfattas av 2000 års Haagkonvention regleras i svensk rätt. Avsnitt 4.2 innehåller en översiktlig redogörelse för aktuell svensk lagstiftning som avser skydd för vuxna i internationella situationer. Därefter redovisas i avsnitten 4.3–4.5 gällande svensk rätt utifrån konventionens strukturella huvudfrågor, det vill säga myndighets internationella behörighet, vilket lands lag som ska tillämpas samt erkännande och verkställighet av utländska avgöranden.

Trots att utredningens uppdrag främst rör internationella förhållanden är likväl den svenska materiella rätten på området, såväl privaträtt som offentlig rätt, av intresse. Det är nämligen i förhållande till dessa regelverk som konventionen måste tillämpas i Sverige. Utredningen har därför valt att översiktligt redovisa bestämmelser i svensk lag om godmanskap, förvaltarskap samt frivillig vård enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) i avsnitten 4.6.1–4.6.4. Dessutom redogörs för verkställighetsförfarande enligt utskönningsbalken i avsnitt 4.6.5.

4.2 Aktuell lagstiftning

4.2.1 Konventionsbunden och mellanstatligt harmoniserad lagstiftning

Mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige gäller konventionen av den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (1931 års nordiska äktenskapskonvention).¹ Konventionen omfattar skyddsbehövande nordiska medborgare som i regel har hemvist i en annan nordisk stat än medborgarskapsstaten och skyddsbehovet kan avse såväl den vuxnes person som egendom, oavsett var egendomen finns. Bestämmelserna utgår från *hemvistprincipen*, det vill säga att en persons hemvist blir avgörande för att bestämma frågor om domstols internationella behörighet och tillämplig lag. Sverige har införlivat konventionen genom dels förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (1931 års förordning), dels lagen (1988:1321) om nordiska rättsförhållanden rörande förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m. (1988 års lag).

I avsnitt III (14–16 §§) i 1931 års förordning finns bestämmelser om förmynderskap för såväl underåriga som omyndigförklarade vuxna personer. I förordningen regleras vad som ska gälla för förvaltarskap på så sätt att det erinras om att det finns särskilda bestämmelser om förvaltarskap enligt FB i 1988 års lag (21 a §).

I 1988 års lag föreskrivs vad som i vissa fall ska gälla vid anordnande av förvaltarskap i Sverige för den som är medborgare i en annan nordisk stat. I lagen regleras också vissa frågor som uppkommer i anledning av att en person omyndigförklaras i någon av de andra nordiska länderna. Lagen kompletterar 1931 års förordning och tillkom vid den så kallade förvaltarskapsreformen, då institutet omyndigförklaring avskaffades i svensk rätt.²

Även lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling bygger på ett samarbete mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Lagen reglerar förutsättningarna för att personer som enligt beslut av danska, finska, isländska eller norska myndigheter

¹ Se SÖ 1931:19 senast ändrad genom SÖ 2008:31. Jämför prop. 1931:77 och 2006/07:60.

² Se prop. 1988/89:14, s. 11.

ska vara omhändertagna för vård eller behandling får utlämnas från Sverige för verkställighet av beslut i dessa stater. Dessutom regleras vissa frågor om skydd för vuxna i den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster som gäller som lag i Sverige sedan den 1 oktober 1996.³

Utöver de bestämmelser som införlivar 1931 års nordiska äktenskapskonvention och den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster samt lagen om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling saknas konventionsbunden eller mellanstatligt harmoniserad lagstiftning som avser skydd för vuxna.

4.2.2 Svensk autonom lagstiftning

Med svensk autonom lagstiftning avses här lagstiftning som gäller i Sverige utan någon konventionsbundenhet och som inte är ett resultat av mellanstatligt samarbete. Autonoma bestämmelser inom här aktuellt rättsområde finns endast i 5 kap. lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (1904 års lag). Bestämmelserna, som infördes i svensk rätt genom 1904 års lag, bygger i huvudsak på *nationalitetsprincipen*, enligt vilken en persons nationalitet används för att avgöra frågor om behörighet och tillämplig lag.

I lagen regleras bland annat vad som ska gälla för förvaltarskap för svenska medborgare som inte har hemvist i Norden och för utomnordiska medborgare som har hemvist här i landet. Lagen innehåller också bestämmelser om vilka rättsverkningar ett i utlandet anordnat förmynderskap för en person som där förklarats omyndig ska ha i Sverige. Lagens 5 kapitel kompletteras av vissa särskilda bestämmelser i dess kapitel 7.

---

³ Se lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster samt förordning (1996:908) om ikraftträdande av lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

4.3 Svensk internationell behörighet

4.3.1 God man och förvaltare

Allmänt om godmanskap, förvaltarskap och förmynderskap

I den nordiska regleringen utgår, som nämns i avsnitt 4.2.1, bestämmelserna om internationell behörighet vid godmanskap och förvaltarskap från *hemvistprincipen*. Svensk domstol har således internationell behörighet avseende nordiska medborgare med hemvist i Sverige.

Internationell behörighet vid godmanskap och förvaltarskap i utomnordiska förhållanden styrs, som berörs i avsnitt 4.2.2, i stället i huvudsak av *nationalitetsprincipen*. Detta innebär att svensk domstol har behörighet för svenska medborgare som har hemvist utomlands. Därtill finns i vissa fall behörighet avseende utländska medborgare med hemvist i Sverige.

Förmynderskap för omyndigförklarad är ett institut som finns i övriga nordiska länder, men som utmönstrades i svensk rätt vid förvaltarskapsreformen år 1988.

Särskilt om godmanskap

Frågor om godmanskap regleras inte uttryckligen av 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Det har emellertid ansetts att 1931 års förordning täcker vissa kortvariga former av godmanskap och förordningen har i praktiken tillämpats exempelvis på godmanskap vid sjukdom eller liknande enligt 11 kap. 4 § FB⁴.⁵ Svensk domstol är alltså behörig att förordna om god man i *nordiska förhållanden* i enlighet med behörighetsbestämmelserna om förmynderskap för en omyndigförklarad person i 1931 års förordning. Det innebär att svensk domstol är behörig att anordna godmanskap för en medborgare i ett annat nordiskt land, om han eller hon har hemvist i Sverige (jämför 14 § första stycket 1931 års förordning) och om godmanskap inte har anordnats i något av de andra nordiska länder-

---

⁴ Vid tidpunkten för förarbetsuttalandena 18 kap. 3 § FB.

⁵ Se prop. 1988/89:14, s. 10 och SOU 1987:73, s. 121.

na. Behörigheten att interimistiskt förordna god man behandlas i avsnitt 4.3.4.

Det finns inte några andra konventionsbundna bestämmelser om svensk domstols internationella behörighet vid anordnande av godmanskap. Detta innebär att 1904 års lag är allmänt tillämplig i *utomnordiska förhållanden*. 1904 års lag innehåller bestämmelser om interimistiska beslut om god man, vilket närmare behandlas i avsnitt 4.3.4. I övrigt finns det i 1904 års lag inte några uttryckliga bestämmelser om behörighet vid godmanskap. I bestämmelserna om behörighet för anordnande av förvaltarskap för svensk medborgare med hemvist utomlands i 5 kap. 1 § och om förvaltarskap för utländsk medborgare med hemvist i Sverige i 5 kap. 2 § nämns således inte möjligheten att förordna god man enligt 11 kap. 4 § FB. I motiven till bestämmelserna uttalade det föredragande statsrådet emellertid att rätten, i enlighet med den princip som gäller enligt FB, först bör undersöka om inte ett godmansförordnande är tillräckligt innan förvaltare utses.⁶ Svensk domstol får alltså anses ha internationell behörighet att förordna god man i de fall behörighet att anordna förvaltarskap föreligger.

Särskilt om förvaltarskap

I *nordiska förhållanden* finns bestämmelser om svensk domstols internationella behörighet i frågor om förvaltarskap för nordiska medborgare i 1988 års lag.⁷ Svensk domstol är behörig att förordna förvaltare för en medborgare i ett nordiskt land, om han eller hon har hemvist i Sverige (1 § första stycket första meningen). En förutsättning är att förmynderskap inte har anordnats för honom eller henne i något av de andra nordiska länderna, det vill säga vare sig i det land där han eller hon är medborgare eller i något av de övriga länderna, exempelvis när den vuxne tidigare hade hemvist i staten. När den vuxne nordiska medborgaren har hemvist i Sverige är svensk domstol också behörig att jämka ett förvaltarskaps omfattning eller häva ett här tidigare beslutat förvaltarskap (1 § andra stycket 1988 års lag och 19 § 1931 års förordning).

---

⁶ Se NJA II 1988 s. 504, som även rör ändringar i 1904 års lag (SFS 1988:1322).

⁷ 1988 års lag innehåller hänvisningar till 1931 års förordning.

När det gäller förvaltarskap i *utomnordiska förhållanden* regleras svensk domstols internationella behörighet av 1904 års lag. Svensk domstol är då behörig att anordna och upphäva förvaltarskap för svenska medborgare som har hemvist utomlands (5 kap. 1 § första stycket första meningen). Om förmynderskap är anordnat utomlands för en svensk medborgare som har hemvist där, men som också har förvaltare i Sverige eller beträffande vilken ansökan om förordnande av förvaltare har gjorts i Sverige, är svensk domstol behörig att besluta att förvaltarskap inte ska vara anordnat enligt svensk lag (5 kap. 1 § första stycket andra meningen). Svensk diplomatisk eller konsulär tjänsteman kan av regeringen utses till överförmyndare för tillsyn av förvaltarskap för svenska medborgare som har hemvist utomlands (5 kap. 1 § andra stycket). Regeringen är också behörig att pröva en fråga om entledigande av en sådan överförmyndare.

När det gäller utländska medborgare med hemvist i Sverige är svensk domstol behörig att anordna förvaltarskap endast efter att rätten genom Utrikesdepartementet har inhämtat ett yttrande om att förmynderskap eller en med detta jämförlig åtgärd inte kommer att anordnas i hemlandet eller då svar i denna fråga inte erhållits inom sex månader (5 kap. 2 och 7 §§). Om rätten upplyses om att förmynderskap för en utländsk medborgare med hemvist här i landet har anordnats i hans eller hennes medborgarland, torde inte förvaltarskap kunna anordnas för honom eller henne här innan det blivit utrett att det utländska förmynderskapet kommer att upphöra i samband med det svenska beslutet om förvaltarskap.⁸ En svensk domstol är behörig att häva ett förvaltarskap för en utländsk medborgare som har anordnats i Sverige.⁹ Den i Sverige förordnade förvaltaren för en utländsk medborgare ska entledigas om förmynderskap för den utländska medborgaren har anordnats enligt den främmande statens lag (5 kap. 3 § andra stycket).

---

⁸ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 5 kap. 2 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

⁹ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 5 kap. 3 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

4.3.2 Omyndigförklaring

Institutet omyndigförklaring har som nämnts avskaffats i svensk rätt.¹⁰ En svensk domstol är i *nordiska förhållanden* inte behörig att häva ett förmynderskap för en person som omyndigförklarats i ett annat nordiskt land. Om ett förmynderskap för en omyndigförklarad person har överflyttats till Sverige från ett av de andra nordiska länderna, i regel i anledning av att personen har flyttat hit, betraktas emellertid förmynderskapet som ett förvaltarens utan begränsningar av förvaltarens uppdrag (1 § fjärde stycket 1988 års lag). I sådana fall är svensk domstol behörig att jämka omfattningen av eller häva ett förvaltarens (1 § andra stycket 1988 års lag och 19 § 1931 års förordning).¹¹

Om en svensk medborgare har förklarats omyndig i ett *utomnordiskt land* är svensk domstol behörig att häva omyndigförklaringen (5 kap. 3 § första stycket 1904 års lag). 1904 års lag ger inte stöd för att i Sverige häva en utomnordisk omyndigförklaring av en utländsk medborgare.¹²

4.3.3 Vård och omhändertagande

När det gäller insatser för personer som har fyllt 18 år och som vidtas med stöd av SoL, LVM, LVU, LPT och LSS finns det inte några uttryckliga lagregler om internationell behörighet för svenska domstolar och myndigheter.

Det finns en nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster som gäller som lag i Sverige sedan den 1 oktober 1996.¹³ Den nordiska konventionen ger i vissa fall, underförstått, internationell behörighet till vistelsestatens sociala myndigheter i fråga om bistånd till nordiska medborgare.

I praxis har tidigare ansetts att ingrepp med stöd av den svenska lagstiftningen om samhällets vård av barn och ungdom har kunnat ske så snart barnet vistas i Sverige och detta oavsett att åtgärderna

---

¹⁰ Se avsnitt 4.2.1.

¹¹ Se NJA II 1988 s. 502.

¹² Se NJA II 1924 s. 670.

¹³ Se lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster samt förordning (1996:908) om ikraftträdande av lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

kunde innebära intrång i de befogenheter att bestämma över barnets person som tillkommer vårdnadshavaren och/eller förmyndaren enligt tillämplig lag.¹⁴ Numera bestäms den internationella behörigheten antingen av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000¹⁵ (Bryssel II-förordningen) eller av lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention, genom vilken 1996 års Haagkonvention ska gälla som lag här i landet. Utgångspunkten enligt dessa regelverk är att myndigheterna i den EU-medlemsstat¹⁶ respektive den fördragslutande stat där barnet har hemvist är behöriga att vidta skyddsåtgärder.

På motsvarande sätt som gällde tidigare för barn och ungdomar under 18 år kan insatser för vuxna enligt SoL, LVM, LVU¹⁷, LPT och LSS vidtas när en vuxen vistas i Sverige, oberoende av att den vuxne saknar medborgarskap och hemvist här i landet. När den vuxne lämnar Sverige torde svenska myndigheters behörighet att vidta vårdinsatser upphöra. (Se närmare avsnitten 4.6.3 och 4.6.4.)

En skyddsåtgärd som har vidtagits enligt 3 § LVU för en person som är 17 år med hemvist i Sverige ska fortsätta att ha verkan även efter det att personen har fyllt 18 år om behörigheten har bestämts av Bryssel-II förordningen eller artikel 5 1996 års Haagkonvention, som enligt 1 § lagen om 1996 års Haagkonvention gäller som lag här i landet. En förutsättning för att åtgärden ska fortsätta ha verkan är givetvis att den inte ersätts av en ny här gällande skyddsåtgärd.

---

¹⁴ Se Lennart Pålsson, *Svensk rättspraxis i internationell familje- och arvsrätt*, 1986, s. 120. Jämför även det så kallade Boll-målet som redovisas i avsnitt 5.2.2 och där angivna rättsfall.

¹⁵ Se EUT L 338, 23.12.2003, s. 1–29. Senast ändrad genom Rådets förordning (EG) nr 2116/2004 av den 2 december 2004 om ändring av förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 med avseende på fördrag med Heliga stolen (EUT L 367, 14.12.2004, s. 1–2).

¹⁶ Utom Danmark.

¹⁷ LVU gäller i vissa fall fram till dess att den vuxne har fyllt 20 år.

4.3.4 Interimistiska beslut

Nordiska förhållanden

Interimistiska beslut om *godmanskap* i nordiska förhållanden regleras inte uttryckligen av 1931 års nordiska äktenskapskonvention. Det har dock bedömts att 1931 års förordning omfattar godmanskap.¹⁸ Svensk domstol anses därför vara behörig att interimistiskt förordna om god man för en nordisk medborgare, oavsett om han eller hon har hemvist i Sverige eller i ett annat av de nordiska länderna, i enlighet med bestämmelserna om tillfälligt förmynderskap i 15 § 1931 års förordning.

I nordiska förhållanden är svensk domstol behörig att anordna *tillfälligt förvaltarskap* enligt 11 kap. 18 § FB för nordiska medborgare även om han eller hon inte har hemvist i Sverige (1 § första stycket andra meningen 1988 års lag). Svensk domstol är också behörig att häva ett tillfälligt förvaltarskap som har beslutats i Sverige.¹⁹ Ett sådant tillfälligt förvaltarskap upphör att gälla om personen omyndigförklaras i hemvistlandet (2 § 1988 års lag). Om en ansökan om omyndigförklaring skulle ogillas i det andra landet, finns i regel inte någon grund att ha kvar det tillfälliga förvaltarförordnandet och svensk domstol bör i den situationen häva det tillfälliga beslutet om förvaltare.²⁰

Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster och lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster kan tolkas underförstått ge internationell behörighet för interimistiska åtgärder (jämför artikel 6 i den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster).

Utomnordiska förhållanden

När det gäller utomnordiska förhållanden är svensk domstol eller överförmyndaren behörig att meddela interimistiska *förordnanden om förvaltare* enligt 11 kap. 18 § FB för en person som vistas i Sverige även i de fall svensk lag om anordnande av förvaltarskap inte är tillämplig eller om det ännu inte är utrett om svensk lag ska gälla

¹⁸ Se prop. 1988/89:14, s. 10, och SOU 1987:73, s. 121, samt avsnitt 4.3.1.

¹⁹ Se NJA II 1988 s. 501.

²⁰ Se NJA II 1988 s. 501.

(5 kap. 4 § första stycket 1904 års lag). En förutsättning för ett interimistiskt förordnande är att dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara. Det interimistiska beslutet gäller till dess vård om den personens angelägenheter har anordnats i enlighet med lagen i hans eller hennes medborgarland eller rätten slutligt prövat frågan enligt 11 kap. 7 § FB. För att ett interimistiskt beslut ska kunna ersättas av ett mer permanent förordnande krävs att förutsättningarna för detta föreligger enligt 5 kap. 1 eller 2 §§ 1904 års lag. Om förmyndarskap har anordnats enligt lagen i en främmande stat är svensk domstol eller överförmyndaren i trängande fall även behörig att *förordna en god man* enligt svensk lag för att vårda den omyndiges angelägenheter (5 kap. 4 § andra stycket 1904 års lag). Det synes här vara fråga om den omyndiges angelägenheter i Sverige.

Socialnämnden är behörig att besluta att en vuxen missbrukare omedelbart ska *omhändertas* (13 § LVM). Beslutet ska utan dröjsmål och senast dagen efter beslutet underställas förvaltningsrätten som ska pröva om omhändertagandet ska bestå (15 och 17 §§ LVM). För vuxna personer upp till 20 år har socialnämnden också behörighet att fatta beslut om omedelbart omhändertagande i brådskande fall (6 § LVU). Ett sådant beslut ska inom en vecka underställas förvaltningsrätten som ska pröva om omhändertagandet ska bestå (7 § LVU). Eftersom socialnämnden har det yttersta ansvaret för dem som vistas i kommunen torde dessa bestämmelser även ha betydelse i fråga om internationell behörighet.

4.3.5 Beslut med territoriell effekt

Det finns i svensk rätt inte några särskilda bestämmelser i lag som uttryckligen tar sikte på åtgärder till skydd för vuxna med verkan endast i Sverige, det vill säga med territoriell effekt. Det ligger dock i sakens natur att många åtgärder är territoriellt begränsade, till exempel ett beslut om att den som vårdas i ett LVM-hem för särskilt noggrann tillsyn ska hindras att lämna hemmet och i övrigt underkastas den begränsning i rörelsefriheten som är nödvändig för att vården ska kunna genomföras (34 och 36 b §§ LVM). Ett annat exempel kan vara ett beslut om att utse en god man för att bevaka en vuxens intressen vid en bodelning i Sverige. Ytterligare ett exempel kan vara ett beslut om besöksrestriktioner när det gäller dem

som är tvångsintagna för vård enligt bland annat LVM, LVU och LPT.²¹

4.4 Tillämplig lag

4.4.1 God man och förvaltare

Allmänt om godmanskap och förvaltarskap

Vid godmanskap och förvaltarskap både i *nordiska och i utomnordiska förhållanden* ska svensk lag tillämpas när svensk domstol har internationell behörighet.

Särskilt om godmanskap

Det saknas uttryckliga konventionsbundna bestämmelser om vilket lands lag som ska tillämpas vid anordnande av godmanskap (jämför avsnitt 4.3.1). Som nämnts har det dock ansetts att 1931 års förordning täcker vissa former av godmanskap.²² Frågor om tillämplig lag vid godmanskap regleras därför för *nordiska förhållanden* i enlighet med bestämmelserna om tillämplig lag vid förmyndarskap för en omyndigförklarad person i 1931 års förordning, vilket innebär att svensk domstol ska tillämpa svensk lag när den har internationell behörighet (16 § 1931 års förordning). Detta gäller även vid interimistiska beslut om godmanskap (jämför 15 §).

För *utomnordiska förhållanden* regleras frågor om tillämplig lag av 1904 års lag. Svensk lag är tillämplig när svensk domstol har behörighet att pröva frågor om god man. Detta framgår inte uttryckligen av 1904 års lag men nämns i motiven till den senaste lydelsen av bestämmelserna i 5 kap. 1 och 2 §§ 1904 års lag (se avsnitt 4.3.1).²³ Lagen innehåller dock uttryckliga bestämmelser om interimistiska förordnanden om god man och i de fall svensk domstol eller överförmyndaren är behörig att *interimistiskt* förordna god man ska svensk lag tillämpas (5 kap. 4 § andra stycket 1904 års lag).

²¹ Se 3 § lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård.

²² Se prop. 1988/89:14, s. 10, och SOU 1987:73, s. 121, samt avsnitt 4.3.1.

²³ Se NJA II 1988 s. 504, som även rör ändringar i 1904 års lag (SFS 1988:1322).

Särskilt om förvaltarskap

Bestämmelser om tillämplig lag för förvaltarskap i *nordiska förhållanden* finns i 1988 års lag. Om förvaltarskap anordnas i Sverige för en person som är medborgare i något av de övriga nordiska länderna och som har hemvist i Sverige ska svensk lag, närmare bestämt FB:s bestämmelser, tillämpas (1 § andra stycket första meningen och 16 § 1931 års förordning). Detta gäller även då tillfälligt förvaltarskap anordnas i avvaktan på att frågan om omyndigförklaring ska prövas i något av de andra nordiska länderna.²⁴ I sammanhanget kan nämnas att ett förvaltarskaps verkan i förmögenhetsrättsligt hänseende och förvaltarens befogenheter ska bedömas enligt svensk lag om förvaltarskapet utövas här (1 § andra stycket första meningen och 17 § 1931 års förordning). Ett förvaltarskap – liksom ett förmyndarskap – ”utövas” i den stat där det ”är anordnat” (jämför 14 och 19 §§ 1931 års förordning).²⁵ Tidigare ansågs detta vara den stat där inskrivning har skett. Eftersom någon inskrivning inte längre sker vid svensk domstol, torde förvaltarskap få anses anordnat här, om det finns infört i en svensk överförmyndares register (jämför 16 kap. 12 § FB).²⁶

Vilket lands lag som ska tillämpas vid förvaltarskap i *utomnordiska förhållanden* regleras i 1904 års lag. I de fall svensk domstol är behörig att förordna förvaltare eller upphäva ett förvaltarskap ska svensk lag tillämpas (5 kap. 1 § första stycket, 2 § och 4 § första stycket). Detta gäller förvaltarskap för både svenska och utländska medborgare samt vid interimistiska beslut om förvaltare. Vid ett i Sverige anordnat förvaltarskap ska förvaltarens befogenheter och sättet för hur han eller hon förordnas och entledigas, förvaltarens redovisningsplikt, tillsynsfrågor och så vidare prövas enligt svensk rätt.²⁷

---

²⁴ Se NJA II 1988 s. 501.

²⁵ Se NJA II 1988 s. 501.

²⁶ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 1 § lagen (1988:1321) om nordiska rättsförhållanden rörande förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m.

²⁷ Se NJA II 1924 s. 663.

4.4.2 Omyndigförklaring

Som redovisats ovan finns det enligt svensk rätt inte längre någon möjlighet att omyndigförklara en person.²⁸ Som framgår av avsnitt 4.4.1 ska i *nordiska förhållanden* svensk lag tillämpas om svensk domstol eller överförmyndaren är behörig att pröva en fråga om förvaltar- eller godmanskap. Om ett förmynderskap för en omyndigförklarad person har överflyttats till Sverige från ett av de andra nordiska länderna ska den enskildes rättshandlingsförmåga och ställföreträdarens behörighet bedömas enligt svensk lag, det vill säga FB:s bestämmelser om förvaltarskap (1 § andra stycket 1988 års lag och 19 § 1931 års förordning). Vidare gäller FB:s bestämmelser om egendomsförvaltning, redovisningsskyldighet och tillsyn över förvaltningen. Ett sådant överflyttat förmynderskap för en omyndigförklarad person ska i Sverige betraktas som ett förvaltarskap utan begränsningar av förvaltarens uppdrag (1 § fjärde stycket 1988 års lag). Om svensk domstol jämkar ett sådant förvaltarskaps omfattning eller häver förvaltarförordnandet ska svensk lag (FB:s bestämmelser om jämkning och upphörande av förvaltarskap) tillämpas (1 § andra stycket 1988 års lag och 19 § 1931 års förordning).

I *utomnordiska förhållanden* ska svensk lag om upphörande av förvaltarskap tillämpas om en svensk domstol ska häva en i utlandet meddelad omyndigförklaring av en svensk medborgare (5 kap. 3 § första stycket 1904 års lag). Bestämmelsen ger utrymme för att låta ett förvaltarskap, helt eller partiellt, eller ett godmanskap träda i stället för den utländska omyndigförklaringen.²⁹ Ett förmynderskap för en omyndigförklarad person som anordnats i ett utomnordiskt land tillerkänns i Sverige rättsverkningar i fråga om omyndighetens verkan och förmyndarens behörighet i enlighet med det lands lag där förmynderskapet har anordnats (5 kap. 6 § första stycket 1904 års lag).

---

²⁸ Se avsnitt 4.2.1 och prop. 1988/89:14, s. 11.

²⁹ Se NJA II 1988 s. 504.

4.4.3 Vård och omhändertagande

Som framgår i avsnitt 4.3.3 saknas det uttryckliga regler i lag om socialnämndernas, vårdinrättningarnas, och de allmänna förvaltningsdomstolarnas internationella behörighet i frågor om insatser enligt SoL, LVM, LVU, LPT och LSS för personer över 18 år. Det saknas också skrivna bestämmelser om tillämplig lag på detta område. I det nämnda avsnittet anförs att det tidigare i praxis, det vill säga före Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention, har ansetts att ingrepp med stöd av den svenska lagstiftningen om samhällets vård av barn och ungdom kunde ske så snart barnet vistas i Sverige och socialnämnderna tillämpade då svenska bestämmelser. Även när det gäller frågan om tillämplig lag då personen har fyllt 18 år vid insatser enligt SoL, LVM, LVU och LSS synes socialnämnderna, vårdinrättningarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna vid utövande av sin behörighet på motsvarande sätt tillämpa svenska bestämmelser.

4.4.4 Skydd för tredje man

I *nordiska förhållanden* bedöms rättshandlingsförmågan för en person som har förvaltare i Sverige och förvaltarens befogenheter i fråga om rättshandlingar med tredje man enligt svensk lag – FB:s bestämmelser om förvaltarskap – även när det gäller rättshandlingar som företas i något av de andra nordiska länderna (1 § andra stycket 1988 års lag och 17 § 1931 års förordning). Detta gäller också om förvaltarskapet är partiellt, till exempel bara gäller förvaltningen av en fastighet.³⁰ Överflyttas ett förvaltarskap utan begränsning av förvaltarens uppdrag till ett av de andra nordiska länderna enligt bestämmelserna i 18 § 1931 års förordning, ska dock rättshandlingsförmågan och förvaltarens behörighet bedömas enligt det landets lag.

I *utomnordiska förhållanden* finns bestämmelser om tillämplig lag beträffande rättshandlingar som företas av en omyndigförklarad person och dess verkningar samt förmyndarens befogenheter i 5 kap. 6 § första stycket första meningen och 4 kap. 5 § 1904 års lag. Är förmynderskap för en utländsk eller svensk medborgare behörigen anordnat enligt utländsk lag ska den lagen i princip gälla här i Sverige

³⁰ Se NJA II 1988 s. 501.

i fråga om verkan av omyndigheten och förmyndarens rätt att handla på den omyndigförklarades vägnar. Detta modifieras genom att den omyndigförklarades befogenheter enligt svensk lag ska anses motsvara behörigheten för den som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget (5 kap. 6 § första stycket andra meningen 1904 års lag).³¹ Verkan av en rättshandling som den omyndigförklarade har företagit i Sverige blir vidare beroende av om den, mot vilken rättshandlingen företogs, insåg eller bort inse att den omyndige saknade behörighet (4 kap. 5 § andra stycket).

En omyndighetsförklaring som har meddelats av behörig utländsk myndighet ska genom svensk domstols försorg, på begäran, kungöras i Post- och Inrikes Tidningar (5 kap. 5 § första stycket). Detta gäller även då en behörig utländsk myndighet har hävt en omyndighetsförklaring eller har beslutat att ett förvaltarskap ska upphöra (5 kap. 5 § andra stycket och jämför 11 kap. 27 § FB). Efter att kungörelse har skett får den mot vilken den omyndigförklarade företagit en rättshandling inte återropa att han eller hon inte ägde eller bort äga kännedom om att omyndighetsförklaringen förelåg enligt den utländska lag som angetts i kungörelsen. Det är dock endast rätten att återropa bristande kännedom om förklaringens meddelande som går förlorad genom kungörandet. Den under 4 kap. 5 § nämnda rätten att återropa god tro angående den främmande lagens avvikande regler om omyndighetens verkan är i princip oberörd av detta. Nämnda jämförelse med förvaltarskap utan begränsning av förvaltaruppdraget torde emellertid ha satt sistnämnda godtrosmöjlighet ur spel.³²

4.4.5 Ordre public-förbehållet enligt 1904 års lag

Den svenska autonoma rätten innehåller en bestämmelse om ordre public (7 kap. 4 § 1904 års lag). Enligt denna bestämmelse får en bestämmelse i utländsk lag eller ett beslut som har meddelats av en myndighet i en främmande stat inte tillämpas, om det skulle vara

³¹ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 5 kap. 6 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

³² Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 5 kap. 6 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i riket. Utrymmet för att tillämpa bestämmelsen om ordre public i 1904 års lag är litet eftersom den ansetts böra tillämpas restriktivt.³³

4.5 Erkännande och verkställighet

4.5.1 Utgångspunkter

Utgångspunkten i svensk rätt är att utländska domar inte erkänns i Sverige utan stöd i lag (se bland annat NJA 1974 s. 629 I och II). Vidare följer av 3 kap. 2 § utsökningsbalken att en utländsk exekutionstitel får verkställas i Sverige om det är särskilt föreskrivet. Här aktuella bestämmelser om erkännande och verkställighet som finns i lag redovisas nedan.

4.5.2 1931 års förordning

I nordiska förhållanden gäller i fråga om förmynderskap för en omyndigförklarad person att en lagakraftvunnen dom (eller ett beslut) som har meddelats i en av staterna enligt bestämmelserna i 1931 års förordning ska gälla i övriga nordiska stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet (14 § andra stycket och 22 § 1931 års förordning). En omyndigförklaring som har meddelats i någon av de andra nordiska staterna erkänns således automatiskt i Sverige. Det bör noteras att förordningen (22 §) inte ger rätt att vägra att erkänna ett i ett annat nordiskt land fattat beslut på grund av ordre public.³⁴

Det har ansetts att 1931 års förordning täcker vissa kortvariga former av godmanskap. Förordningen har i praktiken tillämpats också på andra former av godmanskap, till exempel sådana som anordnas vid sjukdom eller liknande enligt 11 kap. 4 § FB³⁵.³⁶ Även ett avgörande i en sådan fråga gäller således per automatik i de övriga nordiska länderna (22 § 1931 års förordning).

---

³³ Se till exempel Lennart Pålsson, *Svensk rättspraxis*, 2 uppl., 2006.

³⁴ Se NJA 1978 C s. 480.

³⁵ Vid tidpunkten för förarbetsuttalandena 18 kap. 3 § FB.

³⁶ Se prop. 1988/89:14, s. 10, och SOU 1987:73, s. 121.

Det kan nämnas att lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område varken gäller avgöranden rörande omyndighetsförklaring eller dess hävande (7 § andra stycket 1). Detsamma får anses gälla för godmanskap.

4.5.3 1988 års lag

1988 års lag kompletterar, som tidigare nämnts, 1931 års förordning och tillkom när institutet omyndigförklaring avskaffades i svensk rätt och institutet förvaltare infördes.³⁷ Lagen innehåller bestämmelser om rättsverkan av en omyndigförklaring i ett annat nordiskt land och om överflyttning av förvaltare och förmyndarskap för en omyndigförklarad person mellan de nordiska länderna.

Rättsverkningar av en omyndigförklaring

Om en person som har förvaltare i Sverige förklaras omyndig i ett annat nordiskt land där han eller hon har hemvist ska förvaltarens uppdrag i Sverige upphöra (2 § 1988 års lag). Förmyndaren i det andra landet övertar då förvaltningen av det som dessförinnan omfattades av förvaltarförordnandet.³⁸

En omyndigförklarad medborgare i ett av de nordiska länderna likställs i Sverige med en person som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget när det gäller behörighet att inneha uppdrag och befattningar samt att bedriva tillståndspliktig verksamhet (3 § 1988 års lag). Detsamma gäller också för den som har omyndigförklarats i ett annat nordiskt land när förmyndarskapet har överflyttats till Sverige (1 § fjärde stycket 1988 års lag).

---

³⁷ Se prop. 1988/89:14, s. 11, och avsnitt 4.2.1.

³⁸ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 2 § lagen (1988:1321) om nordiska rättsförhållanden rörande förvaltare enligt föräldrabalken m.m. och prop. 1988/89:14, s. 16. Av motiven till bestämmelsen framgår inte vad som händer med själva förvaltarens uppdrag när förvaltarens uppdrag upphör.

Överflyttning av förvaltar- eller förmynderskap

Möjligheten till överflyttning av förvaltarskap till ett annat av de nordiska länderna omfattar endast förvaltarskap utan begränsning av förvaltarens uppdrag (1 § andra stycket andra meningen 1988 års lag och 18 § 1931 års förordning). Det innebär att begränsade förvaltarskap och godmanskap inte kan överflyttas.³⁹

De skillnader som förelåg mellan svenska förvaltarskap och förmynderskap för omyndigförklarade i de andra nordiska länderna ansågs vid utfärdandet av 1988 års lag kunna innebära en del komplikationer vid överflyttningar mellan länder och de olika systemen.⁴⁰ Därför togs det i 1 § tredje och fjärde styckena 1988 års lag in bestämmelser som närmast kan karaktäriseras som omvandlingsregler. När ett förvaltarskap utan begränsning av förvaltarens uppdrag flyttas från Sverige ska det enligt svensk rätt betraktas som ett förmynderskap enligt det nya landets lag (1 § tredje stycket 1988 års lag). Flyttas i stället ett förmynderskap för en omyndigförklarad person till Sverige, ska det här enligt svensk rätt betraktas som ett förvaltarskap utan begränsning av förvaltarens uppdrag (1 § fjärde stycket 1988 års lag).

4.5.4 Lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling

Lagen om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling bygger på ett samarbete mellan de nordiska länderna som redan före lagens tillkomst fanns i fråga om utlämning för verkställighet av beslut enligt de olika ländernas lagstiftning om bland annat nykterhetsvård, barn- och ungdomsvård och vård av psykiskt sjuka. Utlämning skedde då främst med stöd av utlämningslagstiftningen. Det utredningsarbete som låg till grund för lagförslaget bedrevs i nordiskt samråd (SOU 1963:79) och efter remissbehandlingen ägde överläggningar rum på departementsnivå mellan de nordiska länderna.

³⁹ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 1 § lagen (1988:1321) om nordiska rättsförhållanden rörande förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m.

⁴⁰ Se NJA II 1988 s. 502.

Överläggningarna ledde fram till att länderna enades om de huvudsakliga lösningarna i sak och de antog motsvarande lagar. Avsikten med lagen är enligt förarbetena i första hand att möjliggöra hemvändning av personer som tillfälligt avvikit från ett annat nordiskt land.⁴¹

I lagen finns bestämmelser om förutsättningarna för att personer som enligt beslut av danska, finska, isländska eller norska myndigheter ska vara omhändertagna för vård eller behandling får utlämnas från Sverige för verkställighet av beslut i dessa stater (1 §). Utlämning får beviljas endast under villkor att framställningen grundas på beslut enligt vederbörande stats lagstiftning om nykterhetsvård eller vård av narkotikamissbrukare, barn- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller åtgärder mot försumliga försörjare eller samhällsfarligt asociala (2 §). En förutsättning för utlämning är vidare att den som begärs utlämnad enligt beslutet ska intas eller hållas kvar på anstalt eller uppehålla sig på en plats som särskilt har anvisats honom eller henne. Det krävs också att beslutet får verkställas i den stat där det meddelats. En svensk medborgare får utlämnas för vård eller behandling i ett annat nordiskt land endast om han eller hon har hemvist i den stat där beslutet meddelats samt om beslutet avser vård och det är mest ändamålsenligt att vården bereds honom eller henne i den staten (3 §). Ett beslut om utlämning kan antingen meddelas av polismyndigheten eller av förvaltningsrätten (4 och 5 §§). Om det skäligen kan befaras att den som begärs utlämnad avviker eller på annat sätt undandrar sig utlämning, får den myndighet hos vilken ärendet är anhängigt meddela honom eller henne reseförbud eller besluta att han eller hon ska omhändertas under viss tid (8 §).

4.5.5 1904 års lag

I 1904 års lag regleras bland annat frågor om vilka rättsverkningar ett förmynderskap för en omyndigförklarad person som har anordnats i ett utomnordiskt land kan få i Sverige. I lagen finns ett antal bestämmelser med innebörden att förmynderskap, omyndighetsförklaring eller med detta liknande åtgärder i den skyddsbehövandes

---

⁴¹ Se prop. 1970:30, s. 1, 7 och 33.

medborgarland som regel erkänns i Sverige (se till exempel 5 kap. 2 §, 3 § första och andra styckena samt 5 § första stycket).

När behörigheten, i bemärkelsen rättshandlingsförmågan, för den som har förklarats omyndig utomlands är av betydelse för uppdrag och befattningar eller bedrivande av tillståndspliktig verksamhet i Sverige, ska den omyndiges behörighet anses motsvara behörigheten för den som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget (5 kap. 6 § tredje stycket). Bestämmelsen får ses mot bakgrund av att den som har förvaltare i många fall är underkastad begränsningar i dessa hänseenden. Det gäller till exempel för uppdragen och befattningarna som domare, verkställande direktör, revisor och fastighetsmäklare.⁴²

4.6 Svensk materiell rätt i fråga om godmanskap, förvaltarskap, vård och omhändertagande

4.6.1 Godmanskap

En god man kan i olika situationer förordnas av rätten eller överförmyndaren för att företräda personer som av en eller annan anledning inte kan företräda sig själva. Bestämmelser om detta finns i bland annat 11 kap. FB.

Godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB

Om det behövs ska rätten besluta att anordna godmanskap för den som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person (11 kap. 4 § FB). Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap ska anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas. Om en god man har förordnats med den enskildes samtycke och den enskilde, med bibehållen förmåga att ange sin mening, begär att godmanskapet ska upphöra, saknas det grund för att godmanskapet ska bestå. I vissa fall kan det då bli aktuellt att i stället anordna förvaltarskap. När

---

⁴² Se NJA II 1988 s. 505, som även rör ändringar i 1904 års lag (SFS 1988:1322).

rätten meddelar ett beslut om anordnande av godmanskap ska rätten samtidigt förordna en god man att utföra uppdraget.

Godmanskap enligt 11 kap. 2 § och 20 kap. 2 § FB

Överförmyndaren ska förordna en god man för den som bland annat har god man eller förvaltare, i angelägenheter där den enskilde har ett intresse som strider mot en sådan företrädares eller dennes makes eller sambos intressen (11 kap. 2 § tredje stycket FB). Överförmyndaren ska i dessa fall meddela ett förordnande om god man, om det till exempel begärs av den gode mannen eller förvaltaren eller den som han eller hon i sådan egenskap företräder eller om det annars är lämpligt.

I ett ärende om anordnande av förvaltarskap eller utvidgning av ett förvaltarskaps omfattning, där den enskilde uppenbarligen inte förstår vad saken gäller eller skulle lida skada av att få del av handlingarna i ärendet, ska rätten förordna en god man enligt 11 kap. FB att företräda den enskilde i ärendet och bevaka hans eller hennes rätt (20 kap. 2 § andra stycket FB). Den gode mannen ska samråda med den för vilken han har förordnats, i den mån det kan ske.

Den gode mannens rättshandlingar

En god man har rätt att ingå rättshandlingar på huvudmannens vägnar. En rättshandling som en god man har företagit utanför sitt förordnande är emellertid inte bindande för den som förordnandet avser (11 kap. 5 § första stycket FB). En rättshandling som utan huvudmannens samtycke har företagits inom ramen för förordnandet är inte heller bindande, såvida inte han eller hon har varit ur stånd att ge uttryck för sin mening eller denna av annan orsak inte har kunnat inhämtas.

Om den gode mannen inom ramen för förordnandet har ingått en rättshandling som sedvanligen företas för den dagliga hushållningen ska samtycke från den som han eller hon företräder anses föreligga, om denne inte före rättshandlingen har gett uttryck för annat till den mot vilken rättshandlingen riktade sig (11 kap. 5 § andra stycket FB).

4.6.2 Förvaltarskap

Rätten får besluta att anordna förvaltarskap om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande är ur stånd att vårda sig eller sin egendom (11 kap. 7 § FB). Förvaltarskap får dock inte anordnas om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat mindre ingripande sätt får hjälp. Förvaltaruppdraget ska anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde. Rätten ska kungöra beslut om anordnande eller upphörande av förvaltarskap i Post- och Inrikes Tidningar (11 kap. 27 § FB). Sådan kungörelse ska också ske av beslut om jämkning av förvaltarskaps omfattning.

Det ställs inte något krav på att den enskildes tillstånd är permanent för att rätten ska kunna besluta om ett förvaltarskap. Det är emellertid inte avsikten att ett förvaltarskap ska anordnas vid övergående fysisk sjukdom. Till dem vars psykiska svaghetstillstånd kan motivera ett förvaltarskap hör enligt förarbetena framför allt vuxna utvecklingsstörda, personer med åldersbetingade psykiska störningar och personer som lider av vissa psykiska sjukdomar, bland annat manodepression. Även för den som på grund av allvarligt alkohol- eller narkotikamissbruk inte kan sköta sina angelägenheter på ett tillfredsställande sätt kan förvaltarskap behövas.⁴³

Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma förvaltaruppdragets omfattning. När rätten meddelar beslut om förvaltarskap ska rätten samtidigt förordna en förvaltare att utföra uppdraget. Om en förvaltare i något annat fall ska förordnas på grund av ett beslut om förvaltarskap, ska förordnandet meddelas av överförmyndaren. (Se 11 kap. 7 § tredje och fjärde styckena FB.)

Förvaltaren har inom ramen för förvaltaruppdraget ensam rådgivning över den enskildes egendom och företräder honom eller henne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget (11 kap. 9 § första stycket FB). Genom detta markeras skillnaden mellan förvaltare och god man, nämligen att förvaltare inte är beroende av den enskildes samtycke för sina åtgärder utan har att handla på eget ansvar i den enskildes intresse och för dennes räkning. En kon-

---

⁴³ Se prop. 1987/88:124, s. 145 och 168.

sekvens av detta är att fullmakter utfärdade före ett anordnande av förvaltare förklarar sin verkan i den mån de avser rättshandlingar som omfattas av uppdraget.⁴⁴

4.6.3 Frivillig vård enligt SoL och LSS

SoL

Det är kommunen som har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § SoL). Kommunens ansvar enligt SoL har vid en utlandsresa ansetts kvarstå så länge den hjälpbehövande alltjämt är att betrakta som bosatt i kommunen i den meningen att han eller hon där har kvar sitt egentliga bo och hemvist (RÅ 1987 ref. 174). Den nationella behörigheten för socialnämnden bestäms alltså av SoL. En av socialnämndens uppgifter är att svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det (3 kap. 1 § SoL). Vård enligt SoL bygger på frivillighet.

Socialnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att kunna möta barns, ungdomars och vårdnadshavares olika behov (3 kap. 6 a § SoL). Socialnämnden får utse en särskild person (kontaktperson) eller en familj (kontaktfamilj) med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det (3 kap. 6 b § första stycket SoL). Om en person som inte har fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, för brottslig verksamhet eller för något annat socialt nedbrytande beteende, får nämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson för den unge om denne begär eller samtycker till det (3 kap. 6 b § andra stycket SoL).

I 5 kap. SoL finns bestämmelser som riktar sig till särskilda grupper i samhället, bland annat barn och unga, äldre människor, människor med funktionshinder och missbrukare. Till exempel ska socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller

---

⁴⁴ Se 22 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra (5 kap. 7 § SoL). Vidare ska socialnämnden aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket (5 kap. 9 § SoL).

Socialnämnden ska sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende (6 kap. 1 § första stycket SoL). Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till sådana familjehem och hem för vård eller boende för enskilda och familjer som behöver vårdas och bo utanför det egna hemmet (6 kap. 2 § SoL). Behovet av ungdomshem enligt LVU samt hem för vård och boende av missbrukare, LVM-hem, enligt LVM ska dock tillgodoses av staten (6 kap. 3 § SoL).

LSS

LSS innehåller enligt 1 § bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer med

- utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
- betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
- andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

De insatser som kan komma i fråga är bland annat rådgivning och annat personligt stöd, biträde av personlig assistent, ledsagarservice, biträde av kontaktperson, avlösarservice i hemmet och bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna (9 §). Insatser enligt LSS ska ges den enskilde endast om han eller hon begär det. Om den enskilde uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan god man eller förvaltare begära insatser för honom eller henne (8 §).

Det är som utgångspunkt landstinget som ansvarar för rådgivning och annat personligt stöd och kommunen som är huvudman för resterande insatser (2 §). En kommuns eller ett landstings ansvar gäller som huvudregel gentemot dem som är bosatta i kommunen respektive landstinget. Om en person tänker bosätta sig i en kommun eller i ett landsting, ska kommunen respektive landstinget på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser. Om behovet av insatser uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun eller ett landsting ska kommunen respektive landstinget ansvara för det stöd och den hjälp som behövs i akuta situationer (16 §).

4.6.4 Tvångsvård enligt LVM, LVU och LPT

LVM

Som nämnts ovan ges vård inom socialtjänsten en missbrukare i samförstånd med honom eller henne enligt bestämmelserna i SoL. En missbrukare ska dock beredas tvångsvård, det vill säga vård oberoende av eget samtycke, under de förutsättningar som anges i LVM (2 § LVM).

Tvångsvård ska beslutas om någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk, eller om vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt SoL eller på något annat sätt (4 § LVM). Ett sådant beslut ska också meddelas om någon till följd av missbruket utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara, löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, eller kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående. Det är förvaltningsrätten inom vars domkrets den ansvariga kommunen är belägen som beslutar om beredande av tvångsvård (5 § och 47 § andra stycket LVM).

Socialnämnden får besluta att en missbrukare omedelbart ska omhändertras om det är sannolikt att missbrukaren kan beredas vård med stöd av LVM, och rättsens beslut om vård inte kan avvaktas på grund av att missbrukaren kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat, om han eller hon inte får omedelbar vård, eller på grund av att det finns en överhängande risk för att missbrukaren till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående (13 § första stycket LVM). När socialnämnden har an-

sökt om tvångsvård, får även rätten på någon av de nämnda grunderna besluta att missbrukaren omedelbart ska omhändertas (13 § tredje stycket LVM). Har socialnämnden beslutat om omedelbart omhändertagande, ska beslutet utan dröjsmål och senast dagen efter beslutet underställas förvaltningsrätten eller, om beslutet har fattats efter det att nämnden har ansökt om tvångsvård, den rätt som prövar frågan om vård (15 § första stycket LVM).

Tvångsvård ska lämnas genom hem som är särskilt avsedda att lämna vård enligt denna lag, så kallade LVM-hem (22 § LVM). Vården ska inledas på sjukhus, om förutsättningar för sjukhusvård är uppfyllda och det anses lämpligt med hänsyn till den planerade vården i övrigt (24 § LVM).

Polismyndigheten ska enligt 45 § LVM lämna biträde för att

- på begäran av socialnämnden eller rätten föra en missbrukare till en beslutad läkarundersökning,
- på begäran av socialnämnden föra den som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem eller sjukhus,
- på begäran av verksamhetschefen i fall som avses i 24 § tredje stycket föra den som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen enligt denna lag till ett LVM-hem, samt
- på begäran av Statens institutionsstyrelse efterforska, hämta eller förflytta någon som ska tas in i hemmet eller som vårdas där med stöd av denna lag.

LVU

Om en person som har fyllt 18 år inte samtycker till erforderlig vård enligt SoL kan det även vara aktuellt att anordna vård enligt LVU. En person som utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende får under vissa förutsättningar beredas vård enligt LVU fram till dess att han eller hon har fyllt 20 år (3 § LVU). Ett beslut om vård enligt LVU fattas av förvaltningsrätten på ansökan av socialnämnden (4 § LVU). Socialnämnden kan även fatta beslut om omedelbart omhändertagande i brådskande fall (6 § LVU). Beslutet

ska inom en vecka underställas förvaltningsrätten som ska pröva om omhändertagandet ska bestå (7 § LVU). Det är den förvaltningsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats som är behörig (14 § lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar).

I de flesta fall sker verkställigheten med hjälp av socialnämnden. Om verkställigheten inte går att genomföra gäller enligt 43 § LVU att polismyndigheten ska lämna biträde för att på begäran av

- socialnämnden eller nämndens ordförande eller rätten bereda en läkare, som avses i 32 §, tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökningen,
- socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har förordnat genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av denna lag, och
- Statens institutionsstyrelse efterforska och återhämta den som vårdas vid ett hem för särskilt noggrann tillsyn på någon grund som anges i 3 §, om den unge har avvikit från hemmet, eller för att ombesörja någon annan förflyttning av honom eller henne.

LPT

Föreskrifterna i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) gäller all psykiatrisk vård. Kompletterande föreskrifter om psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång (tvångsvård) ges i LPT (1 § första stycket LPT). Även personer under 18 år kan bli föremål för vård enligt LPT.⁴⁵

Tvångsvård får ges endast om patienten lider av en allvarlig psykisk störning och på grund av sitt psykiska tillstånd och sina personliga förhållanden i övrigt har ett oundgängligt behov av psykiatrisk vård, som inte kan tillgodoses på annat sätt än genom att patienten är intagen på en sjukvårdsinrättning för kvalificerad psykiatrisk dygnetruntvård, så kallad sluten psykiatrisk tvångsvård, eller behöver iakta särskilda villkor för att kunna ges nödvändig psykiatrisk vård, så kallad öppen psykiatrisk tvångsvård (3 § första

---

⁴⁵ Se Lars Grönwall och Leif Holgersson, *Psykiatrin, tvånget och lagen*. En lagkommentar i historisk belysning (1 januari 2014, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 3 § LPT. Jämför även 44 § LPT.

stycket LPT). En förutsättning för vård enligt LPT är att patienten motsätter sig vård, eller det till följd av patientens psykiska tillstånd finns grundad anledning att anta att vården inte kan ges med hans eller hennes samtycke (3 § andra stycket LPT).

Ett beslut om intagning på en sjukvårdsinrättning för tvångsvård får inte fattas utan att ett läkarintyg, ett så kallat vårdintyg, har utfärdats (4 § första stycket första meningen LPT). En patient får, sedan vårdintyg har utfärdats, efter beslut av läkare hållas kvar på vårdinrättningen tills frågan om intagning har avgjorts (6 § första stycket). Om andra åtgärder inte är tillräckliga, får det tvång användas som är nödvändigt för att hindra patienten att lämna den del av vårdinrättningen där patienten ska vistas, för att upprätthålla ordningen på inrättningen eller för att tillgodose säkerheten i vården. Frågan om intagning för sluten psykiatrisk tvångsvård ska avgöras skyndsamt efter undersökning av patienten och beslut om intagning fattas av en chefsöverläkare vid en enhet för psykiatrisk vård (6 b § LPT). Om chefsöverläkaren finner att patienten bör ges tvångsvård utöver fyra veckor från dagen för beslutet om intagning ska ett beslut om tvångsvård fattas av förvaltningsrätten inom vars domkrets den sjukvårdsinrättningen där patienten vistas är belägen (7 och 34 §§ LPT).

Polismyndigheten får tillfälligt omhänderta en vuxen som det finns skäligen anledning att anta lider av en allvarlig psykisk störning och är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller i övrigt behöver omedelbar hjälp. Omhändertagandet görs i väntan på att hälso- och sjukvårdspersonal kan ge den vuxne hjälp och den omhändertagne får föras till en sjukvårdsenhet som kan ge stöd och behandling. I en sådan situation ska polismyndigheten lämna biträde på begäran av

- en läkare som avses i 4 § andra stycket sista meningen för att han eller hon ska kunna genomföra en undersökning för vårdintyg,
- en läkare som avses i 4 § andra stycket sista meningen eller av chefsöverläkaren för att föra patienten till en sjukvårdsinrättning sedan vårdintyg har utfärdats,
- chefsöverläkaren för att återföra en patient som har lämnat vårdinrättningen utan tillstånd,

- chefsöverläkaren för att återföra en patient till vårdinrättningen, om denne inte har återvänt dit sedan tiden för ett tillstånd att vistas utanför inrättningens område har gått ut eller tillståndet har återkallats, eller
- chefsöverläkaren för att återföra en patient till vårdinrättningen, om denne inte har återvänt dit sedan beslut om sluten psykiatrisk tvångsvård har fattats. (Se 47 § LPT.)

Av 12 § förordningen (1991:1472) om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård framgår att Socialstyrelsen får besluta att sända hem en patient, som är utländsk medborgare och som vårdas enligt LPT, på begäran av patienten eller chefsöverläkaren. Ett sådant beslut får meddelas under förutsättning att patienten tas emot i sitt hemland och kan antas få tillfredsställande vård där. En patient får inte sändas hem annat än på egen begäran, om patienten kan anses ha fast anknytning till Sverige på grund av att han eller hon har varit bosatt här under en längre tid eller har anhöriga här. En patient får inte heller sändas hem, om någon annan särskild omständighet talar emot detta. Om patienten påstår att han eller hon är politisk flykting får patienten sändas hem endast om Migrationsverket har medgett det. Polismyndigheten ska på begäran av Socialstyrelsen lämna den hjälp som behövs för att verkställa hemsändandet. Vid hemsändande av medborgare i en stat med vilken särskild överenskommelse i ämnet har träffats, ska chefsöverläkaren på begäran överlämna en kopia av patientens journal till Utrikesdepartementet. Bemyndigandet för Socialstyrelsen finns i 23 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

4.6.5 Verkställighetsförfarande enligt utsökningsbalken

En åtgärd till skydd för en vuxen skulle eventuellt kunna innebära att en person som innehar den vuxnes egendom ska åläggas att lämna tillbaka egendomen.⁴⁶ I Sverige skulle ett förfarande enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning kunna bli aktuellt liksom en process vid allmän domstol. Ett avgörande i sådana förfaranden – ett utslag från Kronofogdemyndigheten respektive

---

⁴⁶ Jämför artiklarna 1.2.a) och 3.f) och g) 2000 års Haagkonvention.

en dom – kan ligga till grund för verkställighet (3 kap. 1 § utsökningsbalken). I det fall åtgärden har vidtagits i ett annat land kan en utländsk exekutionstitel verkställas i Sverige om det är särskilt föreskrivet (2 § samma lag och kap.).⁴⁷

Bestämmelser om verkställighet, som inte sker genom utmätning och inte avser avhysning, finns i 16 kap. 11–12 a §§ utsökningsbalken. Exempel på sådana åtgärder är handräckning. Bestämmelsen i 16 kap. 12 § ger även stöd för behövliga åtgärder av Kronofogdemyndigheten om en säkerhetsåtgärd enligt ett utländskt beslut saknar egentlig motsvarighet bland svenska rättsinstitut.⁴⁸

---

⁴⁷ Jämför SOU 2005:111, s. 114.

⁴⁸ Se NJA 1995 s. 495.

Del II
2000 års Haagkonvention

5 2000 års Haagkonvention – innehåll, offentligrättsliga aspekter och tolkning

5.1 Konventionens innehåll

2000 års Haagkonvention avser, som redovisas ovan, åtgärder till skydd för vuxna i internationella situationer. I konventionen regleras *vilket lands myndigheter som är behöriga* att vidta åtgärder till skydd för den vuxne eller dennes egendom. Huvudregeln är att de behöriga myndigheterna finns i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist. När det gäller vuxna flyktingar eller sådana vuxna som på grund av oroligheter i sitt land har fördrivits från detta, är myndigheterna i den fördragsslutande stat dit dessa vuxna har flytt behöriga. Särskilda behörighetsregler gäller för myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne är medborgare eller där den vuxne har egendom. (Se vidare kapitel 8.)

Konventionen innehåller även bestämmelser om *tillämplig lag*. Huvudregeln är att de behöriga myndigheterna ska tillämpa det egna landets lag, det vill säga *lex fori*, vid alla åtgärder som rör en vuxen. Genom konventionen ges vidare effekt åt så kallade *framtidfullmakter*, ”powers of representation”, avsedda att utövas när den vuxne inte längre förmår skydda sina intressen. Enligt konventionen medges den vuxne frihet att välja den lag som ska vara tillämplig på fullmakten. Den lagen bestämmer över förekomsten, omfattningen, ändring och upphörande av en sådan fullmakt. Om den vuxne inte har anvisat något lands lag ska dessa frågor bestämmas av lagen i det land där den vuxne hade hemvist vid den tidpunkt då fullmakten tillkom. I konventionen möjliggörs också en tillämpning av så kallade internationellt tvingande bestämmelser oavsett vilken lagstiftning

som i övrigt är tillämplig. (Se vidare kapitel 9 och, beträffande framtidsfullmakter, kapitel 10.)

Vidare finns i konventionen bestämmelser om *erkännande och verkställighet* av åtgärder vidtagna i ett annat land. Huvudregeln är att de åtgärder som en behörig myndighet i en fördragsslutande stat har vidtagit till skydd för den vuxne ska erkännas och verkställas i alla andra fördragsslutande stater. Erkännande får emellertid vägras på vissa i konventionen angivna grunder. En åtgärd får verkställas om den efter ett särskilt exekvaturförfarande har förklarats verkställbar. Verkställighet ska ske i enlighet med lagen i verkställighetsstaten, med de begränsningar som föreskrivs där. (Se vidare kapitel 11.)

Konventionen har också bestämmelser om *samarbete* mellan de fördragsslutande staterna och mellan de fördragsslutande staternas myndigheter. Varje fördragsslutande stat ska utse en centralmyndighet som i de enskilda fallen ska samarbeta med andra fördragsslutande staters centralmyndigheter och främja samarbetet mellan de behöriga myndigheterna i den egna staten för att uppnå konventionens mål. Här föreskrivs också en samrådsskyldighet inför placeringen av en vuxen i en annan fördragsslutande stat. (Se vidare kapitel 12 och, beträffande placeringen av vuxna i en annan fördragsslutande stat, kapitel 13.)

Slutligen finns vissa *allmänna bestämmelser*, som bland annat rör skyddet av personuppgifter, sekretess och förhållandet mellan konventionen och andra internationella instrument. Konventionen inverkar inte på andra internationella instrument som de fördragsslutande staterna har anslutit sig till eller på rätten för en fördragsslutande stat att ingå andra överenskommelser med stater när det gäller vuxna som har hemvist i någon av dessa stater. En reservationsrätt i fråga om användningen av språk i meddelanden som skickas till centralmyndigheten eller en annan myndighet i en fördragsslutande stat ges också i konventionen. (Se vidare kapitel 14 och 15.)

5.2 De offentlighetsrättsliga aspekterna

5.2.1 Allmänt

Som anges i avsnitt 3.3 är Haagkonferensens ändamål att verka för ett gradvis förenhetligande av den internationella privaträttens bestämmelser. De frågor som omfattas av 2000 års Haagkonvention

kan till stor del hänföras till den internationella privaträttens område. Konventionen omfattar dock även offentligrättsliga situationer (se till exempel artikel 3.e). Skälet för detta är att den enskildes tillgång till rättskydd inte har ansetts böra bero på huruvida en åtgärd klassificeras som privaträttslig eller offentligrättslig och att gränsen däremellan dras olika i olika rättssystem. Liksom 1996 års Haagkonvention omfattar alltså 2000 års Haagkonvention medvetet all slags skyddsåtgärder.

Privaträtt kan sägas röra privaträttsliga eller civilrättsliga förhållanden mellan enskilda. *Offentlig rätt* å andra sidan kan – mycket förenklat – sägas reglera förhållandet mellan det allmänna och den enskilde. Gränsen mellan offentlig rätt och privaträtt är dock svår att dra. För att klargöra denna gränsdragning har det i doktrinen framförts olika principer och definitioner som alla kan kritiseras på någon grund. Lagar som anses tillhöra privaträtten kan nämligen i viss mån sägas tjäna statens intressen. Det måste till exempel anses vara även ett offentligt intresse att skapa juridiska förutsättningar för ett väl fungerande liv för den enskilde, till exempel genom anordnande av godmanskap eller förvaltarskap. Detta intresse delas också av andra stater, till skillnad från andra mer omedelbara statliga intressen som kommer till uttryck i typiska offentligrättsliga lagar som till exempel skatte-, konfiskations- och valutalagar. Gränsen mellan offentlig rätt och privaträtt kan också dras på olika sätt i olika länder.¹

När det gäller åtgärder till skydd för vuxna betecknas, som exempel, tvångsomhändertaganden enligt LVM eller LPT enligt svensk rätt som offentligrättsliga åtgärder. En skyddsåtgärd som i Sverige är att betrakta som privaträttslig är till exempel anordnande av god man eller förvaltare eller en fullmakt som bemyndigar en fullmäktige att företräda den vuxne i ekonomiska angelägenheter.

Generellt sett tillgodoses utländska länders offentligrättsliga anspråk normalt inte med hjälp av svenska domstolar, bortsett från sådana fall där motsatsen följer av Sveriges internationella åtaganden. Denna restriktiva hållning gentemot utländska offentligrätts-

---

¹ Se SOU 2005:111, s. 121 f., samt mål ”C”, C-435/06: Domstolens dom (stora avdelningen) av den 27 november 2007 (begäran om förhandsavgörande från Korkein hallinto-oikeus [Högsta förvaltningsdomstolen] – Finland) och mål ”A”, C-523/07: Domstolens dom (tredje avdelningen) av den 2 april 2009 (begäran om förhandsavgörande från Korkein hallinto-oikeus [Högsta förvaltningsdomstolen] – Finland).

liga bestämmelser kallas ibland för isolationsprincipen² och har motiverats med att domstolslandet saknar intresse av att genomdriva en utländsk stats offentligrättsliga anspråk.³ Inställningen till utländsk offentligrättslig lagstiftning håller emellertid gradvis på att förändras och i den mån en domstol anser att det ligger i Sveriges intresse att vissa främmande offentligrättsliga lagar efterföljs bör lagarnas offentligrättsliga natur inte utgöra ett hinder (se vidare avsnitt 5.2.2).⁴

5.2.2 En gradvis förändrad hållning gentemot utländska offentligrättsliga anspråk

Det komplicerade förhållandet mellan ett lands offentligrättsliga bestämmelser och åtaganden enligt internationellt privaträttsliga konventioner framgår av Internationella domstolens i Haag dom i det så kallade "Boll-målet"⁵ från år 1958. Målet gällde tillämpningen av 1902 års Haagkonvention om förmynderskap för minderåriga som Sverige vid tidpunkten för målet var anslutet till.⁶

Domstolen fann att frågorna i målet, såsom det omhändertagna barnets tvångsomhändertagning och placering i ett hem, var att betrakta som offentligrättsliga och därmed utanför konventionens tillämpningsområde. Boll-målet visar på effekterna av att offentligrättsliga förhållanden uteslöts men också på svårigheterna att göra en klar skillnad mellan privat- och offentligrättsliga bestämmelser till skydd för barn.⁷ Boll-målet ledde bland annat till att man ansåg att det var otillfredsställande att ha en konvention som bara reglerade privaträttsliga åtgärder. Det ansågs vara viktigt att samma stat var behörig i både offentligrättsliga och privaträttsliga frågor. Detta fick till följd att Haagkonferensen tog upp frågan om skydd av minderåriga på nytt, vilket resulterade i den i Haag den 5 oktober

² Se Michael Bogdan, *Svensk internationell privat- och processrätt*, 8 uppl., 2014, s. 74.

³ Se Maarit Jänträ-Jareborg, *Svensk domstol och utländsk rätt. En internationellt privat- och processrättslig studie*, 1997, s. 121.

⁴ Se Michael Bogdan, *Svensk internationell privat- och processrätt*, 8 uppl., 2014, s. 77 f., och NJA 2012 s. 790.

⁵ Case Concerning the Application of the Convention of 1902 Governing the Guardianship of Infants (Netherlands v. Sweden), I.C.J. Reports 1958 s. 55. Domen är kommenterad av S. Petré i SvJT 1959 s. 201 f.

⁶ För en närmare redogörelse för målet hänvisar utredningen till beskrivningen i SOU 2005:111, s. 123.

⁷ Se Maarit Jänträ-Jareborg, SvJT 2005 s. 804 Harmonisering, samordning och ömsesidigt förtroende inom Europeiska unionen – utvecklingen inom familjerätt.

1961 dagtecknade konventionen om myndigheters behörighet och tillämplig lag i frågor till skydd för underåriga (1961 års Haagkonvention). Ett av syftena med den konventionen var att stärka behörigheten för myndigheterna i barnets hemviststat att vidta skyddsåtgärder till skydd för den underåriga. Konventionen omfattar både privaträttsliga och offentlighetsrättsliga åtgärder. Sverige har inte anslutit sig till denna konvention.⁸

Förmynderskapsutredningen övervägde i sitt betänkande Internationella förmynderskapsfrågor (SOU 1987:73) om Sverige skulle tillträda 1961 års Haagkonvention. Det konstaterades att konventionen hade remitterats redan år 1960 och att en av remissinstanserna, familjerättskommittén⁹, då kritiserade bland annat det förhållandet att konventionen avsåg att behandla såväl offentlighetsrättsliga som privaträttsliga frågor. Familjerättskommittén gav därvid uttryck för en tvekan inför tanken på att Sverige i en konvention skulle respektera offentlighetsrättsliga åtgärder i andra fördragsslutande stater.¹⁰ Förmynderskapsutredningen fann att ”praktiska problem” kunde uppstå genom att konventionen innehåller såväl privaträttsliga som offentlighetsrättsliga bestämmelser och skulle omfatta bland annat sådana frågor som i Sverige behandlades i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Förmynderskapsutredningen ansåg att konventionen hade sådana svagheter, bland annat i det att den innehöll offentlighetsrättsliga bestämmelser, att en svensk anslutning inte kunde tillstyrkas. En anslutning var inte heller aktuell för de övriga nordiska länderna.¹¹

Även 1996 års Haagkonvention, som användes som utgångspunkt när 2000 års Haagkonvention utarbetades, omfattar offentlighetsrättsliga åtgärder, såsom omhändertagande av barn och tillsyn genom en offentlig myndighet av den omvårdnad barnet får av den person som är ansvarig för barnet (artikel 3 e och f). Dessutom är bestämmelserna om tillämplig lag (artikel 15) och erkännande och verkställighet (artiklarna 23.1, 26 och 28) i 1996 års Haagkonvention inte begränsad till att gälla privaträttsliga åtgärder.¹² Att 1996 års

⁸ Jämför SOU 2005:111, s. 125.

⁹ En del av familjerättskommitténs uppdrag var att göra en översyn av den internationella familjerättslagstiftningen. Kommittén utarbetade bland annat betänkandet Internationell äktenskaps- och arvsrätt (SOU 1969:60).

¹⁰ Se SOU 1987:73, s. 105.

¹¹ Jämför SOU 2005:111, s. 126 f.

¹² Jämför SOU 2005:111, s. 128.

Haagkonvention omfattar även offentligrättsliga åtgärder var inte något hinder för ett svenskt tillträde till den konventionen, som införlivades med svensk rätt genom lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention.¹³ Även Bryssel II-förordningens tillämpningsområde omfattar sådana åtgärder.¹⁴

5.2.3 2000 års Haagkonvention

Som framgår av avsnitt 7.4.6 omfattar 2000 års Haagkonvention även offentligrättsliga åtgärder, såsom placering av den vuxne på en institution eller något annat ställe där skydd kan ordnas (artikel 3.e).

När det gäller frågan om *tillämplig lag* finns det en bestämmelse som stadgar att myndigheterna som huvudregel ska tillämpa sin egen lagstiftning, men att de undantagsvis får tillämpa eller beakta lagstiftningen i en annan stat (artikel 13). Denna bestämmelse är inte begränsad till att gälla privaträttsliga bestämmelser.

Enligt konventionen ska en stat som huvudregel *erkänna* en annan fördragsslutande stats åtgärd (artikel 22.1), *förklara åtgärden verkställbar* (artikel 25), och *verkställa* åtgärden i enlighet med statens egna verkställighetsregler (artikel 27). Även i dessa fall omfattar bestämmelserna åtgärder av såväl privaträttslig som offentligrättslig natur.

I likhet med vad som gäller beträffande 1996 års Haagkonvention aktualiseras således inte någon gränsdragningsfråga mellan privaträtt och offentlig rätt vid tillämpningen av 2000 års Haagkonvention, eftersom samtliga åtgärder omfattas av konventionens bestämmelser.

---

¹³ Se prop. 2011/12:85 (lagen trädde i kraft den 1 januari 2013).

¹⁴ Se mål "C", C-435/06: Domstolens dom (stora avdelningen) av den 27 november 2007 (begäran om förhandsavgörande från Korkein hallinto-oikeus [*Högsta förvaltningsdomstolen*] – Finland) och mål "A", C-523/07: Domstolens dom (tredje avdelningen) av den 2 april 2009 (begäran om förhandsavgörande från Korkein hallinto-oikeus [*Högsta förvaltningsdomstolen*] – Finland) och mål Health Care Executive, C-92/12 PPU: Domstolens dom (andra avdelningen) av den 26 april 2012 (begäran om förhandsavgörande från High Court – Irland).

5.3 Språkversioner och tolkningen av konventionen

2000 års Haagkonvention är upprättad på engelska och franska språken. Båda språken har lika status, det vill säga att inget av språken har tolkningsföreträde framför det andra. Som redovisas i avsnitt 3.5.2 har frågan om tillträde till konventionen diskuterats inom ramen för EU-samarbetet, men det finns inte någon framtagen svensk översättning av konventionen inom EU. En översättning av konventionen till svenska har utarbetats inom Justitiedepartementet. Översättningen har setts över inom ramen för utredningens arbete. Den svenska översättningen bifogas i *bilaga 2* till betänkandet. Utredningen har i betänkandet utgått från denna översättning. Det bör dock framhållas att den svenska översättningen – i en tolknings-situation – inte har samma status som de officiella språkversionerna av konventionen.

Vid tolkningen av en internationell konvention bör som utgångspunkt ett land använda konventionens begreppsbildning i stället för sin egen. Principen om fördragskonform lagtolkning gäller, vilken innebär att en svensk lag som införlivar konventionsbundna bestämmelser så långt som möjligt ska tolkas så att den överensstämmer med Sveriges internationella åtaganden och etablerad internationell praxis rörande konventionens tillämpning. Detta gäller oavsett på vilket sätt konventionen har införlivats med nationell rätt.¹⁵

Till 2000 års Haagkonvention finns en förklarande rapport ("Explanatory Report"), upprättad av den franske professorn Paul Lagarde. Rapporten utgår från hans tolkning av de diskussioner som ledde fram till konventionen och från vad han har funnit anledning att lyfta fram som relevant avseende konventionen. Medlemsstaterna fick möjlighet att lämna synpunkter innan rapporten fick sin slutliga lydelse.¹⁶ Rapporten kan vara till hjälp vid tolkningen av konventionen. Det ska dock noteras att rapporten är ett inofficiellt dokument som inte formellt har antagits eller godkänts av de förhandlande staterna. Den har inte karaktären av ett förarbete och avspeglar inte i alla delar de diskussioner som förts vid Haagkonferensen. Av dessa skäl måste viss försiktighet iakttas vid användandet av rapporten som tolkningsinstrument. Vidare ska

¹⁵ Jämför SOU 2005:111, s. 129 f.

¹⁶ Rapporten finns tillgänglig på Haagkonferensens hemsida (http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2951).

noteras att den förklarande rapporten färdigställdes år 2003 och relaterar därför inte till de internationella instrument som har antagits efter färdigställandet. Även detta är en omständighet som måste beaktas när rapporten används vid tolkningen av konventionen. I de fall där den förklarande rapportens tolkning av konventionen kan ifrågasättas eller när de där givna exemplen inte har relevans för svenska förhållanden har utredningen valt att inte beakta den förklarande rapporten.

2000 års Haagkonvention bygger på 1996 års Haagkonvention och innehåller till viss del bestämmelser som helt överensstämmer eller har stora likheter med bestämmelser i den sist nämnda konventionen. I några fall har utredningen därför använt sig av den förklarande rapporten till 1996 års Haagkonvention.

Utredningen ska enligt kommittédirektiven hålla sig informerad om eventuellt arbete som pågår i de övriga nordiska länderna avseende 2000 års Haagkonvention och vikt ska fästas vid intresset av nordisk rättslikhet. Finland har tillträtt konventionen och lagändringarna i anledning av tillträdet trädde i kraft den 1 mars 2011.¹⁷ I arbetet med att tolka konventionen har utredningen beaktat Finlands översättning av konventionen till svenska och den finska propositionen.

Generalsekreteraren för Haagkonferensen ska med jämna mellanrum sammankalla en specialkommission för att granska den praktiska tillämpningen av konventionen (artikel 52 2000 års Haagkonvention). Detta innebär att möten kommer att hållas med jämna mellanrum där konventionens tillämpning diskuteras och där förslag på förbättringar kan framföras. Motsvarande bestämmelse finns till exempel i artikel 56 1996 års Haagkonvention. Vid mötena kan även dokument om riktlinjer för praxis komma att tas fram till hjälp vid tillämpningen av konventionen och skilda arbetsgrupper får bildas i detta syfte.

Vissa av konventionens begrepp återfinns även i andra Haagkonventioner. Ledning vid tolkningen av begreppen kan därför hittas i den praxis som rör dessa konventioner (se till exempel begreppet ”hemvist” som behandlas närmare i avsnitt 5.4).

---

¹⁷ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, lagutskottets betänkande LaUB 13/2010 rd och riksdagens svar RSv 108/2010 rd.

5.4 Hemvistbegreppet

De rättsliga eller administrativa myndigheternas behörighet följer enligt 2000 års Haagkonvention som huvudregel den vuxnes hemvist (artikel 5.1). Någon definition av begreppet hemvist, "habitual residence" eller "résidence habituelle", finns som nämnts inte i konventionen. Begreppet används också i andra Haagkonventioner, till exempel i 1996 års Haagkonvention.¹⁸ Det definieras dock inte närmare i någon av konventionerna eftersom tolkningen kan skilja sig åt beroende på syftet med konventionerna. Man har så att säga inte velat "låsa" tolkningen genom att slå fast en definition av hemvistbegreppet i en av konventionerna. Gemensamt är emellertid att begreppet tar sikte på faktiska förhållanden som förväntas återspegla var en person har sina primära intressen, såsom arbete, varaktig bostad och inte minst sin närmaste familj. Semester eller tillfällig vistelse i ett annat land är inte tillräckligt för att grunda hemvist där. Det finns även rättspraxis från konventionsstaterna avseende begreppets tolkning, särskilt vad gäller barns hemvist enligt 1980 års Haagkonvention.¹⁹

Det kan nämnas att en person som är bosatt i ett visst land enligt den svenska autonoma rätten anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt måste anses vara stadigvarande (7 kap. 2 § 1904 års lag). I definitionen har ansetts ligga att personen i fråga har för avsikt att stanna i landet. Tiden är inte ensamt bestämmande, utan hänsyn måste tas till samtliga förhållanden i samband med vistelsen. Av betydelse är också hur stark anknytning som det finns till andra länder. Den definition av hemvistbegreppet som (sedan 1973) finns i 1904 års lag har ansetts vara begränsad till att gälla vid tillämpningen av den lagen, även om avsikten med definitionen var att man ville skapa ett hemvistbegrepp som kunde användas inom hela den autonoma internationella familjerätten i Sverige.²⁰ Senare genomförd lagstiftning om internationella namnfrågor,²¹ internationella faderskapsfrågor²²

¹⁸ I 1905 års Haagkonvention används i stället uttrycket "stadigt vistas" bland annat i artiklarna 4, 6 och 11.

¹⁹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 49, och jämför SOU 2010:59, s. 145. På Haagkonferensens hemsida hänvisas till rättspraxis i de fördragsslutande staterna.

²⁰ Se prop. 1973:158, s. 80 f.

²¹ Se prop. 1982/83:38, s. 11–13.

²² Se prop. 1984/85:124, s. 40–42.

och makars och sambors förmögenhetsförhållanden har byggt vidare på denna tanke.²³ Att det i internationellt privat- och processrättsliga sammanhang, styrda av autonoma svenska bestämmelser, i princip används ett enhetligt hemvistbegrepp betyder dock inte att begreppet i alla sammanhang måste ges exakt samma innebörd. Av motiven till bestämmelsen i 7 kap. 2 § 1904 års lag framgår att det inte helt går att bortse från olika reglers syfte när det gäller att bestämma graden av anknytning som krävs för att hemvist ska anses föreligga vid tillämpningen av olika bestämmelser.²⁴ Definitionen i bestämmelsen är således inte uttömmande, utan den kan ses som en generalklausul vars egentliga innebörd kan variera från område till område och i sista hand avgörs av rättstillämpningen.²⁵

Bestämmelsen i 7 kap. 2 § 1904 års lag är inte direkt tillämplig vid tolkningen av hemvistbegreppet i 2000 års Haagkonvention. Inte heller en analog tillämpning kommer, enligt utredningens mening, i fråga. Av principen om fördragskonform tolkning följer att begreppsbyggningen i 2000 års Haagkonvention ska tolkas enhetligt i fördragslutande stater och i enlighet med de bakomliggande intentionerna. Det innebär bland annat att begreppet "habitual residence", som sedan gammalt i familjerättsliga sammanhang har översatts till hemvist, skulle kunna komma att tolkas annorlunda än enligt 1973 års reform av 1904 års lag. Några egentliga skillnader av betydelse kan dock enligt utredningens bedömning inte förutses.

---

²³ Se Kristina Örtengren, *Hemvistbegreppet*, 1991, s. 43.

²⁴ Se prop. 1973:158, s. 80 och 121. Jämför även NJA 1977 s. 706, som gällde erkännande av ett utländskt adoptionsbeslut, och av vilket det framgår att tolkningen av hemvistbegreppet påverkas av det bakomliggande ändamålet med en bestämmelse.

²⁵ Se Michael Bogdan, *Svensk internationell privat- och processrätt*, 8 uppl. 2014, s. 134.

6 Tillträde till 2000 års Haagkonvention

6.1 Frågan om Sveriges tillträde till 2000 års Haagkonvention

Utredningens förslag: Sverige ska tillträda 2000 års Haagkonvention genom att regeringen, efter riksdagens godkännande av konventionen, ratificerar den.

6.1.1 Utgångspunkter

Den, i avsnitt 3.2 beskrivna, ökande rörligheten över landgränserna har lett till att frågor om skydd för vuxna allt oftare har anknytning till fler än ett land. Det finns därför ett allt mer ökande behov av regelsystem som klargör vad som ska gälla i sådana situationer avseende vilket lands myndigheter som ska vara behöriga att vidta skyddsåtgärder, vilket lands lag som ska tillämpas samt erkännande och verkställighet av skyddsåtgärderna. Skyddet i internationella situationer blir vanligen bättre om flera länder tillämpar samma regelsystem och om det skapas förutsättningar för ett myndighets-samarbete över gränserna.

Sverige har sedan tidigare tillträtt 1931 års nordiska äktenskapskonvention och den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Även lagen om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling bygger på ett samarbete mellan Sverige och övriga nordiska länder. Sverige deltog aktivt i utarbetandet av 2000 års Haagkonvention såsom tidigare skett beträffande 1996 års Haagkonvention,

som utgjorde utgångspunkt för arbetet med 2000 års Haagkonvention och som Sverige senare tillträdde.

I det följande redovisar utredningen överväganden från ett svenskt perspektiv beträffande frågan om ett tillträde 2000 års Haagkonvention.

6.1.2 EU-rättsliga aspekter, FN och intresset av nordisk rättslikhet

Det har inom EU inte antagits några bestämmelser i fråga om skydd för vuxna och medlemsstaterna är därför behöriga att självständigt ratificera 2000 års Haagkonvention (se avsnitt 3.5). Skyddsbehovet i internationella situationer har emellertid uppmärksamats av EU bland annat i rådets slutsatser från år 2008, Europaparlamentets resolution av den 18 december 2008 med rekommendationer till kommissionen om rättsskydd för vuxna: gränsöverskridande konsekvenser och Stockholmsprogrammet. I dessa dokument uppmuntras medlemsstaterna att ansluta sig till 2000 års Haagkonvention så snart som möjligt. Hittills har sju av EU:s medlemsstater, bland annat Finland, anslutit sig till konventionen och ytterligare sju medlemsstater har undertecknat den.¹ I Danmark pågår ett arbete med ett eventuellt tillträde till konventionen. När det gäller de övriga nordiska länderna överväger Norge ett tillträde till konventionen medan utredningen inte har kunnat erhålla något besked från Island.

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning understryks betydelsen av internationellt samarbete för att säkra rättigheter för personer med funktionsnedsättning.² Med hänsyn till att 2000 års Haagkonvention också vill främja detta vore en svensk ratifikation av konventionen förenlig med Sveriges åtaganden enligt FN-konventionen.

EU:s inställning till medlemsstaternas anslutning till konventionen, vikten av en enhetlig rättstillämpning inom unionen, understödande av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och intresset av nordisk rättslikhet talar enligt utredningens bedömning med styrka för ett svenskt tillträde till

---

¹ Uppgiften är från den 28 maj 2015 och är hämtad från Haagkonferensens hemsida, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=71.

² Se artikel 32.

2000 års Haagkonvention. Ett ytterligare argument för ett tillträde är att desto fler länder som ratificerar konventionen, desto starkare blir skyddet för vuxna som inte själva kan tillvarata sina intressen.

6.1.3 Konventionens regelverk

Den stat där den vuxne har hemvist är som huvudregel *behörig* att vidta skyddsåtgärder enligt 2000 års Haagkonvention. Den internationella behörighetsregleringen i Sverige är fragmentarisk och på vissa områden saknas sådana bestämmelser, till exempel när det gäller åtgärder enligt LSS, LVM, LVU och LPT.

Den tilltagande rörligheten över gränserna liksom det ökande antalet personer med hemvist i ett annat land än sitt medborgarskapsland eller med medborgarskap i mer än ett land gör att nationalitetsprincipen³ inte är lika ändamålsenlig som den tidigare var. Hemvistprincipen utgår från att det finns en faktisk närhet mellan den vuxne och den beslutande myndigheten. En sådan närhet skapar bättre underlag och förutsättningar för nödvändiga och adekvata beslut, än en reglering som bygger på medborgarskapet som grund för behörighet och tillämplig lag. Hemvistprincipen förenklar och medför att onödiga kostnader kan undvikas när det gäller att få tillgång till uppgifter om en persons situation och hjälpbehov.

Därtill kommer att hemvistprincipen tillämpas på den internationella familjerättens område bland annat genom Bryssel II-förordningen och Sveriges tillträde till 1996 års Haagkonvention. 2000 års Haagkonvention ger dock utrymme för en viss flexibilitet genom att konventionen under vissa förutsättningar öppnar för behörighet i bland annat den fördragsslutande stat där den vuxne är medborgare eller i en fördragsslutande stat där den vuxnes egendom finns när det är i den vuxnes intresse.

Dessutom finns i alla brådskande fall behörighet för myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne eller egendom som tillhör den vuxne finns att vidta nödvändiga skyddsåtgärder. I undantagsfall finns dessutom behörighet för myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne befinner sig att vidta tillfälliga

---

³ Se avsnitt 4.2.2.

åtgärder till skydd för den vuxne med territoriell verkan endast i det landet i fråga.

2000 års Haagkonvention innehåller även bestämmelser som möjliggör för svenska myndigheter att komma överens med myndigheter i andra fördragsslutande stater i fråga om i vilken av dem behörighet ska utövas i ett enskilt fall. I så fall kan en överföring av behörighet aktualiseras från en konventionsstat till en annan. En överföring av behörighet ska endast ske om det ligger i den vuxnes intresse. Det kan antas att bestämmelserna fyller ett behov vid insatser i gränsöverskridande situationer, till exempel när den vuxne planerar att flytta till en annan fördragsslutande stat.

Med den flexibilitet som alltså finns inom behörighetsregleringen enligt konventionen sörs för att skyddet för den vuxne kan vidtas av myndigheter med bäst förutsättningar och möjligheter att tillgodose den vuxnes skyddsbehov.

De behöriga myndigheterna ska enligt 2000 års Haagkonvention som huvudregel *tillämpa sin egen lag*. Det innebär att hemvistlandets lag, vilket är den lag som myndigheterna naturligen behärskar bäst, vanligen kommer att tillämpas. Konventionens lagvalsbestämmelser medger emellertid viss flexibilitet genom att i undantagsfall öppna för tillämpningen eller beaktandet av ett annat lands lag när skyddet för den vuxnes person eller egendom kräver det. Dessutom regleras ordre public-situationer och tillämpningen av internationellt tvingande bestämmelser i konventionen. I konventionen finns även bestämmelser om tillämplig lag beträffande så kallade framtidsfullmakter, vilka enligt ett förslag som överlämnades till regeringen i maj 2014 föreslås införas i svensk intern rätt (Ds 2014:16).

Vidare reglerar konventionen *erkännande och verkställighet* av åtgärder vidtagna i en annan fördragsslutande stat. De fördragsslutande staterna ska som huvudregel erkänna varandras åtgärder. Grunderna för att vägra ett erkännande är väl definierade och avgränsade. Om en åtgärd behöver verkställas ska länderna tillämpa ett snabbt och enkelt förfarande för verkställbarhetsförklaring och en verkställbar åtgärd ska verkställas på samma villkor som om den vidtagits av landets egna myndigheter. Samtliga bestämmelser medför att dubbla processer om samma sak kan undvikas samt att åtgärder till skydd för vuxna kan vidtas och verkställas på ett snabbt och ändamålsenligt sätt. Detta är till fördel för en skyddsbehövande vuxen.

Bestämmelserna om *samarbete och tillhandahållande av information* i 2000 års Haagkonvention är till gagn för en vuxen i behov av skyddsåtgärder bland annat genom att den myndighet som överväger att vidta en åtgärd enligt konventionen ska få de upplysningar om den vuxne som är relevanta för skyddet från myndigheter i andra fördragsslutande stater samt genom att myndigheterna i det land där den vuxne har hemvist eller befinner sig ska få information om en eventuell allvarlig fara som den vuxne utsätts för och om vilka åtgärder som vidtagits eller övervägs i den andra staten.

Utredningen kan konstatera att 2000 års Haagkonvention innehåller ett väl övervägt regelverk som motsvarar behoven i ett modernt, internationellt samhälle och som har förutsättningar att bli ett viktigt instrument i rättstillämpningen. Ett tillträde till konventionen skulle därför innebära att skyddet för vuxna i internationella situationer regleras på ett enhetligt och ändamålsenligt sätt i förhållande till fördragsslutande stater. På de områden som i dag är oreglerade i svensk rätt skulle konventionen även bidra till rättssäkerhet och förutsebarhet samt underlätta för rättstillämparen. Dessutom medför det förhållandet att offentlighetsrättsliga åtgärder omfattas av konventionen att svårigheter vid gränsdragningen mellan privaträtt och offentlig rätt kan undvikas.

6.1.4 Sammantagen bedömning

Som framgår i det föregående finns det flera tungt vägande skäl till varför Sverige bör tillträda 2000 års Haagkonvention. Med hänsyn till dessa skäl föreslår utredningen att Sverige ska tillträda 2000 års Haagkonvention.

Det bör noteras att för Sveriges del måste ett tillträde till konventionen följa reglerna i 10 kap. regeringsformen. Detta innebär att konventionen måste godkännas av riksdagen innan regeringen kan ingå den internationella överenskommelsen att ratificera konventionen. Skälet för detta är att ett svenskt tillträde förutsätter lagändringar. (Se 10 kap. 1 och 3 §§ regeringsformen.)

6.2 Införlivande genom inkorporering

Utredningens förslag: 2000 års Haagkonvention ska föras in i svensk rätt genom inkorporering. De bestämmelser i konventionen som inkorporeras ska ges företräde i förhållandet till andra fördragsslutande stater, vilket ska anges i 1904 års lag.

I Sverige krävs det att en ratificerad internationell konvention införlivas med den nationella rätten för att äga internrättslig giltighet, det vill säga för att bestämmelserna i konventionen ska kunna tillämpas av domstolar och myndigheter på samma sätt som nationellt stiftad lag.⁴ Den folkrättsliga bundenheten anses alltså inte omedelbart ge upphov till en sådan giltighet.

Olika metoder har använts i Sverige för att införliva en internationell konvention med den nationella rättsordningen, nämligen *transformering*, *inkorporering* och *konstaterande av normharmon*i. Valet av metod har bland annat att göra med hur konventionen är utformad. För de konventioner som innehåller mer allmänt hållna bestämmelser av målsättningskaraktär passar transformeringsmetoden bäst. Andra konventioner är skrivna på ett detaljerat sätt som gör att de är väl anpassade att tillämpas direkt av domstolar och andra myndigheter, och inkorporering framstår då som det naturliga valet.

Transformering innebär att konventionen formuleras och antas som svensk lagtext, i den utsträckning som existerande interna bestämmelser inte redan svarar mot konventionens krav.⁵

Vid inkorporering föreskrivs i svensk lag att bestämmelserna i en konvention ska gälla i Sverige. Det innebär att de autentiska konventionstexterna (för Haagkonventionernas del både den engelska och den franska språkversionen) blir gällande som svensk lag. En svensk översättning brukar publiceras vid sidan av de autentiska texterna. Denna metod har använts bland annat vid införlivandet av 1996 års Haagkonvention⁶ och 1993 års Haagkonvention⁷. Det är

⁴ Detta brukar kallas att en stat är dualistisk. I monistiska stater utgör en internationell konvention omedelbart en del av den interna rätten i och med att konventionen ratificeras.

⁵ Transformeringsmetoden har använts till exempel vid införlivandet av 1970 års Haagkonvention (lagen [1973:943] om erkännande av vissa utländska äktenskapsskillnader och hemskillnader) och 1980 års Haagkonvention.

⁶ Lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention.

⁷ Lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

möjligt att inkorporera vissa delar av en konvention och utesluta andra delar som inte har någon naturlig plats i svensk rätt utan att ändra konventionens innehåll i sak, till exempel slutbestämmelser som riktar sig till de fördragsslutande staterna. En sådan selektiv inkorporeringsmetod användes bland annat vid inkorporeringen av 1996 års Haagkonvention.⁸

Om den gällande svenska rätten redan anses stå i full överensstämmelse med en konventions krav, är det tillräckligt att konstatera att så är fallet och några lagstiftningsåtgärder är inte behövliga.⁹

I 2000 års Haagkonvention finns bestämmelser som berör en rad olika områden i svensk rätt, vilket innebär att en transformering skulle behöva genomföras genom lagstiftning på många skilda håll i den svenska lagstiftningen. Detta riskerar leda till att konventionens grundläggande syften och mening går förlorade.¹⁰ För 2000 års Haagkonvention finns det således en stor fördel med inkorporering, genom vilken bestämmelserna hålls samman och kan läsas i sitt naturliga sammanhang. Konventionen har konstruerats på ett sätt som gör att den är förhållandevis lätt att överblicka. Dess bestämmelser är både detaljerade och såväl språkligt som systematiskt väl utformade för att tillämpas direkt av både domstolar och andra myndigheter. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att 2000 års Haagkonvention ska inkorporeras med svensk rätt. På detta sätt uppnås även nordisk rättslikhet, eftersom Finland har inkorporerat konventionen. Det kan emellertid finnas anledning att överväga om konventionens bestämmelser om samarbete och administrativa frågor ska inkorporeras eller inte. Utredningen behandlar dessa frågor i kapitel 17.

Eftersom det blir fråga om konventionsbaserad lagstiftning måste konventionens bestämmelser ges företräde i förhållandet till andra fördragsslutande stater. Det bör därför intas en bestämmelse i 1904 års lag om att konventionen ska tillämpas före svensk autonom lag. Det kan i sammanhanget nämnas att 2000 års Haagkonvention reglerar hur konventionens bestämmelser, efter en stats tillträde, förhåller

---

⁸ Se prop. 2011/12:85, s. 32 f.

⁹ Konstaterande av normharmoni användes när Sverige tillträdde FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och det valfria tilläggsprotokollet till konventionen (se prop. 2008/09:28).

¹⁰ Jämför bedömningen när det gäller 1996 års Haagkonvention i SOU 2005:111, s. 139.

sig till andra internationella instrument och lagar som bygger på ett samarbete mellan länder (se kapitel 14 och artikel 49). För Sveriges del finns sådan konventionsbunden lagstiftning i 1931 års nordiska äktenskapskonvention, som har införlivats i svensk rätt genom 1931 års förordning och 1988 års lag. Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster, som gäller som lag i Sverige¹¹, innehåller även bestämmelser om internationell behörighet. Dessutom finns lagen om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, som bygger på ett samarbete mellan de nordiska länderna. I enlighet med artikel 49 2000 års Haagkonvention ska bestämmelser i nämnda konventioner och lagar tillämpas framför konventionen om inte en motsatt förklaring avges. Eftersom Sverige är bunden av konventionerna och lagsamarbetet saknas det anledning att avge en sådan förklaring.

---

¹¹ Se lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster samt förordning (1996:908) om ikraftträdande av lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

7 Tillämpningsområdet för 2000 års Haagkonvention

7.1 Utgångspunkter och målsättningar för konventionssamarbetet (ingressen)

I ingressen till konventionen anges de allmänna utgångspunkterna för konventionssamarbetet och de målsättningar som de fördragslutande staterna är ense om. Staterna hänvisar där bland annat till behovet i internationella situationer av skydd för vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte kan ta tillvara sina intressen. Vidare framgår att staterna önskar undvika konflikter mellan sina rättssystem när det gäller behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet i samband med åtgärder till skydd för vuxna. Det erinras även om vikten av internationellt samarbete till skydd för vuxna och om att den vuxnes intressen samt respekten för hans eller hennes värdighet och rätt till självbestämmande ska komma i främsta rummet.

I ingressen används uttrycket ”primary considerations” i den engelska original lydelsen. Översättningen till svenska ”i främsta rummet” kan uppfattas starkare än vad som har avsetts i originaltexten. Utredningen har emellertid stannat för denna översättning eftersom den korresponderar med översättningen av 1996 års Haagkonvention, som i sin tur bygger på översättningen av artikel 3 Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Förhållandet får beaktas vid tolkningen av konventionen.

7.2 Tillämpningsområde och ändamål (artikel 1)

Artikel 1

1. Denna konvention ska tillämpas i internationella situationer på skydd för vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte kan ta tillvara sina intressen.

2. Ändamålet med denna konvention är

- a) att fastställa den stat vars myndigheter har behörighet att vidta åtgärder till skydd för den vuxnes person eller egendom,
- b) att fastställa vilken lag dessa myndigheter ska tillämpa när de utövar sin behörighet,
- c) att fastställa vilken lag som är tillämplig på företrädande av den vuxne,
- d) att föreskriva erkännande och verkställighet av sådana skyddsåtgärder i alla fördragsslutande stater, och
- e) att upprätta ett sådant samarbete mellan myndigheterna i de fördragsslutande staterna som krävs för att uppnå denna konventions mål.

7.2.1 Skydd för vuxna i internationella situationer (artikel 1.1)

Konventionens tillämpningsområde och ändamål framgår av den första artikeln. Konventionen ska tillämpas i internationella situationer på skydd för vuxna som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte kan ta tillvara sina intressen (artikel 1.1). Det finns i konventionen inte någon definition av när en situation ska betraktas som *internationell*. Av den förklarande rapporten framgår dock att en situation är internationell om den involverar mer än en stat.¹ Exempel på sådana situationer är om en vuxen är medborgare i ett land och har hemvist i ett annat land. Den vuxne kan också vara i behov av vård vid en vistelse i ett annat land än hemvistlandet, eller äga egendom i olika länder.

Konventionen ska tillämpas på *skydd för vuxna*. Detta innebär att en åtgärd som har vidtagits av ett lands myndigheter måste syfta till skydd för en vuxen för att åtgärden ska falla in under konventionens tillämpningsområde.² Det finns inte någon uttömmande uppräkningslista av de skyddsåtgärder som omfattas av konventionen. Exempel på åtgärder som avses i artikel 1 ges dock i artikel 3 (se

---

¹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 10.

² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 8.

närmare avsnitt 7.4). Däremot anges i artikel 4 uttryckligen de åtgärder som inte omfattas av konventionen (se närmare avsnitt 7.5). Vilka skyddsåtgärder enligt svensk materiell rätt som omfattas av konventionen är således en tolkningsfråga. Mot bakgrund av exemplen i artikel 3 kan konstateras att såväl frivilliga som tvingande skyddsåtgärder omfattas av konventionen. (De olika skyddsåtgärderna behandlas närmare i avsnitt 7.4.)

Konventionen ska tillämpas på vuxna som inte kan ta tillvara sina intressen på grund av *nedsett eller bristande personlig förmåga*. Alla slags brister i den vuxnes kapacitet omfattas. Både intellektuell och fysisk förmåga avses och förhållandet kan vara antingen permanent eller temporärt.³

Att den vuxne *inte kan ta tillvara sina intressen* har avseende på såväl den vuxnes personliga som ekonomiska angelägenheter. Hjälpbehovet behöver inte avse både den vuxnes personliga och ekonomiska angelägenheter utan en skyddsåtgärd kan till exempel innefatta endast hjälp med att sälja en fastighet.⁴ Det ska göras en ”de facto-bedömning” av om skyddskriterierna är uppfyllda. Det krävs alltså inte att den vuxne har förklarats vara oförmögen att bevaka sina rättigheter genom ett myndighetsbeslut.

7.2.2 Fastställande av den stat vars myndigheter är behöriga att vidta skyddsåtgärder (artikel 1.2.a)

Ett ändamål med konventionen är att fastställa den *stat vars myndigheter* har behörighet att vidta åtgärder till skydd för den vuxne (artikel 1.2.a). Konventionen bestämmer alltså inte vilka myndigheter i staten som är nationellt behöriga.⁵ Frågor om behörighet behandlas i kapitel II i konventionen.⁶

---

³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 9 och jämför 11 kap. 4 § FB.

⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 10.

⁵ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 12.

⁶ Se närmare kapitel 8.

Myndigheter i konventionens mening

I konventionen delas myndigheter in i rättsliga och administrativa myndigheter (se till exempel artikel 3 b) men vad som avses med det specifika begreppet *myndighet* definieras inte i konventionen. Med avseende på artikel 32.1, som rör överlämnande av information om en vuxen mellan myndigheter i olika fördragsslutande stater, uttalas i den förklarande rapporten att det – trots att det inte anges uttryckligen – är klart att det med myndigheter avses endast *offentliga myndigheter*, vilka är de enda som konventionen anvisar som behöriga att vidta skyddsåtgärder. Enligt rapporten innebär detta att sammanslutningar och så kallade non-governmental organisations, bland annat ideella och internationella organisationer, inte omfattas av myndighetsbegreppet.⁷ Vid bedömningen av begreppet myndighet enligt konventionens mening måste, enligt utredningen, emellertid hänsyn tas till att den exakta innebörden av begreppet varierar från land till land. Det är därför inte säkert att det som vi i Sverige lägger in i begreppet ”offentlig myndighet” alltigenom är detsamma som avses i den förklarande rapporten.

När begreppet *domstol* används i internationella instrument på den internationella familjerättens område ges det vanligen vidast möjliga definition och tolkning för att omfatta alla som kan komma att besluta om åtgärder som omfattas av instrumentet. Ett exempel på detta är att en domstol enligt Bryssel II-förordningen definieras som samtliga myndigheter i medlemsstaterna som är behöriga i frågor som omfattas av förordningens tillämpningsområde (artikel 2.1). Begreppet domstol definieras även i rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet⁸ (underhållsförordningen). I den förordningen anges att med domstol avses även de administrativa myndigheter i medlemsstaterna som är behöriga i frågor om underhållsskyldighet, förutsatt att dessa myndigheter garanterar opartiskhet och parternas rätt att bli hörda och att deras beslut enligt lagen i den medlemsstat där de är etablerade kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning av en rättslig myndighet, och har liknande giltig-

---

⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 134.

⁸ Se EUT L 7, 10.01.2009, s. 1–79.

het och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga. Utvecklingen i internationellt lagsamarbete att – i ett internationellt instrument ge definitionen och tolkningen av vilka beslutande organ som omfattas av det framtagna gränsöverskridande instrumentet en vid omfattning – ger enligt utredningen stöd för att utgångspunkten även för 2000 års Haagkonvention måste vara att myndighetsbegreppet inte ska ges ett alltför begränsat innehåll.

Enligt utredningen måste tolkningen av myndighetsbegreppet göras även med beaktande av de åtgärder som omfattas av konventionen. I artikel 3 ges exempel på sådana skyddsåtgärder. Åtgärderna i artikeln innefattar vad som enligt svensk intern rätt anses utgöra *myndighetsutövning*. Vid bedömningen av vilka som kan betraktas som en myndighet i konventionens mening och vars åtgärder till skydd för en vuxen därmed omfattas av konventionen, bör enligt utredningen ledning kunna tas från både det svenska myndighetsbegreppet och vad som här i landet avses med myndighetsutövning.

I Sverige anses samtliga statliga och kommunala organ med undantag av riksdagen och de kommunala beslutande församlingarna (kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och regionfullmäktige) vara myndigheter. Detta gäller alltså även i fråga om regeringen och domstolarna. Ett organ som är organiserat i privaträttsliga former och som utövar offentlig makt är inte en svensk myndighet.⁹

En myndighets verksamhet innefattar olika typer av åtgärder och beslut, vilka ofta inbegriper myndighetsutövning. I den äldre och upphävda förvaltningslagen (1971:290) (ÄFL) definierades myndighetsutövning som ”utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinpåföljd, avskedande eller annat jämförbart förhållande”. I förvaltningslagen (1986:223) finns det inte någon definition av myndighetsutövning, men till sitt innehåll är begreppet dock detsamma som i ÄFL.¹⁰ Förvaltningsuppgifter kan överlämnas åt kommuner och andra juridiska personer och enskilda individer och om uppgiften innefattar myndighetsutövning, får ett överlämnande göras endast med stöd av lag (12 kap. 4 § andra stycket regeringsformen). Enligt svensk rätt kan således såväl myn-

⁹ Se Erik Holmberg m.fl., Grundlagarna, (den 1 januari 2012, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 1 kap. 8 § regeringsformen.

¹⁰ Se prop. 1985/86:80 om ny förvaltningslag, s. 55.

digheter som andra juridiska personer och enskilda individer utöva myndighetsutövning.

Mot bakgrund av vad som nu har anförts gör utredningen bedömningen att konventionens myndighetsbegrepp bör omfatta åtminstone dem som, utifrån det svenska begreppet myndighetsutövning, skulle anses utöva myndighet i frågor som rör skydd för vuxna. Detta innebär att även andra organ än de som vi i Sverige skulle betrakta som myndigheter kan omfattas av konventionens bestämmelser. Vägledande för bedömningen om en beslutsfattare berörs är, enligt utredningen, om myndighetsutövning förekommer när åtgärden till skydd för en vuxen vidtas. Mot bakgrund av det uttryckliga uttalandet i den förklarande rapporten rörande samman slutningar och så kallade non-governmental organisations anser utredningen att dessa organ dock inte kan betraktas som myndigheter enligt konventionen.

Myndigheter och andra i Sverige som omfattas av konventionens myndighetsbegrepp

De allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna i Sverige är att betrakta som *rättsliga myndigheter* i konventionens mening. De allmänna domstolarna avgör bland annat vissa frågor om förvaltarskap och godmanskap¹¹ och de allmänna förvaltningsdomstolarna avgör till exempel frågor om tvångsvård enligt LVM, LVU och LPT.

Myndigheter som inte svarar för rättskipningen är enligt svensk rätt förvaltningsmyndigheter och är att betrakta som *administrativa myndigheter* enligt konventionen. Ett exempel på en administrativ myndighet som berörs av konventionen är överförmyndaren, vars huvuduppgift är att utöva tillsyn och kontroll över godmanskap och förvaltarskap, men som även till exempel i vissa fall utser god man och förvaltare.¹² Ett annat exempel är socialnämnden¹³ som ansvarar för åtgärder enligt SoL, i fråga om bland annat kontaktperson¹⁴, missbrukarvård¹⁵ och vård och boende¹⁶. Dessutom är polis-

¹¹ Se 11 kap. 4 § FB.

¹² Se 11 kap. 4 § andra stycket och 7 § fjärde stycket FB.

¹³ Socialnämnden är ett kommunalt organ och betraktas således som en myndighet enligt regeringsformen.

¹⁴ Se 3 kap. 6 b § SoL.

myndigheten att anse som en administrativ myndighet vid ett tillfälligt omhändertagande enligt LPT¹⁷. Även en patientnämnd enligt lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m. berörs som administrativ myndighet vid utseende av en stödperson enligt LPT¹⁸.

Det ska dock anmärkas att det förhållandet att den som utövar myndighet, enligt utredningens bedömning, omfattas av konventionens myndighetsbegrepp innebär att även andra organ och enskilda individer än de som nämnts kan beröras av konventionen. Det gäller till exempel läkare i viss verksamhetsutövning.

Beslut inom hälso- och sjukvården i Sverige som innefattar myndighetsutövning och som omfattas av konventionens tillämpningsområde

Vissa beslut inom hälso- och sjukvården innefattar myndighetsutövning även om det inom detta område kan vara svårt att klargöra och avgränsa vad som ska anses som myndighetsutövning.¹⁹ Beslut som innebär frihetsinskränkningar av det slag som regleras i den psykiatriska tvångslagstiftningen, till exempel beslut av läkare om omhändertagande för undersökning enligt LPT²⁰ eller beslut av chefsöverläkare om intagning för sluten psykiatrisk tvångsvård enligt LPT²¹ är klara fall av myndighetsutövning²² och måste enligt utredningens bedömning beaktas som myndighetsåtgärder i konventionens mening. Även beslut om besöksrestriktioner när det gäller dem som är tvångsintagna för vård enligt bland annat LVM, LVU och LPT och som under vissa förutsättningar får beslutas av huvudmannen för vårdinstitutionen eller sjukvårdsinrättningen skulle kunna betraktas som exempel på myndighetsutövning.²³

Rena vård- och behandlingsåtgärder i sig faller emellertid utanför området för myndighetsutövning. Detta innebär att läkare eller annan vårdande personal i sin vårdande och behandlande verksam-

---

¹⁵ Se 5 kap. 9 § SoL.

¹⁶ Se 6 kap. 1 § SoL.

¹⁷ Se 47 § LPT.

¹⁸ Se 30 § LPT.

¹⁹ Se prop. 1992/93:43, s. 7 och 22.

²⁰ Se 4 § andra stycket LPT.

²¹ Se 6 b § andra stycket LPT.

²² Se prop. 2004/05:89, s. 11.

²³ Se 3 § lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård.

het, enligt utredningen, normalt inte betraktas som myndigheter i konventionens mening. I den förklarande rapporten bekräftas också att medicinska åtgärder i sig, som faller inom området för medicinsk behandling och läkarnas verksamhetsfält, inte omfattas av konventionen.²⁴ Det ankommer emellertid slutligen på domstolarna att efter hand genom rättspraxis utvisa var gränserna går för konventionens tillämplighet.

Frågan om vem som är behörig företrädare för en skyddsbehövande vuxen vid ställningstagande till medicinsk behandling omfattas dock av konventionen.²⁵ För medicinska åtgärder eller behandling i Sverige krävs som regel att den vuxne själv samtycker och ett samtycke för den vuxnes räkning kan enligt svensk intern rätt inte lämnas av en företrädare eller en myndighet.²⁶ Däremot kan det i andra länder finnas en sådan möjlighet. Inom hälso- och sjukvården kan det därför bli aktuellt att i detta avseende beakta konventionens bestämmelser.

7.2.3 Fastställande av tillämplig lag (artiklarna 1.2.b och 1.2.c)

Andra ändamål med konventionen är att fastställa vilken lag behöriga myndigheter ska tillämpa och vilken lag som är tillämplig på företrädande av den vuxne (artiklarna 1.2.b och 1.2.c). Bestämmelser om tillämplig lag finns i kapitel III i konventionen.²⁷

Situationen när en vuxen själv ger eller har gett någon en bestående fullmakt för att användas till skydd för den vuxne i händelse av att han eller hon inte längre är förmögen att bevaka sina intressen, en så kallad framtidsfullmakt, omfattas av konventionen (se artiklarna 15 och 16 samt kapitel 10). Konventionen reglerar och ger effekt åt framtidsfullmakter genom bestämmelser om tillämplig lag och inte genom särskilda bestämmelser om erkännande.²⁸ Det bör här nämnas att åtgärder till skydd för en vuxen som vidtas av ett ombud med stöd av en vanlig fullmakt faller utanför konventionens tillämpningsområde.

---

²⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 42.

²⁵ Se artikel 4.2, Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 42, och avsnitt 7.5.11.

²⁶ Se 4 kap. 2 § patientlagen (2014:821).

²⁷ Se närmare kapitel 9.

²⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 13.

7.2.4 Föreskrivande av erkännande och verkställighet (artikel 1.2.d)

Ytterligare ett ändamål med konventionen är att föreskriva erkännande och verkställighet av skyddsåtgärder (artikel 1.2.d). Bestämmelser om detta finns i kapitel IV i konventionen.²⁹

Vid erkännande och verkställighet av en skyddsåtgärd som har vidtagits i en annan fördragsslutande stat kan fråga uppkomma om åtgärden omfattas av konventionen eller inte. Som har redovisats i det föregående ska, enligt artikel 1.2.a), en åtgärd ha vidtagits av en internationellt behörig myndighet för att omfattas av konventionen. Enligt utredningen bör, som ovan konstaterats, begreppet myndighet i konventionens mening tolkas vidare än det svenska myndighetsbegreppet och vid bedömningen av om det utländska organet eller den enskilda individen kan betraktas som en myndighet bör beaktas om beslutet har innefattat vad som enligt svensk rätt avses med myndighetsutövning (se avsnitt 7.2.2).

7.2.5 Samarbete mellan myndigheterna (artikel 1.2.e)

Slutligen anges som ändamål att upprätta ett samarbete mellan myndigheterna i de fördragsslutande staterna (artikel 1.2.e). Frågor om samarbete regleras i konventionens kapitel V.³⁰

7.3 Definition av en vuxen (artikel 2)

Artikel 2

1. Med en vuxen avses i denna konvention en person som har fyllt 18 år.
2. Konventionen ska tillämpas även på åtgärder som avser en vuxen som inte hade fyllt 18 år när åtgärden vidtogs.

En vuxen definieras i konventionen som en person som har fyllt 18 år (artikel 2.1). Gränsen sammanfaller med den övre åldersgräns som anges i 1996 års Haagkonvention. Enligt artikel 2.2 är konventionens bestämmelser också tillämpliga på åtgärder som avser en

---

²⁹ Se närmare kapitel 11.

³⁰ Se närmare kapitel 12.

vuxen som inte hade fyllt 18 år när åtgärden vidtogs. Detta medför att tillämpningsområdet för 2000 års Haagkonvention tar vid där 1996 års Haagkonventions tillämpningsområde tar slut.³¹ Till exempel omfattas vissa åtgärder enligt LVU av 1996 års Haagkonvention fram till dess att personen fyller 18 år och därefter, för tiden upp till 20 års ålder, tillämpas 2000 års Haagkonvention på åtgärden (1 § tredje stycket LVU). En sådan skyddsåtgärd som har vidtagits med 1996 års Haagkonvention som grund fortsätter dock att gälla och ha verkan också efter 18-årsdagen. Om åtgärden ska omprövas efter det att personen har fyllt 18 år ska emellertid 2000 års Haagkonvention tillämpas (jämför 13 § andra stycket LVU). Även i en situation då ställning ska tas till om ett beslut enligt 1996 års Haagkonvention ska erkännas eller verkställas i en annan fördragsslutande stat efter 18-årsdagen ska 2000 års Haagkonvention tillämpas.

1996 års Haagkonvention ska tillämpas fram till dess att ett barn fyller 18 år, även om barnet enligt den tillämpliga lagen anses som myndigt vid en annan ålder. På motsvarande sätt ska 2000 års Haagkonvention tillämpas från 18 års ålder oavsett vad den tillämpliga lagen föreskriver i fråga om myndighetsålder. Artikeln innebär således inte att det i konventionen har uppställts en materiell bestämmelse som stadgar att myndighetsåldern är 18 år i alla stater.³²

Bryssel II-förordningen är tillämplig för alla EU:s medlemsstater utom Danmark och kommer därför för svenskt vidkommande att tillämpas oftare än 1996 års Haagkonvention. Förordningen saknar en definition av barn utifrån ålder, men på samma sätt som när det gäller 1996 års Haagkonvention upphör förordningen formellt att gälla när barnet fyller 18 år. Även Bryssel II-förordningen och 2000 års Haagkonvention kan därför sägas komplettera varandra genom att 2000 års Haagkonvention tar vid där Bryssel II-förordningen upphör.

---

³¹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 15.

³² Jämför SOU 2005:111, s. 120.

7.4 Åtgärder som omfattas av konventionen (artikel 3)

Artikel 3

De åtgärder som avses i artikel 1 kan i synnerhet gälla

- a) fastställande av den nedsatta eller bristande personliga förmågan och förordnande av en skyddsåtgärd,
- b) förordnande att ställa en vuxen under en rättslig eller administrativ myndighets skydd,
- c) förvaltarekap, godmanskap och liknande institut,
- d) förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom, eller som ska företräda eller bistå den vuxne,
- e) placering av den vuxne på en institution eller något annat ställe där skydd kan tillhandahållas,
- f) förvaltning av, bevarande av eller förfogande över den vuxnes egendom,
- g) beviljande av tillstånd till ett särskilt ingripande för att skydda den vuxne eller dennes egendom.

7.4.1 Allmänt

I artikel 3 anges konventionens tillämpningsområde genom exempel på vilka åtgärder som kan omfattas av konventionen. Tillämpningsområdet är mycket vitt och omfattar både privat- och offentligt rättsliga skyddsåtgärder.

Skyddsåtgärderna kan vara olika i konventionsstaternas rättssystem och därför är uppräknningen exemplifierande utan att vara uttömmande. Vissa av punkterna i artikeln kan vidare förefalla att överlappa varandra. Detta är emellertid utan betydelse för tillämpningen eftersom åtgärderna lyder under samma bestämmelser. Några av de uppräknade åtgärderna är okända i vissa rättssystem. Åtgärderna behöver inte heller stå till buds för de myndigheter som är behöriga enligt konventionen, utan åtgärderna får vidtas om de är möjliga enligt den lag som konventionen anger ska tillämpas och om de i den situationen omfattas av konventionens tillämpningsområde.³³

Listan över skyddsåtgärder omfattar inte beslut att inte vidta några åtgärder. Enligt den förklarande rapporten ansågs det vid tillkomsten av konventionen inte finnas något behov av en sådan

---

³³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 18.

bestämmelse.³⁴ I konventionen accepteras emellertid sådana beslut, till exempel i artikel 7.3 där det har införts en skyldighet för de fördragsslutande staterna att erkänna ett negativt beslut av en behörig myndighet.

7.4.2 Fastställande av den nedsatta eller bristande personliga förmågan och förordnande av skyddsåtgärder (artikel 3.a)

På engelska lyder artikel 3.a) ”the determination of incapacity and the institution of a protective regime” och på franska ”la détermination de l’incapacité et l’institution d’un régime de protection”. I den förklarande rapporten anges att omfattningen av den nedsatta eller bristande personliga förmågan i vissa rättssystem är avgörande för det sätt på vilket den vuxne skyddas; i Sverige till exempel genom godmanskap eller förvaltarskap. Fastställandet av den nedsatta eller bristande personliga förmågan och förordnande av skyddsåtgärder är enligt den förklarande rapporten därför åtgärder som omfattas av konventionen (punkten a).³⁵ Artikel 3.a) översätts i den finska propositionen som ”fastställande av begränsningar i handlingsbehörigheten och förordnande av ett skyddssystem”. Mot bakgrund av den engelska och franska lydelsen och den förklarande rapporten omfattar konventionen, enligt utredningen, bedömningen av den vuxnes förmåga att ta tillvara sina intressen när den bedömningen är en förutsättning för att kunna förordna om skyddsåtgärder. Som exempel kan tänkas en bedömning i form av ett läkarintyg eller annan likvärdig utredning när en vuxen inte har lämnat sitt samtycke till godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB (11 kap. 17 § FB). Utredningen anser därför att lydelsen av artikel 3.a) på svenska bör vara ”fastställande av den nedsatta eller bristande personliga förmågan och förordnande av skyddsåtgärder”.

Skyddsåtgärderna enligt artikel 3.a) kan vara generella eller endast avse vissa av den vuxnes handlingar eller ett visst område, till exempel en viss egendom eller samtliga ekonomiska angelägenheter. I konventionstexten nämns inte uttryckligen att ett upphävande av ett beslut som fastställer den nedsatta eller bristande personliga för-

---

³⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 28.

³⁵ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 20.

mågan ska betraktas som en skyddsåtgärd enligt konventionen. Av den förklarande rapporten framgår emellertid att avsikten är att även ett upphävande av ett sådant beslut ska omfattas av konventionen.³⁶

Enligt den finska propositionen utgörs åtgärder enligt artikeln till exempel av en begränsning av handlingsbehörigheten och förordnande av en intressebevakare med stöd av lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).³⁷

7.4.3 Förordnande att ställa en vuxen under en rättslig eller administrativ myndighets skydd (artikel 3.b)

Att vara ställd under en rättslig eller administrativ myndighets skydd betraktas som en skyddsåtgärd enligt konventionen (punkten b). En skyddsåtgärd för en vuxen behöver enligt den förklarande rapporten inte alltid innebära en begränsning av den vuxnes rätts-handlingsförmåga. Den vuxne kan i stället fortsätta att bestämma över sina angelägenheter utan hjälp av en företrädare, men vara ställd under en rättslig eller administrativ myndighets skydd. En sådan myndighet kan till exempel ogiltigförklara eller få till stånd en ogiltigförklaring av en rättshandling som den vuxne har utfört.³⁸ Ett exempel på en sådan skyddsåtgärd är i fransk rätt ”placement sous sauvegarde de justice”.³⁹ Utredningen har inte funnit någon skyddsåtgärd i svensk rätt som omfattas av punkten b).

Enligt den finska propositionen kan åtgärder som hör under punkten b) vara till exempel beslut om vård mot patientens egen vilja enligt mentalvårdslagen (1116/1990), eftersom den fortsatta placeringen kontinuerligt måste bedömas av behörig myndighet.⁴⁰ Utredningen anmärker i anslutning till detta exempel att beslut om tvångsvård enligt LVM, LVU eller LPT närmast faller under artikel 3.e) eftersom sådan vård inte i sig skyddar den vuxne mot hans eller hennes eget olämpliga rättshandlande.

---

³⁶ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 20.

³⁷ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 13.

³⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 21.

³⁹ Se artikel 491 i den franska Code Civil. Sauvegarde de justice är en skyddsåtgärd med kort varaktighet. Åtgärden omfattar en specifik rättshandling eller transaktion men i övrigt kan den vuxne fortfarande utöva sina rättigheter.

⁴⁰ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 13.

7.4.4 Förvaltarskap, godmanskap och liknande institut (artikel 3.c)

Förvaltarskap, godmanskap och liknande institut omfattas av konventionens tillämpningsområde (punkten c). Det rör sig enligt den förklarande rapporten om skyddsåtgärder som beslutas när den vuxne på grund av sitt tillstånd fortlöpande behöver bli företrädd, assisterad eller övervakad eller få råd i det dagliga livet.⁴¹

För svensk del faller till exempel godmanskap och förvaltarskap enligt 11 kap. 4 och 7 §§ FB in under punkten c).

Enligt den finska propositionen rör punkten c) åtgärder som gäller intressebevakning och liknande institut samt förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom, företräda eller bistå den vuxne. Punkten överlappar, enligt den finska propositionen, punkten a) i konventionen.⁴² Utredningen gör motsvarande bedömning för svensk del när det gäller förvaltarskap och godmanskap.

7.4.5 Förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom (artikel 3.d)

Förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom, eller som ska företräda eller bistå den vuxne är åtgärder som ryms inom konventionen (punkten d). Formuleringarna i bestämmelsen är enligt den förklarande rapporten mycket breda.⁴³

För svensk rätts vidkommande omfattas förordnande av god man eller förvaltare enligt 11 kap. 4 och 7 §§ FB. Även en god man som överförmyndaren har förordnat för den som har god man eller förvaltare, i angelägenheter där den enskilde har ett intresse som strider mot en sådan företrädares eller dennes makes eller sambos intresse ryms inom bestämmelsen (11 kap. 2 § tredje stycket FB).⁴⁴ Dessutom omfattas ett förordnande av en god man att företräda en enskild och bevaka hans eller hennes rätt i ett ärende om anordnande av

---

⁴¹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 22.

⁴² Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 13.

⁴³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 23.

⁴⁴ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 23.

förvaltare eller utvidgning av ett förvaltarens omfattning, där den enskilde uppenbarligen inte förstår vad saken gäller eller skulle lida skada av att få del av handlingarna i ärendet (20 kap. 2 § andra stycket FB). Därtill omfattas utseendet av en stödperson som ska bistå en patient i personliga frågor så länge han eller hon tvångsvårdas enligt LPT (30 §). Också utseendet av en kontaktperson med uppgift att hjälpa den enskilde i personliga angelägenheter enligt 3 kap. 6 b § SoL omfattas av konventionen. Ett annat exempel är en personlig assistent eller en kontaktperson enligt 9 § 2 och 4 LSS. Även beslut om tvångsvård enligt LVM, LVU och LPT är exempel på skyddsåtgärder enligt artikeln.

Enligt den förklarande rapporten omfattar bestämmelsen också ett äldreboende som behöver fatta medicinska beslut i avsaknad av en rättslig företrädare, etc.⁴⁵ Svensk rätt förutsätter som huvudregel samtycke från den vuxne till medicinsk behandling, vilket inte kan lämnas av en svensk myndighet.⁴⁶ Uteblivet samtycke utgör emellertid inte något hinder i nödsituationer.⁴⁷

Enligt den finska propositionen rör punkten d) åtgärder som gäller intressebevakning och liknande institut samt förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom, företräda eller bistå den vuxne. I den finska propositionen görs bedömningen att punkten d) överlappar punkten a).⁴⁸ För svensk del gör utredningen motsvarande bedömning när det gäller förvaltare och godmanskap.

7.4.6 Placering av den vuxne på en institution eller något annat ställe där skydd kan tillhandahållas (artikel 3.e)

Placering av den vuxne på en institution eller något annat ställe där skydd kan tillhandahållas omfattas av konventionen (punkten e). Tillämpningsområdet för bestämmelsen är enligt den förklarande

---

⁴⁵ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 23.

⁴⁶ Se 4 kap. 2 § patientlagen (2014:821). Utredningen om beslutsoförmögna personers ställning i hälso- och sjukvård, tandvård, socialtjänst och forskning (dir. 2012:72 samt tilläggsdir. 2013:96 och 2014:119) ska senast den 30 september 2015 lämna förslag till en enkel och ändamålsenlig reglering avseende personer som på grund av att de är beslutsoförmögna helt eller delvis saknar möjlighet att fullt ut vara delaktiga eller på annat sätt utöva sitt självbestämmande i situationer då detta förutsätts inom hälso- och sjukvård, tandvård eller forskning.

⁴⁷ Jämför 24 kap. 4 § brottsbalken.

⁴⁸ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 13.

rapporten mycket brett och omfattar såväl en frivillig placering utan restriktioner avseende den vuxnes frihet som en placering utan samtycke från den vuxne eller mot hans eller hennes vilja (tvångsvård).⁴⁹ Såväl beslutet om placering som själva placeringen omfattas av punkten. Frågan om placering av vuxna i en annan fördragslutande stat behandlas i kapitel 13.

Åtgärder omfattas enligt den förklarande rapporten av konventionen eftersom det är svårt att skilja mellan offentligrättsliga och privaträttsliga skyddsåtgärder och för att sådana åtgärder omfattas av 1996 års Haagkonvention.⁵⁰

I Sverige omfattar punkten e) bland annat boende för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd (5 kap. 5 § SoL) liksom frivilligt boende på ett hem för vård eller boende som en kommun ska anordna för vuxna som behöver vårdas och bo utanför det egna hemmet (6 kap. 1 § SoL). Med hem för vård eller boende avses enligt 3 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstförordningen (2001:937) ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Därtill omfattas tvångsvård på ett LVM-hem eller ett sjukhus till följd av att en vuxen missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel enligt 4 och 22–24 §§ LVM och tvångsvård på en sjukvårdsinrättning på grund av att en vuxen lider av en allvarlig psykisk störning enligt 3 och 15 §§ LPT. Även tvångsvård av personer mellan 18 och 20 år enligt 3 § LVU omfattas av konventionen.

Enligt den finska propositionen omfattar punkten e) till exempel förordnande till missbrukarvård oberoende av en persons vilja med stöd av lagen om missbrukarvård (41/1986).⁵¹

7.4.7 Förvaltning av, bevarande av eller förfogande över den vuxnes egendom (artikel 3.f)

Förvaltning av, bevarande av eller förfogande över den vuxnes egendom ses som skyddsåtgärder enligt konventionen (punkten f). Enligt den förklarande rapporten omfattar bestämmelsen all verksam-

---

⁴⁹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 24.

⁵⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 24.

⁵¹ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 13.

het rörande egendom, till exempel bevakning av den vuxnes intressen i kvarlåtenskap efter en annan person.⁵²

I Sverige är det vanligt att dessa uppgifter sköts av en god man eller en förvaltare. Det förekommer också att ett ombud får fullmakt av den vuxne att företräda honom eller henne i en viss angelägenhet (något som förutsätter att den vuxne har beslutskompetens). Ett sådant befullmäktigande omfattas emellertid inte av konventionen, om inte fullmakten kan anses utgöra en så kallad framtidsfullmakt (se närmare kapitel 10).

Enligt den finska propositionen hör till denna grupp av åtgärder bland annat de i lagen om förmyndarverksamhet avsedda åtgärderna av förmyndarmyndigheterna som gäller utarbetande av en plan för egendomsförvaltning eller utfärdande av tillstånd för en rättshandling som intressebevakaren ämnar vidta på huvudmannens vägnar.⁵³

7.4.8 Beviljande av tillstånd till ett särskilt ingripande för att skydda den vuxne eller dennes egendom (artikel 3.g)

Beviljande av tillstånd till ett särskilt ingripande för att skydda den vuxne eller dennes egendom betraktas som en skyddsåtgärd enligt konventionen (punkten g). Bestämmelsen avser enligt den förklarande rapporten en situation där skyddet är begränsat till ett särskilt ingripande, till exempel en kirurgisk operation eller försäljning av en tillgång.⁵⁴

För svensk del skulle ett godmanskap eller ett förvaltarskap kunna komma i fråga för en skyndsam försäljning av egendom. Också en god man som överförmyndaren har förordnat för den som har god man eller förvaltare, i angelägenheter där den enskilde har ett intresse som strider mot en sådan företrädares eller dennes makes eller sambos intresse kan betraktas som ett särskilt ingripande enligt artikeln (11 kap. 2 § tredje stycket FB). Dessutom kan beslutet att en vuxen ska spännas fast med bälte enligt 19 § LPT betraktas som en åtgärd enligt punkten g).

---

⁵² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 25.

⁵³ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 13 f.

⁵⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 26.

Enligt den finska propositionen utgörs en skyddsåtgärd under artikeln till exempel av utfärdande av tillstånd för avbrytande av havandeskap, om åtgärden verkställs i avsikt att skydda den vuxne.⁵⁵

7.5 Åtgärder som utesluts från konventionen (artikel 4)

Artikel 4

1. Denna konvention ska inte tillämpas på
  - a) underhållsskyldighet,
  - b) ingående, annullering och upplösning av äktenskap eller motsvarande förhållanden eller hemskillnad,
  - c) förmögenhetsförhållanden i äktenskap eller i motsvarande förhållanden,
  - d) truster eller arv,
  - e) social trygghet,
  - f) offentligrättsliga åtgärder av allmän karaktär för hälsa,
  - g) åtgärder som vidtas mot en person till följd av att han eller hon har begått brottsliga gärningar,
  - h) beslut i fråga om rätt till asyl och om invandring,
  - i) åtgärder som uteslutande vidtas för att trygga den allmänna säkerheten.
2. Vad som anges i punkten 1 ska inte inverka på en persons behörighet att verka som den vuxnes företrädare i de frågor som nämns där.

7.5.1 Allmänt

Artikel 4 innehåller en uppräkningslista av de åtgärder som inte omfattas av konventionens tillämpningsområde. Enligt den förklarande rapporten är uppräkningslistan uttömmande. Alla åtgärder till skydd för en vuxen som inte är uteslutna enligt artikel 4 faller således inom konventionens tillämpningsområde.⁵⁶

När en fråga är undantagen från konventionens tillämpning får varje fördragsstat tillämpa sina egna bestämmelser.

---

⁵⁵ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 14.

⁵⁶ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 29.

7.5.2 Underhållsskyldighet (artikel 4.1.a)

Underhållsskyldighet omfattas inte av konventionen (punkten a). Internationellt privaträttsliga bestämmelser om underhållsskyldighet finns i ett flertal internationella instrument. De senaste och för svensk del bindande bestämmelserna finns i EU:s underhållsförordning⁵⁷, som även inkorporerar Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (Haagprotokollet). Underhållsskyldighet regleras även i Haagkonventionen av den 23 november 2007 om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar (2007 års Haagkonvention), som är införlivad med svensk rätt genom lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet. För äldre avgöranden finns också bestämmelser i Luganokonventionerna från 1988⁵⁸ och 2007⁵⁹, i Haagkonventionen av den 2 oktober 1973 om erkännande och verkställighet av avgöranden angående underhållsskyldighet.⁶⁰ Erkännande och verkställighet av avgöranden meddelade i en nordisk stat regleras i konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Oslo den 23 mars 1962 angående indrivning av underhållsbidrag.⁶¹

---

⁵⁷ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet, EUT L 7, 10.1.2009, s. 1–79. Underhållsförordningen gäller för EU:s medlemsstater, med undantag för Danmark, i frågor om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet. Storbritannien och Irland är dock inte bundna av förordningen i fråga om tillämplig lag.

⁵⁸ Se Luganokonventionen av den 16 september 1988 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område.

⁵⁹ Se Luganokonventionen av den 30 oktober 2007 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

⁶⁰ Som införlivats med svensk rätt genom lagen (1976:108) om erkännande och verkställighet av utländskt avgörande angående underhållsskyldighet.

⁶¹ Se SÖ 1963:14. Frågan regleras även i överenskommelsen med Danmark, Finland, Island och Norge om ändring i konventionen angående indrivning av underhållsbidrag undertecknad i Oslo den 25 februari 2000 (SÖ 2002:8). De nordiska konventionerna har införlivats med svensk rätt genom lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge samt kungörelsen (1962:513) med vissa föreskrifter om indrivning och redovisning av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge och kungörelsen (1962:514) angående indrivning i Danmark, Finland, Island eller Norge av underhållsbidrag.

7.5.3 Ingående, annullering och upplösning av äktenskap (artikel 4.1.b)

Ingående, annullering och upplösning av äktenskap samt hemskillnad är undantaget konventionens tillämpningsområde (punkten b). För svenskt vidkommande regleras dessa frågor, utom ingående av äktenskap, av Bryssel II-förordningen och i övrigt av 1904 års lag och 1931 års förordning.

Inte heller ingående, annullering och upplösning av äktenskapsliknande förhållanden omfattas av 2000 års Haagkonvention, det vill säga samboförhållanden eller registrerade partnerskap.⁶²

Enligt den förklarande rapporten är konventionen inte tillämplig på frågorna om en vuxen med nedsatt eller bristande förmåga får eller inte får ingå äktenskap, eller om en oförmåga som uppstår eller sent avslöjas hos en av makarna kan utgöra en grund för annullering eller upplösning av äktenskapet.⁶³

7.5.4 Förmögenhetsförhållanden i äktenskap eller i motsvarande förhållanden (artikel 4.1.c)

Förmögenhetsförhållanden i äktenskap eller i motsvarande förhållanden omfattas inte av 2000 års Haagkonvention (punkten c).

För makars förmögenhetsförhållanden finns för nordiskt vidkommande 1931 års nordiska äktenskapskonvention och i övrigt lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Det bör även i sammanhanget nämnas att det inom EU pågår ett arbete med en förordning som kommer att reglera makars förmögenhetsförhållanden och en annan förordning som kommer att innehålla bestämmelser om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

---

⁶² Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 33.

⁶³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 34.

7.5.5 Truster eller arv (artikel 4.1.d)

2000 års Haagkonvention gäller inte för truster eller arv (punkten d). En *trust* är ett rättssubjekt som är vanligt förekommande i anglosaxiska länder, till exempel Storbritannien och USA, men finns inte i svensk rätt.⁶⁴

Inom EU har antagits en förordning som reglerar arvsfrågor, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg⁶⁵ (arvsförordningen).⁶⁶ Vad gäller internordiska förhållanden i Sverige regleras frågor rörande arv i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. och i lagen (1935:45) om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge samt i övrigt av lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo. En reviderad arvskonvention antogs mellan de nordiska länderna år 2012. Avsikten är att det ska vara möjligt att börja tillämpa denna konvention samtidigt med arvsförordningen.

7.5.6 Social trygghet (artikel 4.1.e)

Social trygghet – på engelska ”social security” och på franska ”la sécurité sociale” – undantas från konventionens tillämpningsområde (punkten e). Socialt stöd utgår vanligtvis under vissa förutsättningar till personer med en viss anknytning till ett land. Länder har traditionellt sett haft en omfattande bestämmanderätt över vilka som kvalificerar sig för stödet, vilket enligt den förklarande rapporten motiverar undantaget. Undantaget torde också omfatta kontantstöd, som är avsedda att kompensera för bristen på resurser eller till och med vissa sociala förmåner i natura, undantas från konventionens tillämpningsområde. Konventionen omfattar emellertid förordnandet

---

⁶⁴ Stiftelse är det rättssubjekt i Sverige som är mest likt en trust.

⁶⁵ Se EUT L 201, 27.7.2012, s. 107–134.

⁶⁶ Förordningen trädde i kraft den 16 augusti 2012, men dess bestämmelser ska i huvudsak, börja tillämpas först den 17 augusti 2015. Förordningen är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater utom Danmark, Förenade kungariket och Irland.

för en vuxens företrädare att ta emot socialt stöd på den vuxnes vägnar.⁶⁷

För svensk del innebär undantaget att exempelvis försörjningsstöd faller utanför konventionen.

7.5.7 Offentligrättsliga åtgärder av allmän karaktär för hälsa (artikel 4.1.f)

Det är inte alla offentligrättsliga åtgärder för hälsa som är uteslutna från konventionens tillämpningsområde, utan endast sådana åtgärder som är av allmän karaktär, till exempel obligatorisk vaccination (punkten f).⁶⁸ Åtgärder som däremot riktar sig till en enskild vuxen och som innefattar myndighetsutövning (se avsnitt 7.2.2), till exempel placering av en vuxen i en särskild vårdinrättning eller tvångsmedicinering, omfattas av konventionen.⁶⁹

Som nämns i avsnitt 7.2.2 omfattar konventionen inte den medicinska behandlingen i sig, som faller inom området för medicinsk vetenskap och läkarnas verksamhetsfält. Däremot gäller konventionen juridiska frågor om företrädare för den vuxne vid ställningstagandet till medicinsk behandling.⁷⁰

7.5.8 Åtgärder som vidtas mot en person till följd av att han eller hon har begått brottsliga gärningar (artikel 4.1.g)

Konventionen omfattar inte sanktioner mot en person till följd av att han eller hon har begått brottsliga gärningar (punkten g). Formuleringen ”åtgärder som vidtas mot en person till följd av att denne har begått brottsliga gärningar” har enligt den förklarande rapporten valts för att inte sätta någon gräns för behörighet hos de fördragslutande staterna att besluta om de åtgärder som de anser lämpliga till följd av en brottslig gärning. Enligt rapporten är det både nödvändigt och tillräckligt att gärningen utgör en brottslig handling enligt straffrättslagstiftningen.⁷¹

---

⁶⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 39.

⁶⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 40.

⁶⁹ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 40.

⁷⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 42 och avsnitt 7.2.2.

⁷¹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 43.

Exempel på sådana åtgärder som enligt svensk rätt är undantagna från konventionens tillämpningsområde är skyddstillsyn med föreskrifter om en särskild behandlingsplan, så kallad kontraktsvård (28 kap. 6 a § brottsbalken), och rättspsykiatrisk vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

7.5.9 Beslut i fråga om rätt till asyl och om invandring (artikel 4.1.h)

Beslut i fråga om rätt till asyl och om invandring omfattas enligt den förklarande rapporten inte av konventionen (punkten h). Där emot omfattas, enligt den förklarande rapporten, skydd och representation av vuxna med bristande förmåga att ta tillvara sina intressen när dessa söker asyl eller uppehållstillstånd.⁷²

För svensk del undantas bland annat beslut i fråga om uppehållstillstånd och arbetstillstånd enligt utlänningslagen (2005:716) genom punkten h).

7.5.10 Åtgärder som uteslutande vidtas för att trygga den allmänna säkerheten (artikel 4.1.i)

Åtgärder som *uteslutande* vidtas för att trygga den allmänna säkerheten undantas från tillämpningsområdet för konventionen (punkten i). Undantaget rör enligt den förklarande rapporten främst tvångsomhändertagande av vuxna som på grund av psykisk sjukdom är en fara för tredje man. Men en vuxen som lider av en psykisk störning kan i många fall också vara en fara för sig själv. En åtgärd som vidtas både för att trygga den allmänna säkerheten och till skydd för den vuxne omfattas av konventionen.⁷³

I svensk rätt kan bland annat en åtgärd som avses i punkten vara ett tillfälligt omhändertagande av en vuxen som genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna enligt 13 § polislagen (1984:387). Ett annat exempel är ett beslut om förvar av en utlänning om det är fråga om att förbereda eller genomföra verkställigheten av ett beslut om avvisning

---

⁷² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 44.

⁷³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 45.

eller utvisning enligt 10 kap. 1 § andra stycket 3 utlänningslagen. En förutsättning för ett sådant förvar är att det annars finns en risk att utläningen bedriver brottslig verksamhet i Sverige (10 kap. 1 § tredje stycket utlänningslagen). Ett annat exempel på en åtgärd som torde utgöra ett undantag enligt punkten i) är ett beslut om karantän vid risk för spridning av en samhällsfarlig sjukdom enligt 9 § smittskyddslagen (2004:168), under förutsättning att beslutet inte samtidigt kan uppfattas som skydd för den smittade själv.

7.5.11 Behörighet att verka som den vuxnes företrädare (artikel 4.2)

Av artikel 4.2 framgår att vad som föreskrivs i artikel 4.1 inte ska inverka på en persons behörighet att verka som den vuxnes företrädare i de frågor som nämns där. Syftet med artikel 4.2 är enligt den förklarande rapporten att begränsa undantagen från konventionen enbart till vad som är absolut nödvändigt. I artikeln lyfts därför fram att en person måste kunna vidta de skyddsåtgärder som situationen kräver även om det till exempel handlar om att begära äktenskapsskillnad eller bodelningsförrättare. Sålunda utesluts den vuxnes anspråk på underhåll eller bodelning, men konventionen ska tillämpas vid förordnande av en företrädare för den vuxne i frågor om underhåll eller bodelning (se avsnitt 7.5.2).⁷⁴ På motsvarande sätt förhåller det sig med behörigheten för en vuxens företrädare i frågor som rör medicinsk behandling av den vuxne (se avsnitt 7.2.2).

---

⁷⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 46.

8 Behörighet enligt 2000 års Haagkonvention

8.1 Allmänt om behörighetsbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention

8.1.1 Behörighetsbestämmelserna och deras inbördes förhållanden

Bestämmelserna om behörighet för rättsliga eller administrativa myndigheter i de fördragsslutande staterna finns i artiklarna 5–12 2000 års Haagkonvention. Som huvudregel är myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har *hemvist* behöriga att vidta skyddsåtgärder (artikel 5). En fördragsslutande stat ska tillämpa konventionen på alla vuxna som har hemvist i den staten, oberoende av om den vuxne även har anknytning till ett tredje land. Det är då inte möjligt att som en förutsättning för tillämpning av bestämmelsen ta hänsyn till exempel till den vuxnes medborgarskap eller vistelse i en fördragsslutande stat. När det gäller vuxna flyktingar tillkommer behörigheten dock myndigheterna i den fördragsslutande stat *dit den vuxne har flytt* (artikel 6.1). Om hemvist inte kan fastställas har myndigheterna i den fördragsslutande stat *där den vuxne vistas* i stället behörighet att vidta åtgärder (artikel 6.2).

Behörighetsbestämmelserna är samtidigt flexibla och ger utrymme för samspel och samarbete mellan de fördragsslutande staterna. I konventionen finns därför även möjlighet för vissa andra länder att utöva behörighet. Hemvistlandet och, om hemvistet inte kan fastställas, vistelselandet kan avstå sin behörighet till förmån för myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne är *medborgare* (artiklarna 7 och 8). Detta kan göras på initiativ av myndigheterna i medborgarlandet (artikel 7) eller på eget initiativ (artikel 8). I det första fallet krävs vidare, för att behörigheten ska kunna utövas, att

medborgarlandets myndigheter anser sig bättre kunna bedöma vad som är bäst för den vuxne och att de har underrättat de myndigheter som är behöriga i hemvistlandet eller vistelselandet om situationen. Enligt konventionen ges dock behörighet för medborgarlandet grundad på den vuxnes medborgarskap endast när den vuxne har hemvist i en fördragsslutande stat (se vidare avsnitt 8.4.1).

Det finns även ett antal kompletterande bestämmelser om behörighet som är beroende av ett bemyndigande från myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist, i den fördragsslutande stat dit han eller hon har flytt eller, för det fall hemvist inte kan fastställas, i den fördragsslutande stat där den vuxne vistas (artikel 8). De fördragsslutande stater vars myndigheter kan bemyndigas att utöva behörighet är bland annat en stat i vilken den vuxne är medborgare, en stat i vilken den vuxne hade sitt föregående hemvist eller en stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns.

Därtill är myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har *egendom* behöriga att vidta skyddsåtgärder när det gäller egendomen (artikel 9). I alla *brådskande fall* har myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne eller egendom som tillhör den vuxne finns behörighet att vidta nödvändiga skyddsåtgärder (artikel 10). Myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne finns är dessutom i undantagsfall behöriga att vidta *tillfälliga åtgärder* till skydd för den vuxne, med *territoriell verkan* endast i staten i fråga (artikel 11).¹

Behörighetsregleringen är utformad för att undvika parallella förfaranden och oförenliga åtgärder i olika fördragsslutande stater. Mot denna bakgrund utgår regleringen från att myndigheterna i hemvistlandet, tillflyktslandet eller vistelselandet är behöriga enligt ovan, fram till dess att de har avstått från eller lämnat ett bemyndigande i fråga om behörigheten till någon annan av de i konventionen angivna länderna (artiklarna 7.2 och 8.1). När det gäller artiklarna 9 och 11 är en förutsättning för vidtagandet av skyddsåtgärder att dessa är förenliga med åtgärder som har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8. Därtill anges i artiklarna 10 och 11 att skyddsåtgärder som har vidtagits, med dessa artiklar som grund och avseende en vuxen som har hemvist i en fördragsslutande stat, ska upphöra att gälla så snart de myndigheter

---

¹ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 48.

som är behöriga enligt artiklarna 5–9 respektive artiklarna 5–8 har vidtagit skyddsåtgärder. Konstruktionen av hur behörighetsgrunderna förhåller sig till varandra medför att det inte behövs en särskild bestämmelse om litispensens för att lösa eventuella behörighetskonflikter (se närmare avsnitt 8.1.3).

Utformningen av behörighetsbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention avviker i viss mån från bestämmelserna i 1996 års Haagkonvention. Ett av syftena med utformningen av bestämmelserna om behörighet i 1996 års Haagkonvention är att av hänsyn till barnets bästa och eventuella intressekonflikter mellan föräldrarna undvika konkurrerande behörighet mellan myndigheter i olika fördragslutande stater. När det gäller skyddsbehövande vuxna uppkommer dock sällan konkurrerande önskemål om att ta hand om den vuxne. Det är snarare på det sättet att den goda viljan hos den som är beredd att ta på sig ett ansvar att sörja för skydd i någon form inte bör hindras. Om en sådan person inte är bosatt i den vuxnes hemvistlandet har det därför ansetts lämpligt att han eller hon inte är begränsad till att vända sig till myndigheterna i den vuxnes hemvistland utan kan ansöka om skyddsåtgärder även i en annan fördragslutande stat.²

8.1.2 Något om behörighetsbestämmelsernas allmänna tillämplighet och autonom rätt

2000 års Haagkonvention gäller fullt ut i de fördragslutande staterna. Konventionen lämnar ett visst utrymme för tillämpning av autonom rätt i förhållande till icke-fördragslutande stater. Vissa bestämmelser i konventionen kan dock till sin karaktär sägas vara allmänt tillämpliga eftersom de i bestämmelserna angivna villkoren alltid ger behörighet oavsett om den eller de andra berörda länderna har tillträtt konventionen. Det gäller artiklarna 5, 6, 10 och 11. Nämnade bestämmelser är, till skillnad från artiklarna 7–9 som förutsätter ett konventionssamarbete, således allmänt tillämpliga i sig själva. Vid sidan av dessa bestämmelser saknas såväl utrymme för som behov av autonoma internationellt privaträttsliga behörighetsbestämmelser. För de konventionsbestämmelser som inte är allmänt tillämpliga till

---

² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 5.

sin natur får övervägas i vilken utsträckning som motsvarande reglering bör återfinnas i den svenska autonoma lagstiftningen (se kapitel 16).

8.1.3 Tidpunkt för behörighet

I 2000 års Haagkonvention regleras inte frågan om behörigheten ska prövas vid tidpunkten då ett förfarande inleds, eller vid den tidpunkt då en viss åtgärd vidtas eller vid båda dessa tidpunkter. Ett tänkbart exempel på när denna frånvaro av reglering eventuellt skulle kunna innebära problem är om den vuxnes hemvistland ändras under det att en myndighet i det tidigare hemvistlandet fortfarande överväger en åtgärd enligt konventionen.

I Sverige torde det följa av allmänna, grundläggande processrättsliga principer att en myndighets behörighet att vidta åtgärder avgörs i processens inledningsskede (jämför 10 kap. 15 § rättegångsbalken där tidpunkten för delgivning med svaranden är avgörande). Enligt principen om *perpetuatio fori* förblir sedan en myndighet behörig oavsett ändringar i de behörighetsgrundande omständigheterna som inträffar under processens lopp. Principen är en allmänt omfattad grundsats i svensk intern processrätt, men är inte lika given i internationella situationer.³

Det torde ligga i sakens natur att en myndighet har att ta ställning till frågan om sin behörighet då en ansökan om skyddsåtgärder kommer in till myndigheten. Frågan är om myndigheten på nytt ska ta ställning till behörigheten innan den vidtar en åtgärd till skydd för den vuxne. Det är den vuxnes hemvist som i det ovan nämnda exemplet ger ett lands myndigheter behörighet enligt artikel 5.1. Om den vuxne flyttar och får hemvist i en annan fördragsslutande stat, ska myndigheterna i det landet enligt artikel 5.2 vara behöriga. Bestämmelsen i artikel 5.2 medför enligt den förklarande rapporten att en ansökan om skyddsåtgärder vid en myndighet i det första hemvistlandet bör avvisas om den vuxne får ett nytt hemvist i en annan fördragsslutande stat innan saken är avgjord, eftersom myndigheten i och med flytten förlorar sin behörighet. Detta innebär således en avvikelse från principen om *perpetuatio fori* genom att

---

³ Jämför Lennart Pålsson, Svensk rättspraxis i internationell processrätt, 1989, s. 117 f.

det tidigare hemvistlandets myndigheter under processens gång förlorar sin behörighet.⁴

Även avsaknaden i 2000 års Haagkonvention av en särskild bestämmelse som löser fall av konkurrerande behörighet mellan myndigheter i olika fördragsslutande stater, en *bestämmelse om litispendens*, har enligt utredningens mening betydelse för frågan om när en myndighet ska ta ställning till sin behörighet. I artikel 13 1996 års Haagkonvention finns en litispendensbestämmelse som ska tillämpas vid behörighetskonflikter, till exempel om en domstol i barnets hemvistland och en domstol i ett äktenskapsmål mellan barnets föräldrar har behörighet samtidigt.⁵ Enligt bestämmelsen i 1996 års Haagkonvention ska, något förenklat, den omständigheten att motsvarande åtgärder har begärts och fortfarande övervägs hos myndigheterna i en annan fördragsslutande stat (som vid tidpunkten för begäran var behöriga enligt konventionen) vara ett hinder mot att samma fråga prövas i en annan fördragsslutande stat. I 2000 års Haagkonvention, som alltså inte innehåller någon sådan bestämmelse, har man nöjt sig med att det finns en inbördes hierarki mellan bestämmelserna (se avsnitt 8.1.1). Denna hierarki är tillsammans med det konventionsenliga utbytet av information mellan alternativt behöriga myndigheter i de fördragsslutande staterna tänkt att hindra fall av konkurrerande behörighet. Avsaknaden av en litispendensbestämmelse talar enligt utredningens mening för att en myndighet måste kontrollera sin behörighet enligt 2000 års Haagkonvention innan den vidtar en skyddsåtgärd. Enligt utredningens bedömning ska således en myndighet, enligt 2000 års Haagkonvention, pröva sin behörighet både när ett förfarande inleds och fortlöpande under handläggningen samt senast i samband med att myndigheten ska fatta beslut avseende den aktuella skyddsåtgärden. Det gäller även mellan olika myndighetsinstanser vid överklagan. I de flesta fall torde det, enligt utredningens bedömning, inte inträffa någon förändring av betydelse för behörigheten under den pågående handläggningen av ett ärende om en skyddsåtgärd.

För det fall två länder är oeniga om vid vilken tidpunkt som den vuxne fick ett nytt hemvist, och således när behörigheten övergick,

---

⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 51.

⁵ Bryssel II-förordningen innehåller en bestämmelse (artikel 19) som kan sägas motsvara artikel 13 i 1996 års Haagkonvention.

kan konventionens samarbetsystem användas för att lösa frågan. I annat fall torde beslutande myndigheter ha att, inom ramen för sin handläggning av det egna ärendet, avgöra sin behörighet. Det kan dock anmärkas att myndigheterna i det nya hemvistlandet alltid kan ersätta en tidigare åtgärd med en ny.

8.2 Behörighet för myndigheterna i den vuxnes hemvistland (artikel 5)

Artikel 5

1. De rättsliga eller administrativa myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist ska vara behöriga att vidta åtgärder som syftar till skydd för den vuxnes person eller egendom.
2. Om den vuxne får nytt hemvist i en annan fördragsslutande stat ska myndigheterna i den nya hemviststaten vara behöriga.

8.2.1 Behörighet utifrån hemvistet (artikel 5.1)

Huvudregeln i 2000 års Haagkonvention är att de rättsliga eller administrativa myndigheterna i den fördragsslutande stat där *den vuxne har hemvist* ska vara behöriga att vidta åtgärder som syftar till att skydda den vuxnes person eller egendom (artikel 5.1). Bestämmelsen har sin nästan ordagranna motsvarighet i artikel 5 1996 års Haagkonvention och motsvarar också bestämmelsen om allmän behörighet i artikel 8 Bryssel II-förordningen. Behörigheten kan grundas på den vuxnes hemvist även om den vuxne skulle vara medborgare i ett land som inte är anslutet till konventionen. Bestämmelsen innebär till exempel att en svensk socialnämnd är behörig att vidta stödåtgärder enligt 5 kap. 9 och 9 a § SoL beträffande en vuxen missbrukare som är amerikansk medborgare men som har hemvist här i landet.⁶ (Beträffande hemvistbegreppet, se avsnitt 5.4.)

När det gäller frågan om vilka svenska myndigheter som berörs av behörighetsbestämmelserna i konventionen omfattar konvention alla åtgärder till skydd för den vuxne, det vill säga både civilrättsliga och offentligrättsliga förfaranden (se avsnitt 7.2.2.). Det kan därför konstateras att till exempel allmänna domstolar och

---

⁶ Exemplet förutsätter att Sverige har tillträtt 2000 års Haagkonvention.

överförmyndaren berörs i frågor om godmanskap och förvaltarskap. Andra exempel är de allmänna förvaltningsdomstolarna i förfaranden enligt LVM, LVU⁷ och LPT. Vidare berörs socialnämnderna bland annat i fråga om omedelbart omhändertagande enligt 13 § LVM, frivillig hjälp och vård av missbrukare enligt 5 kap. 9 § SoL och frivillig vård eller boende utanför det egna hemmet enligt 6 kap. 1 § SoL. Därjämte är chefsöverläkaren berörd enligt 6 b § LPT och Statens institutionsstyrelse är berörd vid tvångsvård av missbrukare enligt 22, 24 och 25 §§ LVM. Även en åtgärd om utseende av en stödperson enligt 30 § LPT kan komma att omfattas av konventionen, vilket skulle innebära att också en patientnämnd enligt lagen om patientnämndsverksamhet m.m. måste iaktta konventionens behörighetsregler. (Se även avsnitt 7.2.2 om konventionens myndighetsbegrepp och vilka som i Sverige kan omfattas av detta.)

När 2000 års Haagkonvention är tillämplig medför huvudregeln att svenska myndigheter är behöriga att vidta åtgärder beträffande vuxna med hemvist i Sverige, och att svenska myndigheter inte har behörighet att vidta åtgärder i fall då en vuxen har hemvist i en annan fördragsslutande stat. Det finns emellertid undantag, bland annat då den vuxne är svensk medborgare, då egendom finns i Sverige, då den vuxne skriftligen har valt att åtgärder ska vidtas i Sverige och i brådskande fall (se vidare avsnitten 8.4–8.7.).

8.2.2 Nytt hemvist i en annan fördragsslutande stat (artikel 5.2)

Om den vuxne flyttar och får hemvist i en annan fördragsslutande stat, ska myndigheterna i den staten vara behöriga att vidta skyddsåtgärder (artikel 5.2). I 1996 års Haagkonvention finns en motsvarande bestämmelse i artikel 5.2.

Övergången av behörighet enligt artikel 5.2 förutsätter att den vuxne får ett nytt hemvist i en annan fördragsslutande stat. Vid byte av hemvist från en fördragsslutande stat till en icke-fördragsslutande stat upphör behörigheten enligt konventionen från och med att den vuxne får ett nytt hemvist. Den fördragsslutande staten är då i och med bytet av hemvist således inte bunden av konven-

---

⁷ Upp till dess den vuxne fyller 20 år.

tionens bestämmelser och får i en sådan situation tillämpa sina nationella autonoma behörighetsbestämmelser. I den mån som de autonoma bestämmelserna inte är förenliga med behörighetsgrunderna enligt konventionen är andra fördragsslutande stater inte skyldiga att erkänna de åtgärder som kan ha vidtagits av den första fördragsslutande hemviststaten. Förklaringen är att behörigheten inte längre baseras på konventionen (se artikel 22.2.a och avsnitt 11.2.2).⁸

Att behörigheten övergår från en fördragsslutande stat till en annan ska skiljas från frågan om fortsatt giltighet av de åtgärder som har vidtagits i den första staten. Trots att behörigheten enligt artikel 5.2 ska övergå till den nya hemviststaten ska de åtgärder som har vidtagits i den första staten fortsätta att gälla enligt artikel 12 så länge de myndigheter som är behöriga enligt konventionen inte har ändrat, ersatt eller upphävt åtgärderna (se avsnitt 8.9).

8.3 Behörighet för myndigheterna i den vuxnes vistelse-land i vissa fall (artikel 6)

Artikel 6

1. När det gäller vuxna flyktingar eller sådana vuxna som på grund av oroligheter i sitt land har fördrivits från detta ska myndigheterna i den fördragsslutande stat dit dessa vuxna flytt ha den behörighet som anges i artikel 5.1.
2. Bestämmelserna i punkt 1 ska också tillämpas på vuxna vars hemvist inte kan fastställas.

När det gäller vuxna flyktingar och vuxna som på grund av oroligheter i sitt land har fördrivits från detta, ska myndigheterna i den fördragsslutande stat dit dessa vuxna har flytt ha den behörighet som annars gäller för hemvistlandet (artikel 6.1). En vuxen på flykt har i allmänhet brutit alla förbindelser med det land där han eller hon tidigare hade hemvist. Osäkerheten om att få stanna i tillflyktslandet innebär att han eller hon inte kan anses ha fått nytt hemvist i det landet. Artikel 6.1 ger i denna situation behörighet till myndigheterna i det land där den vuxne har funnit tillflykt.⁹ I artikel 6

⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 52, och den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 14.

⁹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 54.

1996 års Haagkonvention och i artikel 13 Bryssel II-förordningen finns i princip likalydande bestämmelser.

Begreppet ”flykting” är inte definierat i konventionen. Inte heller i 1996 års Haagkonvention finns en definition av begreppet ”flyktingbarn”. Under ett av den speciella kommissionens möten rörande 1996 års Haagkonvention påpekades att begreppet flykting var inkorrekt och borde ersättas med asylsökande eftersom skyddsbehovet uppstår direkt när barnen kommer till tillflyktsstaten och innan deras status har blivit rättsligt bestämd. Terminologin ”refugee children and children who, due to disturbances occurring in their country, are internationally displaced” tycks ändå ha valts för att uppnå överensstämmelse med en rekommendation av Haagkonferensen den 21 oktober 1994 angående tillämpningen av 1993 års Haagkonvention om internationella adoptioner av barn.¹⁰ Av rekommendationen framgår att ett flyktingbarn och ett barn som befinner sig i en flyktingliknande situation vid konventionens tillämpning ska anses ha sitt hemvist i den fördragsslutande stat i vilken barnet uppehåller sig.¹¹ Mot denna bakgrund och med hänsyn till konventionens grundläggande mål och syften, gjordes i betänkandet om 1996 års Haagkonvention bedömningen att det finns anledning att anta att artikeln är avsedd att tillämpas såväl beträffande barn med flyktingstatus som beträffande barn som är asylsökande.¹² Utredningen gör motsvarande bedömning för artikel 6 2000 års Haagkonvention. Enligt utredningen bör alltså artikeln tillämpas såväl i fråga om vuxna med flyktingstatus som beträffande vuxna asylsökande.

Artikeln gäller även ”sådana vuxna som på grund av oroligheter i sitt land har fördrivits från detta”. Uttrycket ”sitt land” syftar på det land som den vuxne har fördrivits från, vilket enligt utredningens bedömning kan vara antingen hemvistlandet, medborgarlandet eller vistelselandet. Det ges i den förklarande rapporten inte

---

¹⁰ Se SOU 2005:111, s. 150 f., och Hague Conference on private international law, Proceedings of the Eighteenth Session, 30 September to 19 October 1996, Protection of children, Edited by the Permanent Bureau of the Conference, SDU Publishers/The Hague, Netherlands/1998, s. 93, 119 och 163.

¹¹ Se SOU 2005:111, s. 151, och Hague Conference on private international law, Report of the Working Group of April 1994 to study the application to refugee children of the Hague Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in respect of Intercountry Adoption.

¹² Se SOU 2005:111, s. 151.

någon vägledning om hur begreppet ”fördrivits” ska tolkas. Beroende på tolkningen av detta begrepp skulle artikeln kunna omfatta människor som befinner sig i Sverige utan tillstånd, så kallade papperslösa personer.¹³ Även ”gömda personer” skulle kunna omfattas, det vill säga personer som har sökt asyl och fått avslag men inte har lämnat landet. Vilka personer som omfattas av konventionen får avgöras av rättstillämpningen i varje enskilt fall.

Vistelselandets behörighet gäller även beträffande vuxna vars hemvist inte kan fastställas (artikel 6.2). Behörigheten upphör när hemvistlandet har fastställts. Om hemvistet är i en fördragsslutande stat är det den statens myndigheter som hädanefter har behörighet (artikel 5.2). Om den vuxnes hemvist är i en icke-fördragsslutande stat, har myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne befinner sig enligt konventionen endast en begränsad behörighet i brådskande fall och genom tillfälliga åtgärder med territoriell verkan enligt artiklarna 10 och 11 (se vidare avsnitten 8.7 och 8.8).

Den situation som avses i artikel 6.2 bör enligt den förklarande rapporten skiljas från den i artikel 5.2, där myndigheterna i den fördragsslutande stat dit den vuxne har flyttat är behöriga så snart den vuxne får hemvist i den staten. I vissa situationer skulle det kunna medföra problem om artikel 6.2 omedelbart efter flytten användes för att ge behörighet till vistelselandets myndigheter på den grunden att den vuxne har förlorat sitt tidigare hemvist utan att ett nytt hemvist kan fastställas.¹⁴ Ett exempel på när artikel 6.2 är tillämplig är när den vuxne för ett kringresande liv och hans eller hennes hemvist till följd av detta inte går att fastställa.¹⁵

Artikel 6 innebär också att svenska myndigheter som regel inte kommer att ha behörighet att vidta åtgärder enbart på grund av den vuxnes närvaro i Sverige när den vuxne är på flykt men kan konstateras ha hemvist i en fördragsslutande stat.¹⁶

---

¹³ Enligt uppgifter från Migrationsverkets hemsida, <http://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/papperslosa/>, uppehåller sig mellan 10 000 och 50 000 papperslösa personer i Sverige varje år (enligt ungefärliga beräkningar från år 2010).

¹⁴ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 55.

¹⁵ Jämför uttalanden beträffande motsvarande artikel i 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 22.

¹⁶ Jämför SOU 2005:111, s. 151.

8.4 Behörighet i det land där den vuxne är medborgare (artikel 7)

Artikel 7

1. Med undantag för vuxna flyktingar eller vuxna som på grund av oroligheter i den stat där de är medborgare har fördrivits från denna ska myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne är medborgare vara behöriga att vidta åtgärder till skydd för den vuxne eller dennes egendom, om de anser sig bättre kunna bedöma vad som är bäst för den vuxne, och har underrättat de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5 eller 6.2 om situationen.

2. Denna behörighet får inte utövas om de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5, 6.2 eller 8 har informerat myndigheterna i den stat där den vuxne är medborgare att de har vidtagit sådana åtgärder som situationen kräver eller att de har beslutat att inga åtgärder ska vidtas eller att ett förfarande har inletts.

3. De åtgärder som har vidtagits enligt punkt 1 ska upphöra så snart de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5, 6.2 eller 8 har vidtagit de åtgärder som situationen kräver eller har beslutat att inga åtgärder ska vidtas. Dessa myndigheter ska i enlighet därmed informera de myndigheter som har vidtagit åtgärder enligt punkt 1.

8.4.1 Allmänt om tillämpningen av artikel 7

Behörighet för medborgarlandet enligt artikel 7 är underordnad hemvistlandets och vistelselandets behörighet enligt artiklarna 5 och 6.2. Artikel 7 kommer att tillämpas i vissa fall när myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne är medborgare anser sig bättre kunna bedöma vad som är bäst för honom eller henne. Artikelns tillämpning förutsätter att även artiklarna 5, 6.2 och 8 beaktas eftersom regleringen ger företräde åt ställningstaganden i de länder som är behöriga enligt sistnämnda artiklar. Regleringen föreskriver vidare ett informationsutbyte mellan berörda stater.

Även om det inte uttryckligen anges, är utgångspunkten för artikel 7 att den vuxne har hemvist i en fördragsslutande stat. Om så inte är fallet hindrar inte konventionen den fördragsslutande staten där den vuxne är medborgare från att, enligt det landets nationella autonoma behörighetslagstiftning, vidta åtgärder till skydd för den vuxne. I den utsträckning som den autonoma regleringen inte är förenlig med behörighetsgrunderna enligt konventionen är andra fördragsslutande stater i en sådan situation inte skyldiga att erkänna

de åtgärder som kan ha vidtagits av den första fördragsslutande staten eftersom behörigheten inte grundas på konventionen.¹⁷ (Se avsnitt 11.2.2 och kapitel 16, som närmare berör den autonoma rätten.)

Det kan nämnas att det på Haagkonferensens hemsida finns en modell för hur en behörig myndighet i den vuxnes medborgarland kan informera andra fördragsslutande staters myndigheter om skyddsåtgärder som har vidtagits i medborgarlandet.¹⁸

8.4.2 Förutsättningar för medborgarlandets behörighet (artikel 7.1)

I artikel 7.1 ges behörighet till myndigheterna i *en fördragsslutande stat där den vuxne är medborgare*. Artikelns närmaste motsvarighet i artikel 9 1996 års Haagkonvention och i artikel 15 Bryssel II-förordningen.

Om den vuxne är medborgare i flera fördragsslutande stater är myndigheterna i var och en av dessa stater behöriga att vidta skyddsåtgärder enligt artikelns. Behörigheten för myndigheterna i medborgarlandet ges utan krav på kompletterande anknytningsfaktorer, som till exempel tidigare bosättning i landet, förekomsten av egendom i landet, eller att den vuxnes anhöriga är bosatta där. Behörigheten är generell och omfattar åtgärder till skydd i såväl personliga som ekonomiska angelägenheter.¹⁹

Behörighet enligt artikel 7.1 är dock utesluten avseende *vuxna flyktingar eller vuxna som på grund av oroligheter i den stat där de är medborgare har fördrivits från denna*. Bakgrunden till inskränkningsen i artikelns tillämpning är att myndigheterna i det land som den vuxne har flytt eller är fördriven från inte har bedömts vara lämpliga att utöva skyddsåtgärder över den vuxne, som till exempel kan ha känt sig tvingad att lämna landet på grund av att han eller hon har blivit utsatt för förföljelse, eller på grund av oroligheter som råder i landet. Om den vuxne är medborgare i flera länder ska texten tolkas på så sätt att myndigheterna i det eller de länder som han

¹⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 59.

¹⁸ Se http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=3618&dtid=28.

¹⁹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 57.

eller hon är medborgare i och inte har flytt från är behöriga att vidta skyddsåtgärder.²⁰

För behörighet enligt artikeln krävs att myndigheterna i medborgarlandet *anser sig bättre kunna bedöma vad som är bäst för den vuxne*. Vid denna bedömning kan hänsyn tas till förekomsten av andra anknytningsfaktorer, såsom tidigare bosättning, anhörigas hemvist eller om egendom finns i staten. Utformningen av bestämmelsen gör att myndigheterna i medborgarlandet kan avvisa en ansökan om skyddsåtgärder om de anser att myndigheterna i ett annat land, till exempel hemvistlandet, har bättre förutsättningar att bedöma dessa intressen.

För behörighet enligt artikeln krävs även att myndigheterna har *underrättat de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5 eller artikel 6.2 om situationen*. Den nämnda underrättelseskyldigheten för medborgarlandets myndigheter är viktig eftersom den ger hemvistlandet, vistelseslandet eller ett land till vilken behörigheten har överförts enligt artikel 8 en möjlighet att utvärdera om de ska utnyttja sin behörighet.²¹

8.4.3 Medborgarlandets subsidiära behörighet (artikel 7.2 och 7.3)

Situationer när behörigheten inte får utövas (artikel 7.2)

Behörigheten för myndigheterna i medborgarlandet är *subsidiär* i förhållande till de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5, 6.2 och 8, det vill säga hemvistlandet, vistelseslandet och det land som fått behörigheten överförd till sig enligt artikel 8 (artikel 7.2).

De förhållanden som kan hindra utövandet av medborgarlandets behörighet är *dels* om de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5, 6.2 eller 8 har informerat myndigheterna i det land där den vuxne är medborgare om att de har vidtagit sådana åtgärder som situationen kräver, *dels* att de behöriga myndigheterna har beslutat att inga åtgärder ska vidtas, och *dels* att ett förfarande har inletts. Om något av dessa förhållanden är vid handen ska myndigheterna i medborgarlandet avstå från att utöva behörighet och om ett för-

²⁰ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 58.

²¹ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 62.

farande har inletts där så ska ansökan avvisas. I bestämmelsen anges inte om det krävs att förfarandet i det andra landet ska ha samma ändamål som det i medborgarlandet för att behörigheten ska hindras. Enligt den förklarande rapporten krävs att förfarandet har samma ändamål och alltså tar sikte på motsvarande åtgärder för att hindra behörigheten.²² Detta innebär, enligt utredningens mening, att ett förfarande till skydd för såväl den vuxnes personliga som ekonomiska angelägenheter, till exempel ett förvaltarskap enligt 11 kap. 7 § FB, inte hindrar medborgarlandets behörighet, om det inte rör sig om sådana skyddsåtgärder som där kan sägas konkurrera med det skydd för den vuxne som redan har vidtagits i det andra landet. Vidare följer att ett förfarande som endast rör omsorg för den vuxnes person inte i sig hindrar skyddsåtgärder för egendom.

För att ovan nämnda förhållanden ska hindra ett medborgarlands myndigheter att utöva behörighet måste *myndigheterna ha informerats* om dem. Det är alltså inte tillräckligt att myndigheterna har fått kännedom om förhållandena genom handlingarna i ärendet. Inte heller förekomsten av tidigare fattade beslut som myndigheterna i medborgarlandet inte officiellt har informerats om kan i sig hindra myndigheterna från att utöva sin behörighet, eftersom situationen kan ha förändrats sedan dessa beslut meddelades.²³

Behörigheten enligt artikel 7.1 får däremot inte utövas när information om bland annat vidtagna åtgärder i en stat som är behörig enligt artikel 5, 6.2 eller 8 har lämnats. För att möjliggöra att sådan information överhuvudtaget kan lämnas måste i praktiken myndigheterna i hemvistlandet, vistelslandet eller det land som är behörig enligt artikel 8 först ha fått information om intentionerna i medborgarlandet att vidta skyddsåtgärden. Enligt artikel 7.1 krävs att medborgarlandets myndigheter underrättar myndigheterna i hemvistlandet eller vistelslandet men det krävs inte att information lämnas till behöriga myndigheter enligt artikel 8.²⁴

---

²² Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 61.

²³ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 62.

²⁴ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 63.

Situationer när vidtagna åtgärder upphör att gälla (artikel 7.3)

Den subsidiära karaktären på behörigheten enligt artikel 7 medför att skyddsåtgärder som medborgarlandets myndigheter har vidtagit ska upphöra att gälla så snart de primärt behöriga myndigheterna enligt artikel 5, 6.2 eller 8 har utövat sin behörighet genom att vidta de åtgärder som behövs eller besluta att inga åtgärder ska vidtas (artikel 7.3). Bestämmelsen syftar till att förhindra att det i de fördragsslutande staterna finns olika, och i vissa fall också motstridiga, beslut. I bestämmelsen ges därför företräde för de skyddsåtgärder som vidtas av de myndigheter som i första hand är behöriga enligt artikel 5, 6.2 eller 8.

På samma sätt som enligt artikel 7.2 ska de behöriga myndigheterna enligt artikel 5, 6.2 eller 8 informera de myndigheter i medborgarlandet som har vidtagit skyddsåtgärder om att de har vidtagit de åtgärder som behövs eller beslutat att inga åtgärder ska vidtas. Lämnandet av information torde emellertid inte vara en förutsättning för att skyddsåtgärder ska upphöra att gälla.²⁵

8.5 Överföring av behörighet att vidta skyddsåtgärder (artikel 8)

Artikel 8

1. De myndigheter i en fördragsslutande stat som är behöriga enligt artikel 5 eller 6 kan om de anser att det ligger i den vuxnes intresse, antingen på eget initiativ eller efter ansökan av en myndighet i en annan fördragsslutande stat, begära att myndigheterna i någon av de stater som anges i punkt 2 vidtar åtgärder till skydd för den vuxnes person eller egendom. Begäran kan antingen avse skyddet i sin helhet eller i någon del.

2. De fördragsslutande stater till vilkas myndigheter en begäran enligt punkt 1 kan framställas är

- a) en stat i vilken den vuxne är medborgare,
- b) en stat i vilken den vuxne hade sitt föregående hemvist,
- c) en stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns,
- d) en stat vid vars myndigheter den vuxne skriftligen har valt att vidta åtgärder för sitt skydd,
- e) en stat i vilken en närstående till den vuxne har hemvist, och som är beredd att ta ansvar för skyddet av den vuxnes person,

---

²⁵ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 64.

f) en stat i vilken den vuxne uppehåller sig när det är fråga om skydd för den vuxnes person.

3. Om den myndighet till vilken en framställning har riktats enligt punkt 1 och 2 inte accepterar behörigheten behåller myndigheterna i den fördragsslutande stat som har behörighet enligt artikel 5 eller 6 behörigheten.

Ibland kan det finnas formella förutsättningar för internationell behörighet trots att det kanske är lämpligare att en myndighet i en annan fördragsslutande stat utövar behörighet i det enskilda fallet. Artikel 8 möjliggör för de fördragsslutande staternas myndigheter att komma överens om vilken myndighet som ska utöva behörighet, allt efter vad som ligger i den vuxnes intresse i det enskilda fallet. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 8 i 1996 års Haagkonvention och i artikel 15 i Bryssel II-förordningen, men skiljer sig i flera avseenden från både 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen.

Artikel 8 ger en möjlighet för myndigheterna i en fördragsslutande stat som är behörig enligt artikel 5 eller 6, det vill säga hemvistlandet eller i vissa speciella fall vistelselandet, om de anser att det ligger i den vuxnes intresse, att begära att myndigheterna i något av de länder som anges i punkten 2 i stället vidtar åtgärder till skydd för den vuxnes person eller egendom (artikel 8.1). Begäran kan avse antingen skydd för den vuxne i allmänhet eller en viss aspekt av sådant skydd. Ett tänkbart exempel är att en svensk socialnämnd har ett pågående ärende avseende en vuxen missbrukare med hemvist i Sverige men med ett estniskt medborgarskap. Om det kommer fram att den vuxne ska flytta till Estland inom kort, kan det finnas anledning för socialnämnden att begära att den motsvarande estniska myndigheten ska utöva behörighet i fråga om den vuxne. Ett annat exempel när artikel 8 kan vara aktuell är när skydd för en vuxen med hemvist i Sverige har anordnats i form av godmanskap här. Om den vuxne behöver hjälp med försäljning av en fastighet i Spanien kan det finnas skäl för svensk domstol att begära att spansk domstol vidtar åtgärder i syfte att bevaka den vuxnes intressen vid fastighetsförsäljningen.²⁶

---

²⁶ Exemplet förutsätter att även Sverige och Spanien har ratificerat 2000 års Haagkonvention.

En framställning om överföring av behörighet kan avse även en vuxen i behov av tvångsvård. Det är den anmodade myndigheten som, efter ett samråd mellan den begärande och anmodade myndigheten, får avgöra om behörighetsöverföringen ska accepteras. (Jämför utredningens förslag i fråga om placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat, kapitel 13.)

En begäran enligt artikel 8 kan antingen göras på eget initiativ från hemvistlandet eller vistelslandet, eller efter ansökan av en myndighet i en annan fördragsslutande stat. Medborgarlandets myndigheter har inte någon möjlighet att framställa en begäran enligt artikel 8, utan får utöva sin behörighet direkt med stöd av artikel 7 om de anser sig bättre kunna bedöma vad som är bäst för den vuxne.

Den överförda behörigheten enligt artikel 8 kan, som nämnts ovan, vara begränsad till en viss aspekt av skyddet, till exempel endast ekonomiska angelägenheter eller försäljning av viss egendom. I de fall där den överförda behörigheten är begränsad är det lämpligt att den myndighet som har accepterat att utöva behörigheten enligt artikel 8 avstår från att hindra medborgarlandets behörighet enligt artikel 7.2 (se avsnitt 8.4.3) vad gäller andra aspekter av skyddet.²⁷

Under förutsättning att båda staterna har ratificerat 2000 års Haagkonvention kan enligt artikel 8.2 en begäran framställas till myndigheterna i

- en stat i vilken den vuxne är medborgare,
- en stat i vilken den vuxne hade sitt föregående hemvist,
- en stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns,
- en stat vid vars myndigheter den vuxne skriftligen har valt att vidta åtgärder för sitt skydd,
- en stat i vilken en närstående till den vuxne har hemvist, och som är beredd att ta ansvar för skyddet av den vuxnes person, eller
- en stat i vilken den vuxne uppehåller sig när det är fråga om skydd för den vuxnes person.

---

²⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 63.

Om den vuxne är medborgare i fler än en fördragsslutande stat kan behörigheten överföras till någon av dessa stater.

Med uttrycket *en stat i vilken den vuxne hade sitt föregående hemvist* avses det land där den vuxne senast hade hemvist före det nu aktuella hemvistlandet och inte ett ännu tidigare hemvistland.²⁸ Hemvistlandets myndigheter bör vid bedömningen om en begäran ska göras väga in hur lång tid som har förflutit sedan den vuxne hade hemvist i det tidigare hemvistlandet och om han eller hon har några anhöriga där. Det bör påpekas att en begäran om skyddsåtgärder inte bör riktas till myndigheterna i det land där den vuxne tidigare har haft hemvist men flytt i från.²⁹

Artikel 9 innehåller en särskild bestämmelse avseende behörigheten för myndigheter i *en stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns*. Behörigheten enligt den bestämmelsen är emellertid begränsad till skyddsåtgärder avseende den vuxnes egendom och får inte strida mot åtgärder som har vidtagits i enlighet med artiklarna 5–8. När behörigheten utövas enligt artikel 8 kan åtgärderna avse såväl personliga som ekonomiska angelägenheter.³⁰

Vid bedömningen av om en begäran ska framställas till *en stat vid vars myndigheter den vuxne skriftligen har valt att vidta åtgärder för sitt skydd* bör myndigheterna i hemvistlandet eller vistelselandet ta hänsyn till sårbarheten hos den vuxne och hans eller hennes benägenhet att påverkas av yttre omständigheter.³¹

Möjligheten att rikta en begäran till *en stat i vilken en närstående till den vuxne har hemvist* formulerades för att omfatta inte bara släktingar till den vuxne utan också personer som står honom eller henne nära, till exempel en vän som inte har någon familjerelation med den vuxne.

Slutligen kan *en stat i vilken den vuxne uppehåller sig när det är fråga om skydd för den vuxnes person* bemyndigas att utöva behörighet. Behörigheten för vistelselandets myndigheter framgår även av artikel 6, artikel 10 i brådskande fall och av artikel 11 när det gäller temporära och begränsade åtgärder. Det förhållandet att myndigheterna i hemvistlandet kan bemyndiga vistelselandets myndigheter att utöva behörighet var enligt den förklarande rapporten först tänkt

²⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 69.

²⁹ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 68.

³⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 70.

³¹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 71.

att endast användas inom det medicinska området, men någon sådan begränsning finns inte enligt artikeln.³²

Om den myndighet till vilken en framställning har riktats inte accepterar att ta över behörigheten behåller myndigheterna i den fördragsslutande stat som har behörighet enligt artikel 5 eller artikel 6 behörigheten (artikel 8.3). Den myndighet som vill överföra sin rätt att utöva behörighet har således inte någon befogenhet att tvinga en annan fördragsslutande stats myndighet att följa begäran. För att hindra att det blir ”en lucka” i den vuxnes skydd behåller alltså myndigheterna i hemvistlandet eller vistelslandet sin behörighet om den myndighet som har anvisats att vidta åtgärder avstår från detta.³³

Av artikel 42 följer indirekt att en begäran ska lämnas till den myndighet som det tillfrågade landet har utsett att hantera sådana framställningar. Centralmyndigheten har enligt artikel 30 a) även en skyldighet att på alla sätt (direkt eller genom myndigheter eller andra organ) underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna i situationer där konventionen är tillämplig. (Se vidare avsnitt 12.4.2.)

I övrigt anges inte några närmare förutsättningar under vilka en begäran ska behandlas. Det framgår till exempel inte under vilka förutsättningar en tillfrågad myndighet kan neka till att bifalla en begäran eller på vilket sätt detta ska göras. Vägledning saknas också när det gäller de bedömningar som ska göras. Det får då anses ankomma på den tillfrågade myndigheten att avgöra frågan utifrån den vuxnes intresse i det enskilda fallet.³⁴

På Haagkonferensens hemsida finns det en modell för hur en behörig myndighet enligt artikel 8 kan framställa en begäran om överföring av behörighet till en annan fördragsslutande stats myndigheter.³⁵

---

³² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 73.

³³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 74.

³⁴ Jämför SOU 2005:111, s. 160.

³⁵ Se http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=3618&dtid=28.

8.6 Behörighet i det land där den vuxne har egendom (artikel 9)

Artikel 9

Myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har egendom är behöriga att vidta åtgärder till skydd för den egendomen om dessa åtgärder är förenliga med åtgärder som har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8.

Artikel 9 rör behörighet för myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har egendom. Behörigheten enligt artikeln möjliggör att åtgärder till skydd för den vuxnes egendom anpassas till kraven i egendomsstatens lagstiftning och åtgärderna kan då bli lättare att genomföra. Ett exempel på detta är om det enligt lagen i det land där en fastighet finns krävs tillstånd från en domstol för försäljningen av fastigheten. Om ett tillstånd inte krävs enligt lagen i hemvistlandet, kan det vara mer ändamålsenligt att åtgärderna vidtas direkt av myndigheterna i det land där fastigheten är belägen. Bestämmelsen har varken någon motsvarighet i 1996 års Haagkonvention eller i Bryssel II-förordningen.

För att åtgärderna enligt artikel 9 ska få vidtas måste de vara förenliga med åtgärder som har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8. Denna begränsning syftar till att undvika bristande överensstämmelse mellan åtgärder till skydd för egendomen som kan komma att vidtas av de lokala myndigheterna där egendomen är belägen och åtgärder av de myndigheter som har en allmän behörighet att ordna skydd för den vuxne. I den förklarande rapporten har det i detta sammanhang anmärkts att om åtgärder som har vidtagits av myndigheter i egendomslandet inte är förenliga med senare beslutade åtgärder av myndigheter med allmän behörighet ska de sistnämnda åtgärderna äga företräde (se närmare avsnitt 11.2.2).³⁶

---

³⁶ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 76.

8.7 Åtgärder i brådskande fall (artikel 10)

Artikel 10

1. I alla brådskande fall ska myndigheterna i varje fördragsslutande stat på vars territorium den vuxne eller egendom som tillhör den vuxne finns ha behörighet att vidta nödvändiga skyddsåtgärder.

2. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende en vuxen som har hemvist i en fördragsslutande stat ska upphöra att gälla så snart de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–9 har vidtagit de åtgärder som situationen kräver.

3. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende en vuxen som har hemvist i en icke fördragsslutande stat ska upphöra att gälla i varje fördragsslutande stat så snart de åtgärder som situationen kräver och som vidtas av en annan stats myndigheter erkänns i den fördragsslutande staten i fråga.

4. De myndigheter som har vidtagit åtgärder med stöd av punkt 1 ska, om det är möjligt, informera myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist om vilka åtgärder som har vidtagits.

8.7.1 Behörighet i brådskande fall (artikel 10.1)

Denna artikel ger myndigheterna i varje fördragsslutande stat på vars territorium den vuxne eller egendom som tillhör den vuxne finns, behörighet att i brådskande fall vidta nödvändiga skyddsåtgärder (artikel 10.1). I 1996 års Haagkonvention finns motsvarande bestämmelse i artikel 11. Artikel 20 är Bryssel II-förordningens motsvarighet till artikel 10 2000 års Haagkonvention, trots att artikel 20 är något annorlunda utformad.

Artikel 10 är, till skillnad från artiklarna 5–9, tillämplig beträffande alla vuxna som är närvarande eller har egendom i en fördragsslutande stat, det vill säga även om de har hemvist i en icke-fördragsslutande stat. Artikel 10 lämnar således inte något utrymme för autonoma bestämmelser. När det gäller behörigheten i brådskande fall till följd av att den vuxne har egendom i staten är behörigheten inte begränsad till egendomen i fråga, utan kan till exempel även omfatta försäljning av egendom i en annan stat.³⁷

Någon definition av vad som avses med ”brådskande fall” finns inte i konventionen. En tänkbar situation är om den vuxne skulle

³⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 79.

lida irreparabel eller stor skada av att stödjande åtgärder skulle sökas vid och beslutas av myndigheterna i en stat som har behörighet enligt någon av artiklarna 5–9.³⁸ Ett annat exempel på en brådskande situation är om det är nödvändigt att besluta om intagning för sluten psykiatrisk tvångsvård enligt LPT av en person som lider av en allvarlig psykisk störning, eller om det är nödvändigt att vidta en snabb försäljning av egendom som tillhör den vuxne och som snabbt riskerar att förstöras. Det är också tänkbart att socialnämnden i en svensk kommun överväger att inleda en utredning eller besluta om läkarundersökning enligt LVM beträffande en vuxen som har hemvist i Sverige (7 och 9 §§). Om situationen blir akut när den vuxne befinner sig på semester i Frankrike är fortfarande de svenska myndigheterna primärt behöriga. De franska myndigheterna kan dock göra bedömningen att det är ett brådskande fall, och välja att omhänderta den vuxne enligt den franska motsvarigheten till LVM med stöd av artikel 10. En annan situation där artikel 10 kan bli aktuell är när en person mellan 18 och 20 år vistas i Sverige – utan att vara medborgare eller ha hemvist här i landet – och det finns uppgifter om att han eller hon utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende, kan det i detta läge vara önskvärt att svenska myndigheter ingriper enligt 3 § LVU till skydd för den vuxne med stöd av artikel 10.³⁹

Enligt den förklarande rapporten ska artikel 10 inte användas för att ge allmän behörighet till myndigheterna i det land där den vuxne vistas.⁴⁰

8.7.2 Upphörandet av åtgärder som har vidtagits i brådskande fall och lämnandet av information (artikel 10.2–10.4)

Åtgärder som har beslutas med stöd av bestämmelsen ska upphöra när de enligt konventionen behöriga myndigheterna har vidtagit de åtgärder som situationen kräver (artikel 10.2). Om den vuxne har hemvist i en icke-fördragsslutande stat krävs dessutom att de vid-

---

³⁸ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 78.

³⁹ Exemplet förutsätter att Sverige är ansluten till 2000 års Haagkonvention.

⁴⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 78.

tagna åtgärderna erkänns i den aktuella fördragsslutande staten (artikel 10.3). Det skulle kunna vara så att en vuxen med missbruksproblem och som har hemvist i Sverige omhändertas av franska myndigheterna vid en semesterresa i Frankrike, med stöd av artikel 10 (se exemplet ovan). Den svenska socialnämnden, som innan semesterresan övervägde att vidta åtgärder enligt 7 och 9 §§ LVM, bedömer att den vuxnes situation numera är sådan att ett omhändertagande enligt svensk lag är nödvändigt och beslutar om det. De franska åtgärderna ska då upphöra att gälla. Men det skulle också kunna vara så att de svenska myndigheterna bedömer att den vuxne inte behöver omhändertas. Man kan fråga sig om ett sådant beslut innebär att de svenska myndigheterna har vidtagit de åtgärder som situationen kräver. Om så anses vara fallet ska de franska åtgärderna upphöra att gälla. Artikelns ordalydelse talar emellertid mot att det skulle vara på det sättet. Enligt utredningens uppfattning torde det sannolikt krävas att hemviststatens myndigheter vidtar en åtgärd för att den interimistiska åtgärden enligt artikel 10 ska upphöra att gälla. (Detta är en skillnad gentemot artikel 11.2, se avsnitt 8.8, i vilken det endast anges att myndigheterna ska fatta beslut i fråga om de skyddsåtgärder som kan krävas.) Utredningens uppfattning är således att de interimistiska åtgärder som vistelselandet anser vara befogade fortsätter att gälla även om hemvistlandets myndigheter anser att det inte finns något behov av skyddsåtgärder.⁴¹

Bestämmelsen i artikel 10.3 innebär enligt den förklarande rapporten att en åtgärd som har vidtagits i ett brådskande fall inte utgör ett hinder mot att en annan fördragsslutande stat erkänner åtgärder vidtagna av myndigheter i en icke-fördragsslutande stat.⁴²

De myndigheter som har vidtagit åtgärder ska, om det är möjligt, informera myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist om vilka åtgärder som har vidtagits (artikel 10.4). Lämnandet av information är således inte en förutsättning för behörighet och en underlåtenhet att informera kan därför inte utgöra grund för att inte erkänna de brådskande åtgärderna (jämför med artikel 7.1 där det finns en skyldighet att informera innan åtgärder vidtas, se avsnitt 8.4.1).

---

⁴¹ Jämför SOU 2005:111, s. 171, där motsvarande bedömning gjordes.

⁴² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 81.

På Haagkonferensens hemsida finns det en modell för hur en behörig myndighet enligt artikel 10 kan informera andra fördragsslutande staters myndigheter om skyddsåtgärder som har vidtagits.⁴³

8.8 Tillfälliga åtgärder med territoriell effekt (artikel 11)

Artikel 11

1. Myndigheterna i den fördragsslutande stat på vars territorium den vuxne finns ska i undantagsfall vara behöriga att vidta tillfälliga åtgärder till skydd för den vuxnes person, med territoriell verkan endast i staten i fråga, såvida åtgärderna inte är oförenliga med de åtgärder som har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8, och efter att ha underrättat de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5.

2. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende en vuxen med hemvist i en fördragsslutande stat ska upphöra att gälla så snart de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8 har fattat beslut i fråga om vilka skyddsåtgärder som situationen kan kräva.

Myndigheterna i en fördragsslutande stat där den vuxne vistas ska i undantagsfall enligt artikel 11.1 vara behöriga att vidta tillfälliga åtgärder till skydd för den vuxnes person. Verkan av sådana åtgärder är begränsad endast till den aktuella statens territorium. Sådana åtgärder får vidtas om åtgärderna inte är oförenliga med de åtgärder som redan har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8 och efter att ha underrättat de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5. Bestämmelsen motiveras av ett behov av att kunna skydda vuxna som befinner sig i ett främmande land för en begränsad tid, till exempel med anledning av en semester eller för en kortare period av studier eller arbete. Eftersom behörighet i brådskande fall ges enligt artikel 10, gäller i praktiken artikel 11 endast sådana tillfälliga åtgärder som inte är brådskande. Ett tänkbart exempel då artikel 11 kan tillämpas är när svenska myndigheter anser att det finns ett inte brådskande vårdbehov avseende en missbrukare som är utländsk medborgare och som vistas i Sverige. Bestämmelsen

---

⁴³ Se http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=3618&dtid=28.

överensstämmer i stort med artikel 12 i 1996 års Haagkonvention, men har inte någon motsvarighet i Bryssel II-förordningen.

Begränsningen i artikel 11.1 i fråga om att åtgärderna inte får vara oförenliga med de åtgärder som redan har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8 finns inte för brådskande fall i artikel 10. Det innebär att det endast är i brådskande fall som åtgärder vidtagna i vistelslandet går före åtgärder som tidigare har vidtagits av de myndigheter som normalt är behöriga.

Behörigheten enligt artikel 11 är beroende av att myndigheterna i hemvistlandet i förväg har informerats om åtgärderna. Detta innebär att tillfälliga åtgärder med territoriell effekt först kan vidtas efter det att informationen har lämnats.

De provisoriska åtgärderna enligt artikel 11.1 ska upphöra när behöriga myndigheter, till exempel i hemvistlandet (artikel 5) eller i medborgarlandet (artikel 7), har fattat beslut i fråga om skyddsåtgärder som situationen kan kräva (artikel 11.2). Bestämmelsen i artikel 11.2 är med avseende på åtgärdernas upphörande annorlunda utformad än artikel 10.2 (se avsnitt 8.7). Artikel 11.2 förutsätter inte att hemvistlandets myndigheter ska vidta erforderliga åtgärder, utan endast att myndigheterna ska fatta beslut i fråga om de skyddsåtgärder som kan krävas. Detta får till följd att om de myndigheter som normalt sett är behöriga efter att ha undersökt situationen bedömer att det inte behöver vidtas några åtgärder, finns det inte något skäl för att de provisoriska åtgärderna ska fortsätta att gälla.⁴⁴ När berörd myndighet i hemvistlandet finner att en skyddsåtgärd inte ska vidtas, måste myndighetens ställningstagande alltså ske i form av ett beslut.

Enligt den finska propositionen är tillämpningsområdet för artikeln mycket snävt. I propositionen anges att det är möjligt att den aktuella behörighetsgrunden skulle bli tillämplig i någon situation som avses i mentalvårdslagen eller i lagen om missbrukarvård.⁴⁵

På Haagkonferensens hemsida finns det en modell för hur en behörig myndighet enligt artikel 11 kan underrätta andra fördragslutande staters myndigheter om att de avser att vidta skyddsåtgärder enligt artikel 11.⁴⁶

---

⁴⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 85.

⁴⁵ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 16.

⁴⁶ Se http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=3618&dtid=28.

8.9 Vidtagna åtgärders kontinuitet (artikel 12)

Artikel 12

Om inte annat följer av artikel 7.3 ska de åtgärder som vidtas med stöd av artiklarna 5–9 fortsätta att gälla enligt sina villkor, även om grunden för behörigheten har upphört genom ändrade förhållanden, så länge de myndigheter som är behöriga enligt konventionen inte har ändrat, ersatt eller upphävt åtgärdena.

Om inte annat följer av artikel 7.3 ska de åtgärder som vidtas med stöd av artiklarna 5–9 fortsätta att gälla enligt sina villkor, även om grunden för behörigheten har upphört genom ändrade förhållanden. Detta gäller så länge som de myndigheter som är behöriga enligt konventionen inte har ändrat, ersatt eller upphävt åtgärdena (artikel 12). Syftet med artikeln är att garantera viss kontinuitet i skyddet för den vuxne. Motsvarande bestämmelse finns i artikel 14 i 1996 års Haagkonvention. I Bryssel II-förordningen finns det inte någon sådan bestämmelse.

De ändrade förhållandena kan bestå i att den vuxne byter hemvistland eller vistelseland (artiklarna 5 och 6). I dessa fall kommer åtgärdena att fortsätta gälla enligt sina villkor, men villkoren för genomförandet av åtgärden kommer från och med tidpunkten för de ändrade förhållandena att styras av lagen i det nya hemvistlandet eller vistelselandet (se artikel 14 och avsnitt 9.3). Ändringen kan även innebära att den vuxne byter nationalitet eller att egendom flyttas från landet (artiklarna 7 och 9).⁴⁷

Innebörden av artikel 12 kan belysas med hjälp av följande exempel. En förvaltare har blivit utsedd av myndigheterna i den vuxnes hemvistland. Om den vuxne flyttar och får hemvist i en annan fördragsslutande stat, är det lämpligt att förvaltaren får fortsätta att utöva sin funktion även i det nya hemvistlandet. Visserligen har det nya hemvistlandet behörighet enligt artikel 5, men så länge det nya hemvistlandets myndigheter inte har agerat gäller förordnandet som förvaltare och det krävs åtgärder från det nya hemvistlandets myndigheter för att upphäva de funktioner eller befogenheter som förvaltaren hade före flytten.

Det är endast åtgärder som har vidtagits med stöd av artiklarna 5–9 som omfattas av bestämmelsen. Giltigheten av de åtgärder som i

---

⁴⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 88.

brådskande fall vidtas enligt artikel 10 regleras i stället av bestämmelserna i punkterna 2 och 3 i samma artikel och motsvarande bestämmelse för tillfälliga åtgärder enligt artikel 11 finns i punkten 2 till denna artikel. Åtgärder vidtagna av myndigheterna i den vuxnes medborgarland med stöd av artikel 7 omfattas också av artikel 12, undantaget punkten 3 som bestämmer på vilket sätt de åtgärder som har vidtagits enligt artikel 7.1 upphör att gälla.⁴⁸

Åtgärderna ska enligt artikel 12 fortsätta att gälla ”enligt sina villkor”. Om den behöriga myndigheten i hemvistlandet har vidtagit åtgärder som bara gäller så länge den vuxne är kvar i landet, innebär bestämmelsen att åtgärderna ska upphöra att gälla så snart den vuxne får nytt hemvist.⁴⁹ När det gäller vuxna under 20 år är ett möjligt exempel när socialnämnden har fattat ett beslut om förebyggande insatser enligt 22 § LVU. Ett sådant beslut kan bli aktuellt om den unge vuxne utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom sitt eget beteende och det kan antas att den unge kommer att behöva beredas vård enligt LVU om beteendet fortsätter och att det stöd eller den behandling som den unge behöver inte kan ges med samtycke. De åtgärder som kan bli aktuella är att den unge ska hålla regelbunden kontakt med en särskilt utsedd kontaktperson, eller att den unge ska delta i behandling i öppna former inom socialtjänsten. Ett annat exempel är om socialnämnden har utsett en särskild person (kontaktperson) eller en familj (kontaktfamilj) med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter enligt 3 kap. 6 b § SoL. Även en planerad vård av en vuxen missbrukare enligt 5 kap. 9 § SoL kan vara ett tänkbart exempel. Det är emellertid enligt utredningens mening svårt att se att sådana insatser skulle kunna fungera efter byte av hemvist till en annan fördragsslutande stat.

---

⁴⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 87.

⁴⁹ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 88.

8.10 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

8.10.1 Allmänt

Utredningens överväganden utgår från att 2000 års Haagkonvention införlivas med svensk rätt genom inkorporering och att konventionens bestämmelser tillämpas framför den svenska autonoma rätten (se utredningens förslag i avsnitt 6.2). I det följande redovisas utredningens överväganden beträffande om konventionens behörighetsbestämmelser därutöver föranleder ändringar eller kompletteringar i svensk lagstiftning.

I avsnitt 8.10.2 överväger utredningen om det finns ett behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser i anledning av bestämmelserna om behörighet i konventionens artiklar 5–11 samt tar ställning till om det bör införas reservforum för vissa ärenden. Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser i övrigt vid en överföring av behörighet att vidta skyddsåtgärder enligt artikel 8 redovisas i avsnitt 8.10.3. Bestämmelsen om vidtagna åtgärders kontinuitet berörs i avsnitt 8.10.4. Behörighet vid prövning i fråga om framtidsfullmakter behandlas särskilt i avsnitt 10.6.2 och behörighet vid en anmodan enligt artikel 33 behandlas i avsnitt 13.4.2.

8.10.2 Behörighet enligt artiklarna 5–11

Utredningens förslag: Bestämmelserna i 5 kap. 2 och 4 §§ lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap ska upphävas.

Reservforumbestämmelser införs i lag för socialnämnden i frågor där behörighet finns enligt 2000 års Haagkonvention.

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om behörighet i artiklarna 5–7 och 9–11 förutsätter i övrigt inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i svensk lagstiftning.

Behörighetsregleringen

Genom 2000 års Haagkonvention införs en behörighetsreglering för de åtgärder som faller inom konventionens tillämpningsområde. Enligt utredningens bedömning ger bestämmelserna goda och erforderliga möjligheter för svenska myndigheter att vidta skyddsåtgärder för vuxna i situationer som omfattas av konventionens tillämpningsområde.

Under förutsättning att 2000 års Haagkonvention införlivas med svensk rätt genom inkorporering och att autonom rätt görs subsidiär till konventionen finns det, såvitt utredningen har funnit, inte några svenska bestämmelser som står i strid med 2000 års Haagkonvention. När det gäller åtgärder för vuxna med hemvist i Sverige lämnar artikel 5 emellertid inte något utrymme för motsvarande autonoma behörighetsbestämmelser (se avsnitt 8.2). Motsvarande gäller för artikel 10 och åtgärder i brådskande fall (se avsnitt 8.7). De bestämmelser som finns i 5 kap. 2 och 4 §§ 1904 års lag (se avsnitten 4.3.1 och 4.3.4) ska därför inte finnas kvar utan ska upphävas. I avsnitt 16.2.2 överväger utredningen vilket utrymme det i övrigt finns att behålla de behörighetsbestämmelser som finns i 1904 års lag.

Vidare gör utredningen bedömningen att nuvarande nationella forumbestämmelser täcker de flesta fall som kan bli aktuella. I det följande överväger utredningen i vilken utsträckning som det finns ett behov av reservforumbestämmelser.

Något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser utöver vad som här har konstaterats kan inte förutses.

Behov av reservforum

Konventionsåtagandet

Konventionen bestämmer det land vars myndigheter ges internationell behörighet, men inte vilka myndigheter i landet som är nationellt behöriga. Det är således de svenska forumbestämmelserna som pekar ut den myndighet i Sverige som är internationellt behörig i en fråga som omfattas av konventionen. Det kan uppstå situationer där svenska myndigheter har internationell behörighet enligt konventionen, men där det enligt de svenska forumbestämmelserna inte finns någon viss myndighet som är behörig. De för-

dragsslutande staterna har dock en skyldighet att se till att det finns erforderliga nationella bestämmelser om lokalt behörig myndighet. I de följande övervägs i vilka situationer det finns ett behov av bestämmelser om reservforum.

Ärenden om godmanskap och förvaltarskap

I fråga om godmanskap och förvaltarskap finns forumbestämmelser i 11 kap. 25 § FB. Utgångspunkten i konventionen är att myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist är behöriga att vidta åtgärder som syftar till att skydda den vuxnes person eller egendom. Reglerna för bestämmande av den lokala behörigheten i 11 kap. 25 § FB utgår från folkbokföringsorten. Om den enskilde inte är folkbokförd i Sverige, är tingsrätten i den ort där den enskilde vistas eller överförmyndaren för den kommun där den enskilde vistas behörig domstol respektive behörig överförmyndare. Om det inte finns någon sådan behörig domstol eller behörig överförmyndare, är Stockholms tingsrätt och överförmyndaren för Stockholms kommun behörig domstol respektive behörig överförmyndare. Mot bakgrund av bestämmelsen i 11 kap. 25 § FB gör utredningen bedömningen att det avseende godmanskap och förvaltarskap redan finns adekvata svenska bestämmelser om lokal behörighet som avgör vilken svensk domstol respektive överförmyndare som ska handlägga frågor om godmanskap och förvaltarskap som aktualiseras av konventionen.

Reservforum för ärenden som ska handläggas av en socialnämnd

De skyddsåtgärder för en vuxen som faller inom socialtjänstens område är bland annat åtgärder enligt SoL, LVM och LVU. Som redovisas i bland annat avsnitt 8.1 är som huvudregel enligt konventionen myndigheterna i hemvistlandet behöriga att vidta åtgärder. Enligt behörighetsbestämmelserna i SoL är det en nämnd i den kommun där den vuxne vistas som ytterst ansvarar för en fråga som rör den vuxne (2 kap. 1 § och 2 a kap. 1 § SoL). Bestämmelserna bedöms vara tillräckliga för att avgöra vilken nämnd som ska handlägga en gränsöverskridande fråga som svenska myndigheter

enligt konventionen kan agera i när den vuxne befinner sig här i landet och som faller inom socialtjänstens område.

Det kan emellertid förekomma att svensk socialnämnd har internationell behörighet enligt konventionen, men där de nationella forumbestämmelserna inte anger någon viss socialnämnd som behörig. Detta kan vara fallet om det från en annan fördragsslutande stat kommer mer allmänna framställningar som inte är knutna till en viss kommun.⁵⁰ Ett exempel på en sådan situation är om en annan fördragsslutande stat till Sverige, i enlighet med artikel 8, riktar en framställning med en begäran att Sverige i egenskap av den vuxnes medborgarland ska vidta skyddsåtgärder. Utredningen kan således konstatera att det finns ett behov av en kompletterande bestämmelse om reservforum. Det är lämpligt att samma reservforum gäller för förfaranden enligt 2000 års Haagkonvention som för förfaranden enligt 1996 års Haagkonvention⁵¹ och Bryssel II-förordningen⁵². Utredningen föreslår därför att en nämnd i Stockholms kommun som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska vara reservforum. Detta kan innebära att det kan finnas flera nämnder som formellt sett blir behöriga, eftersom vissa av socialtjänstens uppgifter i Stockholms kommun fullgörs av ett antal stadsdelsnämnder. Det ankommer i sådana fall på kommunen själv att bestämma vilken eller vilka av nämnderna som ska handlägga de aktuella frågorna.⁵³

Ärenden enligt LSS

Landstingen ska svara för rådgivning och annat personligt stöd enligt LSS och kommunerna ska svara för andra skyddsåtgärder som kan vidtas enligt lagen, om inte annat avtalats (2 §). I utgångsläget ankommer det på hemvistlandet att vidta skyddsåtgärder enligt 2000 års Haagkonvention. Ett landstings och en kommuns ansvar enligt LSS gäller enligt 16 § som huvudregel gentemot dem som är bosatta i landstinget respektive kommunen. Om en person som omfattas av LSS tänker bosätta sig i ett landsting eller i en kommun, följer av bestämmelsen att landstinget respektive kommunen på

---

⁵⁰ Jämför bedömningen i prop. 2011/12:85, s. 36, avseende 1996 års Haagkonvention.

⁵¹ Se 2 § lagen om 1996 års Haagkonvention.

⁵² Se 7 § lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.

⁵³ Jämför bedömning i prop. 2011/12:85, s. 36, avseende 1996 års Haagkonvention.

ansökan ska meddela förhandsbesked om rätten till insatser. För det fall behov av insatser enligt LSS uppkommer under en tillfällig vistelse i ett landsting eller i en kommun ska landsting respektive kommunen, enligt samma bestämmelse, ansvara för det stöd och den hjälp som behövs i akuta situationer.

Nuvarande forumbestämmelser i LSS täcker de fall där en vuxen person är bosatt i Sverige och i akuta situationer omfattas även de som tillfälligt vistas i ett landsting eller i en kommun. Vid en framställning om överföring av behörighet enligt artikel 8 bedömer utredningen att det landsting eller den kommun som den vuxne tänker bosätta sig i är behörigt att hantera framställningen enligt den nuvarande bestämmelsen i 16 § LSS. Utredningen gör således bedömningen att det avseende ärenden enligt LSS redan finns tillräckliga svenska behörighetsbestämmelser som avgör vilken kommun respektive vilket landsting som ska handlägga de frågor om insatser enligt LSS som kan aktualiseras enligt 2000 års Haagkonvention.

Mål och ärenden vid en förvaltningsdomstol

Förvaltningsdomstolen prövar ett överklagat beslut om en insats enligt SoL, LSS eller LPT och beslutar om tvångsvård enligt LVM, LVU eller LPT. Forumfrågan regleras i 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar. Av bestämmelsens andra stycke framgår att ett beslut ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats, om det inte för ett visst slag av mål föreskrivs annat i lag eller förordning. Det finns således inte någon reservforumbestämmelse för förvaltningsdomstolen i lagen och inte heller SoL, LSS LVM, LVU eller LPT innehåller någon reglering av reservforum.

Det är socialnämnden, kommunen respektive landstinget som utreder förutsättningarna för en insats och beslutar om en insats respektive ansöker om en insats hos förvaltningsdomstolen. Detta förhållande gör att det är följdriktigt att till exempel en utländsk begäran om överföring av behörighet enligt artikel 8 lämnas till socialnämnden, kommunen respektive landstinget i stället för direkt till domstolen. Utredningen gör därför bedömningen att det inte behöver införas något reservforum för förvaltningsdomstolen. Bedömningen stöds av att det i lagstiftningsärendet rörande 1996 års

Haagkonvention inte infördes något reservforum för förvaltningsdomstolen för LVU-målen.

Övriga ärenden som omfattas av 2000 års Haagkonvention

Utredningen har beträffande övriga slags ärenden som omfattas av 2000 års Haagkonventions tillämpningsområde inte kunnat finna något behov av reservforum.

8.10.3 Särskilt om överföring av behörighet att vidta skyddsåtgärder (artikel 8)

Utredningens bedömning: En svensk myndighets konventionsenliga rätt att göra en begäran om överföring av behörighet till en myndighet i en annan fördragsslutande stat och skyldigheten att ta emot en motsvarande begäran från en myndighet i en annan fördragsslutande stat kräver inte några lagändringar eller några kompletterande bestämmelser.

Det bör inte utses några särskilda myndigheter till vilka en begäran om överföring av behörighet ska riktas. Det bör i stället vara tillåtet för en myndighet i en annan fördragsslutande stat att rikta en begäran antingen direkt till en behörig svensk myndighet eller till centralmyndigheten för vidarebefordran till den behöriga svenska myndigheten.

Det bör föreskrivas i förordning att centralmyndigheten genast ska vidarebefordra en begäran enligt 2000 års Haagkonvention som angår en fråga som ska eller kan handläggas av en annan myndighet till den myndigheten.

Bestämmelserna i övrigt om behörighet i artikel 8 leder inte till några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Utgångspunkter

Som framgår av avsnitt 8.5, möjliggör konventionens bestämmelser en överföring av behörighet från en fördragsslutande stats myndigheter till en annan fördragsslutande stats myndigheter (artikel 8). Enligt bestämmelsen kan en svensk myndighet begära en behörig-

hetsöverföring till en utländsk myndighet eller tvärtom. Begäran kan göras både i samband med ett pågående ärende och fristående.

Den svenska domstol eller myndighet som mottar en begäran om behörighetsöverföring får enligt utredningens bedömning handlägga begäran enligt den skyddsåtgärd som aktualiseras, till exempel lagen (1996:242) om domstolsärenden, förvaltningsprocesslagen (1971:291) eller förvaltningslagen (1986:223). Detta gäller oavsett om begäran lämnas i ett pågående ärende eller om framställning aktualiseras fristående. Utredningen kommer i det följande att ta ställning till om det kan behövas lagändringar eller kompletterande bestämmelser i vissa avseenden.

En begäran till en utländsk myndighet i fråga om behörighet

De överväganden som den svenska myndigheten ska göra inför en begäran om behörighetsöverföring regleras detaljerat av konventionen (se avsnitt 8.5). Enligt utredningens bedömning krävs inte kompletterande bestämmelser i detta avseende.

Om den svenska behöriga myndigheten vet till vilken utländsk myndighet en begäran ska riktas, är det enligt konventionen tillåtet att rikta begäran direkt till den utländska myndigheten. Varje fördragsslutande stat får dock utse myndigheter till vilka en begäran enligt artikel 8 ska göras (artikel 42). Även om en fördragsslutande stat inte har utsett några myndigheter med stöd av artikel 42 kan det antas att en begäran i många fall kommer att förmedlas med hjälp av centralmyndigheten i vederbörande fördragsslutande stat.⁵⁴ Ett meddelande som sänds till centralmyndigheten eller en annan myndighet i en fördragsslutande stat ska vara skrivet på originalspråket och åtföljas av en översättning till det officiella språket i den mottagande staten, eller om det är svårt att få till stånd en sådan översättning, till franska eller engelska (artikel 51). Språkfrågan behandlas i avsnitt 15.5.

En svensk myndighets möjlighet att göra en begäran om överföring av behörighet till en myndighet i en annan fördragsslutande stat regleras tillräckligt i konventionen och kräver inte några lagändringar eller några kompletterande bestämmelser.

---

⁵⁴ Jämför bedömningen i SOU 2005:111, s. 189, när det gäller 1996 års Haagkonvention.

En begäran till en myndighet i Sverige i fråga om behörighet

Direktkontakt eller kontakt genom centralmyndigheten

Enligt konventionen får varje fördragsslutande stat utse myndigheter till vilka en begäran enligt artikel 8 ska göras (artikel 42). En begäran kan också lämnas till centralmyndigheten som vidarebefordrar den till behörig myndighet (artikel 8). Utformningen av artikel 8 främjar emellertid direktkontakt mellan myndigheterna i olika fördragsslutande stater, något som är möjligt även enligt 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen. Till saken hör att Haagkonferensen för internationell privaträtt, där konventionen har framförhandlats, uppmuntrar starkt till direkta myndighetskontakter.⁵⁵ Därtill kommer att när det för den utländska myndigheten står klart vilken myndighet i Sverige som är behörig finns det inte någon faktisk anledning att gå omvägen via centralmyndigheten eller någon annan myndighet. Mot denna bakgrund är det enligt utredningens uppfattning inte lämpligt att koncentrera framställningarna till en myndighet. Det bör således vara möjligt för en utländsk myndighet att vända sig antingen direkt till en behörig svensk myndighet eller att göra en framställning till centralmyndigheten för vidarebefordran till behörig myndighet.

Vidarebefordran av begäran till behörig myndighet

Utredningen bedömer att det i Sveriges förpliktelser som fördragsslutande stat ligger att en framställning från en utländsk myndighet ska nå behörig svensk myndighet även om den felaktigt riktats till en obehörig myndighet i Sverige. Enligt utredningen måste det därför i Sverige finnas en ordning där en felaktigt riktad framställning vidarebefordras till behörig myndighet för en materiell prövning.⁵⁶

I lagen om domstolsärenden finns bestämmelser om vidarebefordran av skrivelser som kommit till fel tingsrätt. Om tingsrätten i samband med att ett ärende inleds finner att den saknar behörig-

---

⁵⁵ För detta syfte har det bland annat bildats ett nätverk för domare vilka handlägger ärenden enligt 1980 och 1996 års Haagkonventioner.

⁵⁶ Finland gjorde motsvarande bedömning, se 2 § 2 mom. lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen och om tillämpningen av konventionen (779/2010).

het att handlägga ärendet men att en annan domstol skulle vara behörig, ska tingsrätten lämna över den skrivelse genom vilken ärendet inlett till den domstolen. En förutsättning är att den som inlett ärendet inte har något att invända mot överlämnandet och att det inte heller finns något annat skäl mot att skrivelsen överlämnas (8 § andra stycket). Bestämmelsen omfattar vidarebefordran såväl till allmän domstol som till allmän förvaltningsdomstol, men inte till en förvaltningsmyndighet.⁵⁷

I fråga om förvaltningsprocesslagen finns en bestämmelse som reglerar överföring till ”en annan motsvarande domstol” (7 §). Bestämmelsen betyder att det inte är möjligt för en förvaltningsdomstol att föra över en felsänd framställning till en förvaltningsmyndighet eller till en allmän domstol.⁵⁸

I förvaltningslagen stadgas att ”om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet, bör myndigheten hjälpa honom till rätta” (4 § tredje stycket). Av förarbetena till bestämmelsen framgår att hjälpen i regel lämnas genom att myndigheten sänder handlingen vidare till rätt myndighet. Det är dock inte fråga om någon ovillkorlig skyldighet och myndigheten behöver inte lägga ner något mera omfattande arbete på att reda ut frågor som inte berör dess eget verksamhetsområde.⁵⁹ Förvaltningslagen innehåller också en allmän skyldighet för myndigheter att lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten (6 §).

I betänkandet som rör 1996 års Haagkonvention föreslogs att det skulle införas en kompletterande bestämmelse om vidarebefordran av en framställning eftersom tillämpliga bestämmelser i rättegångsbalken, förvaltningsprocesslagen och förvaltningslagen inte medförde en ovillkorlig skyldighet att sända en handling vidare till rätt myndighet.⁶⁰ I det efterföljande lagstiftningsarbetet gjorde regeringen emellertid bedömningen att det inte var nödvändigt med kompletterande bestämmelser i denna del.⁶¹ I 9 § förordningen med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention har dock införts en bestämmelse om att centralmyndigheten genast ska vidare-

⁵⁷ Se Fitger, Lagen om domstolsärenden (1 augusti 2004, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 8 § lagen (1996:242) om domstolsärenden.

⁵⁸ Se SOU 2014:76, Fortsatt utveckling av förvaltningsprocessen och specialisering för skattemål, som bland annat innehåller förslag på en ändrad lydelse av 7 § förvaltningsprocesslagen.

⁵⁹ Se prop. 1985/86:80, s. 60 f.

⁶⁰ Se SOU 2005:111, s. 191 f.

⁶¹ Se prop. 2011/12:85, s. 37.

befordra en framställning eller ett meddelande enligt 1996 års Haagkonvention som angår en fråga som ska eller kan handläggas av en annan myndighet till den myndigheten. Utredningen förordar att en motsvarande förordningsbestämmelse intas för centralmyndigheten enligt 2000 års Haagkonvention men konstaterar, mot bakgrund av det tidigare lagstiftningsarbetet, att någon kompletterande lagbestämmelse inte är nödvändig.

Vissa förfarandefrågor

Ofullständig begäran

Om en begäran inte är så fullständig att den ger ett fullgott underlag för att pröva frågan om behörighetsöverföring bör bristerna så långt möjligt avhjälpas genom en kontakt med den utländska myndigheten. Om bristerna inte avhjälpas bör den svenska myndigheten, efter ett formellt föreläggande, kunna avvisa alternativt avslå begäran. Ett sådant beslut bör enligt utredningens uppfattning med fördel expedieras för kännedom till centralmyndigheten, som enligt konventionen ska vidta lämpliga åtgärder för att underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna (artikel 30.a). Något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser i anledning av att det kan finnas brister i en utländsk myndighets begäran kan inte förutses.

En parts möjlighet att yttra sig

Frågan om överföring av behörighet till myndigheter i en annan fördragsslutande stat kan i många fall vara av stor betydelse för den vuxne i och med att en behörighetsöverföring kan påverka såväl vilket skydd som kan tillhandahållas som på vilket sätt det ska utövas. Innan en svensk myndighet prövar antingen om en begäran ska göras till en utländsk myndighet eller om en utländsk myndighets begäran ska bifallas, bör därför den vuxne ges tillfälle att yttra sig.

När det gäller frågan om *förvaltarskap och godmanskap* finns det bestämmelser om kommunikering i 11 kap. 16 § FB enligt vilken rätten eller överförmyndaren ska ge personen tillfälle att yttra sig, om det kan ske. I ärenden om anordnande av godmanskap enligt

4 § eller förvaltare ska rätten också inhämta yttranden från den enskildes make eller sambo och barn, överförmyndaren och vårdinrättning, om det inte är obehövt. Yttranden ska också, om det behövs, inhämtas från andra närstående samt från den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och den eller de nämnder som utövar landstingets ledning av omsorgsverksamheten. En framställning om överföring av behörighet till myndigheterna i en annan fördragsslutande stat ska enligt utredningens uppfattning betraktas som en del av ärendet om anordnande av god man eller förvaltare. Svenska myndigheter som i en pågående process överväger att skicka en sådan begäran omfattas således av kravet på kommunicering i 11 kap. 16 § FB. En begäran till en svensk myndighet om att vidta skyddsåtgärder kan också sägas vara en del av ett ärende om förordnande av god man eller förvaltare. Kravet på kommunicering gäller därför enligt utredningens mening även i en sådan situation. Detta innebär att den vuxnes möjlighet att få yttra sig vid godmanskap och förvaltare hanteras på ett tillfredställande sätt genom befintlig lagstiftning.

I ärenden som handläggs av *socialnämnden*, inom *landstinget* eller *kommunen* eller i *förvaltningsrätten* regleras kommuniceringen av handlingar bland annat i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen. När det gäller processen hos förvaltningsdomstolar ska enligt förvaltningsprocesslagen som huvudregel en ansökan, ett överklagande eller en annan handling som inleder ett mål och det som hör till handlingen skickas till motparten (10 §). Innan ett mål avgörs ska dessutom en part ha fått kännedom om det som tillförts målet genom annan än honom själv och haft tillfälle att yttra sig över det (18 §). Enligt förvaltningslagen får som huvudregel ett ärende hos en förvaltningsmyndighet inte avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över den, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild (17 §). Mot bakgrund av att kommuniceringen vid ärenden som handläggs av *socialnämnden*, *landstinget*, *kommunen* eller *förvaltningsrätten* regleras på detta sätt i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen finns det enligt utredningens bedömning inte något behov av författningsändringar eller kompletterande lagförslag när det gäller parts möjlighet att yttra sig i dessa ärenden.

Det kan anmärkas att det med avseende på 1996 års Haagkonvention föreslogs att en kompletterande bestämmelse om kommunikering skulle införas i lag.⁶² I det följande lagstiftningsarbetet bedömdes detta inte vara nödvändigt, utan det angavs att allmänna processuella regler i stället skulle tillämpas.⁶³

Skriftlig eller muntlig handläggning

Handläggningen vid prövning av om en begäran ska skickas till en annan fördragsslutande stats myndigheter eller om lämnad framställning om överföring av behörighet ska beviljas bör enligt utredningens bedömning som huvudregel vara skriftlig. Bestämmelser med denna innebörd finns redan i lagen om domstolsärenden (13 §), förvaltningsprocesslagen (9 §)⁶⁴ och förvaltningslagen (14 §).

Muntlig handläggning av framställningsfrågan bör enligt utredningens bedömning kunna förekomma i vissa fall. Lämpliga bestämmelser i fråga om muntlighet finns sedan tidigare i lagen om domstolsärenden (13 och 14 §§), förvaltningsprocesslagen (9 och 11 §§) och förvaltningslagen (14 §).

Något behov av kompletterande bestämmelser i fråga om handläggningsformen finns inte enligt utredningens bedömning.

Överklagande

Frågan om ett beslut med avseende på en begäran om behörighetsöverföring får överklagas är inte reglerad i konventionen. Det är enligt utredningen upp till de fördragsslutande staterna att själva bestämma om sådana beslut ska kunna överklagas i den egna staten.⁶⁵ Staternas ställningstagande ska emellertid göras med hänsyn till konventionens ändamål och syfte.

Konventionen ger således inte den vuxne eller någon annan, med nödvändighet, ett inflytande över frågan om överföring av behörighet eller en rätt att överklaga ett beslut i en sådan fråga. En förutsätt-

---

⁶² Se SOU 2005:111, s. 193.

⁶³ Se prop. 2011/12:85, s. 37.

⁶⁴ Se SOU 2014:76, Fortsatt utveckling av förvaltningsprocessen och specialisering för skattemål, som bland annat innehåller förslag på att öka det muntliga inslaget i förvaltningsprocessen.

⁶⁵ Jämför bedömningen i SOU 2005:111, s. 194, när det gäller 1996 års Haagkonvention.

ning för en behörighetsöverföring är att det ligger i den vuxnes intresse. För att en överföring ska kunna ske synes det vara tillräckligt att de berörda myndigheterna är överens. Den vuxne kan emellertid anses ha ett befogat intresse av i vilken stat en skyddsåtgärd prövas, och därmed också ett intresse av att kunna överklaga ett beslut i fråga om behörighetsöverföring.

Konventionen förutsätter att de behöriga myndigheterna samarbetar med varandra och att det ska gå lätt och smidigt för myndigheterna i de olika fördragsslutande staterna att komma överens om i vilken stat som skyddsåtgärderna ska vidtas. Även om konventionen inte föreskriver skyndsamt ligger det i sakens natur att nödvändiga åtgärder till skydd för en vuxens person eller egendom inte ska fördröjas i onödan. Om ett överklagande tillåts, fördröjs ett slutligt avgörande i de fall ett beslut verkligen överklagas. Det saknas dock enligt utredningen skäl att befara att överklagande kommer att ske i förhållningssyfte och parterna står i dessa ärenden typiskt sett – till skillnad från när föräldrar är oense om föräldransvarsfrågor – inte i konfliktfyllda motsatsförhållanden till varandra.

När det gäller 1996 års Haagkonvention gjorde regeringen bedömningen att det inte var nödvändigt med några kompletterande bestämmelser för överklagandet av ett beslut med avseende på en framställning, utan att allmänna processuella regler i stället fick tillämpas.⁶⁶

I fråga om en framställning enligt 2000 års Haagkonvention skulle ett sådant beslut regleras antingen av lagen om domstolsärenden (37 §), förvaltningsprocesslagen (34 §), eller förvaltningslagen (22 §). Enligt lagen om domstolsärenden och förvaltningsprocesslagen får ett beslut under rättegång, på samma sätt som enligt rättegångsbalken, överklagas endast i samband med överklagande av ett beslut som innebär att ärendet avgörs. När det gäller förvaltningslagen finns bestämmelser om vilka beslut som kan överklagas i specialförfattningar och myndighetsinstruktioner, till exempel 16 kap. 3 § SoL.⁶⁷ Utredningen gör motsvarande bedömning som gjordes i förhållande till 1996 års Haagkonvention och bedömer att det saknas behov av kompletterande bestämmelser för överklagande enligt artikel 8 2000 år Haagkonvention.

---

⁶⁶ Se prop. 2011/12:85, s. 37.

⁶⁷ Se Hellners och Malmqvist, Förvaltningslagen (31 maj 2010, Zeteo), kommentaren till 22 §.

Övriga frågor

Pågående handläggning hos svensk myndighet

Om den utländska myndigheten till vilken en behörig svensk myndighet har ställt en begäran inte vill ta emot behörigheten behåller den svenska myndigheten behörigheten (se artikel 8.3). Av nämnda artikel följer att behörigheten inte övergår förrän den utländska myndigheten har accepterat att utöva behörighet. Under tiden från det att framställningen har skickats till dess svar inkommer förväntas följaktligen den svenska myndigheten fortsätta att utöva behörighet. Det ligger enligt utredningen i sakens natur att den svenska myndigheten avstår från att slutligt avgöra den fråga som framställningen avser innan den utländska myndigheten har lämnat besked i fråga om framställningen. Denna situation kan uppstå såväl i ett pågående ärende vid en svensk myndighet som i det fall framställningen har gjorts efter en fristående begäran, och frågan i sak väckts vid den behöriga svenska myndigheten efter det att framställningen skickades. En sådan framställning kan även initieras av en annan fördragsslutande stats myndigheter.

Om den utländska myndigheten inte accepterar framställningen stannar behörigheten kvar hos den svenska myndigheten. Saken ska då prövas slutligt. För det fall den utländska myndigheten bifaller framställningen överförs behörigheten och den svenska myndigheten kan inte fortsätta handläggningen av saken. Om det finns ett pågående ärende ska avslutande åtgärder vidtas och handläggningen i ärendet avslutas. Det kan noteras att en svensk myndighets beslut om att inte göra någon framställning givetvis får till följd att behörigheten stannar kvar hos den svenska myndigheten.

Som tidigare nämnts kan en behörig svensk myndighets framställning till en utländsk myndighet göras också efter ansökan av en myndighet i en annan fördragsslutande stat (artikel 8.1, se avsnitt 8.5). Enligt artikeltexten begränsas de stater som får lämna en sådan ansökan endast på så sätt att det ska röra sig om en fördragsslutande stat. Detta innebär att en stat som en framställning kan riktas till enligt artikel 8.2 i praktiken kan ansöka om att en framställning ska göras till den staten. Enligt utredningens bedömning bör den svenska myndigheten agera på samma sätt i dessa situationer som om en begäran ställs på den svenska myndighetens eget initiativ.

En annan situation är när en svensk myndighet som enligt artikel 5 eller 6 saknar behörighet att vidta skyddsåtgärder har möjlighet att hos en utländsk myndighet som har en sådan behörighet ansöka om att den utländska myndigheten ska begära att den svenska myndigheten utövar behörighet (artikel 8.1 och 8.2). Frågan kan tas upp hos den svenska myndigheten i samband med att en part inleder ett ärende där. Den svenska myndigheten får då inte börja handlägga ärendet i sak förrän den utländska myndigheten har lämnat en sådan begäran och den svenska myndigheten har accepterat att utöva behörighet. Samma sak gäller om ärendet i sak inleds efter att en ansökan har skickats.

Om den utländska myndigheten bifaller den svenska ansökningen och skickar en framställning till den svenska myndigheten är den svenska myndigheten, efter sitt accepterande av behörigheten, behörig att handlägga frågan i sak och eventuella yrkanden får tas upp till prövning. För det fall den utländska myndigheten avslår den svenska ansökningen har någon överföring av behörighet till Sverige inte kommit till stånd. Ett ärende som inleds i samband med ansökningen – eller därefter – ska då avvisas på grund av att svensk myndighet saknar behörighet att vidta den aktuella åtgärden.⁶⁸

Ytterligare en annan situation är då en utländsk myndighet som enligt konventionens artikel 5 eller 6 är behörig, begär att en svensk myndighet, som alltså saknar behörighet enligt artikel 5 eller 6, ska åta sig behörighet. Om framställningen bifalls innebär det att den svenska myndigheten har accepterat att åta sig behörigheten. Den fråga som saken gäller får därefter inledas på vanligt sätt vid den svenska myndigheten, såvida ärendet inte kan anses ha inletts också i sak av den utländska myndigheten i händelse av att svensk behörighet accepterades. För det fall den svenska myndigheten avslår framställningen är myndigheten fortfarande obehörig och får inte pröva frågan i sak.

För 1996 års Haagkonvention gjorde regeringen i motsvarande fall bedömningen att det saknades behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser. Utredningen gör samma bedömning för 2000 års Haagkonvention. I sammanhanget förtjänar det dock att framhållas att möjligheten att fatta interimistiska beslut i brådskande

---

⁶⁸ Jämför resonemang i SOU 2005:111, s. 199 f., när det gäller 1996 års Haagkonvention.

fall enligt artikel 10, eller i fråga om territoriella åtgärder enligt artikel 11, alltid finns om de givna omständigheterna i de nämnda artiklarna är uppfyllda.

Hur länge varar en överförd behörighet?

Av intresse är också frågan under hur lång tid en myndighet kan anses vara anförtrodd en överförd behörighet. Konventionen ger inte några anvisningar för bedömningen och frågan lämpar sig inte för lagstiftning utan får överlämnas till rättstillämpningen. Vägledande bör enligt utredningens uppfattning vara att den svenska myndighet som har överfört sin behörighet till ett annat land åter är behörig när en ny skyddsåtgärd behöver vidtas här. Behörighetsöverföringen sker således bara för ett visst syfte, det vill säga för att vidta en vid aktuell tidpunkt behövlig skyddsåtgärd.⁶⁹ Detsamma bör gälla för en myndighet som har överfört behörigheten till Sverige. För att undvika kompetenskonflikter synes det dock vara nödvändigt att de berörda ländernas myndigheter kommunicerar med varandra.

8.10.4 Vidtagna åtgärders kontinuitet (artikel 12)

Utredningens bedömning: Bestämmelsen om att åtgärder som vidtas av behöriga myndigheter ska gälla enligt sina villkor, även om grunden för behörighet har fallit bort, föranleder inga lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Bestämmelsen om vidtagna åtgärders kontinuitet (artikel 12), det vill säga att vidtagna åtgärder ska gälla enligt sina villkor även om grunden för behörighet har fallit bort, behandlas i avsnitt 8.9.

Artikel 12 har sin motsvarighet i artikel 14 1996 års Haagkonvention. I lagstiftningsarbetet i anledning av den konventionen gjordes bedömningen att bestämmelsen i artikel 14 inte stod i strid mot någon bestämmelse i gällande rätt. Bestämmelsen bedömdes

⁶⁹ Jämför hur frågan bedömdes när det gäller 1996 års Haagkonvention i SOU 2005:111, s. 200.

inte heller kunna förutses kräva några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.⁷⁰

På samma sätt som när det gäller 1996 års Haagkonvention gör utredningen bedömningen att artikel 12 2000 års Haagkonvention inte strider mot gällande författningar och att artikeln inte föranleder några ändringar i lag eller kompletterande bestämmelser.

---

⁷⁰ Se SOU 2005:111, s. 203, och prop. 2011/12:85, s. 37.

9 Tillämplig lag enligt 2000 års Haagkonvention

9.1 Allmänt om bestämmelserna om tillämplig lag i 2000 års Haagkonvention

I kapitel III i 2000 års Haagkonvention finns bestämmelser om tillämplig lag. I likhet med 1996 års Haagkonvention är utgångspunkten att den myndighet som är behörig att vidta skyddsåtgärder ska tillämpa det egna landets lag, det vill säga *lex fori* (artikel 13). I undantagsfall och när situationen kräver det, får myndigheterna även tillämpa eller beakta lagen i ett annat land, till vilket det finns en nära anknytning. Om en åtgärd ska tillämpas i en annan konventionsstat än där den vidtogs, bestäms dock villkoren för tillämpningen enligt den tillämpande statens lag (artikel 14).

En bestående fullmakt som den vuxne själv utfärdar för att användas till skydd för den vuxne i händelse av att han eller hon inte längre är förmögen att bevaka sina intressen, en så kallad *framtidfullmakt*, är en skyddsform som omfattas av konventionen (artikel 15). Förekomsten, omfattningen, ändringar och upphörande av en sådan fullmakt bestäms enligt lagen i den stat där den vuxne hade hemvist vid tiden när fullmakten utfärdades, utom när den vuxne har förordnat att ett annat lands lag ska tillämpas. Fullmakten kan under vissa förutsättningar återkallas eller ändras genom åtgärder som vidtas av en myndighet som är behörig enligt konventionen (artikel 16). Bestämmelserna avseende framtidsfullmakter redovisas särskilt i kapitel 10.

Bestämmelserna om tillämplig lag i konventionen utgör inte något hinder för tillämpningen av sådana bestämmelser som skulle vara tillämpliga oavsett vilket lands lag som gäller, det vill säga *internationellt tvingande bestämmelser* (artikel 20).

Konventionens bestämmelser om tillämplig lag i kapitel III gäller i en fördragsslutande stat i förhållande till alla stater. De gäller alltså oavsett om de anger att lagen i en annan fördragsslutande stat ska tillämpas eller lagen i en stat som inte har tillträtt konventionen.

Det kan anmärkas att engelskans begrepp ”law” och franskans ”loi” genomgående används i kapitlet om tillämplig lag. Utredningen har valt översättningen *lag*, som i enlighet med väletablerad tolkning i internationell privaträtt avser all gällande rätt, däribland lagregler och rättspraxis.¹

9.2 Tillämplig lag vid utövande av behörighet (artikel 13)

Artikel 13

1. Myndigheterna i de fördragsslutande staterna ska tillämpa sin egen lag vid utövandet av sin behörighet enligt bestämmelserna i kapitel II.
2. Myndigheterna i de fördragsslutande staterna får emellertid, i den mån som skyddet för den vuxnes person eller egendom kräver detta, undantagsvis tillämpa eller beakta lagen i en annan stat till vilken situationen har väsentlig anknytning.

En myndighet i en fördragsslutande stat ska *tillämpa sin egen lag* vid utövandet av behörighet enligt kapitel II i 2000 års Haagkonvention (artikel 13.1). Om svenska myndigheter är behöriga enligt konventionens behörighetsbestämmelser (vilket alltså förutsätter att Sverige har ratificerat konventionen) ska myndigheterna alltså i regel tillämpa svensk rätt. I fråga om behörigheten är, som redovisas bland annat i avsnitt 8.1.1, huvudregeln enligt konventionen att behörigheten utövas av myndigheterna i den vuxnes hemvistland. I de allra flesta fall kan det följaktligen antas att det kommer att vara hemvistlandets myndigheter som utövar behörighet, och i det sammanhanget tillämpar den egna lagen. Artikel 13.1 motsvarar nästan ordagrant artikel 15.1 1996 års Haagkonvention.

Myndigheterna får emellertid, i den mån skyddet för den vuxnes person eller egendom kräver det, undantagsvis *tillämpa eller beakta lagen i en annan stat*, till vilken situationen har väsentlig anknytning

---

¹ Jämför SOU 2005:111, s. 205.

(artikel 13.2). Artikeln möjliggör att den rättsliga bedömningen och vilka bestämmelser som ska tillämpas kan anpassas efter situationen, vilket kan antas bli användbart till exempel när det gäller frågor om fast egendom som finns i ett annat land.² Ett annat exempel på när det kan vara lämpligt att beakta ett annat lands lag är om den vuxne bor växelvis i olika länder, till exempel vintermånaderna i Spanien och i övrigt i Sverige. Det kan på så sätt undvikas att myndigheten vidtar en skyddsåtgärd som kan vara svår att genomföra i det andra landet där den vuxne brukar vistas. Tillämpningen eller beaktandet av ett främmande lands lagstiftning är dock avsedd för undantagsfall.³ I sammanhanget kan anmärkas att centralmyndigheterna, i samband med tillämpningen av konventionen, är skyldiga att tillhandahålla upplysningar om de lagar och de tjänster som finns i deras länder till skydd för vuxna (artikel 29.2). Motsvarigheten till artikel 13.2 återfinns i artikel 15.2 1996 års Haagkonvention.

9.3 Tillämpningen av en åtgärd i en annan stat än där åtgärden beslutades (artikel 14)

Artikel 14

När en åtgärd som har vidtagits i en fördragsslutande stat ska tillämpas i en annan fördragsslutande stat bestäms villkoren för tillämpningen av lagen i den sistnämnda staten.

Om en åtgärd som har vidtagits i en fördragsslutande stat ska tillämpas i en annan fördragsslutande stat, bestäms villkoren för tillämpningen av lagen i den sistnämnda staten (artikel 14). Genomförandet av skyddsåtgärderna anpassas med andra ord till det lands förhållanden där tillämpningen ska ske. Artikel 14 har sin förebild i artikel 15.3 1996 års Haagkonvention. Skillnaden är att artikel 15.3 endast omfattar den situationen att barnet får ett nytt hemvist i en annan fördragsslutande stat. I praktiken synes artikel 14, på motsvarande sätt som artikel 15.3 i 1996 års Haagkonvention, komma att tillämpas i synnerhet då en vuxen får ett nytt hemvist i en annan fördragsslutande stat efter det att skyddsåtgärder har vidtagits och ett skyddsbehov kvarstår. Artikel 14 kan dock till exempel också

---

² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 92.

³ Jämför den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 17.

tillämpas när den vuxne bor växelvis i olika länder (se exempel i avsnitt 9.2).⁴

Det har tidigare konstaterats att ett hemvistbyte från en fördragsslutande stat till en annan fördragsslutande stat får till följd att den nya hemviststatens myndigheter blir behöriga att fatta beslut om åtgärder till skydd för den vuxne (artikel 5.2, se avsnitt 8.2.2) och att redan beslutade åtgärder ska fortsätta att gälla (artikel 12, se avsnitt 8.9.1), tills de ersatts av annat. Av artikel 14 framgår att hemvistbytet påverkar *tillämpningen* av de i en annan fördragsslutande stat beslutade åtgärderna. Om till exempel en myndighet i Tyskland har förordnat en förvaltare för en vuxen med hemvist där, kvarstår förvaltarens förordnande om den vuxne flyttar till Sverige.⁵ Förvaltaren ska dock fortsättningsvis utöva förvaltarskapet enligt svensk lag, med allt vad det innebär.

Ett annat tänkbart exempel enligt den förklarande rapporten är att det i lagen i den fördragsslutande stat där egendomen finns uppställs ett villkor för tillämpningen av en åtgärd, till exempel ett krav att en god man behöver myndigheternas samtycke till överlåtelse av egendom. I en sådan situation behövs enligt artikel 14 samtycke fastän samtycke inte skulle behövas enligt lagen i den stat där den gode mannen fick sitt förordnande.⁶

I den omvända situationen, det vill säga att det i det land där en åtgärd ska tillämpas inte uppställs motsvarande krav som i det land där åtgärden har vidtagits, uppkommer frågan om artikel 14 innebär att kravet i det först nämnda landet får frånfallas. Ett exempel som kan användas för att åskådliggöra detta är att en god man som ska sälja fast egendom enligt svensk rätt behöver ett tillstånd från överförmyndaren (14 kap. 11 § FB). Om det svenska kravet på tillstånd får frånfallas skulle det betyda att den gode mannen ges en vidare befogenhet i det andra landet än vad han eller hon har enligt svensk lag. Mot en sådan tolkning av artikel 14 talar det förhållande att de åtgärder som vidtas i en fördragsslutande stat enligt artikel 22 ska erkännas i samtliga övriga fördragsslutande stater. Enligt utredningens uppfattning bör innebörden av artikel 14 tolkas i ljuset av bestämmelsen i artikel 22, vilket innebär att krav i det land där

⁴ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 93.

⁵ Exemplet förutsätter att Sverige har ratificerat 2000 års Haagkonvention.

⁶ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 94 och den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 17.

en åtgärd vidtogs inte får frånfallas. I exemplet ska alltså den gode mannens behörighet och befogenhet att sälja fast egendom, erkännas i det andra landet i enlighet med artikel 22. Det är således viktigt att ta reda på vad som gäller i det land där åtgärden har vidtagits och där den ska tillämpas. Hur gränsen vid tillämpningen av artiklarna 14 och 22 ska dras är dock ytterst en fråga för rättstillämpningen.

Det ska anmärkas att artikel 14 inte reglerar vad som ska gälla för situationen när en skyddsåtgärd har vidtagits i en icke-fördragslutande stat och den vuxne sedan får nytt hemvist i en konventionsstat och ett skyddsbehov kvarstår. En sådan situation får lösas genom att den fördragslutande staten vidtar en ny skyddsåtgärd enligt artikel 5.2.

Sättet att utöva rätten att företräda den vuxne genom en framtidsfullmakt ska, enligt artikel 15.3, ske enligt lagen i det land där den rätten utövas (se kapitel 10). Artikel 14 påverkar alltså inte tillämplig lag på sättet att utöva rätten att företräda den vuxne genom en framtidsfullmakt.⁷

9.4 Skydd för tredje man (artikel 17)

Artikel 17

1. Giltigheten av en rättshandling som har företagits mellan tredje man och en annan person som enligt lagen i den stat där rättshandlingen företogs är behörig att handla som den vuxnes företrädare får inte angripas, och tredje man kan inte hållas ansvarig enbart på grund av att den andra personen inte var behörig att handla som den vuxnes företrädare enligt lagen som anges i bestämmelserna i detta kapitel, såvida inte tredje man visste eller borde ha vetat att rätten att företräda den vuxne regleras i den lagen.

2. Punkt 1 ska tillämpas endast om rättshandlingen företogs mellan personer som befann sig på samma stats territorium.

Giltigheten av en rättshandling som har företagits mellan tredje man och en annan person, som enligt lagen i den stat där rättshandlingen företogs är behörig att handla som den vuxnes företrädare, får inte angripas och tredje man kan inte hållas ansvarig enbart på grund av

---

⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 94.

att den andra personen inte var behörig att handla som den vuxnes företrädare enligt den lag som anges i bestämmelserna i kapitlet om tillämplig lag. Detta gäller inte om tredje man har känt till eller borde ha känt till att rätten att företräda den vuxne regleras av den lagen (artikel 17.1). Artikel 17 motsvarar i sak artikel 19 1996 års Haagkonvention.

Bestämmelsen har tillkommit för att skydda en tredje man i god tro, till exempel en bank. En tredje person som till exempel ingår ett avtal med den vuxne genom hans eller hennes företrädare, riskerar att begå fel både när det gäller vilken person som är den vuxnes företrädare och när det gäller den behörighet att rättshandla som denne har. Genom artikel 17 har konventionen, på samma sätt som i artikel 19 1996 års Haagkonvention, därför antagit principen om "apparent agency"⁸ till förmån för en tredje man i god tro som har handlat med en annan person, som enligt lagen i den stat där transaktionen företogs skulle vara behörig att agera som den vuxnes företrädare.⁹

Bestämmelsen är enligt den förklarande rapporten tillämplig både när behörigheten att företräda den vuxne grundas på en myndighets beslut, till exempel förvaltarskap, och när behörigheten grundas på en frivillig handling från den vuxne, det vill säga en framtidsfullmakt.¹⁰

Artikeln ska tillämpas endast i en situation då tredje man har företagit en rättshandling med en person som med hänsyn till omständigheterna ger intryck av att vara behörig att handla på den vuxnes vägnar. Bestämmelsen gäller inte när tredje man har rättshandlat direkt med den vuxne, ovetande om att han eller hon inte har beslutskompetens. För EU:s medlemsstater regleras den situationen i stället av konventionen den 19 juni 1980 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, det vill säga Romkonventionen (artikel 11), som enligt lagen (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser, med vissa anpassningar och ändringar, ska gälla som lag i Sverige.¹¹

Antag att en vuxen har hemvist i Sverige och att en förvaltare har förordnats för honom här. Den vuxne och hans hustru vistas i

---

⁸ Ett uttryck som kan användas för att beskriva en person som med hänsyn till omständigheterna ger intryck av att vara behörig att handla på någon annans vägnar.

⁹ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report till 1996 års Haagkonvention, paragraf 111.

¹⁰ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 109.

¹¹ Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 109.

ett annat land under ett antal månader. Hustrun ingår ett avtal med, eller säljer den vuxnes egendom till, en tredje person i den vuxnes namn. Den tredje mannen vill göra avtalet gällande i Sverige. Den vuxnes rättshandlingsförmåga bedöms enligt lagen i Sverige (artikel 13), och enligt svensk lag har hustrun inte rätt att ingå avtal för makens räkning. Avtalsparten har dock fog för att tro att hustrun hade rätt att ingå ett sådant avtal, eftersom ett gift par som regel har behörighet att handla på varandras vägnar enligt det andra landets lag. Som en sådan tredje man i god tro, som avses i exemplet, kan han eller hon i det läget hävda att avtalet är giltigt.

Det ovanstående ska tillämpas endast om rättshandlingen företogs mellan personer som befann sig på samma stats territorium (artikel 17.2). Bestämmelsen innebär alltså att en tredje man måste vara mer försiktig om han eller hon företar en rättshandling på distans med en person som säger sig vara den vuxnes företrädare.¹²

9.5 Övriga lagvalsregler (artiklarna 18–21)

9.5.1 Icke-fördragsslutande staters lag och förbudet mot renvoi (artiklarna 18–19)

Artikel 18

Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas även om den lag som anvisas genom dessa bestämmelser är en icke-fördragsslutande stats lag.

Artikel 19

Med "lag" avses i detta kapitel den gällande lagen i en stat, med undantag för dess lagvalsregler.

Icke-fördragsslutande staters lag

Bestämmelserna om tillämplig lag i kapitel III 2000 års Haagkonvention ska tillämpas även om den lag som anvisas genom bestämmelserna är en icke-fördragsslutande stats lag (artikel 18). Artikeln ger således konventionens bestämmelser om tillämplig lag universell tillämpning.¹³

¹² Jämför Paul Lagarde, Explanatory Report till 1996 års Haagkonvention, paragraf 113.

¹³ Se även den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 18.

Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 20 1996 års Haagkonvention.

Förbudet mot renvoi

Med lag avses i kapitlet om tillämplig lag den gällande lagen (eller rätten) i en stat, med undantag för där gällande lagvalsregler (artikel 19). En sådan föreskrift är en vanligt förekommande bestämmelse i Haagkonventioner innehållande bestämmelser om tillämplig lag och utgör ett förbud mot så kallad renvoi, som på svenska brukar översättas med återförvisning eller vidareförvisning. Det är tänkbart att det land vars lag enligt konventionen har utpekats som tillämplig innehåller internationellt privaträttsliga bestämmelser som antingen hänvisar tillbaka till den tillämpande myndighetens nationella lag, eller hänvisar till ett annat lands lag. Artikeln innebär att internationellt privaträttsliga bestämmelser om tillämplig lag i det land vars lag i övrigt avses gälla inte ska beaktas och att det utpekade landet lag ska tillämpas endast i materiellt hänseende.¹⁴

Ett förbud mot renvoi finns även i 1996 års Haagkonvention (artikel 21.1).

9.5.2 Internationellt tvingande bestämmelser (artikel 20)

Artikel 20

Bestämmelserna i detta kapitel utgör inte något hinder mot att tillämpa bestämmelser i lagen i den stat där den vuxne ska skyddas, när tillämpningen av sådana bestämmelser är tvingande oavsett vilken lag som i övrigt är tillämplig.

Bestämmelserna om tillämplig lag i konventionen utgör inte något hinder mot att tillämpa bestämmelser i lagen i den stat där den vuxne ska skyddas, när tillämpningen av sådana bestämmelser är tvingande oavsett vilken lagstiftning som i övrigt är tillämplig (artikel 20). Det är här frågan om bestämmelser som brukar kallas för ”*internationellt tvingande bestämmelser*”, vilka kännetecknas av att en utländsk lag inte kan sätta dem åt sidan. Om en utländsk lag är

---

¹⁴ Jämför SOU 2005:111, s. 214.

tillämplig gäller de internationellt tvingande bestämmelserna vid sidan om den annars tillämpliga utländska lagen eller ersätter vissa bestämmelser i den. Artikeln avser endast sådana internationellt tvingande bestämmelser som gäller i det land där en skyddsåtgärd aktualiseras. Att undantag görs för internationellt tvingande bestämmelser, som är en särskild kategori av indispositiva regler, är numera vanligt förekommande i internationella överenskommelser och EU-regleringar¹⁵.

Som ett tänkbart exempel på en situation när artikel 20 kan tillämpas anges i den finska propositionen att det i en fördragslutande stat där en skyddsåtgärd övervägs finns tvingande bestämmelser om vem som ska ge tillstånd till ett medicinskt ingrepp i en situation där den vuxne inte själv förmår att ge sitt samtycke. Dessa bestämmelser får då tillämpas enligt artikel 20 fastän det skulle uppstå en konflikt med en skyddsåtgärd som redan hade vidtagits i ett annat land.¹⁶ Utredningen gör samma bedömning. Det kan i sammanhanget erinras om den i Sverige pågående utredningen om beslutsoförmögna personers ställning i hälso- och sjukvård, tandvård, socialtjänst och forskning.¹⁷ Som en del av nämnda utrednings uppdrag ingår att ta ställning till vem som ska fatta beslut för en enskild när beslutsoförmåga föreligger och hur denna befogenhet ska avgränsas. En kommande bestämmelse om vem som ska kunna fatta beslut i en sådan situation bör kunna komma att betraktas som en internationellt tvingande bestämmelse på grund av det inblandade starka allmänna intresset.

Enligt utredningen bör också bestämmelserna i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som gäller som svensk lag, kunna kvalificeras som internationellt tvingande bestämmelser.¹⁸ Att bestämma vilka svenska rättsregler som har denna ställning är dock i sista hand en uppgift för rättstillämpningen.

---

¹⁵ Se till exempel Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-förordningen), EUT L 177, 4.7.2008, s. 6–16 och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II-förordningen), EUT L 199, 31.7.2007, s. 40–49.

¹⁶ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 18.

¹⁷ Se dir. 2012:72 samt tilläggsdir. 2013:96 och 2014:119.

¹⁸ Se lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och Europadomstolens avgörande i application no. 30882/96, Pellegrini mot Italien, dom den 20 juli 2001.

Det finns inte någon till artikel 20 motsvarande bestämmelse i 1996 års Haagkonvention.

9.5.3 Ordre public (artikel 21)

Artikel 21

Den lag som anvisas genom bestämmelserna i detta kapitel får åsidosättas endast om tillämpningen är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen (ordre public).

Slutligen gäller, förutom vad som kan följa av artikel 20, att den lag som anvisas genom kapitlet om tillämplig lag endast får åsidosättas om tillämpningen är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen (ordre public) (artikel 21). Med ordre public avses grundläggande rättsprinciper i myndighetens egen rättsordning, till exempel att alla har lika rättigheter inför lagen. Bestämmelser om ordre public bör enligt etablerad tolkning och praxis användas restriktivt och åsidosättande får ske i den mån som är nödvändigt. Utrymmet för tillämpningen av ordre public blir litet i praktiken eftersom den stat som utövar behörighet enligt 2000 års Haagkonvention som huvudregel ska tillämpa den egna statens lag.

9.6 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

9.6.1 Tillämplig lag vid utövande av behörighet (artiklarna 13 och 14)

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om tillämplig lag vid utövande av behörighet och vid byte av hemvist kräver inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Myndigheterna i de fördragsslutande staterna ska enligt artikel 13 2000 års Haagkonvention tillämpa sin egen lag vid utövandet av behörighet enligt konventionen (se avsnitt 9.2). Undantagsvis får lagen i en annan stat tillämpas eller beaktas. När en åtgärd som har vidtagits i en fördragsslutande stat genomförs i Sverige, ska vill-

koren för tillämpningen av dessförinnan beslutade åtgärder regleras av svensk lag (se artikel 14 och avsnitt 9.3).

Som huvudregel ska således svenska myndigheter enligt konventionen tillämpa svensk rätt vid utövande av sin behörighet, och i fråga om villkoren av redan beslutade åtgärder. Hemvistprincipen gäller som huvudregel för avgörande av behörighet enligt konventionen och hemvistet kommer därmed i de flesta fall att styra valet av tillämplig lag, vilket ligger väl i linje med den svenska rättsutvecklingen i situationer med utlandsanknytning. Det bedöms inte föreligga något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser i anledning av artiklarna 13 och 14.

9.6.2 Skydd för tredje man och övriga bestämmelser om tillämplig lag (artiklarna 17–21)

Utredningens bedömning: Artiklarna 17–21 kräver inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Bestämmelsen som i vissa fall ger skydd åt en godtroende tredje man som ingår en rättshandling med den vuxnes företrädare (artikel 17) redovisas i avsnitt 9.4. Enligt utredningens uppfattning fordrar artikeln inte några ändringar i lag eller några kompletterande bestämmelser. Inte heller den bestämmelse som anger att lagen i en icke-fördragsslutande stat ska tillämpas om den utpekas (artikel 18), regeln om internationellt tvingande bestämmelser (artikel 20) eller bestämmelserna om så kallad renvoi (artikel 19) och ordre public (artikel 21) kräver några lagändringar eller kompletterande bestämmelser. Dessa artiklar redovisas i avsnitt 9.5. Det kan noteras att ordre public-bestämmelsen i artikel 21 överensstämmer med 7 kap. 4 § 1904 års lag.¹⁹

---

¹⁹ Jämför bedömningen i SOU 2005:111, s. 220 f., när det gäller 1996 års Haagkonvention.

10 Särskilt om framtidsfullmakter

10.1 Inledning

I flera av Haagkonferensens medlemsstater har så kallade *framtidsfullmakter* stor betydelse och institutet är därför en skyddsform som har kommit att omfattas av konventionen. En framtidsfullmakt är en bestående fullmakt som den vuxne själv utfärdar för att utövas till skydd för den vuxne i händelse av att han eller hon inte längre är förmögen att bevaka sina intressen (artikel 15). Både en fullmakt som ingår i en överenskommelse som den vuxne har ingått och en fullmakt som utgörs av en ensidig rättshandling av den vuxne omfattas. Förekomsten, omfattningen, ändringar och upphörande av en framtidsfullmakt bestäms enligt lagen i det land där den vuxne hade hemvist vid tiden när fullmakten utfärdades, utom när den vuxne har anvisat att ett annat lands lag ska tillämpas. Fullmakten kan under vissa förutsättningar återkallas eller ändras genom åtgärder som vidtas av en myndighet som är behörig enligt konventionen (artikel 16).

Friheten att välja tillämplig lag i artikel 15 2000 års Haagkonvention innebär att länder som inte har institutet framtidsfullmakt men som har tillträtt konventionen i praktiken kan komma att behöva ge effekt åt framtidsfullmakter. I Sverige finns inte institutet framtidsfullmakt. Ett exempel¹ på en situation när svenska myndigheter skulle kunna få hantera en sådan fullmakt är om en vuxen som har hemvist i Sverige men som är medborgare i ett land där institutet finns utfärdar en framtidsfullmakt och anvisar att lagen i medborgarlandet ska tillämpas. Frågan om att införa bestämmelser om framtidsfullmakter i svensk intern rätt övervägs för närvarande i Regeringskansliet utifrån förslag som presenterades i departe-

---

¹ Antagandet förutsätter att Sverige har tillträtt 2000 års Haagkonvention.

mentspromemorian *Framtidsfullmakter*, Ds 2014:16.² Promemorians förslag redovisas översiktligt i avsnitt 10.5.

10.2 Artikel 15

Artikel 15

1. Förekomsten, omfattningen, ändring och upphörande av en fullmakt utfärdad av en vuxen, antingen enligt en överenskommelse eller genom en ensidig rättshandling, för att utövas när den vuxne inte förmår skydda sina intressen, bestäms av lagen i den stat där den vuxne hade hemvist vid tidpunkten för överenskommelsen eller den ensidiga rättshandlingen om inte någon av de lagar som nämns i punkt 2 har blivit uttryckligen anvisad i skrift.

2. De stater vars lag kan anvisas är

- a) en stat i vilken den vuxne är medborgare,
- b) en stat i vilken den vuxne tidigare hade hemvist,
- c) en stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns, med avseende på denna egendom.

3. Sättet för utövandet av rätten att företräda den vuxne ska bestämmas av lagen i den stat där den rätten utövas.

10.2.1 Framtidsfullmakter

Artikel 15 avser framtidsfullmakter, det vill säga fullmakter som är avsedda att användas när fullmaktsgivaren inte längre förmår att skydda sina intressen. Innehållet i en framtidsfullmakt kan variera och bemyndigandet kan avse såväl den vuxnes person som egendom. Exempelvis kan en framtidsfullmakt rymma instruktioner om behandlingsform i händelse av en obotlig sjukdom.³ I artikeln regleras vilket lands lag som ska tillämpas på förekomsten, omfattningen, ändring och upphörande av en framtidsfullmakt. Den tillämpliga lagen bestämmer även omfattningen av den enskildes rätt att genom en framtidsfullmakt befullmäktiga en annan (se artikel 15.3 och avsnitt 10.2.4). Artikeln lämnar ett visst utrymme för fullmaktsgivaren att anvisa vilken lag som ska vara tillämplig.

---

² Ds 2014:16 innehåller kompletterande förslag till det lagförslag om framtidsfullmakter som lämnades i SOU 2004:112.

³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 96.

10.2.2 Hemvistlandets lag är tillämplig

Om den vuxne inte har gjort bruk av sin lagvalsfrihet ska, enligt artikel 15.1, i första hand den stats lag vara tillämplig där den vuxne hade hemvist vid den tidpunkt då överenskommelsen ingicks eller rättshandlingen företogs. Varken 1996 års Haagkonvention eller Bryssel II-förordningen innehåller någon motsvarighet till artikel 15. Däremot öppnar EU:s arvsförordning för ett motsvarande lagvals-förordnande genom möjligheten att i testamentsform förordna att lagen i testatorns medborgarland ska gälla.

Om lagen i det land där den vuxne har hemvist saknar institutet framtidsfullmakt måste den vuxne anvisa ett annat lands lag att vara tillämplig på fullmakten för att den ska gälla. Av ordalydelsen i artikel 15.1 följer, enligt utredningen, att om den vuxne har anvisat ett annat lands lag än som följer av punkten 2 är den vuxnes hemvist-lands lag tillämplig på framtidsfullmakten.

10.2.3 Val av tillämplig lag

Enligt artikel 15.2 kan den vuxne anvisa följande staters lag.

- En stat i vilken den vuxne är medborgare.
- En stat i vilken den vuxne tidigare hade hemvist.
- En stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns, med avseende på denna egendom.

Uppräkningen är uttömmande och den vuxne kan således inte med giltig verkan välja något annat lands lag.⁴ I fall den anvisade lagen inte finns bland alternativen enligt artikeln gäller i stället, som anförts i det föregående, huvudregeln i artikel 15.1. Ett tänkbart exempel är om en person med hemvist i Frankrike har förordnat att lagen i Algeriet ska vara tillämplig på framtidsfullmakten och skälet till varför den algeriska lagen väljs är enbart att den vuxnes närmaste anhöriga har hemvist där. Exemplet förutsätter vidare att den vuxne inte är medborgare i Algeriet, inte tidigare haft hemvist i det landet

---

⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 102.

och inte heller har egendom där. I en sådan situation ska fransk lag tillämpas på fullmakten enligt artikel 15.1.

Det kan uppkomma en situation där den vuxne har anvisat ett lands lag, vilken ingår bland alternativen i artikel 15.2, men vars interna lag inte känner till institutet framtidsfullmakt eller till och med förbjuder att en sådan får utfärdas. I den förklarande rapporten anges att framtidsfullmakten under sådana förhållanden bör betraktas som ogiltig och att de enligt konventionen behöriga myndigheterna bör vidta åtgärder till skydd för den vuxne som om fullmakten inte fanns.⁵ Denna tolkning stöds av förhållandet att man inte kan bedöma den fullmäktiges befogenheter enligt en rättsordning som inte erkänner framtidsfullmakter. I den situationen faller man alltså inte tillbaka på artikel 15.1. Det kan till exempel vara så att en vuxen med hemvist i Sverige men som inte är svensk medborgare har anvisat lagen i hans eller hennes medborgarland, vilken inte erkänner framtidsfullmakter, som tillämplig. Då betraktas fullmakten som ogiltig och de svenska myndigheterna bör sörja för behövliga skyddsåtgärder som om fullmakten inte fanns.

Enligt den förklarande rapporten behöver den vuxne inte anvisa samma lands lag för samtliga förhållanden som fullmakten rör. Här rör det sig om så kallad *dépeçage*, det vill säga att flera olika länders lagar får styra över olika aspekter rörande den vuxnes angelägenheter. Ett tänkbart exempel är att en svensk medborgare med hemvist i Ottawa, Kanada utfärdar en framtidsfullmakt där han eller hon anger svensk lag som tillämplig för sina personliga och ekonomiska angelägenheter och att lagen i Ottawa, Kanada ska gälla för ett hus som finns i där. Lagen i delstaten Ottawa, Kanada tillåter framtidsfullmakter angående såväl personliga som ekonomiska frågor. Lagvalsförordnandet innebär i exempelfallet att olika länders lagar blir tillämpliga på frågor som anknyter till samma framtidsfullmakt.⁶

---

⁵ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 105.

⁶ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 17, och Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 103.

10.2.4 Tillämplig lag på sättet för utövandet av rätten att företräda den vuxne

I artikel 15.3 finns en bestämmelse om vilket lands lag som ska vara tillämplig på sättet för utövandet av rätten att företräda den vuxne. Det landets lagstiftning ska tillämpas där rätten att företräda den vuxne utövas. Vilka frågor som hör till bestämmelsen är i viss mån en tolkningsfråga. Enligt den förklarande rapporten ska uttrycket *sättet för utövandet av rätten att företräda den vuxne* tolkas snävare än uttrycket *villkoren för genomförandet av åtgärden* i artikel 14. Bestämmelsen i artikel 15.3 torde därför antagligen reglera enbart mindre detaljer, som till exempel frågan om sättet på vilket förekomsten av en fullmakt ska visas och eventuellt frågan om fullmäktigen ska agera personligen eller om han eller hon i vissa frågor får bemyndiga någon annan att handla i hans eller hennes ställe.⁷

10.3 Artikel 16

Artikel 16

Om den rätt att företräda den vuxne som avses i artikel 15 inte utövas på ett sätt som är tillräckligt för att säkerställa skyddet av den vuxnes person eller egendom, kan denna rätt återkallas eller ändras genom åtgärder som vidtas av en myndighet som är behörig enligt konventionen. Om rätten att företräda en vuxen återkallas eller ändras ska den lag som avses i artikel 15 beaktas så långt som möjligt.

Artikel 16 rör tillämplig lag vid åtgärder till skydd för en vuxen när rätten att företräda den vuxne enligt artikel 15 inte utövas på ett sätt som är tillräckligt för att säkerställa skyddet av den vuxnes person eller egendom. I en sådan situation kan rätten återkallas eller ändras genom åtgärder som vidtas av en myndighet som är behörig enligt konventionen. När en åtgärd enligt artikel 16 vidtas ska myndigheten tillämpa det egna landets lag i enlighet med artikel 13. För att den vuxnes förordnande om tillämplig lag inte helt ska vara utan effekt och av hänsyn till den eljest för framtidsfullmakten tillämpliga lagen är myndigheterna enligt artikeln dock skyldiga att, så långt som möjligt, beakta den lag som avses i artikel 15. Syftet är

---

⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 106 och 107, samt den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 17.

att säkerställa att det skyddssystem som den vuxne har önskat eller enligt artikel 15.1 kan ha utgått från gäller inte utan vidare ersätts med skyddsåtgärder enligt myndighetslandets lag.⁸

Artikel 16 kan i viss utsträckning jämföras med artikel 18 1996 års Haagkonvention, enligt vilken föräldraansvaret i artikel 16 1996 års Haagkonvention får upphävas eller villkoren för utövandet av ansvaret får ändras.

10.4 Framtidsfullmakter och andra fullmakter

2000 års Haagkonvention omfattar bara fullmakter i händelse av att den vuxne inte längre är förmögen att bevaka sina intressen. En fullmakt som en beslutsför vuxen ger en annan person för att ta till vara sina intressen i en viss situation, omfattas inte av konventionen. Om en fullmakt innehåller både ett bemyndigande som gäller omgående eller från ett visst angivet datum och ett bemyndigande för det fall att den vuxne någon gång framöver blir oförmögen att ta till vara sina intressen, torde fullmakten enligt den förklarande rapporten falla inom tillämpningsområdet för 2000 års Haagkonvention. Alternativt kan enligt rapporten situationen bedömas på så sätt att fullmakten omfattas av 2000 års Haagkonvention från och med den tidpunkt då han eller hon inte längre är förmögen att bevaka sina intressen.⁹ Enligt utredningens bedömning bör den del som avser bemyndigande för framtiden när den vuxne inte kan ta tillvara sina intressen omfattas av 2000 års Haagkonvention. För övriga delar blir andra regelsystem tillämpliga, till exempel Rom I-förordningen för EU:s medlemsstater när fullmakten används vid en överenskommelse som den vuxne har ingått.

10.5 Förslag rörande framtidsfullmakter

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare lämnade år 2004 förslag bland annat på att en ny typ av fullmakter, nämligen framtidsfullmakter, skulle införas som ett komplement till föräldra-

---

⁸ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 17.

⁹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 97.

balkens representationsbestämmelser.¹⁰ Förslagen innehöll också en möjlighet för anhöriga till vuxna hjälpbehövande att få en direkt på lag grundad behörighet att bistå den vuxne i vissa ekonomiska angelägenheter. Förslagen har i dessa delar hittills inte lett till några lagändringar.

Regeringen gav år 2013 en utredare i uppdrag att lämna förslag på vissa kompletterande bestämmelser till Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltares lagförslag om framtidsfullmakter. Utredaren lade i maj 2014 fram förslag till lag om framtidsfullmakter och om behörighet i vissa fall för anhöriga.¹¹

Utredarens förslag innebär bland annat att det införs en lag om framtidsfullmakter och om behörighet i vissa fall för anhöriga. I den föreslagna lagen finns till exempel bestämmelser om tidpunkten för en framtidsfullmakts ikraftträdande, vilka angelägenheter den enskilde kan förordna om, krav på registrering och en möjlighet till prövning i tingsrätt. Utredaren gjorde bedömningen att det finns ett behov av internationellt privaträttsliga bestämmelser för framtidsfullmakter och att sådana bestämmelser bör grundas på de huvudprinciper som kommer till uttryck i 2000 års Haagkonvention. Mot bakgrund av att frågan om införlivande av konventionen i svensk rätt för närvarande är föremål för utredning bedömde utredaren att den närmare utformningen av internationellt privaträttsliga regler för framtidsfullmakter lämpligen borde ske inom ramen för det arbetet, det vill säga den nu aktuella utredningen.

10.6 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

Utredningens förslag: Behörig domstol i frågor som gäller framtidsfullmakter enligt artiklarna 15 och 16 2000 års Haagkonvention ska vara tingsrätten i den ort där fullmaktsgivaren har hemvist. Om han eller hon inte har hemvist i Sverige, ska Stockholms tingsrätt vara behörig domstol.

¹⁰ Se SOU 2004:112.

¹¹ Se Ds 2014:16.

Vid handläggningen av en ansökan om prövning enligt artiklarna 15 och 16 2000 års Haagkonvention ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas.

Utredningens bedömning: Om institutet framtidsfullmakt införs i svensk materiell rätt bör det sörjas för att det finns en behörig svensk myndighet för alla situationer när svenska myndigheter har internationell behörighet.

10.6.1 Inledning

Utgångspunkter

2000 års Haagkonvention innehåller bestämmelser om tillämplig lag avseende framtidsfullmakter (artiklarna 15 och 16). Bestämmelserna är till sin natur allmänt tillämpliga på så sätt att de i en konventionsstat inte gäller enbart i förhållande till andra fördragsslutande stater. Även om svensk rätt, som redovisas bland annat i avsnitt 10.1, inte har institutet framtidsfullmakter kan det inträffa att svenska myndigheter vid konventionens tillämpning blir skyldiga att ge verkan åt en sådan fullmakt som giltigt har utfärdats enligt tillämplig utländsk rätt. Haagkonventioner är dock inte avsedda att harmonisera konventionsstaternas materiella rätt. Ett svenskt tillträde till konventionen förutsätter således inte att Sverige inför institutet framtidsfullmakter i sin materiella lagstiftning.

Konsekvenser av om framtidsfullmakter inte införs i svensk rätt

Huvudregeln enligt artikel 15.1 är, som redovisas i avsnitt 10.2.2, att hemvistlandets lag vid tidpunkten för fullmaktens utfärdande är tillämplig på framtidsfullmakten. Om hemvistlandets rättsordning saknar ett sådant institut, måste den vuxne kunna anvisa ett annat lands lag, enligt vad som anges i artikel 15.2, för att få tillgång till institutet. Enligt artikel 15.2 är det endast personer som antingen har sitt medborgarskap i ett annat land än hemvistlandet, eller som har haft hemvist i ett annat land eller som har egendom utanför hemvistlandet som har en möjlighet att anvisa en annan lag än hemvistlandets lag. Det innebär alltså att så länge svensk rätt inte inne-

fattar framtidsfullmakter, så ges inte alla personer med hemvist i Sverige samma möjlighet att förordna för framtiden. En sådan skillnad skulle kunna ses som ett argument för ett införande av framtidsfullmakter i svensk rätt vid ett tillträde till 2000 års Haagkonvention, även om konventionen i sig inte ställer något sådant krav.

Till stöd för att införa framtidsfullmakter i svensk rätt kan även argumenteras att det skulle möjliggöra för en svensk medborgare som har flyttat till en annan fördragsslutande stat att förordna om att svensk rätt ska tillämpas på en framtidsfullmakt. En anvisning om att svensk lag ska gälla för fullmakten skulle annars, i enlighet med vad som redovisas i avsnitt 10.2.3, innebära att fullmakten kan komma att betraktas som ogiltig. Det skulle dessutom i en situation där en person med hemvist i Sverige har sört för sin framtid genom att utfärda en framtidsfullmakt men i strid med artikel 15.2 har förordnat om att ett visst lands lag ska vara tillämplig, leda till att svensk lag ska tillämpas enligt artikel 15.1 och därmed att fullmakten anses vara ogiltig. Att förordnande från en person i en sådan situation kan visa sig ogiltigt när han eller hon inte längre förmår skydda sina intressen talar enligt utredningen för ett införande av institutet framtidsfullmakt i den svenska rättsordningen vid ett tillträde till 2000 års Haagkonvention.

10.6.2 Behörighet i anledning av artiklarna 15 och 16

Den internationella behörigheten för svenska myndigheter att pröva olika frågor om framtidsfullmakter följer av 2000 års Haagkonvention. Av artiklarna 15 och 16 följer att svenska myndigheter kan ställas inför en prövning av sådana fullmakter oavsett om svensk materiell rätt har institutet framtidsfullmakt eller inte om internationell behörighet för svenska myndigheter följer av konventionen. Svenska myndigheter är i enlighet med huvudregeln i artikel 5 2000 års Haagkonvention behöriga att vidta åtgärder till skydd för vuxna med hemvist i Sverige (se avsnitt 8.2). Behörighet kan även följa av någon av artiklarna 6–11, till exempel om en vuxen har flytt till Sverige eller vistas här i landet när hemvist inte kan fastställas (artikel 6 och avsnitt 8.3).

Enligt artikel 15.1 kan det bli aktuellt att svenska myndigheter som är behöriga enligt konventionen prövar förekomsten, omfatt-

ningen, ändring och upphörande av en framtidsfullmakt. Ett tänkbart exempel på en sådan prövning är att en god man, som har förordnats för den vuxne, får kännedom om en tidigare utfärdad framtidsfullmakt och vill få giltigheten av framtidsfullmakten prövad. Därtill kan myndigheterna i enlighet med artikel 16 komma att få pröva om en framtidsfullmakt, som inte utövas på ett tillfredställande sätt, ska återkallas eller ändras. I dessa situationer saknas nationella forumbestämmelser. Prövningen kan i huvudsak förväntas röra civilrättsliga frågor, till exempel omfattningen av fullmaktgivarens förordnande. Vid bedömningen av vilken myndighet som bör vara behörig att pröva dessa frågor bör beaktas att prövningen i många fall kan komma att behöva göras med tillämpning av utländsk lag. Utredningen anser på grund av detta att allmän domstol är bäst lämpad att hantera en sådan prövning. Utredningen föreslår därför att lokalt behörig domstol i frågor som gäller framtidsfullmakter enligt 2000 års Haagkonvention ska vara tingsrätten i den ort där fullmaktsgivaren har hemvist. Om han eller hon inte har hemvist i Sverige, ska Stockholms tingsrätt vara behörig domstol.

Prövningen i enlighet med artiklarna 15 och 16 har tillkommit i syfte att säkerställa skyddet av den vuxnes person eller egendom och den har vissa likheter med den prövning som görs i ärenden om godmanskap och förvaltarskap. Enligt utredningens bedömning är prövningen till sin karaktär främst rättsvårdande och således inte i första hand tvistlösande. Utredningen föreslår därför att ansökningar om prövning enligt artiklarna 15 och 16 ska göras i enlighet med lagen om domstolsärenden.

10.6.3 Om framtidsfullmakter införs i svensk materiell rätt

I händelse av att institutet framtidsfullmakt införs i svensk materiell rätt kommer svenska myndigheters internationella behörighet med avseende på en sådan reglering att styras av behörighetsbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention. Det bör vid ett införande av institutet, enligt utredningens bedömning, sörjas för att det finns en behörig svensk myndighet för alla situationer när svenska myndigheter har internationell behörighet.

11 Erkännande och verkställighet enligt 2000 års Haagkonvention

11.1 Allmänt om bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 2000 års Haagkonvention

Frågor om erkännande och verkställighet regleras i artiklarna 22–27 2000 års Haagkonvention och tar sikte på åtgärder som vidtas i en fördragsslutande stat och som ska erkännas och verkställas i en annan sådan stat. Bestämmelserna gäller således endast mellan de fördragsslutande staterna och är inte allmänt tillämpliga till sin natur. En åtgärd som har vidtagits i en icke-fördragsslutande stat kan alltså inte erkännas och verkställas enligt 2000 års Haagkonvention. För att en sådan åtgärd ska erkännas och verkställas krävs stöd i det landets egen rättsordning där åtgärden görs gällande. 2000 års Haagkonvention inverkar inte på andra internationella instrument som de fördragsslutande staterna är parter i (artikel 49 och vidare avsnitt 14.3). Konventionen utesluter således inte erkännande och verkställighet enligt ett sådant instrument. Enligt konventionen finns det också ett utrymme för erkännande och verkställighet enligt autonom rätt och utredningen kommer i kapitel 16 att överväga i vilken utsträckning som detta bör kunna ske enligt den svenska autonoma lagstiftningen.

Huvudregeln enligt konventionen är att en åtgärd erkänns automatiskt på grund av lag utan något särskilt förfarande. Om en åtgärd kräver verkställighet måste åtgärden emellertid förklaras verkställbar i ett särskilt verkställighetsförfarande. Enligt utredningens bedömning fordrar flertalet av de skyddsåtgärder som omfattas av konventionen inte verkställighet, utan åtgärderna gäller som sådana i Sverige.

11.2 Erkännande (artikel 22)

Artikel 22

1. De åtgärder som vidtas av en fördragsslutande stats myndigheter ska erkännas direkt på grund av lag i samtliga övriga fördragsslutande stater.
2. Erkännande får dock vägras
  - a) om åtgärden har vidtagits av en myndighet vars behörighet inte grundades på, eller inte var förenlig med, någon av de omständigheter som anges i kapitel II,
  - b) om åtgärden i strid med grundläggande förfaranderegler i den anmodade staten har vidtagits inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande utan att den vuxne har fått möjlighet att komma till tals, såvida det inte är fråga om ett brådsökande fall,
  - c) om erkännandet uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen (ordre public) eller om det strider mot en bestämmelse som i den anmodade staten är tvingande oberoende av vilken lag som i övrigt ska tillämpas,
  - d) om åtgärden är oförenlig med en senare åtgärd som har vidtagits i en icke-fördragsslutande stat som skulle ha varit behörig med stöd av artiklarna 5–9, om den senare åtgärden uppfyller kraven för erkännande i den anmodade staten,
  - e) om förfarandet enligt artikel 33 inte har följts.

11.2.1 Erkännande som huvudregel

De åtgärder som vidtas av en fördragsslutande stats myndigheter ska erkännas direkt på grund av lag i samtliga övriga fördragsslutande stater (artikel 22.1). Bestämmelsen är likalydande med artikel 23.1 1996 års Haagkonvention och motsvarar artikel 21.1 Bryssel II-förordningen, enligt vilken en dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.

Syftet med bestämmelsen är att en skyddsåtgärd, till exempel att en person utses till förvaltare för en vuxen, ska gälla direkt i de övriga fördragsslutandestater som den vuxne har anknytning till, utan krav på stadfästelse eller annan kontroll där. Tanken är att man inte ska behöva ha det besvär, och drabbas av de kostnader, som utverkandet av en ny skyddsåtgärd skulle medföra. Det kan till exempel röra sig om att en vuxen, som har förvaltare och som behöver sälja fast egendom i en annan fördragsslutande stat, inte ska behöva ansöka om ett nytt förvaltarskap i den andra staten. Även förvaltarens eller den gode mannens befogenheter omfattas av erkännandet. Villkoren

för tillämpningen av en skyddsåtgärd bestäms emellertid av lagen i den stat där åtgärden tillämpas (artikel 14, se avsnitt 9.3). En åtgärd som innebär att en vuxen får tillbaka sin rättshandlingsförmåga, till exempel ett beslut om upphörande av förvaltarskap, omfattas också av bestämmelsen.¹

Att en åtgärd ska erkännas direkt på grund av lag innebär att det inte ska behövas någon procedur för att en åtgärd ska kunna göras gällande. Det finns dock en möjlighet att få frågan om erkännande prövad i särskild ordning om en berörd part så önskar (se avsnitt 11.3). Frågan om en åtgärd ska erkännas prövas också i anledning av en begäran om att åtgärden ska verkställas.

En vidtagen skyddsåtgärd måste enligt den förklarande rapporten vara bevisad för att bli erkänd, vanligen genom ett skrivet dokument från den beslutande myndigheten. Enligt artikeln krävs det dock inte något skriftligt intyg, daterat och signerat av ursprungsmyndigheten, för att åtgärden ska erkännas. Således kan bland annat ett fax eller ett e-postmeddelande tjäna som bevis på en åtgärd. I en brådskande situation kan även ett telefonsamtal följt av en tjänsteanteckning i akten tjäna som ett sådant bevis.²

11.2.2 Vägransgrunder

Det finns undantag från principen om att skyddsåtgärder vidtagna i en fördragsslutande stat ska erkännas i övriga fördragsslutande stater. Grunderna för att vägra erkännande räknas upp i artikel 22.2. Uppräkningen är uttömmande. Det bör noteras att bestämmelsen ger en *möjlighet* att vägra, men att den inte innebär en skyldighet i detta avseende.³ Om en svensk myndighet bedömer att det ligger i den vuxnes intresse att ett avgörande från en fördragsslutande stat erkänns trots att en vägransgrund skulle kunna aktualiseras, bör erkännande enligt utredningens mening ske i enlighet med konventionen.

---

¹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 116.

² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 117.

³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 118.

En myndighet vars behörighet inte grundades på, eller inte var förenlig med, någon av de omständigheter som anges i kapitel II

Erkännande får vägras om åtgärden har vidtagits av en myndighet vars behörighet inte grundades på, eller inte var förenlig med, någon av de omständigheter som anges i kapitel II (artikel 22.2.a).

Bestämmelsen överensstämmer i stort med artikel 23.2.a) 1996 års Haagkonvention. Skillnaden är att det i 2000 års Haagkonvention anges att ett erkännande får vägras om åtgärden har vidtagits av en myndighet vars behörighet inte var förenlig med någon av de omständigheter som anges i kapitel II. Bryssel II-förordningen innehåller inte någon motsvarande bestämmelse.

Bestämmelsen i artikel 22.2.a) innebär att konventionen förpliktar till erkännande av en åtgärd till skydd för en vuxen som har vidtagits i en fördragsslutande stat inte bara när åtgärden har vidtagits med stöd av en behörighetsbestämmelse enligt konventionen, utan också när åtgärden vidtagits med stöd av en behörighetsbestämmelse utanför, om den anlitade grunden för behörighet är förenlig med konventionen.

Ett exempel på när en behörighetsgrund inte anses förenlig med konventionen är om skyddsåtgärden avser en vuxen som inte hade fyllt 18 år när åtgärden vidtogs och skyddsåtgärden vidtogs med stöd av behörighet vid föräldrarnas skilsmässa enligt artikel 10 1996 års Haagkonvention. I ett sådant fall får, men måste inte, ett erkännande av skyddsåtgärden vägras.⁴

Den vuxne har inte fått möjlighet att komma till tals

Erkännande får också vägras om åtgärden, i strid med grundläggande förfaranderegler i den anmodade staten, har vidtagits inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande utan att den vuxne har fått möjlighet att komma till tals. Detta gäller såvida det inte är fråga om ett brådsäkande fall (artikel 22.2.b).

Bestämmelsen är identisk med artikel 23.2.b) 1996 års Haagkonvention. Även i Bryssel II-förordningen finns det en vägransgrund som i sak överensstämmer med bestämmelsen i 2000 års Haagkonvention (artikel 23.d).

---

⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 119.

Enligt den förklarande rapporten medför vägransgrunden inte att den vuxne måste höras i varje enskilt fall, utan det kan i undantagsfall vara så att han eller hon inte kan höras eftersom det inte kan ske utan skada.⁵ För svensk del ska till exempel den som en ansökan om anordnande av godmanskap eller förvaltarskap avser höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon inte förstår vad saken gäller. Rätten kan dock avstå från att höra den enskilde muntligen om han eller hon själv har gjort ansökan eller medgivit det ifrågasatta förordnandet eller det annars finns särskilda skäl (11 kap. 16 § andra stycket FB). Frågan om när det i Sverige kan bli aktuellt att vägra att erkänna en åtgärd vidtagen i en annan fördragsslutande stat på grund av att en vuxen inte har hörts får lösas i rättstillämpningen.

Ordre public-förbehållet och internationellt tvingande bestämmelser

Erkännande får vidare vägras om det i den anmodade staten uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen (ordre public-förbehållet) eller om det strider mot en där gällande internationellt tvingande bestämmelse oberoende av vilken lag som i övrigt gäller (artikel 22.2.c). Med internationella tvingande bestämmelser avses regler som bär ett så viktigt allmänt intresse eller ger uttryck för en grundläggande rättighet att de därför alltid ska tillämpas oavsett vilket lands lag som i övrigt gäller (se avsnitt 9.5).

Haagkonventionerna har sedan länge innehållit ordre public-förbehåll som ger en stat rätt att vägra erkännande (och verkställighet) av en annan fördragsslutande stats avgöranden, se till exempel 23.2.d) 1996 års Haagkonvention. Bestämmelsen i artikel 22.2.c) 2000 års Haagkonvention liknar till sin utformning nämnda artikel i 1996 års Haagkonvention men går något längre då 2000 års Haagkonvention, i motsats till 1996 års Haagkonvention, även ger möjlighet att med hänvisning till en internationellt tvingande bestämmelse vägra erkännande. En annan skillnad är att i 1996 års Haagkonvention ska vid tillämpningen av ordre public-förbehållet hänsyn tas till

---

⁵ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 120.

barnets bästa. Även i Bryssel II-förordningen finns en bestämmelse om ordre public, där hänsyn ska tas till barnets bästa (artikel 23.a).

I svensk rätt anses ordre public-förbehållet av hävd böra tolkas restriktivt. Tydliga exempel på vad som konstituerar ordre public ges sällan. Det är också svårt att finna tydlig vägledning om vilka typer av bestämmelser som kan betraktas som internationellt tvingande. Reglerna i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som gäller som svensk lag, bör dock enligt utredningen kunna kvalificeras som sådana bestämmelser.⁶

Oförenlighet med en senare åtgärd

Erkännande får vidare vägras om åtgärden är oförenlig med en senare åtgärd som har vidtagits i en icke-fördragsslutande stat som skulle ha varit behörig med stöd av artiklarna 5–9, om den senare åtgärden uppfyller kraven för erkännande i den anmodade staten (artikel 22.2.d). Om det finns en senare åtgärd som är vidtagen i enlighet med konventionens behörighetsregler får det, enligt utredningens bedömning, anses vara självklart att åtgärden utgör en vägransgrund för erkännande av den tidigare beslutade åtgärden i händelse av oförenlighet.

Bestämmelsen motsvaras av artikel 23.2.e) 1996 års Haagkonvention, men har ett vidare tillämpningsområde eftersom den sist nämnda artikeln endast omfattar en icke-fördragsslutande stat där barnet har hemvist. I Bryssel II-förordningen motsvarar artikel 23.f) i stort artikel 23.2.e) 1996 års Haagkonvention.

Förfarandet i artikel 33

Slutligen får erkännande vägras om förfarandet i artikel 33 inte har följts (artikel 22.2.e). Bestämmelsen är identisk med artikel 23.2.f) 1996 års Haagkonvention och i Bryssel II-förordningen motsvaras den av artikel 23.g).

---

⁶ Se lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och Europadomstolens avgörande i application no. 30882/96, Pellegrini mot Italien, dom den 20 juli 2001.

Artikel 33 föreskriver att myndigheterna i en fördragsslutande stat, som överväger att placera den vuxne (på frivillig väg eller genom tvång) i en annan fördragsslutande stat, ska samråda med myndigheterna i den senare staten innan den fattar beslut om placering. (Se avsnitt 13.2 beträffande samrådsförfarandet i artikel 33.)

11.3 Beslut i fråga om erkännande eller icke-erkännande av en åtgärd (artikel 23)

Artikel 23

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 22.1 får varje berörd part begära att de behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat beslutar om erkännande eller icke-erkännande av en åtgärd som har vidtagits i en annan fördragsslutande stat. Förfarandet ska regleras enligt den anmodade statens lag.

I artikel 23 regleras vad som ska gälla när en part vill få fastställt att en åtgärd erkänns eller inte erkänns. Det är först vid den tidpunkt när åtgärden åberopas i ett land som existensen av en grund för icke-erkännande kan komma att bli föremål för prövning. En berörd person kan ha ett legitimt intresse av att, utan att invänta denna tidpunkt, skingra de tvivel som kan finnas beträffande förekomsten av en grund för vägran. Ett beslut om erkännande eller icke-erkännande i anledning av en sådan begäran gäller en gång för alla. Varje berörd part får därför begära att de behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat beslutar om erkännande eller icke-erkännande av en åtgärd som har vidtagits i en annan fördragsslutande stat. Det tillämpliga förfarandet ska regleras i den anmodade statens lag.

Bestämmelsen har utformats på samma sätt som artikel 24 1996 års Haagkonvention. I Bryssel II-förordningen finns motsvarande bestämmelse i artikel 21.3.

Som framgått i avsnitt 11.2.1 är huvudregeln visserligen att åtgärder som vidtas av en fördragsslutande stats myndigheter erkänns automatiskt, det vill säga utan något särskilt förfarande (artikel 22.1), men artikel 23 ger alltså en möjlighet att när det behövs få frågan om erkännande prövad. Ett möjligt exempel på tillämpningen av artikeln är att det finns ett beslut som är meddelat i en fördragsslutande stat och som föreskriver skyddsåtgärder motsvarande en

god man i Sverige. Godmansförordnandet ska då godtas i Sverige utan någon särskild prövning. Den vuxne får dock vända sig till svensk domstol för att få fastställt huruvida beslutet gäller eller inte gäller i Sverige⁷. Domstolen ska då pröva om det finns hinder för erkännande på grund av att någon vägransgrund föreligger och, i så fall, om avgörandet trots det ska erkännas.

Konventionen överlåter till lagen i den anmodade staten att reglera förfarandet för fastställelsen. Enligt den förklarande rapporten behöver detta förfarande inte nödvändigtvis överensstämma med förfarandet för en ansökan om verkställbarhet (se avsnitt 11.4.2).⁸

11.4 Exekvutförfarandet och förbuden mot omprövning (artiklarna 24–26)

11.4.1 Bedömningen av de faktiska omständigheterna (artikel 24)

Artikel 24

Myndigheten i den anmodade staten ska vara bunden av bedömningen av de faktiska omständigheter på vilka myndigheten i den stat där åtgärden vidtogs grundade sin behörighet.

Myndigheterna i den anmodade staten ska vara bundna av den bedömning av de faktiska omständigheter som myndigheten i den stat där åtgärden vidtogs grundade sin behörighet på (artikel 24). Med ”den anmodade staten” avses den stat till vilken en begäran om erkännande eller verkställbarhet riktas. Artikeln är enbart tillämplig mellan de fördragsslutande staterna.

Bestämmelsen är utformad på samma sätt som artikel 25 1996 års Haagkonvention. Bryssel II-förordningen innehåller en bestämmelse i vilken det anges att behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten inte får omprövas (artikel 24).

Artikel 24 2000 års Haagkonvention innebär till exempel att om ursprungsmyndigheten beslutade om en skyddsåtgärd i egenskap av myndighet i den vuxnes hemvistland, så kan inte myndigheterna i det anmodade landet ompröva de omständigheter som låg till grund

---

⁷ Förutsatt att Sverige har ratificerat konventionen.

⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 124.

för ursprungsmyndighetens bedömning av hemvistfrågan. På samma sätt är det anmodade landet bundet när ursprungsmyndighetens behörighet är grundad på en bedömning om att det är för den vuxnes bästa att en skyddsåtgärd vidtas i det landet i stället för i hemvistlandet (artikel 7.1, 8.1 eller 13.2).⁹

11.4.2 Verkställbarhetsförklaring (artikel 25)

Artikel 25

1. Om åtgärder som vidtas i en fördragsslutande stat och är verkställbara i den staten kräver verkställighet i en annan fördragsslutande stat, ska åtgärderna på begäran av en berörd part förklaras verkställbara eller registreras för verkställighet i den andra fördragsslutande staten i enlighet med det förfarande som anges i den statens lag.
2. Varje fördragsslutande stat ska tillämpa ett enkelt och snabbt förfarande för verkställbarhetsförklaringen eller registreringen.
3. Verkställbarhetsförklaringen eller registreringen får vägras endast på någon av de i artikel 22.2 angivna grunderna.

För det fall åtgärder som vidtas i en fördragsslutande stat, och är verkställbara i den staten, kräver verkställighet i en annan fördragsslutande stat, ska åtgärderna på begäran av en berörd part förklaras verkställbara eller, när den nationella lagen så kräver, registreras för verkställighet i den andra fördragsslutande staten. Detta ska ske i enlighet med det förfarande som anges i den stat där verkställigheten krävs. Varje fördragsslutande stat ska tillämpa ett enkelt och snabbt förfarande för att pröva en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller registrering för verkställighet och en ansökan får vägras endast på någon av de grunder som anges i artikel 22.2 (artikel 25). Förfarandet för prövning av verkställbarheten omnämns vanligen exekvaturförfarande.

Bestämmelsen är utformad på samma sätt som artikel 26 1996 års Haagkonvention. I Bryssel II-förordningen regleras frågan om verkställbarhet bland annat i artiklarna 28.1, 30.1, 31.1 och 31.2.

Artikel 25 2000 års Haagkonvention förutsätter att de vidtagna åtgärderna kräver verkställighet i en annan fördragsslutande stat. Om så inte är fallet, är huvudregeln om erkännande i artikel 22.1

---

⁹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 125.

tillräcklig för att åtgärderna ska få effekt. Det krävs till exempel inte någon verkställighet rörande en åtgärd som är vidtagen i en fördragsslutande stat och som ger befogenheter till den vuxnes representant att träffa avtal för att skydda den vuxnes person eller egendom i en annan fördragsslutande stat. Om åtgärderna däremot skulle kräva verkställighet, till exempel i fråga om verkställighet av ett beslut om tvångsförsäljning av egendom, måste åtgärderna bli föremål för en verkställbarhetsförklaring eller registrering för verkställighet i den andra staten. Förfarandet för verkställbarhetsförklaringen eller registreringen ska vara enkelt och snabbt. Det överlämnas till staterna att i nationell reglering bestämma formerna för förfarandet och någon tidsperiod inom vilken förfarandet ska genomföras uppställs inte.¹⁰

De utländska skyddsåtgärder som i Sverige motsvaras av anordnande av godmanskap eller förvaltarskap kräver inte verkställighet. I stället aktualiseras erkännande som även innebär att god man eller förvaltare får agera här i mån av sitt förordnande och med de anpassningar som krävs enligt bland annat artikel 14. Däremot skulle utländska skyddsåtgärder som motsvarar insatser enligt SoL och LSS kunna förklaras verkställbara och verkställas i Sverige (om åtgärden rör en placering i en annan fördragsslutande stat kan den, som nämnts i avsnitt 11.2.2, vägras enligt artiklarna 25.3 och 22.2.e på grund av att ett samrådsförfarande enligt artikel 33 inte har följts). Även vissa skyddsåtgärder som motsvarar åtgärder enligt LVM, LVU¹¹ och LPT skulle kunna genomföras i Sverige genom hämtning av en vuxen med hjälp av polismyndighet och återförande till det land där vården anordnas. Det bör här noteras att en verkställbarhetsförklaring och en verkställighet av själva tvångsvården enligt en motsvarighet till LVM, LVU och LPT inte kan komma i fråga i Sverige eftersom utredningen i avsnitt 13.4.1 föreslår att placeringen av en vuxen i en annan fördragsslutande stat enligt artikel 33 endast får ske utan tvång. Slutligen kan åtgärder med avseende på den vuxnes egendom och vidtagna i skyddssyfte komma att verkställas i Sverige. Enligt utredningens bedömning torde ansökningar om verkställbarhetsförklaring enligt 2000 års Haagkonvention endast förekomma i mindre omfattning.

---

¹⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 126.

¹¹ En åtgärd enligt LVU kan beslutas fram till dess den vuxne fyller 20 år.

I målet *Health Service Executive, C-92/12 PPU*¹², som avsåg en tillämpning av Bryssel II-förordningen, berördes bland annat frågan om ett beslut om placering av en person under 18 år för tvångsvård i ett annat land måste förklaras verkställbart i placeringslandet. Av rättsfallet framgår att ett beslut om placering i en annan stat kräver samråd, godkännande av behörig utländsk myndighet och verkställbarhetsförklaring av placeringsbeslutet i det land där vården ska ges, *innan* den unge får tas emot i det andra landet. Enligt utredningens bedömning bör motsvarande krav ställas på en insats enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention oberoende av om insatsen ska ske med tvång eller inte.

Vägransgrunderna för en verkställbarhetsförklaring eller registrering för verkställighet är enligt artikel 25.3 desamma som vägransgrunderna för erkännande (se avsnitt 11.2.2 och artikel 22.2). Det är till exempel möjligt att avslå en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller registrering för verkställighet ifall ett samrådsförfarande vid placering av den vuxne i en annan fördragsslutande stat i artikel 33 inte har följts (artikel 22.2.e). Bestämmelsen om grund för vägran är emellertid fakultativ, vilket innebär att domstolen kan välja att förklara en åtgärd verkställbar eller registrera en åtgärd för verkställighet trots att grund för vägran föreligger.

Möjligheten till registrering för verkställighet aktualiseras inte i Sverige, men gäller exempelvis i England.¹³

11.4.3 Förbud mot omprövning i sak (artikel 26)

Artikel 26

Ingen omprövning i sak av den vidtagna åtgärden får äga rum, med förbehåll för den omprövning som är nödvändig för att tillämpa de föregående artiklarna.

Enligt artikel 26 får det inte ske någon omprövning i sak av den vidtagna åtgärden. Bestämmelsen innehåller dock ett förbehåll för den omprövning som är nödvändig för att tillämpa de föregående artiklarna.

---

¹² Se mål *Health Service Executive, C-92/12 PPU*: Domstolens dom (andra avdelningen) av den 26 april 2012 (begäran om förhandsavgörande från High Court – Irland).

¹³ Se mål *Health Service Executive, C-92/12 PPU*: Domstolens dom (andra avdelningen) av den 26 april 2012 (begäran om förhandsavgörande från High Court – Irland).

Bestämmelsen är utformad på samma sätt som artikel 27 1996 års Haagkonvention och har en motsvarighet i artikel 26 Bryssel II-förordningen där det anges att en dom aldrig får omprövas i sak. Även andra EU-rättsliga förordningar inom den internationella privaträttens område har motsvarande förbud.

Förbudet mot omprövning i sak är alltså numera en standardklausul i internationella instrument om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden. Förbudet gäller vid erkännande, verkställbarhetsförklaring och registrering för verkställighet.¹⁴

11.5 Verkställighet (artikel 27)

Artikel 27

Åtgärder som har vidtagits i en fördragsslutande stat och som har förklarats verkställbara eller registrerats för verkställighet i en annan fördragsslutande stat, ska verkställas i den senare staten som om de hade vidtagits av myndigheterna där. Verkställigheten ska äga rum enligt den anmodade statens lag med de begränsningar som föreskrivs där.

För verkställigheten gäller att åtgärder som har vidtagits i en fördragsslutande stat och förklarats verkställbara (eller registrerats för verkställighet) i en annan fördragsslutande stat, ska verkställas i den senare staten som om de hade vidtagits av myndigheterna där. Verkställigheten ska ske enligt den anmodade statens lag med de begränsningar som föreskrivs där (artikel 27).

Bestämmelsen överensstämmer i stort med artikel 28 1996 års Haagkonvention, men med den skillnaden att det i 1996 års Haagkonvention föreskrivs att hänsyn ska tas till barnets bästa. I Bryssel II-förordningen finns det en motsvarande bestämmelse i artikel 47.

Enligt den finska propositionen innebär artikel 27 2000 års Haagkonvention att verkställighetsåtgärderna anpassas till de villkor och förfaranden för verkställighet som råder i den fördragsslutande stat där de ska genomföras. Om lagstiftningen i en fördragsslutande stat föreskriver att det på särskilda grunder är möjligt att låta bli att verkställa ett beslut, gäller enligt den finska propositionen följaktligen dessa grunder också för verkställigheten av utländska beslut.¹⁵

---

¹⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 127.

¹⁵ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 19.

Utredningen delar denna bedömning men konstaterar att bedömningen kan bli en annan i ett EU-rättsligt sammanhang.¹⁶

Ett exempel kan vara om en vuxen avviker till Sverige från en institutionsplacering i en annan fördragsslutande stat och placeringen har vidtagits med stöd av den statens motsvarighet till LVM, LVU¹⁷ eller LPT.¹⁸ I en sådan situation kan det bli aktuellt att bistå det andra landets myndigheter med hämtning av den vuxne. Det kan alltså bli en fråga om verkställighet i Sverige av det andra landets beslut. Som nämns i avsnitt 11.4.2 krävs det en verkställbarhetsförklaring av beslutet i Sverige innan verkställighet kan komma i fråga. I fråga om hämtningen ska bestämmelser om polishandräckning i LVM, LVU eller LPT tillämpas. Mot bakgrund av utredningens förslag om att en placering av en vuxen i en annan fördragsslutande stat endast får ske utan tvång, är en verkställighet i Sverige av själva tvångsvården i sig inte aktuell (se närmare avsnitt 13.4.1).

Vid tillkomsten av artikel 27 fanns det enligt den förklarande rapporten vissa farhågor rörande de finansiella konsekvenserna av bestämmelsen. Oron rörde en osäkerhet över om bestämmelsen innebär att en stat kan vara skyldig att ansvara för kostnader för en institutionsplacering beslutad i en annan fördragsslutande stat. Enligt utredningen står emellertid genom uttalandena i den förklarande rapporten klart att en fördragsslutande stat inte genom skyldigheten att verkställa en åtgärd kan tvingas ansvara för kostnader för en institutionsplacering beslutad i en annan fördragsslutande stat.¹⁹ Enligt utredningens bedömning är fördelningen av kostnader en fråga som får lösas vid samrådsförfarandet mellan staternas behöriga myndigheter (se avsnitt 13.2) och om en samförstånds lösning inte uppnås leder det till att en placering inte kan komma till stånd.²⁰ Beträffande placeringar av en vuxen i en annan fördragsslutande stat, se vidare kapitel 13.

---

¹⁶ Mål C-211/10 PPU, Domstolens dom (tredje avdelningen) av den 1 juli 2010 (begäran om förhandsavgörande från Oberster Gerichtshof, Österrike) – Doris Povse mot Mauro Alpago.

¹⁷ En åtgärd enligt LVU kan beslutas fram till dess den vuxne fyller 20 år.

¹⁸ Se mål ”C”, C-435/06: Domstolens dom (stora avdelningen) av den 27 november 2007 (begäran om förhandsavgörande från Korkein hallinto-oikeus (Högsta förvaltningsdomstolen) – Finland).

¹⁹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 128.

²⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 138.

11.6 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

11.6.1 Inledning

Liksom i det föregående utgår utredningens överväganden från att 2000 års Haagkonvention införlivas med svensk rätt genom inkorporering och att konventionens bestämmelser tillämpas framför den svenska autonoma rätten (se utredningens förslag i avsnitt 6.2).

11.6.2 Erkännande och vägransgrunder (artiklarna 22 och 25.3)

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om erkännande och grunder för att vägra erkännande i artiklarna 22 och 25.3 föranleder inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Artikel 22, som innebär att åtgärder som vidtas av myndigheter i en fördragsslutande stat ska erkännas direkt i övriga fördragsslutande stater och som anger möjliga vägransgrunder för ett erkännande, kommenteras i avsnitt 11.2. Artikel 25.3 avser möjliga vägransgrunder vid en ansökan om verkställbarhetsförklaring. Den artikeln kommenteras i avsnitt 11.4.2.

Bestämmelser om erkännande bygger på den för konventions-samarbete grundläggande tanken om ömsesidigt förtroende mellan fördragsslutande stater och är vanligt förekommande.

Artiklarna om erkännande och vägransgrunderna bedöms inte kräva några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

11.6.3 Behörig domstol vid beslut om erkännande och exekvaturförfarandet (artiklarna 23 och 25)

Utredningens förslag: En ansökan om erkännande enligt artikel 23 eller verkställbarhetsförklaring enligt artikel 25 2000 års Haagkonvention ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver.

Utredningens bedömning: En ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring som helt eller delvis avser en vuxens person bör göras till tingsrätten i den ort där den vuxne har sin hemvist. Om den vuxne inte har hemvist i Sverige bör ansökan göras till Stockholms tingsrätt.

En ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring som rör en vuxens egendom bör göras till den tingsrätt som prövar överklaganden i utsökningsmål. Vilken tingsrätt som i det enskilda fallet är behörig bör i första hand bestämmas utifrån var motparten till den som ansöker om att en utländsk åtgärd ska erkännas eller förklaras verkställbar i Sverige har hemvist. Om motparten inte har hemvist i Sverige bör ansökan göras till Nacka tingsrätt.

Allmänt

Som redovisas i avsnitt 11.3 har en berörd part enligt artikel 23 en möjlighet att begära att de behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat beslutar om *erkännande eller icke-erkännande* av en åtgärd som har vidtagits i en annan fördragsslutande stat. För att en åtgärd som har beslutats i en stat och som är verkställbar där också ska kunna verkställas i en annan fördragsslutande stat krävs dock, som framgår av avsnitt 11.4.2, att åtgärden först har *förklarats vara verkställbar* eller registrerats för verkställighet (ett förfarande som inte är relevant för svensk del) i den andra staten (artikel 25). Förfarandet för beslut i fråga om erkännande och verkställbarhet ska ske enligt det anmodade landets lag. I båda fallen ska, som anges uttryckligen i nämnda artiklar i konventionen, ett enkelt och snabbt förfarande tillämpas. Förfarandet är dock inte närmare reglerat i konventionen, vilket innebär att respektive fördragsslutande

stat får utforma sina egna förfarandebestämmelser. Utredningen gör bedömningen att samma system bör kunna gälla för både erkännande- och verkställbarhetsförfarandet och att prövningen bör göras av domstol.

Nedan följer en jämförelse med de bestämmelser som gäller avseende 1996 års Haagkonvention och därefter en genomgång av de bestämmelser som enligt utredningens bedömning behöver införas för förfarandet för erkännande och verkställbarhetsförklaring enligt 2000 års Haagkonvention.

Ordningen för 1996 års Haagkonvention

Den 10 januari 2015 ändrades prövningsordningen för erkännande- och verkställbarhetsförfarandet enligt ett antal olika svenska lagar, bland annat lagen om 1996 års Haagkonvention och lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.²¹ Från att tidigare ha prövats i Svea hovrätt görs prövningen i stället i tingsrätt som första instans.

I de flesta fall när verkställighet följer efter det att en domstol har förklarat att ett utländskt avgörande ska vara verkställbart sker verkställighet enligt utsökningsbalkens bestämmelser och verkställbarhetsförfarandet ankommer som huvudregel på den tingsrätt som prövar överklaganden i utsökningsmål.

När det gäller 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen, bedömdes det vara värdefullt att prövningar som avser en fråga rörande *ett barns person* kan göras av samma domstol som prövar verkställighet av den frågan. Trots att syftet med prövningen i exekvatur- och verkställighetsförfarandena är olika, fanns det enligt regeringen ett intresse – framför allt för parterna i målet – av att prövningarna sker i samma domstol. Enligt regeringen underlättade en sådan ordning också domstolarnas handläggning i stort, eftersom det blir enklare att informera sig om beredningsläget och andra omständigheter av betydelse i det andra ärendet än om handläggningen sker vid två olika domstolar.²² Enligt 9 § lagen om 1996 års Haagkonvention ska det utländska avgörandet verkställas enligt

---

²¹ Se prop. 2013/14:219 och betänkande 2013/14:CU27.

²² Se prop. 2013/14:219, s. 88 f.

21 kap. FB, om det avser ett barns person, och enligt utsökningsbalken, om det avser ett barns egendom. De domstolar som enligt 21 kap. 1 § FB prövar verkställighet av en dom eller ett beslut om vårdnad, boende eller umgänge är därför behöriga domstolar avseende ansökningar om erkännande eller verkställbarhet av utländska avgöranden som helt eller delvis rör ett barns person, se 4 § förordningen (2012:826) med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention. Vilken svensk domstol som i det enskilda fallet är behörig följer av 21 kap. 1 § FB.

Om prövningen endast rör *ett barns egendom* är i stället de domstolar som prövar överklaganden i utsökningsmål behöriga. Vilken svensk domstol som i det enskilda fallet är behörig bestäms i flertalet fall utifrån var motparten till den som ansöker om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige har hemvist och, om motparten inte har hemvist i Sverige, görs ansökan till Nacka tingsrätt, se 5 § förordningen med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention.²³

Behörig domstol för 2000 års Haagkonvention

Allmänt om erkännande- och verkställbarhetsförfarandet

Det är viktigt att det system som ska gälla i fråga om förfarandet för erkännande och verkställbarhet är tillräckligt enkelt, tydligt och lätt att förstå, i första hand för den enskilde men även för rätts-tillämparen. Därtill bör systemet vara enhetligt och samlat. Detta skulle kunna uppnås om den vuxnes hemvist fick styra den nationella behörigheten, både i fråga om åtgärder som avser den vuxnes person och avseende dennes egendom. När det gäller 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen delas emellertid behörigheten upp utifrån om det är fråga om åtgärder som helt eller delvis rör barnets person eller om åtgärder som rör egendom.

Mot bakgrund av att lagstiftaren har valt att göra en sådan uppdelning för barn har utredningen funnit för gott att följa denna struktur även när det gäller erkännande- och verkställbarhetsförfarandet avseende skyddsåtgärder för vuxna.

---

²³ Se prop. 2013/14:219, s. 85.

En ansökan om erkännande eller verkställbarhet som helt eller delvis avser den vuxnes person

Verkställighet i enlighet med 2000 års Haagkonvention av en skyddsåtgärd som rör den vuxnes person synes bli aktuellt enbart i ett fåtal situationer och enligt utredningens bedömning torde i praktiken endast ett begränsat antal utländska åtgärder komma att verkställas i Sverige. Samma överväganden gör sig inte gällande i fråga om 2000 års Haagkonvention som när det gäller 1996 års Haagkonvention.

Då uppkommer frågan vad som i stället bör vara styrande för bestämmandet av behörig domstol för prövningar av ansökningar enligt 2000 års Haagkonvention. Konventionen omfattar skyddsåtgärder av både privaträttslig och offentligrättslig natur, vilket innebär att åtgärderna i sak prövas av såväl allmän domstol som allmän förvaltningsdomstol. En möjlighet är att erkännande- och verkställbarhetsförfarandet delas upp på allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol allt efter mål- eller ärendetyp. Mot detta talar emellertid att det med avseende på en åtgärd från en annan rätts-tradition kan uppstå svåra gränsdragningar vid bedömningen av vilken av domstolarna som är behörig beroende på om den utländska åtgärden är att betrakta som privaträttslig eller offentligrättslig. Dessutom är vägransgrunderna för erkännande desamma oberoende av till vilken grupp åtgärden skulle anses höra. Det anförda innebär att det inte kan anses vara ändamålsenligt att dela upp behörigheten på allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol. Därtill är det, som tidigare nämns, betydelsefullt att ordningen för prövningen är enhetlig och koncentrerad, vilket skulle vara svårt att uppnå om förfarandet delades upp på olika domstolstyper.

Mot bakgrund av att prövningen i dag ankommer på de allmänna domstolarna, och sedan januari 2015 på tingsrätt i första instans bör, enligt utredningens mening, tingsrätt svara även för erkännande- och verkställbarhetsförfaranden enligt 2000 års Haagkonvention och som helt eller delvis rör en vuxens person. I fråga om vilken tingsrätt som i varje enskilt fall bör vara behörig är det enligt utredningen, i syfte att underlätta för den vuxne, också lämpligt att detta i första hand bestäms utifrån var den vuxne har sin hemvist. Om den vuxne inte har hemvist i Sverige bör ansökan göras till Stockholms tingsrätt.

En ansökan om erkännande eller verkställbarhet som avser den vuxnes egendom

En skyddsåtgärd som rör *den vuxnes egendom* kan till exempel vara ett beslut om tvångsförsäljning av egendom. När det gäller verkställighet av en åtgärd som avser den vuxnes egendom kommer den att ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser. Det är därför, i enlighet med var som i huvudsak gäller för ansökningar om erkännande eller verkställbarhetsförklaringar (till exempel enligt 1996 års Haagkonvention), lämpligt att behörig tingsrätt för sådana ansökningar bör vara de tingsrätter som prövar överklaganden i utsökningsmål och tingsrätternas domsområden bör vara desamma som för dessa tingsrätter. Vilken tingsrätt som i det enskilda fallet är behörig bör således i första hand bestämmas utifrån var motparten till den som ansöker om att en utländsk åtgärd ska erkännas eller förklaras verkställbar i Sverige har sin hemvist och om motparten inte har hemvist i Sverige bör ansökan göras till Nacka tingsrätt.

En lagteknisk fråga

Utredningen anser att det, på samma sätt som i övrigt gäller för bestämmelser om behörig domstol för ansökningar om erkännande eller verkställbarhet, i lagtexten bör tas in ett bemyndigande för regeringen att föreskriva behörig domstol och att det i förordning närmare anges vilken domstol som är behörig. Utredningen föreslår därför att det i lag ska förordnas att en ansökan om erkännande enligt artikel 23 eller verkställbarhetsförklaring enligt artikel 25 ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver.

11.6.4 Handläggningsfrågor vid beslut om erkännande och verkställbarhetsförfarandet (artiklarna 23 och 25)

Utredningens förslag: Den som gör en ansökan om erkännande eller verkställbarhet ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller en kopia av avgörandet som har bestyrkts av en behörig myndighet.

Om ansökan avser en verkställbarhetsförklaring, ska sökanden även ge in bevis om att avgörandet är verkställbart i den stat där det har meddelats.

Tingsrätten får förelägga sökanden att ge in de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

Om en handling är skriven på något annat språk än svenska, ska även en översättning av handlingen till svenska ges in. En översättning behöver dock inte ges in om tingsrätten anser att det inte behövs eller att det inte skäligen kan krävas.

Vid handläggning i domstol av ett ärende om erkännande eller verkställbarhetsförklaring ska i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas.

Tingsrätten får förklara det utländska avgörandet helt eller delvis gällande eller verkställbart.

Bestämmelser om detta ska införas i lag.

Vilka handlingar ska bifogas en ansökan?

Det är vedertaget att ålägga den part som ansöker om erkännande eller verkställbarhetsförklaring att ge in det utländska avgörandet, i original eller av behörig myndighet bestyrkt kopia. En sådan bestämmelse bör införas i lag också för det fall en part vill att en åtgärd ska erkännas eller förklaras verkställbar enligt 2000 års Haagkonvention. Det bör i lag även krävas att sökanden ger in bevis om att avgörandet är verkställbart i den stat där det har meddelats, vilket av naturliga skäl inte kan krävas om ansökan endast avser ett beslut om erkännande.

På samma sätt som när det gäller de kompletterande bestämmelserna till 1996 års Haagkonvention anser utredningen att domstolen bör kunna förelägga sökanden att inkomma med ytterligare

handlingar om det behövs för prövningen av ansökningen.²⁴ Ett tänkbart exempel är om skyddsåtgärden har beslutats i den vuxnes utevaro och det finns ett behov av att begära in ett bevis om att ansökan om åtgärden har delgetts den vuxne. Ett bevis om att stämningsansökan eller motsvarande handlingar har delgetts parten krävs regelmässigt om ansökan avser erkännande- eller verkställbarhetsförklaring av ett avgörande som har meddelats i en parts utevaro enligt 1996 års Haagkonvention.²⁵ I fråga om vuxna finns det, enligt utredningen, inte något behov av att kräva att sådana handlingar alltid ska ges in eftersom en vuxen i behov av skydd typiskt sett kan ha varit i ett sådant tillstånd att han eller hon inte har kunnat ta del av handlingen.

Handlingarna ska vara översatta till svenska

Det bör krävas att de handlingar som ges in till domstolen är översatta till svenska, om inte domstolen finner att det är obehövligt. När det handlar om åtgärder till skydd för en vuxen finns det skäl att inte upprätthålla ett absolut krav på att sökanden alltid ska översätta samtliga handlingar i ärendet. Vidare brukar det i nordiska förhållanden för svensk del accepteras att handlingar är skrivna på danska eller norska. Även handlingar på engelska har godtagits i praxis.²⁶ Liksom när det gäller de kompletterande bestämmelserna till 1996 års Haagkonvention bör en möjlighet ges att frångå kravet på översättning när det inte skäligen kan krävas av sökanden att handlingen översätts.²⁷ Utredningen föreslår att det införs en sådan möjlighet.

Processlag

I lagstiftningsärendet rörande en ändrad prövningsordning för erkännande- och verkställbarhetsförfarandet konstaterades att valet av processlag stod mellan rättegångsbalken och lagen om domstols-

---

²⁴ Se 7 § lagen om 1996 års Haagkonvention.

²⁵ Se 7 § första stycket lagen om 1996 års Haagkonvention.

²⁶ Se NJA 2011 s. 345 i fråga om att tyska handlingar inte godtas.

²⁷ Se 7 § lagen om 1996 års Haagkonvention.

ärenden eftersom prövningen föreslås ske i allmän domstol.²⁸ Lagen om domstolsärenden ansågs vara den mest ändamålsenliga och valdes därför som tillämplig processlag, se bland annat 7 § femte stycket lagen om 1996 års Haagkonvention.

Utredningen föreslår att ansökningar om erkännande och verkställbarhet av utländska åtgärder ska prövas av allmän domstol. Mot bakgrund av att lagen om domstolsärenden är processlag för sådana ansökningar bland annat enligt 1996 års Haagkonvention föreslår utredningen att det i lag ska införas en kompletterande bestämmelse till 2000 års Haagkonvention som anger att vid handläggning i domstol av ett ärende om erkännande eller verkställbarhetsförklaring ska i övrigt lagen om domstolsärenden tillämpas.

Förklaring av att ett avgörande kan vara helt eller delvis gällande eller verkställbart

2000 års Haagkonvention reglerar, på samma sätt som 1996 års Haagkonvention, verkställigheten av *åtgärder* till skydd för en vuxen. Det skulle emellertid kunna inträffa att ett utländskt *avgörande* reglerar både frågor som omfattas av 2000 års Haagkonvention och frågor som faller utanför konventionens tillämpningsområde. Avgörandet kan också innehålla flera ställningstaganden i fråga om skyddsåtgärder och erkännande eller verkställbarhet kanske inte kan medges i alla delar, som när avgörandet innehåller beslut både i fråga om godmanskap och bostad med särskild service. Mot denna bakgrund bör det, i likhet med vad som gäller enligt de kompletterande bestämmelserna till 1996 års Haagkonvention, införas en bestämmelse som medger att domstolen förklarar avgörandet vara helt eller delvis gällande eller verkställbart.²⁹

---

²⁸ Se prop. 2013/14:219, s. 91.

²⁹ Se 8 § lagen om 1996 års Haagkonvention.

11.6.5 Förbuden mot omprövning (artiklarna 24 och 26)

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om förbud mot omprövning i artiklarna 24 och 26 2000 års Haagkonvention föranleder inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Bestämmelserna i konventionen som förbjuder omprövning i sak, dels när det gäller grunderna för behörigheten (artikel 24) och dels när det gäller erkännande och verkställbarhet (artikel 26), behandlas i avsnitten 11.4.1 och 11.4.3. Bestämmelserna är att betrakta som allmänt vedertagna och föranleder enligt utredningens uppfattning inte några kompletterande bestämmelser.³⁰

11.6.6 Verkställighet (artikel 27)

Utredningens förslag: Bifalls en ansökan om verkställbarhetsförklaring får den utländska åtgärden verkställas enligt svensk rätt i enlighet med de regler som gäller för verkställighet av ett svenskt avgörande i en motsvarande fråga.

Allmänt

En åtgärd som har vidtagits av en fördragsslutande stats myndighet och som har förklarats verkställbar i Sverige ska enligt konventionen verkställas här som om den hade vidtagits av en svensk myndighet. Verkställigheten ska ske enligt svensk lag med de begränsningar som denna kan innehålla (artikel 27). Konventionens bestämmelser är ett sätt att anpassa åtgärderna till inhemska förhållanden i den stat där de ska genomföras.

³⁰ Jämför hur motsvarande artiklar hanterades i SOU 2005:111, s. 239, när det gäller 1996 års Haagkonvention.

Verkställighet enligt vilken lag?

Verkställigheten i Sverige ska således ske som om åtgärden i fråga hade vidtagits av svenska myndigheter. Det innebär att svenska bestämmelser för motsvarande situation ska användas vid verkställigheten. Vilka bestämmelser det kan bli fråga om är beroende av den åtgärd som är aktuell. Rör det sig till exempel om en åtgärd som motsvarar en insats enligt SoL, LVM, LVU³¹, LPT eller LSS får verkställighet ske i enlighet med respektive lag. Verkställighet kan emellertid också ske i form av ett återförande av den vuxne till en annan fördragsslutande stat där en motsvarighet till tvångsvård enligt LVM, LVU eller LPT har beslutats. Om det gäller en fråga om verkställighet av åtgärder till skydd för en vuxens egendom ska verkställighet ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

Utredningen föreslår att det i den kompletterande lagen till 2000 års Haagkonvention ska klargöras att de bestämmelser som är tillämpliga för verkställigheten av motsvarande frågor i svensk lag är tillämpliga även beträffande utländska verkställbara åtgärder. Mot bakgrund av att det rör sig om flera olika lagar som ska tillämpas vid verkställighet enligt 2000 års Haagkonvention finns det inte någon anledning att ange dessa lagar.

Reservforum

Verkställigheten av åtgärder enligt 2000 års Haagkonvention ska ske med tillämpning av nationell rätt. Som konstateras i avsnitt 11.4.2 synes verkställighet i Sverige av en skyddsåtgärd enligt 2000 års Haagkonvention bli aktuell enbart i ett begränsat antal fall. Vid dessa tillfällen torde den vuxne vanligen befinna sig i Sverige och det är därför enligt utredningen inte behövligt att införa något reservforum avseende verkställigheten.

---

³¹ En åtgärd enligt LVU kan beslutas fram till dess den vuxne fyller 20 år.

Verkställighet av åtgärder utan motsvarighet i svensk rätt

Vid verkställighet av utländska åtgärder kan det förekomma förordnanden eller villkor som inte har någon motsvarighet i svensk rätt. Utredningen har föreslagit att verkställighet av en åtgärd enligt 2000 års Haagkonvention ska ske i enlighet med de regler som gäller för verkställighet av ett svenskt avgörande i en motsvarande fråga. Enligt utredningens bedömning får de villkor som den utländska domen eller beslutet ställer upp hanteras av de svenska verkställighetsbestämmelserna i respektive lag.

Tvångsmedel

Mot bakgrund av att verkställigheten i Sverige ska ske enligt svensk lag är det svenska regler – inklusive eventuella tvångsmedel – som ska tillämpas vid verkställigheten. En bestämmelse om tvångsmedel i ett utländskt avgörande är inte i sig att betrakta som en skyddsåtgärd i konventionens mening och är inte verkställbar. Beträffande 1996 års Haagkonvention gjorde regeringen bedömningen att det inte är nödvändigt att i den kompletterande lagen särskilt ange att ett beslut om tvångsmedel i det utländska avgörandet inte ska tillämpas vid verkställigheten.³² I likhet med hur frågan hanterades enligt 1996 års Haagkonvention behövs inte någon kompletterande bestämmelse rörande tvångsmedel enligt 2000 års Haagkonvention.

---

³² Se prop. 2011/12:85, s. 40.

12 Samarbete, centralmyndigheten och tillhandahållande av information enligt 2000 års Haagkonvention

12.1 Allmänt om samarbete och tillhandahållande av information enligt 2000 års Haagkonvention

Bestämmelser om samarbete med hjälp av en centralmyndighet anses vara betydelsefulla för att ett internationellt instrument ska få större genomslag. Sådana samarbetsbestämmelser spelar en viktig roll till exempel i 1996 års Haagkonvention, Bryssel II-förordningen, underhållsförordningen, 2007 års Haagkonvention, den i Haag den 29 maj 1993 dagtecknade konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (1993 års Haagkonvention) och den i Haag den 25 oktober 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (1980 års Haagkonvention).

I 2000 års Haagkonvention finns bestämmelserna om samarbete i kapitel V, artiklarna 28–37. De har utformats huvudsakligen på samma sätt som i 1996 års Haagkonvention. Bestämmelserna är väsentliga för tillämpningen av konventionens övriga kapitel eftersom det är en förutsättning att de fördragsslutande staternas myndigheter samarbetar för att konventionen ska fungera på avsett sätt. Centralmyndigheten i varje fördragsslutande stat har det övergripande ansvaret för samarbetet med andra konventionsstaters myndigheter. Varje fördragsslutande stat ska utse en eller flera centralmyndigheter som kan kontaktas av myndigheter i andra fördragsslutande stater och svara på deras frågor. Centralmyndigheterna ska till exempel vidta lämpliga åtgärder i syfte att lämna upplysningar om

den lagstiftning och de tjänster som finns i deras stater till skydd för vuxna (artiklarna 28–31). Det finns enligt konventionen också möjligheter till kommunikation och direkt informationsutbyte mellan myndigheterna i olika fördragsslutande stater (artiklarna 32–35). Bestämmelsen i artikel 33 om placering av en vuxen i en annan fördragsslutande stat och skyldigheten för myndigheterna att samråda i anledning av detta behandlas särskilt i kapitel 13. Konventionens kapitel om samarbete innehåller även bestämmelser om fördelningen av kostnader och om möjligheten att träffa överenskommelser med andra fördragsslutande stater för att förbättra samarbetet (artiklarna 36 och 37).

Samarbetet mellan de fördragsslutande staterna innebär bland annat att personuppgifter och andra känsliga uppgifter kan behöva överlämnas från en fördragsslutande stat till en annan. Ett exempel då en sådan situation kan uppkomma är när de behöriga myndigheterna inför vidtagandet av en åtgärd begär att myndigheterna i en annan fördragsslutande stat överlämnar upplysningar som är relevanta för skyddet av den vuxne (artikel 32). Enligt konventionen åläggs behöriga myndigheter dessutom en underrättelseskyldighet i de fall den vuxne är utsatt för en allvarlig fara (artikel 34). Bestämmelserna i konventionen medför alltså att svenska myndigheter måste pröva om en uppgift kan lämnas ut med hänsyn till gällande sekretessbestämmelser och, i vissa fall, krävs ett utlämnande av uppgifter även om uppgifterna omfattas av sekretess. Utredningen redogör mot denna bakgrund för svenska nationella bestämmelser om utlämnande av uppgifter, sekretess hos vissa myndigheter och anmälnings- och underrättelseskyldighet i avsnitten 12.2.1–12.2.3.

Frågan om överföring av personuppgifter regleras för svensk del i personuppgiftslagen (1998:204) (PUL). Av särskilt intresse här är att PUL innehåller bestämmelser om överföring av personuppgifter som är under behandling till ett land som inte ingår i EU eller är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Utredningen har därför valt att redovisa relevanta delar av PUL i avsnitt 12.2.4.

I avsnitten 12.3–12.5 behandlas centralmyndighetssamarbete enligt andra internationella instrument, centralmyndigheten och dess uppgifter samt samförståndslösningar (artiklarna 28–31). Vidare behandlar utredningen upplysningar om en enskild vuxen, avgifter och avtal mellan stater i avsnitten 12.6 och 12.7 (artiklarna 32 och 34–37).

Slutligen övervägs behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser i avsnitt 12.8.

12.2 Svensk rätt i fråga om sekretess, anmälnings- och underrättelseskyldighet samt personuppgiftsbehandling

12.2.1 Utlämnande av uppgifter

I enlighet med offentlighetsprincipen har varje svensk medborgare rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen). Utländska medborgare är likställda med svenska medborgare i detta avseende (14 kap. 5 § andra stycket tryckfrihetsförordningen). Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till vissa angivna intressen, däribland till skyddet för en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden (2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen). Av tryckfrihetsförordningen framgår att en begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar ska anges i en särskild lag, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL), eller i annan lag som OSL hänvisar till.

Svenska myndigheter är skyldiga att på begäran lämna varandra uppgifter som de förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång (6 kap. 5 § OSL). Om det gäller sekretess för en uppgift hos en myndighet får uppgiften inte röjas för annan myndighet i andra fall än som anges i OSL eller i lag eller förordning som OSL hänvisar till (8 kap. 1 § OSL). Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § OSL). Sekretess hindrar inte heller att en uppgift lämnas till annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § första stycket OSL). I sammanhanget är också den så kallade generalklausulen (10 kap. 27 § OSL) av intresse. Den innebär att en sekretessbelagd uppgift får lämnas till en myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Det finns emellertid undantag, bestämmelsen gäller till exempel inte inom socialtjänsten eller inom hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet (andra stycket samma paragraf).

En uppgift för vilken sekretess gäller enligt OSL får inte röjas för utländsk myndighet annat än om utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift i lag eller förordning, eller om uppgiften i motsvarande fall skulle få utlämnas till en svensk myndighet, och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten (8 kap. 3 § OSL). Den svenska myndigheten ska – fränsett fall där någon lag eller förordning reglerar uppgiftslämnandet – göra en diskretionär prövning av en utländsk myndighets begäran att få del av uppgifter. Av betydelse vid bedömningen är bland annat vilka relationer Sverige har till det land det gäller och vilka relationer som finns mellan den svenska och den utländska myndigheten. Vid bedömningen av vad som är svenska intressen får beaktas bland annat Sveriges intresse av internationellt samarbete med organet i fråga.¹

12.2.2 Sekretess hos vissa myndigheter

Domstol

Bestämmelser om sekretess som riktar sig direkt till domstol, så kallad primär sekretess, finns till exempel i 36 kap. 1 § OSL och gäller hos domstol i ärenden om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB eller i ärenden om förvaltarskap. Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

För förvaltningsdomstolen finns det en särskild bestämmelse om primär sekretess i 43 kap. 1 § OSL. I bestämmelsen klargörs att sekretessbestämmelser som gäller i viss verksamhet eller i vissa ärenden är direkt tillämpliga hos en förvaltningsdomstol vid handläggning av ett överklagande av ett beslut som har fattats av en myndighet i sådan verksamhet eller i ett sådant ärende.

Om en domstol i sin rättskipande eller rättsvärdande verksamhet får en uppgift från en domstol eller en annan myndighet och uppgiften är sekretessbelagd där, gäller sekretessen också hos domstolen

---

¹ Se prop. 1981/82:186, s. 58 f. Dessa förarbeten gäller 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen (1980:100), som i OSL motsvaras av 8 kap. 3 §.

(43 kap. 2 § första stycket OSL). Ett exempel på sådan så kallad sekundär sekretess är att en sekretessbelagd sjukjournal behåller sekretessen i domstolen. Om det gäller primär sekretess för uppgiften gäller inte den sekundära sekretessen.

Särskilda bestämmelser gäller i fråga om förebringande av sekretessbelagda uppgifter vid offentlig förhandling och rörande förordnande om sekretess för uppgift i dom eller beslut.²

Överförmyndaren

Sekretess gäller hos överförmyndaren i ärende enligt föräldrabalken för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men (32 kap. 4 § OSL).

I ärenden om anordnande av godmanskap eller förvaltarskap ska rätten inhämta yttranden från överförmyndaren, om det inte är obehövligt (11 kap. 16 § FB). Har överförmyndaren tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning är överförmyndaren skyldig att lämna rätten sådana upplysningar. Den som har god man eller förvaltare har rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren (16 kap. 7 § FB). En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar. Sekretessen hindrar inte heller att upplysningar lämnas om uppgiftsskyldigheten följer av lag (10 kap. 28 § första stycket OSL).

Socialtjänsten

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men (26 kap. 1 § första stycket OSL). Nämnda sekretessbestämmelse gäller emellertid inte beslut om omhändertagande eller beslut om vård utan samtycke (26 kap. 7 § OSL). Inte heller hindrar denna sekretessbestämmelse att uppgift om en enskild – som miss-

---

² Se 5 kap. 1 § rättegångsbalken och 16 § förvaltningsprocesslagen respektive 43 kap. 5 och 8 §§ OSL.

brukar till exempel alkohol eller narkotika eller vårdas med stöd av LPT, eller närstående till honom eller henne – lämnas från en myndighet inom socialtjänsten till en annan sådan myndighet eller till en myndighet inom hälso- och sjukvården, om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd (26 kap. 9 § OSL). Detta innebär att två socialnämnder i olika kommuner har möjlighet att samarbeta och lämna uppgifter till varandra i fall där det annars skulle föreligga sekretess mellan dem. Dessutom har Riksdagens ombudsmän (JO), med hänsyn till socialnämndens särskilda ansvar för barn och unga, ansett att den tidigare motsvarigheten till denna bestämmelse³ tillsammans med den tidigare motsvarigheten till 8 kap. 1 § OSL⁴ kunnat tillämpas för att möjliggöra ett samarbete mellan en svensk socialnämnd och de sociala myndigheterna i en dansk kommun, i sådana frågor som anges i lagrummet.⁵

I ärenden om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB eller förvaltarskap ska rätten, om det behövs, inhämta yttrande från bland annat socialnämnden (11 kap. 16 § andra stycket FB). Har nämnden tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning är nämnden skyldig att lämna rätten sådana upplysningar. Rätten får även uppdra åt överförmyndaren att inhämta yttrande enligt 11 kap. 16 § andra stycket FB (11 kap. 17 a § tredje stycket FB). I de fall en fråga om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB eller förvaltarskap uppkommer hos överförmyndaren, får överförmyndaren inhämta yttranden enligt 11 kap. 16 § andra stycket FB (11 kap. 17 a § tredje stycket FB). Sekretessen hindrar inte heller att sådana upplysningar lämnas (10 kap. 28 § första stycket OSL).

Utan hinder av sekretess ska socialtjänsten lämna uppgifter om huruvida en vuxen med missbruksproblem vistas i ett hem för vård eller boende, om uppgifterna för särskilt fall begärs av till exempel en domstol (12 kap. 10 § tredje stycket SoL).

Dessutom ska socialtjänsten utan hinder av sekretess lämna ut sådana uppgifter om en patient som behövs för att chefsöverläkarens åligganden enligt LPT ska kunna fullgöras (43 § LPT). Uppgifterna

---

³ Se 14 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100).

⁴ Se 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen.

⁵ Se JO beslut 2002/03 s. 273, dnr 3801-2000.

kan till exempel behövas för bedömningen av om en patients vårdbehov kan tillgodoses på något annat sätt än genom intagning på en vårdinrättning. Verksamhetschefen kan också behöva uppgifterna för att i en ansökan till förvaltningsrätten kunna ange vilka överväganden som har gjorts i fråga om vård i annan form för patienten (7 § LPT).

Hälso- och sjukvården

Sekretess gäller inom hälso- och sjukvården för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men (25 kap. 1 § första stycket OSL).

Även i sådan verksamhet som innefattar omprövning av beslut i eller särskild tillsyn över allmän eller enskild hälso- och sjukvård gäller sekretess för uppgift om en enskilds hälsotillstånd och andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (25 kap. 3 § första stycket OSL).

Därtill gäller sekretess i ärenden hos en nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet enligt lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (25 kap. 4 § första stycket OSL).

Sekretessen enligt 25 kap. 1 § OSL hindrar inte att uppgift lämnas från en myndighet som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet i en kommun till en annan sådan myndighet i samma kommun, eller från en myndighet som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet i ett landsting till en annan sådan myndighet i samma landsting (25 kap. 11 § 1 och 2 OSL). Sekretessen enligt 25 kap. 1, 3 och 4 §§ OSL hindrar inte att en uppgift om en enskild eller närstående till denne lämnas från en myndighet inom hälso- och sjukvården till en annan sådan myndighet eller till en myndighet inom socialtjänsten, om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd och denne fortgående till exempel missbrukar alko-

hol eller narkotika, eller vårdas med stöd av LPT (25 kap. 12 § första stycket 2 och 3 OSL).

Om en enskild på grund av sitt hälsotillstånd eller av andra skäl inte kan samtycka till att en uppgift lämnas ut, hindrar inte sekretess att en uppgift om honom eller henne som behövs för att han eller hon ska få nödvändig vård, omsorg, behandling eller annat stöd lämnas från en myndighet inom hälso- och sjukvård till en annan myndighet inom hälso- och sjukvården eller inom socialtjänsten eller till en enskild vårdgivare eller en enskild verksamhet på socialtjänstens område (25 kap. 13 § OSL).

Innan rätten anordnar förvaltarskap ska den inhämta läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd (11 kap. 17 § första stycket FB). Detta gäller även i ärenden om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB, när den enskilde inte har lämnat sitt samtycke. Som nämnts ovan får rätten uppdra åt överförmyndaren att inhämta yttranden enligt 11 kap. 16 § andra stycket FB och utredning enligt 11 kap. 17 § FB (11 kap. 17 a § första stycket FB) och det gäller även i här aktuellt avseende. Om en fråga om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB eller förvaltarskap uppkommer hos överförmyndaren, får överförmyndaren inhämta yttranden enligt 11 kap. 16 § andra stycket FB och utredning enligt 11 kap. 17 § FB (11 kap. 17 a § tredje stycket FB). Sekretessen hindrar inte heller att sådana upplysningar lämnas (10 kap. 28 § första stycket OSL).

12.2.3 Anmälnings- och underrättelseskyldighet i vissa fall

Socialnämnder och andra myndigheter är skyldiga att på begäran lämna överförmyndaren de uppgifter som behövs för överförmyndarens tillsynsverksamhet (16 kap. 10 § FB). Socialnämnden ska också anmäla till överförmyndaren om den finner att god man eller förvaltare enligt föräldrabalken bör förordnas för någon eller att någon inte längre bör ha förvaltare (5 kap. 3 § socialtjänstförordningen [2001:937]). Kommunen är skyldig att anmäla till överförmyndaren dels när en person som omfattas av LSS kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, dels när ett förmynderskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra (15 § 6 LSS).

Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt LVM. Detta gäller dock inte myndigheter inom hälso- och sjukvården annat än i fråga om en läkares skyldighet att genast göra en anmälan till socialnämnden, om han eller hon i sin verksamhet kommer i kontakt med någon som kan antas vara i behov av omedelbart omhändertagande eller vård enligt LVM, och läkaren bedömer att denne inte kan beredas tillfredsställande vård eller behandling genom läkarens egen försorg eller i övrigt inom hälso- och sjukvården (6 § LVM). Socialnämnden ska efter en sådan anmälan inleda en utredning i vilken nämnda myndigheter är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen (7 § LVM). Verksamhetschefen för den sjukhusenhet där en missbrukare vistas enligt LVM är skyldig att se till att socialnämnden eller Statens institutionsstyrelse genast underrättas, om missbrukaren önskar lämna eller redan har lämnat sjukhuset (24 § LVM).

Den läkare som har utfärdat ett vårdintyg enligt LPT ska se till att det snarast kommer till den sjukvårdsinrättning där frågan om intagning för tvångsvård ska prövas (5 § LPT).

12.2.4 Behandling av personuppgifter

Tillämpningen av 2000 års Haagkonvention kommer att innebära hantering av personuppgifter. Bestämmelser om detta finns i PUL. Syftet med PUL är att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter (1 §). Lagen, som är subsidiär i förhållande till andra författningar (2 §), gäller behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad. Även annan behandling omfattas om uppgifterna ingår i, eller är avsedda att ingå i, en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier (5 §). Personuppgifter får behandlas bara under vissa förutsättningar, till exempel när den registrerade har lämnat sitt samtycke eller om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig skyldighet (10 §). Det finns ett generellt förbud mot behandling av känsliga personuppgifter,

till exempel i fråga om uppgifter som rör hälsa (13 §). Vidare finns det ett förbud mot att till tredje land⁶ föra över personuppgifter som är under behandling om landet inte har en adekvat nivå för skyddet av personuppgifterna (33 §). Behandling av känsliga personuppgifter och överföring av uppgifter får dock ske i vissa undantagsfall, till exempel om den registrerade har lämnat sitt samtycke eller om det enligt en särskild föreskrift, behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse (15–19, 34 och 35 §§).

För socialtjänstens del finns även lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Av lagen framgår att personuppgifter får behandlas bara om behandlingen är nödvändig för att arbetsuppgifter inom socialtjänsten ska kunna utföras, att personuppgifter även får behandlas för uppgiftsutlämnande som föreskrivs i lag eller förordning samt att en registrerad person inte har rätt att motsätta sig sådan behandling av uppgifter som är tillåten enligt lagen (6 §). Även känsliga personuppgifter får behandlas om uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för verksamheten (7 §). Det har ansetts vara av allmänt intresse att socialtjänsten ska kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett tillfredsställande sätt, och att det för att socialtjänsten ska kunna klara sina uppgifter finns ett behov av att kunna behandla även känsliga personuppgifter.⁷

12.3 Centralmyndighetssamarbete enligt andra internationella instrument

Samarbetssystem med centralmyndigheter finns i flera internationella instrument. 1996 års Haagkonvention har använts som förlaga vid utarbetandet av 2000 års Haagkonvention och bestämmelserna om centralmyndighetens funktion i de två konventionerna överensstämmer i stort sett ordagrant. Det är Regeringskansliet (Utrikesdepartementet – UD) som är centralmyndighet enligt 1996 års Haagkonvention i Sverige.⁸

⁶ I PUL:s mening en stat som inte ingår i Europeiska unionen eller är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (3 §).

⁷ Se prop. 2000/01:80, s. 144.

⁸ Se 2 § förordningen med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention.

Bryssel II-förordningen föreskriver att medlemsstaterna ska utse en eller flera centralmyndigheter med uppgift att bistå vid tillämpningen av förordningen (artikel 53). På samma sätt som enligt 1996 års Haagkonvention är det Regeringskansliet, UD, som är centralmyndighet enligt Bryssel II-förordningen i Sverige.⁹ Centralmyndigheterna ska enligt Bryssel II-förordningen samarbeta med varandra både i enskilda ärenden och på ett mer allmänt plan. Myndigheten ska bland annat lämna information om nationell lagstiftning och nationella förfaranden samt vidta åtgärder för att förbättra tillämpningen av förordningen och stärka samarbetet (artikel 54). I centralmyndighetens uppgifter i enskilda ärenden ingår att informera och biträda personer med föräldraansvar och att underlätta överenskommelser mellan personer med föräldraansvar genom medling eller andra metoder (artikel 55).

Även enligt underhållsförordningen, 2007 års Haagkonvention och 1993 års Haagkonvention ska det finnas en centralmyndighet som har till uppgift att fullgöra de skyldigheter som åläggs sådana myndigheter enligt dessa instrument. Försäkringskassan är centralmyndighet enligt underhållsförordningen och 2007 års Haagkonvention¹⁰ och Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) är centralmyndighet enligt 1993 års Haagkonvention.¹¹

Också enligt 1980 års Haagkonvention och den i Luxemburg den 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (1980 års Europarådskonvention) ska det finnas en centralmyndighet i varje fördragslutande stat med uppgift att lämna och förmedla hjälp åt dem som ansöker om att få tillbaka ett olovligt bortfört eller kvarhållet barn. Det är UD genom Regeringskansliet som är centralmyndighet i Sverige även enligt dessa konventioner.¹²

---

⁹ Se 2 § förordningen (2005:97) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.

¹⁰ Se 2 § förordningen (2011:704) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet.

¹¹ Se 2 § lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

¹² Se 4 § lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn och 2 § förordningen (1989:177) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn.

12.4 Centralmyndigheten

12.4.1 Centralmyndighetens funktion enligt konventionen (artikel 28)

Artikel 28

1. Varje fördragsslutande stat ska utse en centralmyndighet som ska fullgöra de skyldigheter som åläggs sådana myndigheter enligt denna konvention.

2. Federala stater, stater med fler än ett rättssystem eller stater som har autonoma territoriella enheter får utse fler än en centralmyndighet och ange den territoriella eller den personliga omfattningen av deras befogenheter. Om en stat har utsett fler än en centralmyndighet ska den ange den centralmyndighet till vilken meddelanden kan sändas för vidarebefordran till behörig centralmyndighet inom den staten.

Varje fördragsslutande stat ska utse en centralmyndighet för att fullgöra de skyldigheter som åläggs sådana myndigheter enligt konventionen (artikel 28.1). Särskilda bestämmelser finns för utseendet av centralmyndighet i stater med fler än ett rättssystem (artikel 28.2).

12.4.2 Centralmyndighetens uppgifter enligt konventionen (artiklarna 29 och 30)

Artikel 29

1. Centralmyndigheterna ska samarbeta med varandra och främja samarbetet mellan de behöriga myndigheterna i sina stater för att uppnå målen med denna konvention.

2. Centralmyndigheterna ska i samband med tillämpningen av denna konvention vidta lämpliga åtgärder i syfte att lämna upplysningar om de lagar och de tjänster som finns i deras stater till skydd för vuxna.

Artikel 30

Centralmyndigheten i en fördragsslutande stat ska, direkt eller genom myndigheter eller andra organ, vidta alla lämpliga åtgärder för att

- a) på alla sätt underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna i situationer där konventionen är tillämplig,
- b) på begäran av en behörig myndighet i en annan fördragsslutande stat bistå med att ta reda på var en vuxen befinner sig, om det kan antas att den vuxne befinner sig och behöver skydd på den anmodade statens territorium.

Att centralmyndigheterna ska samarbeta med varandra och främja samarbetet mellan de behöriga myndigheterna i sina stater för att uppnå målen med konventionen följer av artikel 29. De ska i samband med tillämpningen av konventionen vidta lämpliga åtgärder i syfte att tillhandahålla upplysningar om de lagar och de tjänster som finns i deras stater till skydd för vuxna (artikel 29). Artikeln har sin motsvarighet i artikel 30 1996 års Haagkonvention och i artikel 54 Bryssel II-förordningen.

Centralmyndigheterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att på alla sätt underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna i situationer där konventionen är tillämplig. Vidare ska centralmyndigheterna på begäran av en behörig myndighet i en annan fördragsslutande stat bistå med att ta reda på var en vuxen befinner sig, om det kan antas att den vuxne befinner sig och behöver skydd på den anmodade statens territorium (artikel 30).

I 1996 års Haagkonvention finns motsvarande bestämmelser i artikel 31.a) och c). En skillnad är att underlättandet av kommunikation betonas i 2000 års Haagkonvention genom att det i artikel 30.a) anges att centralmyndigheten ska på "alla sätt underlätta kommunikationen", medan det i 1996 års Haagkonvention endast föreskrivs att centralmyndigheten ska "underlätta kommunikationen". I Bryssel II-förordningen finns det inte någon direkt motsvarighet till bestämmelsen i 2000 års Haagkonvention.

Uppgifterna kan enligt artikel 30 fullgöras antingen direkt eller genom andra myndigheter eller organ. I konventionen anges inte vad som avses med "andra organ". Bestämmelsen har som nämnts utformats på samma sätt som artikel 31 1996 års Haagkonvention. Av den förklarande rapporten till 1996 års Haagkonvention framgår att bestämmelsen tillkom med hänsyn till att det i vissa länder finns privata organisationer med behörighet inom barnskyddsområdet. Det ansågs därför enligt rapporten inte vara önskvärt att på förhand utesluta sammanslutningar som inte är myndigheter eller andra offentlighetsorgan och att varje fördragsslutande stat får överväga hur uppgifterna ska fullgöras i den egna staten.¹³ Enligt utredningens bedömning bör samma tolkning kunna göras av uttrycket "andra organ" i 2000 års Haagkonvention.

---

¹³ Se SOU 2005:111, s. 257 som hänvisar till Paul Lagarde, Explanatory Report till 1996 års Haagkonvention, paragraf 140.

12.5 Samförståndslösningar (artikel 31)

Artikel 31

De behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat kan, antingen direkt eller genom andra organ, uppmuntra till medling, förlikning eller liknande åtgärder för att uppnå samförståndslösningar om skyddet för den vuxnes person eller egendom i situationer som omfattas av konventionen.

De behöriga myndigheterna kan uppmuntra parterna till medling, förlikning eller liknande åtgärder för att uppnå en samförståndslösning om skyddet för den vuxnes person eller egendom i situationer som omfattas av konventionen (artikel 31).

Motsvarande bestämmelse finns i 1996 års Haagkonvention (artikel 31.b). En skillnad är att centralmyndigheten enligt artikel 31.b) 1996 års Haagkonvention har en skyldighet att underlätta samförståndslösningar genom medling, förlikning eller liknande åtgärder, medan det i artikel 31 2000 års Haagkonvention stadgas att de behöriga myndigheterna ”kan” uppmuntra till medling, förlikning eller liknande åtgärder. I Bryssel II-förordningen finns det inte någon direkt motsvarighet till bestämmelsen i 2000 års Haagkonvention.

Enligt den förklarande rapporten till 2000 års Haagkonvention kan medling komma att användas mellan förvaltaren och andra personer i frågor som rör den vuxnes person eller egendom eller mellan den vuxne och de som är ansvariga för honom eller henne i en strävan att få den vuxne att acceptera en behövlig skyddsåtgärd.¹⁴

12.6 Upplysningar om en enskild vuxen

12.6.1 Allmänt

I konventionens kapitel om samarbete finns det bestämmelser som innebär att myndigheterna i en fördragsslutande stat kan begära att få upplysningar från myndigheterna i en annan fördragsslutande stat. I vissa fall är myndigheterna i en fördragsslutande stat dessutom skyldiga att lämna efterfrågad information.

---

¹⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 133.

12.6.2 Inför vidtagandet och genomförandet av en åtgärd (artikel 32)

Artikel 32

1. När en skyddsåtgärd övervägs får de enligt konventionen behöriga myndigheterna, om den vuxnes situation så kräver, begära att varje myndighet i en annan fördragsslutande stat som förfogar över upplysningar som är relevanta för skyddet av den vuxne överlämnar dessa upplysningar.
2. En fördragsslutande stat får förklara att framställningar till dess myndigheter enligt punkt 1 endast får lämnas genom centralmyndigheten.
3. De behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat får begära att myndigheterna i en annan fördragsslutande stat bistår med genomförandet av de skyddsåtgärder som vidtas med stöd av denna konvention.

Inför vidtagandet av en åtgärd

Om en åtgärd till skydd för en vuxen övervägs får de behöriga myndigheterna, när det krävs med hänsyn till den vuxnes situation, begära att varje myndighet i annan fördragsslutande stat som förfogar över upplysningar som är relevanta för skyddet av den vuxne överlämnar dessa upplysningar (artikel 32.1). Den myndighet som begär sådana upplysningar ska vara behörig att vidta skyddsåtgärder och faktiskt överväga att vidta sådana. Det torde således finnas ett mål eller ärende i sak.¹⁵ Tänkbara exempel på situationer när det kan finnas ett behov av information är när en vuxen bor i Spanien under vintermånaderna och resterande del av året i Sverige eller när en vuxne har egendom i olika fördragsslutande stater.¹⁶

Artikel 32.1 har sin motsvarighet i artikel 34.1 1996 års Haagkonvention. I Bryssel II-förordningen finns det inte någon direkt motsvarighet till artikel 32.1.

Det är enligt den förklarande rapporten underförstått att den myndighet som får en begäran enligt artikel 32.1 inte är tvungen att tillhandahålla den begärda informationen. Det land som inte vill lämna ut begärd information behöver inte heller ange några skäl för

¹⁵ Jämför resonemang i SOU 2005:111, s. 263.

¹⁶ Exemplet utgår från att Sverige och Spanien är fördragsslutande stater till 2000 års Haagkonvention.

vägran. Det är till exempel möjligt att landets nationella lag inte tillåter myndigheten att tillmötesgå begäran om information, särskilt när ett sådant tillmötesgående skulle innebära ett brott mot gällande sekretessbestämmelser.¹⁷

Förklaring i fråga om framställningar till myndighet

En fördragsslutande stat får förklara att framställningar till dess myndigheter enligt artikel 32.1 endast får lämnas genom centralmyndigheten (artikel 32.2). Det är möjligt för vilken behörig myndighet som helst att ställa en frågan till en myndighet i en annan fördragsslutande stat. För att lättare kunna identifiera den tillfrågade myndigheten ger den andra punkten en möjlighet för staterna att förklara att en begäran enligt punkt 1 bara får ske via centralmyndigheten.¹⁸

Genomförandet av skyddsåtgärder

De behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat får begära att myndigheterna i en annan fördragsslutande stat bistår med genomförandet av skyddsåtgärder som vidtas med stöd av denna konvention (artikel 32.3).

Bestämmelsen motsvarar artikel 35.1 1996 års Haagkonvention, med den skillnaden att det i 1996 års Haagkonvention anges vilka frågor hjälpen särskilt ska avse. Det finns inte någon direkt motsvarighet i Bryssel II-förordningen.

Den ömsesidiga assistansen mellan myndigheterna som kan behövas till exempel när den vuxne, för att få vård på en institution, flyttar till en annan fördragsslutande stat än den stat där skyddsåtgärden vidtogs, omfattas av bestämmelsen.¹⁹

---

¹⁷ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 134 och 135.

¹⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 136.

¹⁹ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 20, och Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 137.

12.6.3 Om den vuxne utsätts för allvarlig fara (artikel 34)

Artikel 34

I de fall den vuxne är utsatt för allvarlig fara ska de behöriga myndigheterna i den fördragsslutande stat där åtgärder till skydd för den vuxne har vidtagits eller övervägs – om de får underrättelse om att den vuxne har bytt hemvist till eller befinner sig i en annan stat – underrätta myndigheterna i den staten om faran och om vilka åtgärder som har vidtagits eller övervägs.

Om den vuxne är utsatt för allvarlig fara ska de behöriga myndigheterna i den fördragsslutande stat där åtgärder till skydd för den vuxne har vidtagits eller övervägs, om de får underrättelse om att den vuxne har bytt hemvist till eller befinner sig i en annan stat, underrätta myndigheterna i den andra staten om faran och om vilka åtgärder som vidtagits eller övervägs (artikel 34).

Artikeltexten överensstämmer med artikel 36 1996 års Haagkonvention. I Bryssel II-förordningen finns det inte någon motsvarande bestämmelse.

Artikeln är enligt den förklarande rapporten tänkt att tillämpas beträffande en vuxen som är utsatt för en allvarlig fara, till exempel med anledning av en allvarlig psykisk sjukdom, ett självskadebeteende eller att den vuxne utnyttjas för kriminella ändamål. Det kan även enligt rapporten gälla en vuxen som har en sjukdom som behöver varaktig behandling, en vuxen som använder droger, eller en vuxen som underkastas ett ohälsosamt inflytande av en sekt.²⁰ De myndigheter som har vidtagit eller som överväger att vidta skyddsåtgärder har då en skyldighet att informera myndigheterna i det andra landet om denna fara och om de åtgärder som vidtagits eller övervägs. Underrättelseskyldigheten gäller också om den vuxne befinner sig i en icke-fördragsslutande stat.²¹ För att fungera förutsätter bestämmelsen emellertid att myndigheterna i det första landet har information om den vuxnes vistelse i det andra landet, vilket begränsar bestämmelsens tillämpning i praktiken. Men ingenting hindrar myndigheterna i det första landet från att först begära hjälp genom centralmyndigheten med att lokalisera den vuxne med stöd

²⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 140.

²¹ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 20, och Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 140.

av artikel 30 b), och sedan lämna en underrättelse i enlighet med artikel 34. (Se vidare avsnitt 12.4.2 beträffande artikel 30.b.)

12.6.4 Hinder mot att begära eller överlämna uppgifter (artikel 35)

Artikel 35

En myndighet får inte begära eller överlämna upplysningar enligt detta kapitel om det, enligt myndighetens uppfattning, skulle kunna medföra fara för den vuxnes person eller egendom eller innebära att friheten eller livet för en medlem av den vuxnes familj allvarligt hotas.

En begäran eller ett översändande av upplysningar om den vuxne (särskilt beträffande artiklarna 32 och 34) kan medföra oönskade effekter.²² Det har därför i konventionen införts en bestämmelse enligt vilken en myndighet inte får begära eller överlämna upplysningar i enlighet med konventionen om det enligt myndighetens uppfattning skulle kunna medföra fara för den vuxnes person eller egendom, eller innebära att friheten eller livet för en medlem av den vuxnes familj allvarligt hotas (artikel 35).

Bestämmelsen överensstämmer med artikel 37 1996 års Haagkonvention. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i Bryssel II-förordningen.

12.7 Avgifter och avtal mellan stater (artiklarna 36 och 37)

Artikel 36

1. Utan att det påverkar möjligheten att ta ut skäliga avgifter för tjänster ska centralmyndigheter och andra myndigheter i fördragsslutande stater bära sina egna kostnader för tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel.
2. Varje fördragsslutande stat får träffa överenskommelser med en eller flera andra fördragsslutande stater om fördelningen av avgifter.

---

²² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 141.

Artikel 37

Varje fördragsslutande stat får träffa överenskommelser med en eller flera andra fördragsslutande stater för att sinsemellan förbättra tillämpningen av detta kapitel. Stater som har ingått en sådan överenskommelse ska överlämna en kopia av överenskommelsen till konventionens depositarie.

Tillämpningen av de beskrivna samarbetsbestämmelserna i kapitel V kommer att leda till kostnader för de fördragsslutande staterna. Centralmyndigheten och andra myndigheter i de fördragsslutande staterna ska bära sina egna kostnader för informationsutbytet och samarbetet enligt konventionen. Artikeln begränsar inte möjligheten att ta ut skäliga avgifter för tjänsterna, men det preciseras inte i konventionen av vem sådana avgifter kan tas ut. Varje fördragsslutande stat får träffa överenskommelser med en eller flera andra stater om fördelningen av avgifter (artikel 36). Länderna har även en möjlighet att träffa överenskommelser med ett eller flera andra länder för att sinsemellan förbättra tillämpligheten av kapitel V. På detta sätt kan man komma överens om ett närmare samarbete än vad som föreskrivs i kapitel V. Det skulle således kunna vara fråga om överenskommelser vilka förstärker samarbetet som lagts fast i kapitel V, till exempel genom att göra vissa av bestämmelserna obligatoriska, eller komma överens om att de kostnader som föranleds av samarbetet mellan dem inte drivs in.²³ Stater som har ingått en sådan överenskommelse ska överlämna en kopia av överenskommelsen till konventionens depositarie (artikel 37).

Artiklarna 36 och 37 motsvarar artiklarna 38 och 39 1996 års Haagkonvention. I Bryssel II-förordningen finns det inte några motsvarande bestämmelser.

Uttrycket ”myndigheter” i artikeln avser enligt den förklarande rapporten de administrativa myndigheterna i de fördragsslutande staterna och inte domstolarna. Följaktligen är domstolskostnader, kostnader för processer och i synnerhet för advokater inte inkluderade i denna artikel. Däremot omfattas kostnaderna för myndigheternas korrespondens och översändande av handlingar liksom kostnader för sökande efter information, lokalisering av en vuxen, medlingsorganisation eller förlikningsöverenskommelser, samt kost-

²³ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 21, och Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 143.

nader för genomförande av åtgärder vidtagna i ett annat land, särskilt placeringsåtgärder. Artikeln tillåter myndigheterna att införa rimliga avgifter för tillhandahållandet av tjänster som bland annat lokaliseringen av en vuxen, eller överlämnande av information eller intyg. Därtill ges länderna en möjlighet att ingå avtal med varandra avseende fördelningen av dessa kostnader.²⁴

12.8 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

12.8.1 Centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention

Utredningens förslag: Regeringen ska i lag bemyndigas att utse en centralmyndighet i Sverige enligt 2000 års Haagkonvention.

Utredningens bedömning: Socialstyrelsen bör utses till centralmyndighet.

Sverige måste utse en centralmyndighet som ska fullgöra de skyldigheter som vilar på myndigheten enligt 2000 års Haagkonvention. Myndigheten ska samarbeta med centralmyndigheterna i de andra fördragsslutande staterna och lämna upplysningar om gällande lagar och tjänster till skydd för vuxna i det egna landet. I centralmyndighetens åtaganden ingår också att hjälpa till med att leta efter skyddsbehövande vuxna som förefaller befinna sig i det egna landet.

Uppgiften att vara centralmyndighet ställer krav på myndigheten i fråga om kompetens och sakkunskap. Det krävs bland annat att det inom myndigheten finns goda kunskaper om den nationella rätt som omfattas av konventionens tillämpningsområde. Centralmyndighetens arbete kommer att omfatta internationella kontakter, såväl med olika centralmyndigheter som med andra myndigheter. För att centralmyndighetens uppgifter ska kunna utföras på bästa sätt är det därför viktigt att bidra till att utveckla ett internationellt kontaktnät som centralmyndighetssamarbetet lägger grunden för och att det finns goda språkkunskaper i organisationen.

---

²⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 142.

Den fråga som utredningen har att ta ställning till är hos vilken myndighet uppdraget att vara centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention lämpligast bör ligga. Uppgiften att vara centralmyndighet enligt 1996 års och 1980 års Haagkonventioner, Bryssel II-förordningen och 1980 års Europarådskonvention innehas av Regeringskansliet genom UD, som också hanterar icke konventionsbundna ärenden om bortföranden av barn. Ett skäl till varför UD tilldelades uppgiften som centralmyndighet enligt 1980 års Haagkonvention var det diplomatiska arbete som krävdes i anledning av att konventionen rör internationella bortföranden av barn och vid utseendet av en centralmyndighet enligt Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention var det naturligt att även knyta dessa uppgifter till UD.²⁵ När det gäller 2000 års Haagkonvention torde uppdraget att vara centralmyndighet inte i någon nämnvärd utsträckning innefatta diplomatiskt arbete. Detta medför att UD, enligt utredningens uppfattning, inte framstår som det naturliga valet när en centralmyndighet ska väljas enligt 2000 års Haagkonvention.

Flertalet av de länder som hittills har anslutit sig till 2000 års Haagkonvention, däribland Finland, har utsett sina respektive Justitiedepartement till att vara centralmyndighet.²⁶ Frågor om godmanskap och förvaltare ligger under det svenska Justitiedepartementet, vilket skulle kunna tala för att utse Justitiedepartementet till centralmyndighet även i Sverige. 2000 års Haagkonvention omfattar emellertid också vård och omhändertagande åtgärder av social karaktär samt vissa åtgärder inom hälso- och sjukvården (se avsnitt 7.2.2), vilka omfattas av Socialdepartementets ansvarsområde. För det fall Regeringskansliet skulle väljas som centralmyndighet är det således inte självklart inom vilket departement centralmyndighetsfunktionen skulle placeras.

Det finns dock en allmän strävan att Regeringskansliet inte ska ägna sig åt arbete av löpande art, av förvaltningskaraktär. Eftersom utredningen inte har funnit något sakligt skäl för att uppgiften som centralmyndighet bör anförtros ett visst departement, bedömer ut-

---

²⁵ Se prop. 2011/12:85, s. 33.

²⁶ Enligt uppgift från Haagkonferensens hemsida av den 5 februari 2014 hade följande länder sina respektive Justitiedepartement som centralmyndigheter: Estland, Finland, Frankrike, Republiken Tjeckien, Tyskland, Schweiz, Skottland och Österrike, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.authprint&cid=71.

redningen därför att det är lämpligare att en myndighet under regeringen utses till centralmyndighet.

Den myndighet som utses bör ha kunskap i de frågor som omfattas av konventionen, det vill säga åtgärder till skydd för en vuxen främst av social karaktär. Det finns emellertid inte någon svensk myndighet med ett ansvarsområde som täcker alla slags skyddsåtgärder som omfattas av konventionen. Myndigheter som särskilt arbetar med dessa frågor är länsstyrelserna, Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Det är överförmyndarens uppgift att utöva tillsyn över förvaltares och gode mäns förvaltning. Överförmyndarens verksamhet står i sin tur under tillsyn av länsstyrelsen. Sju av landets 21 länsstyrelser utövar tillsyn över överförmyndare i kommunerna.²⁷ Mot bakgrund av att tillsynen är uppdelad på flera olika länsstyrelser bedömer utredningen att det inte är ändamålsenligt att lägga uppgiften att vara centralmyndighet för 2000 års Haagkonvention på en av länsstyrelserna.

Socialstyrelsen är förvaltningsmyndighet för bland annat verksamhet som rör hälso- och sjukvård, socialtjänst samt stöd och service till vissa funktionshindrade (1 § första stycket förordningen [2015:284] med instruktion för Socialstyrelsen). Socialstyrelsen ska genom kunskapsstöd och föreskrifter bidra till att hälso- och sjukvården och socialtjänsten bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet samt ansvara för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling inom sitt verksamhetsområde (4 § 1 och 2 samma förordning). IVO utövar tillsyn och kontroll över hälso- och sjukvården samt socialtjänsten och verksamhet enligt LSS. Enligt utredningens mening är det lämpligt att uppgiften att vara centralmyndighet för 2000 års Haagkonvention läggs på en av dessa myndigheter. Vid valet av myndighet framstår det som följdriktigt att utse kunskapsmyndigheten till centralmyndighet och den myndighet som framstår som bäst lämpad för uppdraget är alltså Socialstyrelsen. Socialstyrelsen har ett omfattande internationellt engagemang och arbetar genom organisationer som EU, WHO och Nordiska ministerrådet, liksom

---

²⁷ Uppgiften är inhämtad den 12 maj 2015, från länsstyrelsernas hemsida; <http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/integration/Sv/ensamkommande-barn/Pages/lansstyrelsen-ansvar.aspx?keyword=tillsyn+%c3%b6verf%c3%b6rmyndaren>.

OECD, FN och Europarådet. I vissa fall representerar Socialstyrelsen regeringen i dessa organ.

Enligt utredningens mening har således Socialstyrelsen tillgång till nödvändig kompetens för att kunna utföra uppdraget att vara centralmyndighet även om kunskap kan behöva inhämtas när det gäller godmanskap och förvaltarskap från de myndigheter och organisationer som hanterar dessa frågor, till exempel överförmyndaren. Utredningen gör således bedömningen att Socialstyrelsen bör utses till centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention.

12.8.2 Centralmyndighetens uppgifter (artiklarna 29 och 30)

Utredningens bedömning: Bestämmelsen om centralmyndigheternas samarbete och upplysningsskyldighet kräver inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser. Inte heller uppgifterna för centralmyndigheten i fråga om att underlätta kommunikationen mellan behöriga myndigheter eller bistå med lokalisering av den vuxne kräver några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i lag. Detsamma gäller möjligheten för centralmyndigheten att ta hjälp av andra myndigheter för att utföra dessa uppgifter.

Samarbete och upplysningar om lagar och tjänster (artikel 29)

Regleringen av centralmyndigheternas samarbete följer av artikel 29 2000 års Haagkonvention och förutsätter enligt utredningens bedömning inte några kompletterande bestämmelser i nationell lag.

När det gäller den svenska centralmyndighetens informations-skyldighet om innehållet i svenska lagar och de tjänster som finns i Sverige till skydd för vuxna, finns motsvarande skyldighet enligt 1996 års Haagkonvention, Bryssel II-förordningen, 1980 års Haagkonvention och 1980 års Europarådskonvention.²⁸ Det har inte bedömts att det finns behov av några kompletterande bestämmelser

²⁸ Se artikel 30.2 1996 års Haagkonvention, artikel 54 Bryssel II-förordningen, 2 § 4 förordningen (1989:177) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn (verkställighetsförordningen) och artikel 7 andra stycket e) 1980 års Haagkonvention samt artikel 3.2 b) 1980 års Europarådskonvention.

i svensk lag i anledning av bestämmelserna i de andra internationella instrumenten. Utredningen gör samma bedömning i fråga om upplysningsskyldigheten enligt 2000 års Haagkonvention, det vill säga att den inte medför ett behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Underlättande av kommunikation (artikel 30.a)

Uppgiften att på alla sätt underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna har sin motsvarighet i artikel 31.a) 1996 års Haagkonvention och i artikel 15 Bryssel II-förordningen. Uppgiften följer direkt av konventionen och utredningen kan inte förutse att den kräver någon ytterligare lagstiftning.

Hjälp med att lokalisera en vuxen (artikel 30.b)

Centralmyndigheten ska enligt artikel 30.b) 2000 års Haagkonvention hjälpa en myndighet i en annan fördragsslutande stat med att ta reda på var en vuxen befinner sig. I förhållande till länder som är anslutna till 1996 års och 1980 års Haagkonventioner och 1980 års Europarådskonvention finns en motsvarande skyldighet för centralmyndigheten.²⁹

För att lokalisera ett barn som är försvunnet i Sverige brukar centralmyndigheten bland annat kontakta Skatteverket (som ansvarar för folkbokföringsverksamheten), polisen och Migrationsverket, liksom i vissa fall skolor och sociala myndigheter i de områden där barnet kan tänkas vistas.³⁰ Detta förfarande är inte författningsreglerat. I Finland har det i anledning av artikel 30.b) införts en kompletterande bestämmelse om handräckning.³¹ Det är centralmyndigheten som ska få handräckning av de myndigheter som har upplysningar i ärendet eller som kan reda ut ärendet.

Med hänsyn till att den nu gällande ordningen i Sverige med att lokalisera barn inte har författningsreglerats och i de allra flesta fall

---

²⁹ Se artikel 31.c) 1996 års Haagkonvention, 2 § 4 verkställighetsförordningen och artikel 5.1 a 1980 års Europarådskonvention samt 2 § 4 verkställighetsförordningen och artikel 7 andra stycket a) 1980 års Haagkonvention.

³⁰ Se SOU 2005:111, s. 259.

³¹ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 24.

fungerar utan komplikationer,³² finns det enligt utredningens bedömning i nuläget inte någon anledning att införa kompletterande bestämmelser om handräckning för förfaranden enligt 2000 års Haagkonvention. Det framstår i stället som lämpligt att centralmyndigheten i fråga om vuxna går tillväga på liknande sätt som när det gäller barn.

Bör vissa uppgifter utföras av andra myndigheter eller organ?

Konventionen ger centralmyndigheten en möjlighet att delegera vissa av centralmyndighetens uppgifter till ”myndigheter eller andra organ” när det gäller att på alla sätt underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna i situationer där konventionen är tillämplig (artikel 30.a) och att bistå med lokalisering av en vuxen (artikel 30.b).

Ett tänkbart exempel är att centralmyndigheten tar hjälp av socialnämnden för att ta reda på var en vuxen befinner sig eftersom socialnämnden, inom ramen för socialtjänsten, ansvarar för att en vuxen som vistas i en kommun får det stöd och hjälp han eller hon behöver. Socialnämnden bistår sedan centralmyndigheten med upplysningar om den vuxne. En delegering av uppgiften i exemplet bör på motsvarande sätt också kunna göras till bland annat polisen eller Migrationsverket.

Enligt utredningens bedömning gäller delegationsrätten *i det enskilda fallet*. Rätten att delegera följer av konventionen och det finns således inte något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser. För det fall det trots allt skulle finnas ett behov av att införa bestämmelser om myndighetssamarbete bör det enligt utredningens bedömning kunna göras i förordning.

12.8.3 Samförståndslösningar (artikel 31)

Utredningens bedömning: Bestämmelsen om att underlätta samförståndslösningar kräver inte några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i lag.

³² Se SOU 2005:111, s. 259.

Centralmyndighetens uppgift att uppmuntra till medling, förlikning eller liknande åtgärder för att uppnå samförståndslösningar om skyddet för den vuxne innehåller inte någon förpliktelse, utan kan sägas vara en påminnelse om att olika former för att nå en samförståndslösning kan vara användbara i dessa frågor.³³

Enligt svensk rätt har frågan om medling närmast betydelse för tvister där parterna kan förlikas om saken.³⁴ De skyddsåtgärder som omfattas av konventionen är huvudsakligen åtgärder som parterna själva inte förfogar över. I dessa mål och ärenden är ambitionen att i möjligaste mån försöka nå samförståndslösningar, men något reellt medlingsförfarande är inte aktuellt. I många fall är dessutom den aktuella skyddsåtgärden beroende av den vuxnes samtycke. Konventionen medför inte heller någon skyldighet för berörda myndigheter i fråga om samförståndslösningar. Utredningen bedömer att de svenska myndigheter och domstolar som berörs av konventionen har tillräckligt handlingsutrymme för att, när det finns förutsättningar, verka för en sådan lösning. Några lagändringar eller kompletterande bestämmelser behövs därför inte.

12.8.4 Upplysningar om en enskild vuxen (artiklarna 32, 34 och 35)

Utredningens bedömning: Inkommande framställningar om upplysningar enligt artikel 32.1 bör inte centraliseras till centralmyndigheten.

Det bör införas en kompletterande förordningsbestämmelse i fråga om att centralmyndigheten genast ska vidarebefordra en begäran eller ett meddelande enligt 2000 års Haagkonvention som angår en fråga som ska eller kan handläggas av en annan myndighet till den myndigheten.

Varken bestämmelsen i artikel 32.1 som ger svenska myndigheter möjlighet att begära upplysningar från utländska myndigheter eller bestämmelsen i artikel 32.3 om assistans med

³³ Jämför bedömning i den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 20.

³⁴ Medling kan emellertid användas också i familjemål enligt 6 kap. 18 a § FB och samarbetsamtal erbjuds föräldrar enligt 5 kap. 3 § SoL.

genomförandet av åtgärder till skydd för en vuxen kräver några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i lag.

Det gör inte heller bestämmelsen som ålägger svenska myndigheter underrättelseskyldighet gentemot utländska myndigheter när en vuxen utsätts för allvarlig fara (artikel 34), eller bestämmelsen som föreskriver att en myndighet inte får begära eller överlämna upplysningar i vissa angivna fall (artikel 35).

Tillhandahållandet av information enligt andra internationella instrument

I flera internationella instrument finns det bestämmelser om att myndigheter i olika fördragsslutande stater ska tillhandahålla och utbyta upplysningar. Bestämmelserna om tillhandahållande av information enligt 1996 års Haagkonvention har använts som förlaga vid utformningen av motsvarande bestämmelser i 2000 års Haagkonvention. I 1996 års Haagkonvention finns dessutom vissa bestämmelser som inte har någon motsvarighet i 2000 års Haagkonvention, till exempel möjligheten till en rapport om barnets situation (artikel 32) eller upplysningar om en umgängesförälder (artikel 35). Enligt Bryssel II-förordningen ska centralmyndigheterna på begäran, och i enlighet med den lagstiftning som gäller i fråga om skydd av personuppgifter, vidta alla lämpliga åtgärder, bland annat för att insamla och utbyta information om barnets situation, om pågående förfaranden, eller om beslut som berör barnet (artikel 55). Enligt 1980 års Haagkonvention ska centralmyndigheten, direkt eller genom mellanhand, vidta alla lämpliga åtgärder för att utbyta upplysningar om barnets sociala bakgrund, när det är önskvärt³⁵ och enligt 1980 års Europarådskonvention ska centralmyndigheterna, i syfte att underlätta förfarandet enligt konventionen, se till att önskemål om upplysningar som kommer från behöriga myndigheter och som avser rättsliga eller faktiska frågor om pågående handläggning vidarebefordras.³⁶

³⁵ Se 2 § 4 verkställighetsförordningen och artikel 7 andra stycket d) 1980 års Haagkonvention.

³⁶ Se 2 § 4 verkställighetsförordningen och artikel 3.2 a) 1980 års Europarådskonvention.

En inkommande begäran från en utländsk myndighet (artiklarna 32 och 34)

Behörig svensk myndighet

En begäran från en utländsk myndighet om att en svensk myndighet ska lämna upplysningar när en skyddsåtgärd övervägs (artikel 32.1), torde i de flesta fall innebära att den vuxne har hemvist i det andra landet och inte i Sverige. Det är den myndighet som har den relevanta informationen som är behörig mottagare av förfrågan. I regel torde detta vara en myndighet i den kommun eller i det landsting där den vuxne tidigare har haft hemvist eller en kommun eller ett landsting som den vuxne har någon annan anknytning till. Sverige kan föreskriva att inkommande framställningar enligt artikel 32.1 endast får lämnas genom centralmyndigheten (artikel 32.2). Lika lite som när det gäller framställningar enligt artikel 8 (se avsnitt 8.10.3) finns det emellertid, enligt utredningens uppfattning, anledning att centralisera inkommande framställningar. Om den utländska myndigheten vet vilken svensk myndighet som är behörig mottagare av en begäran om upplysningar bör det alltså vara möjligt att skicka begäran direkt till den svenska myndigheten. En kontakt direkt med svenska myndigheter bör sålunda vara utgångspunkten enligt såväl artikel 8 som artikel 32.1.

I avsnitt 8.10.3 gör utredningen bedömningen att befintliga bestämmelser om vidarebefordran av felsända skrivelser i lagen om domstolsärenden, förvaltningsprocesslagen och förvaltningslagen bör tillämpas i fråga om en felsänd begäran om överföring av behörighet enligt artikel 8, men att det i förordning bör införas en bestämmelse om en skyldighet för centralmyndigheten att vidarebefordra en begäran till behörig myndighet. Om en begäran från en utländsk myndighet enligt artikel 32.1 skickas till en svensk myndighet som inte är behörig bör det finnas en möjlighet att genom centralmyndigheten vidarebefordra begäran till behörig myndighet enligt samma lösning som utredningen förordar beträffande en begäran enligt artikel 8. Detsamma bör gälla för andra förfrågningar och underrättelser, till exempel en underrättelse om att en vuxen som befinner sig i Sverige är utsatt för allvarlig fara (artikel 34). En begäran ska således kunna styras till rätt myndighet med hjälp av centralmyndigheten.

Utlämnande av upplysningar till en utländsk myndighet

Ett utlämnande av upplysningar förutsätter att den svenska myndigheten inte är förhindrad att lämna ut informationen till den utländska myndigheten på grund av sekretessregleringen. Enligt 8 kap. 3 § OSL får en uppgift för vilken sekretess gäller inte röjas för en utländsk myndighet, om inte utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift i lag eller förordning. Mot bakgrund av att utredningen föreslår att konventionen ska införlivas med svensk rätt genom inkorporering (se avsnitt 6.2), får ett utlämnande ske i enlighet med konventionens bestämmelser, till exempel enligt artiklarna 32.1 och 34.³⁷

En utgående begäran från en svensk myndighet (artikel 32.1)

En begäran om upplysningar med stöd av artikel 32.1 får framställas av den behöriga svenska myndigheten som handlägger frågan om skyddsåtgärder. Genom att den svenska myndigheten kan begära att få tillgång till information hos utländska myndigheter får den en möjlighet att bredda sitt beslutsunderlag. En förutsättning för en framställning är att det finns ett pågående mål eller ärende hos den svenska myndigheten. Enligt utredningens bedömning bör en begäran handläggas i det pågående målet eller ärendet och det kan inte förutses att bestämmelsen kräver några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i lag.³⁸

Genomförandet av skyddsåtgärder (artikel 32.3)

Genom samarbetsbestämmelsen i artikel 32.3 möjliggörs för svenska myndigheter att begära assistans med genomförandet av skyddsåtgärder. Svenska myndigheter kan även komma att få en sådan begäran från utländska myndigheter. I båda fallen kan det vara svårt att dra en gräns mellan åtgärder enligt artikel 32.3 och en begäran om verkställighet av en vidtagen åtgärd. Svårigheten hänger ihop med att enskilda stater kan ha utformat sina verkställighetsbestäm-

³⁷ Jämför regeringens bedömning när det gäller 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 50.

³⁸ Jämför bedömningen när det gäller 1996 års Haagkonvention i SOU 2005:111, s. 269.

melser på olika sätt, vad som i vissa stater är en del i verkställigheten behöver inte vara det i en annan stat.³⁹ Som nämns i avsnitt 12.6.2 skulle ett exempel på en åtgärd som ingår i den ömsesidiga assistansen mellan myndigheterna kunna vara transport av en vuxne till en institution i en annan fördragsslutande stat. En sådan åtgärd kan sägas falla utanför den egentliga verkställigheten i en stat där ”verkställighet” är synonymt med tvångsåtgärder. De svenska myndigheter som begär eller lämnar assistans enligt artikel 32.3 bör vidta dessa åtgärder inom ramen för den egna verksamheten. Utredningen gör därför bedömningen att det inte föreligger något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser.⁴⁰

En myndighets underrättelseskyldighet om en vuxen är utsatt för allvarlig fara (artikel 34)

I artikel 34 finns en särskild informationsbestämmelse för det fall en vuxen är utsatt för allvarlig fara. Bestämmelsen omfattar varje myndighet som har vidtagit eller överväger att vidta åtgärder, och som får kännedom om att den vuxne har bytt hemvist eller befinner sig i ett annat land. Bestämmelsen kommer att bli sekretessbrytande genom att det föreslås att konventionen ska införlivas i svensk rätt genom inkorporering (se avsnitt 6.2 och 10 kap. 28 § OSL). Utredningen har i det föregående funnit att det inte finns några formella hinder från sekretessynpunkt mot att lämna ut uppgifter enligt artikeln.

Inom Sverige finns det inte någon liknande anmälningsskyldighet för vuxna.⁴¹ De i avsnitt 12.2.3 nämnda anmälningsskyldigheterna för socialnämnden (5 kap. 3 § socialtjänstförordningen) respektive kommunen (15 § 6 LSS) rör den situationen att en person bedöms vara i behov av förvaltare eller god man eller att ett sådant förordnande bör kunna upphöra. I dessa fall ska en anmälan göras till överförmyndaren. Även vissa myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de får kännedom om att någon

---

³⁹ Se SOU 2005:111, s. 277.

⁴⁰ Jämför bedömningen när det gäller 1996 års Haagkonvention i SOU 2005:111, s. 277.

⁴¹ För barn finns dock en liknande anmälningsskyldighet i 14 kap. 1 § SoL, som gäller inom Sverige.

kan antas vara i behov av vård enligt LVM (6 § LVM). Den svenska anmälningsskyldigheten är således begränsad till myndigheter i Sverige och till frågor om förvaltare och god man respektive LVM-vård.

Konventionens bestämmelse är emellertid generell genom att den gäller i de fall den vuxne är utsatt för ”allvarlig fara”. Underrättelseskyldigheten enligt konventionen omfattar varje myndighet som får en underrättelse om att den vuxne har bytt hemvist till eller befinner sig i ett annat land. Det innebär att också andra myndigheter än de som omfattas av den svenska regleringen kommer att omfattas av konventionens bestämmelse. Utredningen kan därför konstatera att det genom konventionen införs en ny skyldighet för svenska myndigheter att underrätta utländska myndigheter i fall då den vuxne är utsatt för allvarlig fara. Den nya underrättelseskyldigheten påverkar inte den redovisade anmälningsskyldigheten enligt gällande rätt, vilken det därför saknas anledning att förändra. Det bedöms således inte finnas något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Den svenska myndigheten bör kunna vända sig till centralmyndigheten för att få hjälp att vidarebefordra informationen till behörig myndighet i den andra fördragsslutande staten. Någon kompletterande bestämmelse i lag torde inte behövas.⁴²

Hinder mot att begära eller lämna ut information (artikel 35)

De myndigheter som överväger att begära eller överlämna upplysningar i enlighet med konventionens bestämmelser måste beakta bestämmelsen i artikel 35 om hinder mot att begära eller överlämna upplysningar i vissa fall. Detta följer redan av konventionen och utredningen kan inte förutse något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser.⁴³

---

⁴² Jämför bedömningen i SOU 2005:111, s. 270, när det gäller 1996 års Haagkonvention.

⁴³ Jämför bedömningen i SOU 2005:111, s. 270, när det gäller 1996 års Haagkonvention.

12.8.5 Sekretess för uppgifter hos centralmyndigheten

Utredningens förslag: Sekretess gäller hos Socialstyrelsen i dess egenskap av centralmyndighet för uppgift om en vuxens personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Uppgifter som kommer till centralmyndigheten, till exempel i ärenden om överföring av behörighet (artikel 8) eller i ärenden om lokalisering av en vuxen (artikel 30.b), kan avse en vuxens personliga och ekonomiska förhållanden. Det kan bland annat bli fråga om uppgifter i ett läkarintyg.

I fråga om 1993 års Haagkonvention gäller sekretess hos Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) i ärende om sådana frågor för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs (26 kap. 13 § OSL).

Det finns i dag inte någon sekretessbestämmelse i OSL som kan bli tillämplig på centralmyndigheten för 2000 års Haagkonvention. Utredningen gör bedömningen att det finns behov av en sådan bestämmelse och föreslår därför en sekretessbestämmelse för uppgift om en vuxens personliga och ekonomiska förhållanden hos Socialstyrelsen i dess egenskap av centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs. För uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst femtio år.

12.8.6 Överföring av personuppgifter till ett land utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Utredningens förslag: En svensk myndighet får utan hinder av 33 § personuppgiftslagen (1998:204) föra över personuppgifter till en myndighet i ett land utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om det behövs för att den myndigheten ska kunna överväga en nödvändig åtgärd enligt 2000 års Haagkonvention.

Redan i dag handlägger de myndigheter som kommer att tillämpa bestämmelserna i konventionen frågor som rör åtgärder till skydd för vuxna i enlighet med bestämmelserna i personuppgiftslagen och de speciallagar som reglerar behandling av personuppgifter. Enligt utredningens bedömning finns det i detta avseende inte något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Tillämpningen av 2000 års Haagkonvention kommer att innebära att svenska myndigheter i vissa fall får (artikel 32.1) eller ska (artikel 34) överföra uppgifter till myndigheter i en fördragsslutande stat utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Ibland kan överföringen komma att omfatta också känsliga personuppgifter. Som utgångspunkt är det inte tillåtet att föra över personuppgifter som är under behandling till tredje land, om landet inte har en adekvat nivå för skyddet av uppgifterna (33 § PUL). Förbudet gäller också överföring av personuppgifter för behandling i tredje land. En möjlighet finns emellertid för regeringen att meddela generella föreskrifter om undantag från förbudet mot överföring, om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse (35 § andra stycket PUL).

Det kan inte uteslutas att det kan bli aktuellt att föra över uppgifter enligt 2000 års Haagkonvention till en sådan fördragsslutande stat som inte omfattas av EES-samarbetet som saknar en adekvat nivå för skyddet av personuppgifter. I likhet med hur denna fråga bedömdes vid tillträdet till 1996 års Haagkonvention⁴⁴ anser utredningen att det konventionsenliga samarbetet ska betraktas som ett sådant viktigt allmänt intresse som motiverar att det görs ett undantag från förbudet om överföring. Dessutom innehåller 2000 års konvention, på samma sätt som 1996 års Haagkonvention, vissa skyddsbestämmelser. Enligt konventionen får en myndighet inte begära eller överlämna upplysningar, om den anser att det skulle medföra fara för den vuxnes person eller egendom eller innebära att friheten eller livet för en medlem av den vuxnes familj allvarligt hotas (artikel 35). Personuppgifter som överlämnas får inte heller användas i andra syften än för vilka de överlämnades och de myndigheter som tar emot uppgifterna ska sörja för att de ges erforderligt sekretesskydd (artiklarna 39 och 40, se vidare avsnitt 15.3.1).

⁴⁴ Se prop. 2011/12:85, s. 49.

Enligt utredningens bedömning är det lämpligt att i lag reglera ett undantag från förbudet mot överföring, eftersom det rör sig om överföring av känsliga personuppgifter. Dessutom regleras även motsvarande undantag i anledning av 1996 års Haagkonvention i lagform.⁴⁵ Utredningen föreslår därför att en svensk myndighet, utan hinder av 33 § PUL, ska få föra över personuppgifter till en myndighet i ett land utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om det behövs för att den myndigheten ska kunna överväga en nödvändig åtgärd enligt 2000 års Haagkonvention.

12.8.7 Avgifter och avtal mellan staterna (artiklarna 36 och 37)

Utredningens bedömning: Artiklarna 36 och 37 medför inte något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

Det bör överlämnas till regeringen att bestämma om delar av förfarandet enligt kapitel V bör beläggas med avgift.

Centralmyndigheterna och andra offentliga myndigheter ska enligt artikel 36 bära sina egna kostnader för tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet om samarbete (artiklarna 28–37 och avsnitt 12.7). Det samma gäller enligt 1996 års Haagkonvention (artikel 38), Bryssel II-förordningen (artikel 55) och som utgångspunkt enligt både 1980 års Haagkonvention och 1980 års Europarådskonvention.⁴⁶ Det finns emellertid en möjlighet för det enskilda landet att avgiftsbelägga delar av förfarandet, till exempel i fråga om lokaliseringen av en vuxen eller intyg. Det preciseras inte i konventionen av vem sådana avgifter kan tas ut. Enligt utredningens bedömning bör det överlämnas till regeringen att bestämma om så bör ske.⁴⁷ Om det anses lämpligt att införa avgifter bör det kunna ske genom föreskrift i förordning.

⁴⁵ Se 10 § lagen om 1996 års Haagkonvention och jämför 5 § förordningen (2011:704) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet.

⁴⁶ Se artikel 26 1980 års Haagkonvention och artikel 5 p 3 och 4 1980 års Europarådskonvention.

⁴⁷ Jämför hur frågan behandlades i SOU 2005:111, s. 280, när det gäller 1996 års Haagkonvention.

Artikel 37, som möjliggör frivilliga överenskommelser, medför i nuläget inte något behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelse i lag.

13 Särskilt om placeringen av vuxna i en annan fördragsslutande stat

13.1 Allmänt

I 2000 års Haagkonvention ges ett system som ska möjliggöra och underlätta placeringar av en skyddsbehövande vuxen på en institution eller på en annan plats där skydd kan tillhandahållas i en annan fördragsslutande stat. Konventionen föreskriver för dessa placeringar ett obligatoriskt samrådsförfarande (artikel 33). Enligt utredningens bedömning kommer sådana placeringar oftast att aktualiseras antingen då anhöriga till den vuxne flyttar till en annan fördragsslutande stat eller då den vuxne flyttar tillbaka till den fördragsslutande stat där han eller hon är medborgare eller tidigare under lång tid haft hemvist och där den vuxne har sina anhöriga.

Ett liknande system för placeringar av barn finns i 1996 års Haagkonvention (artikel 33) och kompletterande bestämmelser i anledning av artikeln togs vid tillträdet till konventionen in bland annat i lagen om 1996 års Haagkonvention och i SoL. Det finns enligt utredningen emellertid anledning att se olika på en placering av ett barn i en annan fördragsslutande stat och en motsvarande placering av en vuxen. När det gäller barn kan en placering enligt 1996 års Haagkonvention fortgå fram till dess han eller hon har fyllt 18 år, medan det för en vuxen kan bli tal om en mer permanent, möjligen livslång, insats.

Utredningen redogör i avsnitt 13.2 för artikel 33 och samråds-skyldigheten inför en placering av en vuxen i en annan fördragsslutande stat och i avsnitt 13.3 för den svenska regleringen av särskilt boende och vård utanför det egna hemmet. Därefter övervägs behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser i avsnitt 13.4, innehållande utgångspunkter för prövningen av en placering (avsnitt 13.4.1), behörighet vid prövningen av en placering i

Sverige (avsnitt 13.4.2), förutsättningar för godtagande av placeringar i Sverige och svenska beslut om boende i en annan fördragsslutande stat (avsnitt 13.4.3) och överklagan av beslut (avsnitt 13.4.4).

13.2 Samrådsskyldighet inför placeringen av en vuxen i en annan fördragsslutande stat (artikel 33)

Artikel 33

1. Om en myndighet som är behörig enligt artiklarna 5–8 överväger att placera den vuxne på en institution eller på en annan plats där skydd kan tillhandahållas, och om denna placering ska äga rum i en annan fördragsslutande stat, ska myndigheten först samråda med centralmyndigheten eller en annan behörig myndighet i den sistnämnda staten. Den ska i detta syfte överlämna en rapport om den vuxne tillsammans med motiveringen till den föreslagna placeringen.

2. Ett beslut om placering får inte fattas i den begärande staten om den anmodade statens centralmyndighet eller annan behörig myndighet inom skälig tid meddelar att den motsätter sig åtgärden.

Om en internationellt behörig myndighet överväger att placera en vuxen på en institution eller på en annan plats där skydd kan tillhandahållas, och om denna placering bedöms lämplig att äga rum i en annan fördragsslutande stat, ska myndigheten först samråda med centralmyndigheten eller en annan behörig myndighet i den sistnämnda staten. Den internationellt behöriga myndigheten ska i detta syfte överlämna en rapport om den vuxne tillsammans med en motivering till den föreslagna placeringen. Samtliga stater som är behöriga enligt artiklarna 5–8 kan genomföra en placering av en vuxen i en annan fördragsslutande stat (artikel 33.1). Enligt utredningens bedömning torde det dock vara den vuxnes hemviststat som i de allra flesta fall har anledning att överväga en sådan placering. Uttrycket ”på en annan plats där skydd kan tillhandahållas” omfattar för svensk del till exempel boende i familjehem (se vidare avsnitt 13.3).

Ett beslut om placering får inte fattas i den begärande staten om den anmodade statens centralmyndighet eller annan behörig myndighet inom skälig tid meddelar att den motsätter sig åtgärden (artikel 33.2). Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att en vuxen inte placeras i en annan stat om de behöriga myndigheterna i den stat där den vuxne föreslås bli placerad motsätter sig det. Som

redogörs för i avsnitt 11.4.2, bedömer utredningen att ett placeringsbeslut av en annan fördragsslutande stats myndighet som har fattats efter samråd och godtagande också måste förklaras verkställbart i placeringslandet innan beslutet kan genomföras (artikel 25).¹

I 2000 års Haagkonvention finns det inte några uttryckliga bestämmelser om vilken stats myndigheter som ska utöva tillsyn över en placering enligt artikel 33. Av artikel 14 framgår emellertid att när en åtgärd som har vidtagits i en fördragsslutande stat ska tillämpas i en annan fördragsslutande stat bestäms villkoren för tillämpningen av lagen i den sistnämnda staten (se avsnitt 9.3). Enligt utredningens bedömning innebär detta bland annat att en placering i Sverige ska följa svensk lag och svenska myndigheter ska utöva tillsyn över en placering här i landet (se även avsnitt 13.4.3) även om beslutet om placeringen togs i en annan fördragsslutande stat.

Bestämmelsen i artikel 33 har sin motsvarighet i artikel 33 1996 års Haagkonvention. När det gäller artikel 33.2 1996 års Haagkonvention krävs att behörig myndighet i den anmodade staten har *samtyckt* till placeringen eller vården med beaktande av barnets bästa medan beslut om placering enligt 2000 års Haagkonvention kan meddelas om inte den anmodade statens behöriga myndighet inom skälig tid meddelar att den *motsätter sig beslutet*. Artikel 56 Bryssel II-förordningen är i huvudsak utformad på motsvarande sätt som artikel 33 1996 års Haagkonvention.

Artikel 33 är den enda bestämmelsen i 2000 års Haagkonvention om ett obligatoriskt samrådsförfarande. Samrådet innebär att hänsyn tas till att det är den anmodade staten som styr över villkoren för den vuxnes rätt att vistas i den staten, till exempel avseende statens migrationslagar i fråga om utländska medborgare, innan ett placeringsbeslut fattas. Även ansvaret för kostnader kan avgöras genom samrådet.² Behörig myndighet i den tillfrågade staten har rätt att motsätta sig ett placeringsbeslut, i vilket fall beslutet inte får tas. Underlåtenhet att följa samrådsförfarandet är sanktionerat med rätten att vägra att erkänna åtgärden, se artikel 22.2 e). Den

---

¹ Jämför mål Health Care Executive, C-92/12 PPU: Domstolens dom (andra avdelningen) av den 26 april 2012 (begäran om förhandsavgörande från High Court – Irland).

² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 138, och jämför uttalanden i prop. 2011/12:85, s. 67 f.

behöriga myndigheten ska dock meddela sitt motstånd till den övervägda placeringen inom skäligen tid.

Varje fördragsslutande stat får utse myndigheter till vilka framställningar enligt bland annat artikel 33 ska göras och på detta sätt tydliggöra vilken myndighet som ska hantera en framställning (artikel 42).

Såväl frivilliga placeringar som tvångsvård omfattas av artikel 33. För svensk del skulle en placering av en vuxen i en annan fördragsslutande stat alltså kunna ske med stöd av SoL, LSS, LVM, LVU³ eller LPT. En placering i en annan fördragsslutande stat skulle kunna bli aktuell om den vuxne har sina närmaste släktingar i en annan fördragsslutande stat eller när den slags vård som den vuxne behöver bäst kan tillhandahållas i en annan fördragsslutande stat eller när den vuxne endast kan kommunicera på en annan fördragsslutande stats språk. Dessa omständigheter torde ofta samverka i ett och samma fall. Även när den vuxne har en uppenbart närmare anknytning till en annan fördragsslutande stat kan en placering där bli aktuell att överväga. I avsnitt 13.4 kommer utredningen att överväga om och under vilka förutsättningar det är lämpligt att placera en vuxen i en annan fördragsslutande stat och i vilka situationer det kan finnas anledningar för svenska myndigheter att motsätta sig en placering i Sverige.⁴ I avsnitt 16.3 överväger utredningen om ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention bör göras allmänt tillämplig.

13.3 Allmänt om den svenska regleringen av särskilt boende och vård utanför det egna hemmet

Kommunen ansvarar för socialtjänsten och har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § och 2 a kap. 1 § SoL). Socialnämnden – eller någon annan nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten – ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra (5 kap. 7 §

³ I LVU regleras tvångsvård för en vuxen upp till dess han eller hon fyller 20 år.

⁴ Jämför 3 § lagen om 1996 års Haagkonvention och överväganden i prop. 2011/12:85, s. 48, när det gäller skydd av barn.

SoL). Nämnden ska medverka till att den enskilde får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskild stöd. Det är kommunen som ska inrätta bostäder med särskild service för de enskilda som till följd av sådana svårigheter behöver ett anpassat boende.

Socialnämnden ska också aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket (5 kap. 9 § SoL). Nämnden ska i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården samt noga bevaka att planen fullföljs.

Socialnämnden har även ett ansvar för skyddsbehövande äldre människor och ska verka för att dessa personer får goda bostäder samt stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service (5 kap. 5 § SoL). Vidare finns det en skyldighet för kommunen att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

Socialnämnden ska sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende, ett så kallat HVB-hem (6 kap. 1 § första stycket SoL). Vård i familjehem avser inte bara vård av barn utan sådan vård kan också komma i fråga för vuxna personer, till exempel narkotikamissbrukare. Många hjälpbehövande behöver emellertid mer omfattande insatser än de som kan ges i ett enskilt hem. Den enskildes förhållanden kan till exempel ställa krav på mer omfattande behandlingsinsatser från särskilt utbildad personal och det kan bli fråga om dygnet-runt-insatser i särskilt anpassade lokaler. I dessa fall krävs att den enskilde i stället tas emot i ett HVB-hem. Båda dessa placeringsformer kan aktualiseras såväl när insatsen sker på frivillig väg som när den görs med stöd av LVU⁵ och LVM. Som utgångspunkt ansvarar kommunen för att det finns tillgång till familjehem och HVB-hem men i vissa fall ska behovet tillgodoses av staten (6 kap. 2 och 3 §§ SoL).⁶

Att de enskilda kommunerna har det yttersta ansvaret för de sociala insatserna inom sina respektive gränser utesluter inte att de kan samarbeta med varandra i enskilda fall. På så sätt möjliggörs

---

⁵ Fram till dess att den vuxne har fyllt 20 år.

⁶ Behovet av sådana hem som avses i 12 § LVU samt 22 och 23 §§ LVM ska tillgodoses av staten.

boende i familjehem och HVB-hem belägna i någon annan kommun än den egna. En förutsättning är att den kommun som beslutar om insatsen först informerar och samråder med den andra kommunen. Förutom i nordiska förhållanden⁷, är det inte reglerat under vilka förutsättningar en vuxen med hemvist i utlandet kan beviljas ett anpassat boende i Sverige eller en vuxen med hemvist i Sverige ett sådant boende i utlandet.

En vuxen kan också beviljas bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna med stöd av LSS (9 § 9). Det är kommunerna som ansvarar för bostaden. Av 22 § LSS framgår att ledningen av kommunens verksamhet enligt lagen ska utövas av en eller flera nämnder som fullmäktige utser.

13.4 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

13.4.1 Utgångspunkter för prövningen av en placering

Utredningens bedömning: Beslut i en annan fördragsslutande stat om tvångsvård som med stöd av artikel 33 2000 års Haagkonvention föreslås få genomföras i Sverige bör inte godtas.

Inte heller bör i Sverige fattas beslut om tvångsvård som ska genomföras i en annan fördragsslutande stat.

Det bör inte införas några särskilda bestämmelser i fråga om upphållstillstånd för vuxna som avses få en insats i form av ett boende i Sverige.

Möjligheten att bestämma förutsättningar för en placering

När en myndighet överväger att placera en vuxen i en annan fördragsslutande stat krävs, som redovisas i avsnitt 13.2, enligt artikel 33 samtycke från den behöriga myndigheten i det anmodade landet.

⁷ Se den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Konventionen gäller som lag i Sverige enligt lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster, vilken trädde i kraft den 1 oktober 1996.

Detta innebär att det är upp till de enskilda länderna att bestämma de närmare förutsättningarna för i vilka fall samtycke ska lämnas.⁸

Utredningen kommer i avsnitt 13.4.3 att överväga vilka förutsättningar som bör vara uppfyllda för dels godtagande av en placering i Sverige, dels svenska beslut om boende i en annan fördragsslutande stat. Frågan om tvångsvård över landgränserna ska tillåtas är av särskild betydelse för vilken myndighet som ska vara behörig att ta ställning till en förfrågan om en placering i Sverige och utredningen väljer att behandla denna fråga först i det följande. Utredningen överväger därefter frågan om ett särskilt uppehållstillstånd för vuxna som avses få ett boende i Sverige.

Beslut avseende tvångsvård

En förutsättning för att socialnämnden får godkänna att en myndighet i en annan fördragsslutande stat placerar ett barn i Sverige och att socialnämnden får placera ett barn i ett annat land enligt 1996 års Haagkonvention är att barnets vårdnadshavare och, om barnet fyllt 15 år, barnet samtycker till placeringen (6 kap. 11 a § 3 och 11 b § 3 SoL). Ett av skälen till detta är JO:s uttalanden i fråga om tvångsvård av ungdomar enligt LVU utomlands.⁹ JO har konstaterat att LVU inte kan bedrivas i ett annat land eftersom de tvångsbefogenheter som ingår i LVU-vården, liksom tillsynen, inte kan utövas utanför Sveriges gränser. Även enligt den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster¹⁰ krävs att den enskilde vill flytta till ett annat nordiskt land för behandling eller vård (artikel 9).

Ett tvångsomhändertagande är i sig en ingripande åtgärd och det bör enligt utredningens uppfattning krävas mycket starka skäl för att godta annat än frivilliga placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat. Även om förutsättningarna ser något olika ut för tvångsplaceringar av barn respektive för vuxna torde, enligt utredningens mening, liknande hänsyn göra sig gällande vid bedöm-

---

⁸ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 138, och jämför bedömningen när det gäller 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 48.

⁹ Se JO:s ämbetsberättelse 1990/91, s. 168 och 1997/98, s. 337.

¹⁰ Konventionen gäller som lag i Sverige enligt lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster, vilken trädde i kraft den 1 oktober 1996.

ningen av om vuxna ska kunna placeras i en annan fördragsslutande stat som när det gäller barn. Det förhållandet att samtycke krävs enligt den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster talar också för en sådan bedömning. Mot denna bakgrund bedömer utredningen att tvångsvård över landgränserna enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention inte bör godtas i Sverige vare sig det gäller tvångsplacering i en annan fördragsslutande stat eller en sådan placering i Sverige (se även avsnitt 13.4.3). Utredningen utsluter emellertid inte att det i framtiden kan uppkomma behov som gör att en möjlighet till sådan tvångsvård bör finnas.¹¹

Däremot bör det vara möjligt att överväga och föra över behörighet att fatta ett beslut om tvångsvård till en annan fördragsslutande stat i enlighet med konventionens bestämmelser om överföring av internationell behörighet (se avsnitt 8.5 och artikel 8).

Upphållstillstånd för vuxna som avses få ett boende i Sverige

För vistelser i Sverige som avser längre tid än tre månader behövs som regel uppehållstillstånd (2 kap. 5 § utlänningslagen). Ett undantag från regeln om uppehållstillstånd gäller medborgarna i de nordiska länderna (2 kap. 8 b § utlänningslagen). Ett annat undantag gäller EU- och EES-medborgare (2 kap. 8 b § och 3 a kap. 3 § utlänningslagen). En insats i form av ett boende för en vuxen i Sverige som avser längre tid än tre månader kommer således i många fall att förutsätta att den vuxne har tillstånd att uppehålla sig här i landet. Det finns enligt den nuvarande ordningen inte någon möjlighet att bevilja en vuxen uppehållstillstånd enbart på den grunden att den vuxne avses få en insats i form av ett boende i Sverige med stöd av 2000 års Haagkonvention. När det gäller 1996 års Haagkonvention¹² infördes det en sådan grund för uppehållstillstånd för att säkerställa att inte något barn som är placerat enligt 1996 års Haagkonvention ska behöva lämna Sverige på grund av bristande uppehållsrätt.

Enligt den förklarande rapporten har det mottagande landet en möjlighet att i förväg bestämma de närmare förutsättningarna för

¹¹ Se mål Health Care Executive, C-92/12 PPU: Domstolens dom (andra avdelningen) av den 26 april 2012 (begäran om förhandsavgörande från High Court – Irland).

¹² Se 5 kap. 15 c § utlänningslagen.

när en placering ska kunna godtas, särskilt i förhållande till migrationslagstiftningen i detta land.¹³ I utlänningslagen finns bestämmelser som reglerar under vilka förutsättningar en person ska beviljas tillstånd att uppehålla sig i Sverige. En bestämmelse som ger uppehållstillstånd till en vuxen enbart på grund av att en placering enligt artikel 33 är aktuell skulle innebära att sådana vuxna ges en större möjlighet än andra vuxna att få uppehållstillstånd här i landet. Utredningen har, till skillnad från när det gäller barn som placeras enligt 1996 års Haagkonvention, inte funnit något sakligt skäl för ett sådant förslag. Utredningen gör därför bedömningen att det inte bör införas några särskilda bestämmelser i fråga om uppehållstillstånd för vuxna som avses få en insats i form av ett boende i Sverige.

13.4.2 Behörighet vid prövningen av en placering i Sverige

Utredningens förslag: En framställning om godtagande av en placering av en vuxen i Sverige enligt artikel 33 ska med avseende på en placering som motsvarar ett boende enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade prövas av kommunen där den vuxne föreslås få ett boende.

Övriga framställningar enligt artikel 33 ska prövas av en nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten i den kommun där den vuxne föreslås få ett boende eller annars bli placerad.

Varje fördragsslutande stat får utse myndigheter till vilka framställningar enligt bland annat artikel 33 ska göras (artikel 42). Socialnämnden hanterar i dag interna svenska insatser i form av boende med stöd av SoL. Sådana insatser enligt LSS handhas av kommunen och inte av socialnämnden. När det gäller placeringar av barn över nationsgränserna är socialnämnden i den kommun där barnet avses bli placerat behörig myndighet enligt Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention.¹⁴

Mot bakgrund av att ansvaret för de inhemska insatserna enligt SoL och LSS för en vuxen vilar på socialnämnden respektive kom-

¹³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 138.

¹⁴ Se 6 § lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen och 3 § lagen (2012:318) med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention.

munen anser utredningen att dessa organ bör vara behöriga att pröva framställningar om boenden motsvarande sådana enligt SoL respektive LSS. Platsen där boendet för den vuxne är tänkt att anordnas bör styra vilken socialnämnd respektive kommun som är behörig. Även samråd enligt artikel 33 ska ske med dessa organ. Utredningens förslag innebär att centralmyndigheten inte utses till en myndighet till vilken framställningar enligt artikel 33 ska göras (se artikel 42).

Trots att utredningen gör bedömningen (se avsnitt 13.4.1) att tvångsvård över landgränserna inte bör godtas i Sverige, måste det utses en behörig myndighet som kan besvara sådana framställningar från en annan fördragsslutande stat. I dessa fall kommer den vuxne i regel inte att befinna sig i Sverige och den begärda placeringen kommer inte att godtas av svenska myndigheter. Det finns således inte någon myndighet i Sverige som naturligt berörs av en sådan framställning. Samtliga framställningar om placeringar av barn enligt 1996 års Haagkonvention prövas av socialnämnden. Nämnden ska också enligt utredningens förslag pröva placeringar av vuxna utan tvång som motsvarar boenden enligt SoL. Mot denna bakgrund gör utredningen bedömningen att det kan vara lämpligt att socialnämnden får ta emot och besvara även framställningar om tvångsvård för vuxna enligt 2000 års Haagkonvention. I dessa fall kommer socialnämndens ställningstagande att innebära endast att nämnden motsätter sig en placering. Socialnämndens behörighet även i dessa fall bör framgå av lag.

13.4.3 Förutsättningar för godtagande av placeringar i Sverige och svenska beslut om boende i en annan fördragsslutande stat

Utredningens förslag: Socialnämnd respektive kommun får godta att en myndighet i en annan fördragsslutande stat beslutar om ett boende för en vuxen i Sverige om boendet ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beaktande av den vuxnes anknytning till Sverige, och den vuxne inte motsätter sig boendet. Motsvarande krav ska uppställas för att nämnden respektive kommunen ska få besluta om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat.

Socialnämnd respektive kommun får godta att en myndighet i en annan fördragsslutande stat beslutar om ett boende för en vuxen i Sverige om förutsättningarna i övrigt enligt socialtjänstlagen (2001:453) respektive lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade är uppfyllda.

Socialnämnd respektive kommun får besluta om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat om det där finns en tillfredsställande ordning i fråga om tillsyn och nämnden respektive kommunen, när den bedömer det nödvändigt, genom en överenskommelse med den behöriga myndigheten i den stat där den vuxne ska få ett boende har gjort det möjligt för nämnden respektive kommunen att få följa upp insatsen.

Utredningens bedömning: Kostnadsfördelningen vid en placering i en annan fördragsslutande stat enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention är en fråga som får lösas från fall till fall inom samrådsförfarandet.

Den vuxnes intresse ska vara avgörande

Socialnämnden ska sörja för att den som har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård och en viktig utgångspunkt för vården är att den som huvudregel bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön (6 kap. 1 § andra och tredje styckena SoL). De krav som lagen ställer i fråga om samhörighet och kontakt med hemmiljön handlar inte bara om geografisk närhet, utan även om språklig och kulturell gemenskap i synsätt och bakgrund. För beslut om boende gäller också bland annat principerna om *kontinuitet* och *närhet*. Principen om kontinuitet utgår från förutsättningen att trygga och förtroendefulla relationer utgör grunden för ett framgångsrikt individuellt behandlingsarbete. Här fordras många gånger att den enskilde får möjligheter att hålla kontakt med samma socialarbetare även när behandlingsformerna växlar. Närhetsprincipen innebär att insatser i familjehem eller annan vård eller behandling som utgångspunkt bör ske så nära hemmiljön som möj-

ligt. Närhetsprincipen är dock inte absolut.¹⁵ I fråga om boenden enligt LSS ska verksamheten vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet (6 §).

I artikel 33 regleras inte under vilka förutsättningar en vuxen ska kunna placeras i en annan fördragsslutande stat. Detta är en skillnad mot 1996 års Haagkonvention enligt vilken barnets bästa ska beaktas vid denna bedömning (artikel 33.2 1996 års Haagkonvention). Av ingressen till 2000 års Haagkonvention framgår emellertid att den vuxnes intressen samt respekten för hans eller hennes värdighet och rätten till självbestämmande ska komma i främsta rummet (se avsnitt 7.1). Dessutom ska en framställning om överföring av behörighet enligt artikel 8 göras endast om det ligger i den vuxnes intresse. Även om det alltså inte uttryckligen anges i artikel 33 är det, enligt utredningens bedömning, en grundläggande förutsättning för en placering i en annan fördragsslutande stat att det ligger i den vuxnes intresse.

Utredningen föreslår därför, på samma sätt som när det gäller 1996 års Haagkonvention, att ett boende i Sverige inte ska godtas om socialnämnden respektive kommunen inte anser att ett boende i Sverige ligger i den vuxnes intresse. Den vuxnes intresse ska vara avgörande även när det gäller socialnämndens respektive kommunens beslut om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat.

De angivna principerna om kontinuitet och närhet i 6 kap. 1 § SoL leder enligt utredningens bedömning till att ett beslut om ett boende för av en vuxen i en annan fördragsslutande stat kan komma i fråga endast i undantagsfall. Den ökade rörligheten över landgränserna innebär emellertid att det kan finnas situationer där det bedöms vara i den vuxnes intresse att få ett boende i ett annat land än hemvistlandet. Utgångspunkten för bedömningen av om ett boende ligger i den vuxnes intresse ska, på motsvarande sätt som när det gäller barn i 1996 års Haagkonvention¹⁶, vara hans eller hennes anknytning till landet, såsom att den vuxne har sociala kontakter med föräldrar, släktingar eller andra närstående i det land där han eller hon avses få ett boende eller har sin etiska eller kulturella bak-

---

¹⁵ Se Lars Lundgren med flera, Nya sociallagarna med kommentarer (1 januari 2014, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 6 kap. 1 § SoL.

¹⁶ Se 6 kap. 11 a § 1 och 11 b § 1 SoL.

grund i det landet. Kravet på att boendet ska ligga i den vuxnes intresse bör framgå av lag.

Enligt utredningens bedömning talar starka skäl för att den vuxnes inställning respekteras. Vid ställningstagandet till ett boende i en annan fördragsslutande stat bör därför hans eller hennes inställning till boendet utredas. I kravet ligger alltså att den vuxne, om det är möjligt, ska få tillfälle att yttra sig.

När socialnämnden respektive kommunen tar ställning till vad som ligger i den vuxnes intresse, måste alla omständigheter beaktas. Den vuxnes rätt att stanna i Sverige enligt utlänningslagen är till exempel en omständighet som bör beaktas vid ställningstagandet till om en insats ligger i den vuxnes intresse (se avsnitt 13.4.1).

Övriga förutsättningar

I den svenska materiella rätten anges de förutsättningar som ska vara uppfyllda för att en svensk myndighet ska kunna besluta om ett boende för en vuxen i Sverige. När det gäller SoL ska socialnämnden till exempel inrätta bostäder med särskild service för dem, som till följd av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring, behöver ett sådant boende (5 kap. 7 §). Enligt LSS har endast en viss personkategori rätt till insatser i form av en bostad med särskild service (1, 7 och 9 §§). Andra krav enligt bestämmelserna i LSS är att den enskilde behöver hjälp i sin livsföring och att dennes behov inte tillgodoses på annat sätt.

Det är, enligt utredningens bedömning, lämpligt att de förutsättningar som uppställs enligt svensk materiell rätt även är uppfyllda för att en utländsk myndighets beslut om boende för en vuxen i Sverige ska godtas. Utredningen föreslår därför att det för ett godtagande av ett boende i Sverige ska krävas att förutsättningarna i övrigt enligt SoL respektive LSS är uppfyllda.

En ytterligare förutsättning för en placering över landgränserna är att de inblandade staterna kan komma överens om fördelningen av kostnaderna. I lagstiftningsärendet som rör 1996 års Haagkonvention¹⁷ gjordes bedömningen att det är den myndighet som har beslutat om en placering av ett barn som ansvarar för de kostnader

---

¹⁷ Se prop. 2011/12:85, s. 67 f.

som kan uppkomma i anledning av placeringen. Det innebär att den socialnämnd som fattar beslut om en placering i ett annat land ansvarar för de kostnader som kan uppstå samt att den socialnämnd som har godkänt en placering av ett barn i Sverige inte bär något kostnadsansvar. Som redovisas i avsnitt 13.2 gör utredningen bedömningen att kostnadsfördelningen avseende 2000 års Haagkonvention är en fråga som får lösas från fall till fall inom samrådsförfarandet.

Uppföljning och tillsyn vid insatser för vuxna

Bestämmelser om uppföljning och tillsyn i SoL

För placeringar av en vuxen i ett HVB-hem eller i ett familjehem ska en vårdplan upprättas (11 kap. 3 § SoL).¹⁸ En sådan vårdplan ska som huvudregel bland annat beskriva de särskilda insatser som behövs, målet med vården och den vårdbehövandes syn på den planerade vården (5 kap. 1 a § socialtjänstförordningen [2001:937]). För att följa situationen för vuxna placerade i familjehem bör den socialnämnd som är ansvarig för en sådan placering fortlöpande hålla sig väl förtrogen med förhållandena i hemmen och ge såväl dessa som de placerade behövligt stöd genom personliga besök av representanter för nämnden och på annat lämpligt sätt (5 kap. 1 c § socialtjänstförordningen).

IVO utövar tillsyn över socialtjänsten (13 kap. 1 § SoL). Tillsynen innebär bland annat att IVO kontrollerar att brister och missförhållanden avhjälps och den som bedriver verksamheten är skyldiga att på begäran bland annat lämna över handlingar och annat material som rör verksamheten (13 kap. 3 och 5 §§ SoL). Tillsynen innefattar en rätt att inspektera en verksamhet och att få tillträde till dess lokaler (13 kap. 6 § SoL). I vissa fall har IVO rätt att förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet samt att besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten eller att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet (13 kap. 8 och 9 §§ SoL).

---

¹⁸ Från och med den 1 april 2008 ska en vårdplan upprättas även för vuxna, se Lars Lundgren med flera, Nya sociallagarna (1 januari 2015, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 11 kap. 3 § SoL.

Bestämmelser om uppföljning och tillsyn i LSS

Kommunen ska fortlöpande följa upp vilka personer som omfattas av LSS och vilket behov av stöd och service dessa personer har (15 § 1 LSS). Därtill är kommunen skyldig att anmäla till IVO om det finns anledning att anta att en tillståndshavares lämplighet för att bedriva verksamhet med personlig assistans kan ifrågasättas (15 § 11 LSS).

IVO utövar tillsyn över all verksamhet som bedrivs enligt LSS (25 § LSS). Tillsynen innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt bland annat lagar och andra föreskrifter samt att den som har meddelats tillstånd enligt LSS fortlöpande uppfyller lämplighetskravet (26 § LSS). Den som bedriver verksamheten är skyldig att lämna över handlingar och upplysningar om verksamheten som IVO behöver för sin tillsyn och inspektionen har rätt att inspektera verksamheten (26 c § och 26 d § LSS). I vissa fall får IVO vid vite förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållanden, eller besluta att helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten, eller besluta att helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet (26 f § och 26 g § LSS).

En insats för en vuxen i Sverige enligt 2000 års Haagkonvention

Om socialnämnden respektive kommunen har godtagit ett boende för en vuxen här i landet, ska boendebeslutet av myndigheten i den andra fördragsslutande staten förklaras verkställbart i Sverige (se avsnitt 11.4.2 och artikel 25) innan den vuxne tas emot i det avsedda boendet. När den vuxne har kommit till Sverige, bör enligt utredningen, vården beredas som för ett motsvarande svenskt beslut om vård utanför det egna hemmet och de bestämmelser som gäller för sådan vård bör tillämpas (se avsnitt 13.2 och artikel 14). Uppföljning bör också ske på i princip samma sätt som för en inhemsk placering. Även tillsyn över en placering som har beslutats av en myndighet i en annan fördragsslutande stat bör genomföras på motsvarande sätt som för en placering som beslutats av socialnämnden respektive kommunen.

En insats för en vuxen i en annan fördragsslutande stat

Efter socialnämndens respektive kommunens beslut om boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat genomförs insatsen i det aktuella landet på samma sätt som en insats som har beslutats av myndigheterna där (se avsnitt 13.2 och artikel 14). När det gäller 1996 års Haagkonvention ska socialnämnden, för att kunna uppfylla sina skyldigheter i fråga om att följa den beslutade placeringen, genom en överenskommelse med behörig myndighet i det land där barnet ska placeras ha gjort det möjligt att följa upp placeringen. En sådan överenskommelse är enligt 1996 års Haagkonvention en förutsättning för att en placering i utlandet ska få genomföras (6 kap. 11 b § 4 SoL).¹⁹

Socialnämnden respektive kommunen måste även uppfylla sina skyldigheter i fråga om att följa upp en insats för en vuxen i en annan fördragsslutande stat. Vid ett boende av mer permanent karaktär blir skyldigheten svagare i takt med att den vuxne tillbringar mer och mer tid i den andra fördragsslutande staten. Uppföljnings-skyldigheten kan därför sägas vara starkare vid ett tillfälligt boende än vid ett varaktigt boende och det bör, enligt utredningen, överlåtas till socialnämnden respektive kommunen att bedöma i vilken utsträckning en uppföljning bör ske. Utredningen föreslår därför att socialnämnden respektive kommunen får besluta om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat enligt 2000 års Haagkonvention endast om socialnämnden respektive kommunen, när den bedömer det nödvändigt, genom en överenskommelse med den behöriga myndigheten i den stat där den vuxne ska få ett boende har gjort det möjligt för nämnden respektive kommunen att få följa upp insatsen.

Tillsynen över ett boende i en annan fördragsslutande stat blir en fråga för myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne får ett boende (artikel 14). En ytterligare förutsättning för att en insats i en annan fördragsslutande stat ska kunna komma i fråga bör därför, i likhet med vad som gäller vid placeringar enligt 1996 års Haagkonvention (6 kap. 11 b § 5 SoL)²⁰, vara att den fördragsslutande stat där den vuxne ska få ett boende har en tillfreds-

---

¹⁹ Se prop. 2011/12:85, s. 47.

²⁰ Se prop. 2011/12:85, s. 47.

ställande tillsyn av boendet. Utredningen föreslår att ett sådant krav för insatsen ska anges i lag.

13.4.4 Överklagan av beslut enligt artikel 33

Utredningens bedömning: Det finns inte något behov av att införa kompletterande bestämmelser i fråga om överklagande av ett beslut enligt artikel 33.

SoL, LSS och förvaltningslagen är tillämpliga på socialnämndens respektive kommunens prövning av en placering enligt artikel 33. När det gäller överklagande av ett förvaltningsbeslut föreskrivs i 22 § förvaltningslagen att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det gått honom emot och beslutet kan överklagas. Om ett visst beslut kan överklagas eller inte regleras av andra författningar än förvaltningslagen, till exempel anges de beslut av socialnämnden som får överklagas i 16 kap. 3 § SoL och med avseende på beslut av kommunen i 27 § LSS. Det kan nämnas att bestämmelserna om överklagande i förvaltningslagen dock alltid tillämpas om det behövs för att tillgodose rätten till domstolsprövning av civila rättigheter eller skyldigheter enligt artikel 6.1 i den europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (se 3 § förvaltningslagen).

Frågan är om socialnämndens respektive kommunens prövning av ett boende som beslutats över landgränserna ska kunna överklagas. Utredningen har gjort bedömningen att tvångsplaceringar över landgränserna inte kan komma i fråga (avsnitt 13.4.1). Detta innebär att det saknas skäl att tillhandahålla ett system för överprövning på det sätt som föreskrivs för beslut om tvångsvård enligt LVM, LVU och LPT. Det finns således, enligt utredningen, inte något behov av att införa kompletterande bestämmelser i fråga om överklagande av ett beslut enligt artikel 33.

14 2000 års Haagkonventions förhållande till andra internationella instrument och autonom rätt

14.1 Allmänt

Den svenska internationellt privaträttsliga lagstiftningen rörande skydd för vuxna består, som nämns i kapitel 4, dels av bestämmelser som har tillkommit genom internationella överenskommelser och endast gäller i förhållande till de länder mellan vilka överenskommelserna har träffats, dels av autonom rätt som gäller utan sådan bundenhet. I svensk rätt finns således flera författningar med bestämmelser om svensk domstols internationella behörighet, tillämplig lag och erkännande och verkställighet av beslut i ärenden om skydd för vuxna.

När det gäller konventionsbunden lagstiftning regleras skyddet i 1931 års nordiska äktenskapskonvention, som har införlivats i svensk rätt genom 1931 års förordning och 1988 års lag. Den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster, som gäller som lag i Sverige,¹ innehåller bestämmelser om internationell behörighet. Dessutom finns lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, som bygger på ett samarbete mellan de nordiska länderna. De autonoma bestämmelser som behandlar skydd för vuxna finns i 1904 års lag.

---

¹ Se lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster samt förordning (1996:908) om ikraftträdande av lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

2000 års Haagkonvention reglerar hur konventionens bestämmelser, efter ett lands tillträde, förhåller sig till andra internationella instrument (artiklarna 48 och 49). Mellan fördragsslutande stater gäller konventionsbundna bestämmelser framför autonom rätt. I kapitlet redogörs för hur 2000 års Haagkonvention förhåller sig till andra internationella instrument och autonom rätt samt övervägs om artiklarna i konventionen föranleder ett behov av lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

14.2 Förhållandet mellan 2000 års Haagkonvention och 1905 års Haagkonvention

Artikel 48

I förbindelserna mellan de fördragsslutande staterna ska denna konvention ersätta den i Haag den 17 juli 1905 undertecknade konventionen om omyndighetsförklaring och därmed jämförbara skyddsåtgärder.

2000 års Haagkonvention ersätter, i förbindelserna mellan de fördragsslutande staterna, 1905 års Haagkonvention (artikel 48). Sverige sade upp 1905 års Haagkonvention år 1960 (se avsnitt 3.4).

Till skillnad från den motsvarande artikeln i 1996 års Haagkonvention (artikel 51) finns det i artikel 48 inte något förbehåll för erkännandet av åtgärder som tidigare har vidtagits enligt 1905 års Haagkonvention. Skälet till att ett förbehåll saknas är enligt den förklarande rapporten att 1905 års Haagkonvention knappast längre tillämpas som en mellanstatlig överenskommelse.²

14.3 Förhållandet mellan 2000 års Haagkonvention och andra internationella instrument (artikel 49)

Artikel 49

1. Denna konvention inverkar inte på något annat internationellt instrument som de fördragsslutande staterna är parter i och som innehåller bestämmelser om frågor som regleras i konventionen, såvida inte en motsatt förklaring avges av de stater som är parter i ett sådant instrument.

---

² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 159.

2. Denna konvention inverkar inte på möjligheten för en eller flera fördragsslutande stater att ingå överenskommelser som innehåller bestämmelser om frågor som regleras i denna konvention med avseende på vuxna som har hemvist i någon av de stater som är parter i sådana överenskommelser.

3. Överenskommelser som kan komma att ingås av en eller flera fördragsslutande stater om frågor som omfattas av denna konventions tillämpningsområde inverkar inte på tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention i förhållandet mellan dessa stater och andra fördragsslutande stater.

4. De föregående punkterna ska även vara tillämpliga på enhetliga lagar som är grundade på särskilda förbindelser av regional eller annan karaktär mellan berörda stater.

Förhållandet mellan 2000 års Haagkonvention och andra internationella instrument regleras i artikel 49, som i huvudsak har utformats på samma sätt som artikel 52 i 1996 års Haagkonvention.

2000 års Haagkonvention inverkar inte på något annat internationellt instrument som de fördragsslutande staterna är parter i och som innehåller bestämmelser om frågor som regleras i konventionen, såvida inte en motsatt förklaring avges av de stater som är parter i ett sådant instrument (artikel 49.1).

2000 års Haagkonvention inverkar inte heller på möjligheterna för en eller flera fördragsslutande stater att ingå överenskommelser med avseende på vuxna med hemvist i någon av staterna (artikel 49.2). En sådan överenskommelse kan antingen ingås mellan fördragsslutande stater eller mellan en fördragsslutande stat eller flera och en eller flera tredje länder och får avse vuxna med hemvist i någon av de avtalsslutande länderna.

I fråga om skydd för vuxna är Sverige part i 1931 års nordiska äktenskapskonvention (se närmare avsnitt 3.6.1). 2000 års Haagkonvention inverkar således inte – såvida inte en motsatt förklaring avges – på tillämpningen av 1931 års nordiska äktenskapskonvention och hindrar inte heller att den ändras, förutsatt att bestämmelserna om förmynderskap även fortsättningsvis begränsas till att gälla vuxna som har hemvist i någon av de stater som är parter i 1931 års nordiska äktenskapskonvention.³ På motsvarande sätt förhåller det sig med den nordiska konventionen om socialt bistånd

---

³ Jämför den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 10.

och sociala tjänster, som gäller som lag i Sverige⁴ och som i vissa fall ger internationell behörighet till vistelselandets sociala myndigheter i fråga om bistånd till nordiska medborgare (se avsnitt 4.3.3). 2000 års Haagkonvention gäller dock, enligt utredningens bedömning, för de frågor som inte omfattas av den internordiska regeringen, till exempel framtidsfullmakter.

Överenskommelser som ingås mellan en eller flera fördragsslutande stater i angelägenheter som täcks av konventionens tillämpningsområde påverkar dock inte tillämpningen av bestämmelserna i 2000 års Haagkonvention i relationen mellan sådana stater och andra fördragsslutande stater (artikel 49.3). Bestämmelsen innebär att fördragsslutande stater är fria att ingå separata överenskommelser, även sådana som är baserade på den vuxnes nationalitet, vistelse eller på förekomsten av egendom i någon av de fördragsslutande staterna (jämför artikel 49.2), men att en sådan överenskommelse inte kan användas för att frångå staternas skyldigheter enligt 2000 års Haagkonvention mot andra fördragsslutande stater som inte är parter i den separata överenskommelsen.⁵

Bestämmelserna i punkterna 1–3 ska även tillämpas på enhetliga lagar grundade på speciella förbindelser av regional eller annan natur mellan de berörda staterna (artikel 49.4). Denna bestämmelse är av speciellt intresse för de nordiska länderna och omfattar till exempel lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling och lagens motsvarigheter i de övriga nordiska länderna.⁶

14.4 2000 års Haagkonvention i förhållande till autonom rätt

Inom sitt tillämpningsområde ska 2000 års Haagkonvention vara överordnad autonom rätt. Om Sverige tillträder 2000 års Haagkonvention blir alltså den svenska autonoma rätten subsidiär i förhållande

---

⁴ Se lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster samt förordning (1996:908) om ikraftträdande av lagen (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

⁵ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 163.

⁶ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 165, och den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 10.

till bestämmelserna i konventionen. Utredningens överväganden beträffande ett svenskt tillträde till konventionen finns i kapitel 6.

14.5 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

Utredningens bedömning: Artiklarna 48 och 49 ger inte upphov till några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

De bestämmelser som reglerar förhållandet mellan 2000 års Haagkonvention och andra internationella instrument och förhållandet mellan 2000 års Haagkonvention och 1905 års Haagkonvention bedöms inte föranleda några lagändringar eller kompletterande bestämmelser i svensk rätt.

15 Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser i 2000 års Haagkonvention

15.1 De allmänna bestämmelserna och slutbestämmelserna i 2000 års Haagkonvention

I kapitlet med allmänna bestämmelser (kapitel VI, artiklarna 38–52) har bestämmelser av mer administrativ natur samlats, till exempel föreskrifter om intyg, behandling av personuppgifter, sekretess och språk liksom bestämmelser som rör stater med flera rättssystem. Sist i konventionen finns slutbestämmelserna (kapitel VII, artiklarna 53–59). De avser i första hand staternas anslutande till konventionen och konventionens ikraftträdande.

15.2 Intyg

Artikel 38

1. Myndigheterna i den fördragsslutande stat där en skyddsåtgärd har vidtagits eller där en företrädares fullmakt har bekräftats, får på begäran av den person som har anförtrotts skyddet av den vuxnes person eller egendom, utfärda ett intyg om i vilken egenkap personen handlar och vilka befogenheter personen har.
2. Denna person ska, om inte annat kan visas, anses handla i den egenkap och ha de befogenheter som anges i intyget från intygets datum.
3. Varje fördragsslutande stat ska ange vilka myndigheter som är behöriga att utfärda intyget.

15.2.1 Artikel 38 2000 års Haagkonvention

Myndigheterna i den fördragsslutande stat där en skyddsåtgärd har vidtagits eller där en företrädarens fullmakt har bekräftats, får på begäran av den person som har anförtrotts skyddet av den vuxnes person eller egendom, utfärda ett intyg om i vilken egenskap personen handlar och vilka befogenheter personen har (artikel 38). Det framgår vidare av artikeln att personen i fråga ska anses handla i denna egenskap, och med angivna befogenheter, om inte annat kan visas. Varje fördragsslutande stat ska ange vilka myndigheter som är behöriga att utfärda intyget.

Artikel 38 har sin motsvarighet i artikel 40 1996 års Haagkonvention. Till skillnad från 1996 års Haagkonvention är det i 2000 års Haagkonvention endast myndigheterna i den fördragsslutande stat där en skyddsåtgärd har vidtagits eller där en företrädarens fullmakt har bekräftats som kan utfärda ett intyg. I 1996 års Haagkonvention har även barnets hemviststat denna befogenhet. I Bryssel II-förordningen finns det inte någon direkt motsvarighet till artikel 38 2000 års Haagkonvention, men intyg om meddelade domar och beslut kan enligt förordningen utfärdas av en domstol eller berörd myndighet. Det finns också vissa likheter med arvsintyget enligt EU:s arvsförordning.

Syftet med intygen enligt 2000 års Haagkonvention är att underlätta för företrädaren att utöva skyddet för en vuxen i ett annat land, där man kanske annars inte skulle tolka ett beslut om skyddsåtgärder på rätt sätt.¹ Enligt den förklarande rapporten torde intygen även leda till att man kan undvika såväl kostnader som tvister genom att de har bevisverkan i alla fördragsslutande stater.²

Enligt artikelns ordalydelse är de fördragsslutande staterna inte skyldiga att utfärda ett intyg och under utarbetandet av konventionen uttalades att avsikten var att inte ålägga en konventionsstat, som motsatte sig det, att tillhandahålla intyg.³ I artikel 38.1 anges således att myndigheten "får" utfärda ett intyg. Alla fördragsslutande stater "ska" dock enligt artikel 38.3 ange vilka myndigheter som är behöriga att utfärda intyget. Bestämmelsen om utpekande

---

¹ Se den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 21.

² Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 144.

³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 144.

av en myndighet i artikel 38.3 torde, enligt utredningen, endast röra de fördragsslutande stater som väljer att tillhandahålla intyg.

Den myndighet som utfärdar intyget behöver inte vara densamma som den som har vidtagit åtgärden. Intyget ska utvisa vem som har anförtrotts skyddet av den vuxne på grund av en skyddsåtgärd som har vidtagits av en behörig myndighet enligt kapitel II i konventionen eller då befogenheterna har tilldelats genom en framtidsfullmakt (se kapitel 10). Av intyget ska också framgå i vilken egenskap personen handlar och de befogenheter som personen har. När det är lämpligt kan ett intyg, enligt den förklarande rapporten, även ange vilken behörighet som inte omfattas. Intyget kan till exempel ange att personen med företrädaransvar avseende en vuxen med hemvist i USA inte har befogenhet att administrera egendom som den vuxne äger i ett annat land.⁴

Utredningen gör bedömningen att franskans ”confirmé” och engelskans ”confirmed” i detta sammanhang bör översättas med ”bekräfta”. Vad som avses med att en fullmakt har bekräftats framgår inte av konventionen och redovisas inte heller närmare i den förklarande rapporten. Enligt utredningen bör en fullmakt kunna anses vara bekräftad till exempel vid en prövning av fullmakten enligt artikel 15 eller 16 (se avsnitt 10.6) eller vid någon form av registreringsförfarande som kan krävas vid tillkomsten av fullmakten i en stat som har institutet i sin interna rätt (se kapitel 10).

Enligt artikel 38.2 ska personen, om annat inte visas, anses handla enligt de befogenheter som anges i intyget. Det kommer således att vara möjligt för en berörd person att ifrågasätta riktigheten av de uppgifter som framgår av intyget. I avsaknad av ett ifrågasättande kan tredje man emellertid tryggt handla med den person som intyget anvisar, inom de befogenhetsramar som anges. Intygets bevisverkan begränsas av det datum när det utfärdades. Intyget kan alltså inte garantera att befogenheterna kvarstår i framtiden.⁵ För det fall en person under en längre tid behöver intyg om sitt förvaltarförordnande skulle alltså intyg kunna utfärdas vid flera tillfällen beträffande samma förvaltarskap.

---

⁴ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 144.

⁵ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 147, och den finska propositionen RP 61/2010 rd, s. 21.

Av den förklarande rapporten framgår att det har utarbetats en modell för hur intygen bör vara utformade.⁶ Modellen finns tillgänglig på Haagkonferensens hemsida.⁷

15.2.2 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

Utredningens förslag: Det ska i enlighet med artikel 38.3 anges att överförmyndaren, när det gäller godmanskap och förvaltar-skap, samt tingsrätten, i fråga om framtidsfullmakter, tillhandahåller intyg enligt artikel 38.

Utredningens bedömning: I förordning bör föreskrivas att den tingsrätt där en framtidsfullmakt har bekräftats ska utfärda intyg enligt artikel 38.

Någon ytterligare reglering är inte erforderlig för att intyg enligt artikel 38 2000 års Haagkonvention ska tillhandahållas.

Utgångspunkter

Som framgår av avsnitt 15.2.1 ålägger konventionen inte de fördragsslutande staterna en skyldighet att tillhandahålla sådana intyg. Det finns inte heller någon konventionsenlig skyldighet för en företrädare att begära och kunna uppvisa ett intyg. Med hänsyn till intygens bevisverkan fyller de en viktig praktisk funktion och utredningen bedömer att intyg kommer att efterfrågas i förhållandevis stor utsträckning. Mot denna bakgrund är det enligt utredningen angeläget att svensk myndighet tillhandahåller sådana intyg som avses i artikel 38.

När det gäller företrädare för en skyddsbehövande vuxen aktualiseras intygsfrågan i Sverige beträffande gode män och förvaltare. Den kan även uppkomma i händelse av att en här gällande framtidsfullmakt har bekräftats i Sverige. Om institutet framtidsfullmakt införs i svensk rätt, får frågan ökad betydelse eftersom den som

⁶ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 147.

⁷ Se http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=3618&dtid=28.

åberopar en sådan fullmakt kan ha ett intresse av att få ett motsvarande intyg utfärdat.

Intyg avseende godmanskap och förvaltarskap

När en vuxen är i behov av en företrädare tillgodoses behovet enligt svensk rätt genom att en god man eller en förvaltare utses. Det är tingsrätten som utser en god man eller en förvaltare i samband med att godmanskapet eller förvaltarskapet anordnas (11 kap. 4 § andra stycket och 7 § fjärde stycket FB). Om det därefter blir aktuellt att byta god man eller förvaltare är överförmyndaren enligt nämnda bestämmelse ensam behörig att fatta beslut. När det gäller godmanskap och förvaltarskap har överförmyndaren därför en skyldighet att föra ett register över dessa ställföreträdarskap och om det begärs ska överförmyndaren lämna ut ett utdrag ur registret (9 och 11 §§ förmyndarskapsförordningen [1995:379]). Av registerutdraget framgår vem som är förordnad ställföreträdare för en enskild och på vilken grund ställföreträdarskapet vilar. I praktiken använder den gode mannen eller förvaltaren utdraget som sin legitimationshandling, för att kunna utföra åtgärder för sin huvudmans räkning.

Det registerutdrag som överförmyndaren i dag utlämnar uppfyller, enligt utredningens bedömning, de krav som ställs på ett intyg enligt 2000 års Haagkonvention då det av utdraget framgår i vilken egenskap företrädaren handlar och vilka befogenheter han eller hon har. Någon ytterligare reglering är därför, enligt utredningens bedömning, inte erforderlig för att intyg enligt artikel 38 2000 års Haagkonvention ska tillhandahållas. Det ska alltså i enlighet med artikel 38.3 anges att överförmyndaren tillhandahåller intyg enligt artikel 38 när det gäller godmanskap och förvaltarskap.

Intyg i fråga om framtidsfullmakter

Ett intyg om företrädarskap ska enligt artikel 38.1 2000 års Haagkonvention kunna begäras också i fråga om framtidsfullmakter från myndigheterna i den fördragsslutande stat där företrädarens fullmakt har bekräftats. Ett förslag på en reglering av framtidsfullmakter i svensk rätt bereds för närvarande inom Regeringskansliet

(Ds 2014:16) och framtidsfullmakter behandlas särskilt av utredningen i kapitel 10.

Möjligheten att utfärda intyg i artikel 38 gäller oavsett om institutet framtidsfullmakt finns i svensk rätt eller inte. Utredningen föreslår i avsnitt 10.6.2 att behörig domstol i frågor som gäller framtidsfullmakter enligt artiklarna 15 och 16 2000 års Haagkonvention ska vara tingsrätten i den ort där fullmaktsgivaren har hemvist och, om han eller hon inte har hemvist i Sverige, att Stockholms tingsrätt ska vara behörig domstol. Det är enligt utredningens bedömning följdriktigt att den tingsrätt som har bekräftat en framtidsfullmakt genom en prövning enligt artikel 15 eller 16 är behörig att även utfärda intyg om företräderskap i anledning av den framtidsfullmakt som har bekräftats där. Skyldigheten för den tingsrätt som har bekräftat framtidsfullmakten att utfärda intyg bör regleras i förordning. Av det sagda följer att det i enlighet med artikel 38.3 ska anges att den tingsrätt där en framtidsfullmakt har bekräftats tillhandahåller intyg om den fullmakten.

Enligt den föreslagna lagen om framtidsfullmakter ska överförmyndaren under vissa förutsättningar registrera en framtidsfullmakt och ett utdrag ur registret ska på begäran lämnas ut för att visa vem som är företrädare och på vilken grund ställföreträderskapet vilar. Ett sådant registerutdrag uppfyller vad som krävs av ett intyg enligt 2000 års Haagkonvention.

15.3 Behandlingen av personuppgifter och sekretess

15.3.1 Artiklarna 39 och 40 2000 års Haagkonvention

Personuppgifter som har samlats in eller överlämnats enligt konventionen får användas endast i de syften för vilka de har samlats in eller överlämnats (artikel 39). De myndigheter till vilka upplysningar har överlämnats ska sörja för att de omfattas av sekretess i enlighet med lagstiftningen i denna stat (artikel 40). Artiklarna 39 och 40 ger alltså skydd för de personuppgifter som hanteras enligt konventionen.

Dessa bestämmelser överensstämmer med artiklarna 41 och 42 1996 års Haagkonvention. I Bryssel II-förordningen finns det inte några motsvarande bestämmelser. De personuppgifter som hanteras enligt Bryssel II-förordningen skyddas av unionsrätt på området,

bland annat av Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter⁸ (dataskyddsdirektivet), som har genomförts i svensk rätt genom bestämmelserna PUL. En motsvarande bestämmelse finns också i 1993 års Haagkonvention.

15.3.2 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

Utredningens förslag: Sekretess ska gälla för uppgift hos allmän domstol om en vuxens personliga eller ekonomiska förhållanden i mål eller ärenden enligt 2000 års Haagkonvention, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Sekretess ska gälla för uppgift hos förvaltningsdomstol om en vuxens personliga förhållanden i mål eller ärenden enligt 2000 års Haagkonvention, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den vuxne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst sjuttio år.

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om behandling av personuppgifter föranleder i sig inte några lagändringar.

Behandling av personuppgifter

De personuppgifter som har samlats in eller överlämnats i enlighet med bestämmelser i 2000 års Haagkonvention får inte användas för några andra syften än för vilka de har samlats in eller överlämnats. Motsvarande bestämmelse i 1996 års Haagkonvention finns i arti-

⁸ Se EGT L 281, 23.11.1995, s. 31–50. Senast ändrad genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003 av den 29 september 2003 om anpassning till rådets beslut 1999/468/EG av de bestämmelser i rättsakter som omfattas av förfarandet i artikel 251 i EG-fördraget som avser de kommittéer som biträder kommissionen när den utövar sina genomförandebefogenheter, EUT L 284, 31.10.2003, s. 1–53.

kel 41. Bestämmelsen i 2000 års Haagkonvention stämmer överens med de grundläggande krav som anges i 9 § första stycket c) och d) PUL, där det framgår att den personuppgiftsansvarige ska se till att personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och att personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in. På samma sätt som för 1996 års Haagkonvention gör utredningen bedömningen att artikel 39 2000 års Haagkonvention inte kräver någon lagändring. (Se även avsnitt 12.8.6.)

Sekretess

Allmänt

I enlighet med artikel 40 2000 års Haagkonvention ska de svenska myndigheter till vilka upplysningar har överförts i enlighet med konventionens bestämmelser sörja för att uppgifterna omfattas av sekretess i enlighet med vad som gäller enligt svensk lag (se avsnitt 15.3.1).

Sekretess hos myndighet

Som redovisas i avsnitt 12.2.2 gäller primär sekretess hos överförmyndare i ärenden enligt FB (32 kap. 4 § OSL). Primär sekretess gäller även inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården (26 kap. 1 § första stycket och 25 kap. 1 § första stycket OSL). Sekretess gäller för en uppgift, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men, det vill säga en presumtion för sekretess. En uppgift som överförs från en myndighet i en annan fördragsslutande stat omfattas av den primära sekretessen hos dessa myndigheter och det finns, enligt utredningens bedömning, därför inte något behov av kompletterande bestämmelser i anledning av 2000 års Haagkonvention. I kapitel 12 lämnas förslag på en ny sekretessbestämmelse för uppgifter hos centralmyndigheten för 2000 års Haagkonvention.

Sekretess hos domstol

Som redovisas i avsnitt 12.2.2 gäller primär sekretess hos *allmän domstol* i ärenden om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB och förvaltarekap (36 kap. 1 § första stycket 3 och 4 OSL). För *förvaltningsdomstolen* finns det en bestämmelse om primär sekretess, i vilken det anges att sekretessbestämmelser som gäller i viss verksamhet eller i vissa ärenden är direkt tillämpliga hos en förvaltningsdomstol vid handläggning av ett överklagande av ett beslut som har fattats av en myndighet i sådan verksamhet eller i ett sådant ärende (43 kap. 1 § OSL). Sistnämnda sekretessbestämmelse reglerar alltså uppgifter i överklagade mål eller ärenden enligt SoL, LSS, LVM, LVU och LPT.

Om en domstol i sin rättskipande eller rättsvårdande verksamhet får en sekretessbelagd uppgift från en domstol eller annan myndighet, gäller sekretessen också hos den domstol som får uppgiften, så kallad sekundär sekretess (43 kap. 2 § första stycket OSL). Detta gäller inte om det finns en annan primär sekretessbestämmelse till skydd för samma intresse som är tillämplig på uppgiften hos domstolen (43 kap. 2 § andra stycket OSL). (Se även avsnitt 12.2.2.)

Om en utländsk myndighet överför en sekretesskyddad uppgift till en svensk domstol gäller inte den sekundära sekretessen eftersom den utländska myndigheten inte betraktas som en "myndighet" i OSL:s mening.⁹ Detta innebär att uppgifter från en myndighet i en annan fördragsslutande stat, som inte rör godmanskap eller förvaltarekap, inte är sekretesskyddade hos en svensk domstol. Uppgifter som lämnas från en myndighet i en annan fördragsslutande stat får således i vissa fall ett sämre skydd än de skulle ha haft om motsvarande uppgifter hade givits in från en svensk myndighet. Så kan vara fallet i förvaltningsdomstolen för uppgifter som en myndighet i en annan fördragsslutande stat ger in direkt till domstolen i ett pågående mål eller ärenden enligt SoL, LSS, LVM, LVU och LPT.

Det kan även i andra situationer där uppgifter ges in till en svensk domstol från ett annat land finnas behov av sekretess, till exempel i

---

⁹ Beträffande sekretess gentemot utländska myndigheter och att uttrycket "myndighet" i OSL inte avser utländska myndigheter, se prop. 1981/82:186, s. 57 f.

ett ärende om erkännande eller verkställbarhetsförklaring av en utländsk skyddsåtgärd hos allmän domstol.¹⁰

De uppgifter som kan förväntas förekomma i sådana mål och ärenden kommer ofta att vara av samma slag som de som kan finnas i motsvarande mål och ärenden rörande skyddsåtgärder enligt svensk rätt. Behovet av att kunna hemlighålla uppgifter i dessa fall motsvarar det behov som finns beträffande uppgifter i mål och ärenden enligt den svenska lagstiftningen om skydd för vuxna. Utredningen föreslår därför att det införs ett sekretessskydd i domstol för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden även för dessa mål och ärenden, såväl när det gäller allmän domstol som förvaltningsdomstol.

När det gäller mål eller ärenden enligt 1996 års Haagkonvention har det i 36 kap. 1 § andra stycket 6 OSL tagits in en bestämmelse om sekretess till skydd för enskild. Av bestämmelsen framgår att sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden, om en part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs, det vill säga en presumtion för att uppgifterna är offentliga. Bestämmelsen omfattar enligt dess lydelse ”mål eller ärenden enligt lagen om 1996 års Haagkonvention”, vilket torde innebära att såväl mål enligt FB som LVU omfattas av sekretessregleringen.

Med avseende på 2000 års Haagkonvention är det hos allmän domstol i ärenden om godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB och förvaltarskap en förutsättning för sekretess att det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Avvägningen mellan intresset av insyn och intresset av skyddet för den personliga integriteten föranleder bedömningen att det ska gälla en presumtion för att uppgifterna är offentliga också i de mål och ärenden vid allmän domstol som är aktuella enligt 2000 års Haagkonvention. Sekretesstiden för uppgift i en allmän handling ska vara begränsad till högst sjuttio år.¹¹ Den föreslagna sekretessbestämmelsen för allmän domstol innebär, som nämnts, att det gäller en presumtion för att uppgifterna är offentliga. Den tystnadsplikt som följer av bestämmelserna bör i linje med det

---

¹⁰ Jämför bedömningen i prop. 2011/12:85, s. 50 f.

¹¹ Jämför förslag och bedömningen i prop. 2011/12:85, s. 51.

inte ha företrädare framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Utredningen föreslår därför inte någon sådan begränsning.¹²

I fråga om förvaltningsdomstol finns det, enligt sekretessbestämmelsen i 43 kap. 1 § OSL, i mål eller ärenden enligt SoL, LSS, LVM, LVU och LPT en presumtion för sekretess. Detta ska enligt utredningen gälla även sådana mål eller ärenden enligt 2000 års Haagkonvention. På samma sätt som för allmän domstol ska sekretess-tiden för uppgift i en allmän handling vara begränsad till högst sjuttio år.

15.4 Övergångsbestämmelser (artikel 50)

Konventionens övergångsbestämmelser finns i artikel 50. Den första övergångsbestämmelsen innebär att konventionen ska vara tillämplig på åtgärder endast om de har vidtagits i en stat efter det att konventionen har trätt i kraft för den staten (artikel 50.1). Den andra övergångsbestämmelsen anger att konventionen ska vara tillämplig i fråga om erkännande och verkställighet av åtgärder som har vidtagits efter det att konventionen har trätt i kraft mellan den stat där åtgärden har vidtagits och den stat där frågan om erkännande eller verkställighet uppkommer (artikel 50.2). Den tredje bestämmelsen avser framtidsfullmakter och för dessa ska konventionen, från det att den har trätt i kraft för den fördragsslutande statens del, vara tillämplig på sådant företrädaransvar som tidigare har beviljats på grunder som är jämförbara med de som anges i artikel 15 (artikel 50.3). (Beträffande framtidsfullmakter, se kapitel 10.)

1996 års Haagkonvention har motsvarande övergångsbestämmelser i artikel 53, förutom i fråga om framtidsfullmakterna.

---

¹² Jämför prop. 2011/12:85, s. 51 och prop. 1979/80:2, Del A, s. 111 f.

15.4.1 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

Utredningens bedömning: Konventionens övergångsbestämmelser kräver i sig inte några kompletterande bestämmelser.

Åtgärder som har vidtagits i en fördragsslutande stat innan konventionen trädde i kraft i den staten kommer inte att bli ogiltiga även om den myndighet som vidtog åtgärderna inte har behörighet enligt konventionen men de omfattas då inte av konventionens bestämmelser om erkännande och verkställighet. Konventionen hindrar emellertid inte de fördragsslutande staterna från att, i enlighet med sina nationella bestämmelser, erkänna tidigare vidtagna åtgärder.¹³ När det gäller framtidsfullmakter gäller dock enligt konventionen (artikel 50.3) att en fullmakt som har utfärdats innan konventionen har trätt i kraft för den fördragsslutande statens del inte ska betraktas som ogiltig om företrädaransvaret har beviljats på grunder som är jämförbara med de som anges i artikel 15.

Konventionens övergångsbestämmelser gäller på det sätt som de är uttryckta. De bedöms därför inte kräva några kompletterande bestämmelser.

15.5 Översättning av handlingar och reservationsmöjligheter

15.5.1 Översättning av handlingar (artikel 51)

Meddelanden som sänds till centralmyndigheten eller till en annan myndighet i en fördragsslutande stat ska vara avfattade på originalspråket och åtföljas av en översättning till det eller de officiella språken i den andra staten eller, om det är svårt att få till stånd en sådan, en översättning till franska eller engelska (artikel 51.1). En fördragsslutande stat får dock genom att göra en reservation i enlighet med artikel 56, motsätta sig användandet av antingen franska eller engelska, men inte båda (artikel 51.2).

---

¹³ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 166 och 167, och jämför SOU 2005:111, s. 286 f.

Artikel 54 1996 års Haagkonvention.¹⁴ I Bryssel II-förordningen finns det en bestämmelse om att medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om vilket eller vilka av gemenskapens institutioners officiella språk utöver det eller de egna språken som kan godtas i meddelandena till centralmyndigheterna (artikel 57.2).

Artikel 51.1 2000 års Haagkonvention innebär att meddelanden som skickas *från Sverige* ska vara skrivna på svenska, men vara översatta antingen till språket i det land dit handlingen skickas eller, om det är svårt att få till stånd en sådan översättning, till franska eller engelska. Det land dit handlingen ska skickas kan emellertid ha reserverat sig mot användningen av något av de två sistnämnda språken (se artikel 56). På motsvarande sätt ska meddelanden som skickas *till Sverige* ska vara skrivna på det språk som används i det avsändande landet, och vara översatta till svenska eller till franska eller engelska (beroende på om Sverige ska reservera sig, se avsnitt 15.5.3).¹⁵

15.5.2 Reservationsmöjligheter (artikel 56)

Det finns enligt konventionen en möjlighet för de fördragsslutande staterna att reservera sig. Varje stat får, senast vid ratificering, godtagande eller anslutning eller då en förklaring avges, anmäla en reservation enligt artikel 51.2. Ingen annan reservation ska vara tillåten (artikel 56.1). Varje stat får när som helst återta en reservation som den har anmält. Depositarien ska underrättas om ett sådant återtagande (artikel 56.2). Reservationen ska upphöra att gälla den första dagen i den tredje kalendermånaden efter det att den underrättelse som avses i föregående punkt har lämnats (artikel 56.3).

Reservationsmöjligheten innebär att en fördragsslutande stat kan motsätta sig användandet av antingen franska eller engelska i meddelanden till centralmyndigheten eller en annan myndighet (artikel 51.2). En sådan möjlighet finns även enligt 1996 års Haagkonvention och vid anslutningen till den konventionen reserverade

---

¹⁴ Även i 1980 års Haagkonvention (artikel 24) finns en motsvarighet till artikel 51 2000 års Haagkonvention.

¹⁵ Jämför SOU 2005:111, s. 287 f.

Sverige sig mot användandet av franska i meddelanden till myndigheter i Sverige.¹⁶

15.5.3 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

Utredningens förslag: Sverige ska utnyttja möjligheten i 2000 års Haagkonvention att reservera sig mot användandet av franska i meddelanden till centralmyndigheten och andra myndigheter i Sverige.

Utredningens bedömning: Framställningar och meddelanden till den svenska centralmyndigheten eller andra myndigheter bör, om de inte är skrivna på svenska, åtföljas av en översättning till svenska eller, om det är svårt att få till stånd en sådan översättning, en översättning till engelska.

Översättning av handlingar

I artikel 51 2000 års Haagkonvention uppställs krav på myndigheterna att översätta handlingar som skickas till en myndighet i en annan fördragsslutande stat. Beträffande motsvarande artikel i 1996 års Haagkonvention gjordes bedömningen att det krävdes kompletterande bestämmelser om att framställningar och meddelanden till den svenska centralmyndigheten eller andra myndigheter, om de inte är skrivna på svenska, ska åtföljas av en översättning till svenska eller, om det är svårt att få till stånd en sådan översättning, en översättning till engelska.¹⁷ Med hänsyn härtill gör utredningen bedömningen att en motsvarande bestämmelse bör införas i en förordning med kompletterande bestämmelser till 2000 års Haagkonvention.

¹⁶ Se prop. 2011/12:85, s. 30 f. Denna möjlighet finns också enligt 1980 års Haagkonvention, men regeringen fann beträffande denna konvention inte att någon sådan reservation var påkallad.

¹⁷ Se prop. 2011/12:85, s. 34, och 6 § förordningen med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention.

Reservationsmöjligheter

På samma sätt som 1996 års Haagkonvention uppmuntrar 2000 års Haagkonvention till kontakt direkt mellan de fördragsslutande staternas beslutande myndigheter i olika frågor. Konventionens tillämpning kan försvåras av problem med att förstå andra fördragsslutande staters språk. Liksom för 1996 års Haagkonvention kan det förekomma fall som kräver brådskande åtgärder och värdefull tid kan då gå förlorad vid översättningen. Handlingar på engelska kan i flertalet fall säkerligen hanteras med hjälp av den språkkunskap som finns inom en svensk myndighet. Det franska språket behärskas emellertid av betydligt färre svenska tjänstemän. Nämnade förhållanden talar starkt för att det även i förhållande till 2000 års Haagkonvention finns anledning att utnyttja möjligheten till reservation enligt artikel 56 mot användningen av franska. Utredningen föreslår därför att Sverige bör reservera sig mot användandet av franska i meddelanden till centralmyndigheten och andra myndigheter. Det kan i sammanhanget dock anmärkas att Finland inte har reserverat sig i fråga om språk.

15.6 Övriga bestämmelser

15.6.1 Undantag från krav på legalisering (artikel 41)

Ingen legalisering eller liknande förfarande får krävas i fråga om handlingar som översänds eller överlämnas enligt 2000 års Haagkonvention (artikel 41). Motsvarande bestämmelse finns i artikel 43 1996 års Haagkonvention. Legalisering får inte heller krävas i fråga om vissa handlingar enligt Bryssel II-förordningen (artikel 52).¹⁸

Legalisering innebär normalt att handlingens äkthet bestyrks i flera led, först av myndigheterna i det land som utfärdat den, och därefter av ambassaden eller konsulatet för det land där handlingen ska användas.¹⁹ Ett undantag från krav på legalisering har till syfte

¹⁸ Legaliseringsförbudet i Bryssel II-förordningen gäller handlingar som en part ger in i syfte att en dom ska erkännas eller inte, handlingar som en part ger in vid ansökan om verkställbarhetsförklaring (artikel 37) eller likvärdiga handlingar (artikel 38), samt handlingar som ges in vid verkställighetsansökan (artikel 45). Även fullmakt för ombud i saken omfattas av förbudet.

¹⁹ Se Michael Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8 uppl. 2014, s. 304.

att underlätta det konventionsenliga samarbetet mellan staterna. Ett undantag av detta slag betyder dock inte att de myndigheter, för vilka dokument presenteras som ger anledning till misstanke, inte har möjlighet att begära information med anknytning till dokumenten. Förbudet mot krav på legalisering gäller all tillhandahållen skriven information, alla juridiska och administrativa beslut, liksom intyg utfärdade enligt artikel 38.²⁰ Enligt utredningens bedömning omfattas inte vidimering av kopior av förbudet.

15.6.2 Bestämmelser som rör stater med flera rättssystem

I artiklarna 44–47 finns det bestämmelser med avseende på tillämpligheten av konventionen i förhållande till stater vars rättssystem inte är enhetliga, på grund av att olika rättssystem eller regelverk gäller för olika territoriella enheter eller för olika kategorier av personer. Sådana bestämmelser är brukliga i en Haagkonvention och ska beaktas när en svensk myndighet vill framställa en begäran till en sådan stat.²¹

Artiklarna motsvaras, med vissa mindre avvikelser, av artiklarna 46–49 1996 års Haagkonvention.

15.6.3 Utvärdering av tillämpningen

Haagkonferensens generalsekreterare ska med regelbundna intervaller sammankalla en specialkommission med uppgift att utvärdera konventionens praktiska tillämpning (artikel 52).

En motsvarande artikel finns i 1996 års Haagkonvention (artikel 56).

En bestämmelse med denna innebörd har med tiden blivit vanlig i en Haagkonvention. Mötena är till för att de olika fördragsslutande staterna ska träffas och diskutera goda tillämpningsformer och hur tillämpningssvårigheter ska lösas på bästa sätt. Mötena kan också leda till uttalanden om hur man ska tolka olika bestämmelser

---

²⁰ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 150.

²¹ Se Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 153.

i konventionen. Däremot kan bestämmelserna i den aktuella konventionen inte ändras vid ett sådant möte.²²

15.6.4 Undertecknande, ratificering m.m.

Konventionen innehåller dessutom bestämmelser om undertecknande, ratificering och acceptans eller godkännande (artikel 53), tillträde (artikel 54), möjligheten för stater som har två eller flera territoriella enheter med olika rättssystem att kunna förklara på vilka enheter konventionen ska tillämpas (artikel 55), reservationssystemet och återtagande av reservationer (artikel 56), konventionens ikraftträdande (artikel 57), uppsägning (artikel 58), och slutligen de under rättelser som depositarien måste göra till de fördragsslutande staterna och de som har tillträtt konventionen (artikel 59). Motsvarande bestämmelser finns i tidigare Haagkonventioner, särskilt i 1996 års Haagkonvention (artiklarna 57–63).

15.6.5 Behovet av lagändringar eller kompletterande bestämmelser

Utredningens bedömning: Det saknas anledning att i svensk lag komplettera konventionens bestämmelser om förbud mot legalisering, stater med fler än ett rättssystem, utvärdering av konventionens tillämpning samt slutbestämmelserna om tillträde med mera.

De berörda bestämmelserna är huvudsakligen bestämmelser som inte är av direkt intresse för den som tillämpar konventionen. Undantaget är förbudet mot krav på legalisering, som gäller alla handlingar som översänds eller överlämnas enligt konventionen. Bestämmelsen avseende legalisering är dock tillämplig utan kompletterande bestämmelser i lag. Övriga bestämmelser bedöms inte vara av sådant slag att de kräver några lagändringar eller kompletterande bestämmelser.

---

²² Se SOU 2005:111, s. 293, och Paul Lagarde, Explanatory Report, paragraf 170.

Del III
Autonom rätt

16 Behovet av autonoma bestämmelser

16.1 Utgångspunkter

2000 års Haagkonvention gör inte anspråk på att exklusivt reglera frågorna om skydd för vuxna i de fördragsslutande staterna. Tvärtom öppnar konventionen för annat konventionssamarbete och lämnar ett visst utrymme för staternas autonoma bestämmelser, det vill säga bestämmelser som gäller i Sverige utan någon konventionsbundenhet och som inte är ett resultat av mellanstatligt samarbete (se avsnitt 4.2.2). De senare fyller en viktig funktion i sådana situationer som faller utanför konventionens tillämpningsområde, till exempel därför att en skyddsåtgärd har vidtagits i en tredje stat.

Även om 2000 års Haagkonvention ratificeras av många stater finns det således ett behov av autonoma bestämmelser för att tillgodose skyddet för vuxna i gränsöverskridande situationer när konventionen inte kan tillämpas. Sådana bestämmelser blir subsidiärt tillämpliga i förhållande till den konventionsbundna lagstiftningen, vilket innebär att rättstillämparen först måste ta ställning till om den aktuella situationen regleras av konventionen. Endast i den situationen när någon konventionsbunden lagstiftning inte är tillämplig kan de autonoma bestämmelserna användas. Av detta följer att rättstillämparen i vissa situationer, innan den tar ställning till om det finns behörighet i Sverige, måste beakta om behörighet enligt konventionen finns i en annan fördragsslutande stat. I sådana fall är det följaktligen inte tillåtet att använda de autonoma bestämmelserna. Om sålunda en svensk medborgare har hemvist i en annan fördragsslutande stat kommer behörigheten att vidta en skyddsåtgärd i första hand att finnas i hemviststaten. Behörigheten måste enligt konventionen kontrolleras fortlöpande och innan en skyddsåtgärd vidtas (se utredningens bedömning i avsnitt 8.1.3).

Autonoma bestämmelser får avvika innehållsmässigt från den konventionsbaserade lagstiftningen. Hela regelsystemet blir dock överskådligare och tydligare vid en överensstämmelse. För de som ska tillämpa bestämmelserna är det också en stor fördel om regelsystemen motsvarar varandra. Därtill kommer att om svenska autonoma bestämmelser överensstämmer med 2000 års Haagkonvention så erkänns och verkställs svenska avgöranden i de andra stater som har tillträtt 2000 års Haagkonvention. 2000 års Haagkonvention innehåller moderna bestämmelser för gränsöverskridande situationer som har bedömts vara ändamålsenliga och ligga i den vuxnes intresse. Enligt utredningen talar därför starka skäl för att de autonoma bestämmelserna så långt möjligt bör överensstämma med 2000 års Haagkonvention.

I 2000 års Haagkonvention är vissa av bestämmelserna redan till sin karaktär *allmänt tillämpliga* på så sätt att de, om villkoren i bestämmelserna är uppfyllda, alltid ska tillämpas oavsett om den andra berörda staten är en fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention eller inte (se avsnitt 8.1.2).

Autonoma internationellt privaträttsliga bestämmelser i fråga om godmanskap och förvaltarskap finns i 5 kap. 1904 års lag (se avsnitten 4.3.1 och 4.4.1). Reglernas utformning avviker från 2000 års Haagkonvention, bland annat genom att de inte gör en tydlig skillnad mellan frågor om internationell behörighet, tillämplig lag och verkan av utländska avgöranden här i landet.

Svensk rätt saknar däremot en uttrycklig reglering av offentlig-rättsliga åtgärder till skydd för vuxna i utlandsanknutna situationer (se avsnitten 4.3.3 och 4.4.3). Något behov av att nu införa sådana autonoma bestämmelser för den offentlig-rättsliga delen av skyddet har inte framkommit under utredningens arbete. Utredningen gör bedömningen att framtiden, efter ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention, får utvisa om det finns ett behov av sådana bestämmelser och lämnar därför inte några förslag i det avseendet.

I det följande överväger utredningen, vilket ändringsbehov som finns beträffande 5 kap. 1904 års lag med anledning av 2000 års Haagkonvention (se avsnitt 16.2) och därefter behandlas särskilt frågan om ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat bör göras allmänt tillämplig (se avsnitt 16.3 och artikel 33 2000 års Haagkonvention). Utredningens överväganden bygger på ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention.

16.2 Ändringsbehov i 5 kap. 1904 års lag

16.2.1 Inledning

I den översyn som nu görs av bestämmelserna om godmanskap och förvaltarskap i 5 kap. 1904 års lag kommer utredningen att överväga i vilken mån bestämmelserna i 5 kap. 1904 års lag överensstämmer med 2000 års Haagkonvention och i vilken utsträckning det finns ett behov av autonoma bestämmelser. Utredningen har redan konstaterat att det i vissa avseenden saknas utrymme för autonoma bestämmelser (se avsnitt 8.1.2) och i dessa fall ska bestämmelserna upphävas. Vid utformningen av de nya bestämmelserna i 5 kap. 1904 års lag finns det, av skäl som redovisats i det föregående, anledning att ta vägledning i det sätt på vilket 2000 års Haagkonvention är uppbyggt, till exempel med särskilda bestämmelser som rör behörighet och andra som behandlar frågor om tillämplig lag samt bestämmelser om erkännande och verkställighet. I möjligaste mån bör den nya lagtexten också utformas med 2000 års Haagkonvention som förebild.

5 kap. 1904 års lag kom till år 1924¹ i anledning av Sveriges tillträde till 1905 års Haagkonvention, som sades upp år 1960 (se avsnitt 3.4). Författningstext skrivs på ett annat sätt i dag än vid tillkomsten av kapitlet. Vissa av de äldre bestämmelserna kan därför uppfattas som ålderdomliga, svårbegripliga och invecklade redan på grund av den språkliga utformningen. Mot denna bakgrund finns det starka skäl att även göra en samlad översyn av hela det aktuella kapitlet.

Utredningens uppdrag är begränsat till frågor om skydd för vuxna, vilket innebär att det skulle föra för långt att inom uppdraget se över den systematiska utformningen av lagen. Enligt den nuvarande utformningen är de särskilda bestämmelser som anger att 1904 års lag är subsidiärt tillämplig i förhållande till EU-rätten och den konventionsbundna lagstiftningen placerade i ett särskilt kapitel sist i lagen. Utredningen vill här peka på att detta kan medföra vissa svårigheter vid rättstillämpningen. Svårigheterna uppkommer särskilt i förhållande till de nuvarande bestämmelser i 1904 års lag som utredningen föreslår ska upphävas på grund av att

---

¹ Se SFS 1924:340.

det inte finns något utrymme för bestämmelserna i förhållande till 2000 års Haagkonvention. Det gäller behörighetsbestämmelser för brådskande situationer och de fall när en utländsk medborgare har hemvist här i landet (se 5 kap. 2 och 4 §§ 1904 års lag och avsnitt 8.10.2).

De situationer som i dag alltså regleras av 5 kap. 2 och 4 §§ 1904 års lag kommer efter ett tillträde till 2000 års Haagkonvention att regleras av konventionen. Det skulle emellertid strida mot systematiken i lagen att enbart i 5 kap. ta in en särskild bestämmelse som hänvisar till 2000 års Haagkonvention och till relevant internordisk reglering². Dessutom är den internordiska regleringen av betydelse för andra kapitel i 1904 års lag. Utredningen vill dock framhålla att ett sätt att underlätta för rättstillämparen, genom att tydliggöra 1904 års lags subsidiära ställning till EU-lagstiftning och konventionsbunden lagstiftning, vore att i varje kapitel erinra om sådan relevant lagstiftning. Även om det skulle innebära att det i 1904 års lag införs flera bestämmelser av liknande lydelse skulle det vara av värde för rättstillämparen.

Vid genomgången av 5 kap. 1904 års lag har utredningen valt att behandla bestämmelserna i kapitlet utifrån strukturen i 2000 års Haagkonvention, det vill säga internationell behörighet i avsnitt 16.2.2, tillämplig lag i avsnitt 16.2.3 och erkännande och verkställighet i avsnitt 16.2.4. Detta innebär att de bestämmelser i 5 kap. 1904 års lag som innehåller en reglering av fler än en av dessa frågor, till exempel både behörighet och tillämplig lag, kommer att behandlas under flera avsnitt. När paragraferna i 5 kap. 1904 års lag behandlas utgår utredningen från nuvarande paragrafindelning.

Det bör noteras att bestämmelserna i 5 kap. 2 och 4 §§ 1904 års lag behandlas i avsnitt 8.10.2 eftersom artiklarna 5 och 10 2000 års Haagkonvention helt tar över i dessa fall.

---

² Se 1931 års förordning och 1988 års lag.

16.2.2 Behörighet

Utredningens förslag: I en ny paragraf ska det tas in följande behörighetsbestämmelser, som ska tillämpas när inte konventionsbunden lagstiftning är tillämplig.

Svensk domstol ska vara behörig i frågor om godmanskap, förvaltarskap eller upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring i förhållande till en vuxen som är svensk medborgare med hemvist eller, om hemvistet inte kan fastställas, vistas i ett annat land. En grundläggande förutsättning för svensk behörighet ska vara att det ligger i den vuxnes intresse att en skyddsåtgärd vidtas. För behörighet ska också krävas att myndigheterna i den vuxnes hemvistland, eller vistelseland för det fall den vuxnes hemvist inte kan fastställas, inte anser sig vara behöriga eller om det annars finns särskilda skäl.

Svensk domstol ska vidare vara behörig att ta upp en fråga om upphörande av ett i Sverige anordnat godmanskap eller förvaltarskap för en utländsk medborgare om en motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land.

Bestämmelserna i 5 kap. 1 § första stycket och 3 § 1904 års lag ska i fråga om behörighet upphävas. Den materiellrättsliga delen av 5 kap. 3 § andra stycket 1904 års lag ska upphävas.

Utredningens bedömning: Den svenska domstol som tillämpar 5 kap. 1904 års lag för sin behörighet ska fortlöpande kontrollera behörigheten, men någon särskild bestämmelse om detta är inte nödvändig.

Allmänt

Vissa av bestämmelserna i 2000 års Haagkonvention ger, som nämns i avsnitt 8.1.2, svenska myndigheter behörighet i frågor om godmanskap och förvaltarskap/förmynderskap i förhållande till alla vuxna som har hemvist i Sverige eller som under vissa angivna omständigheter vistas i Sverige eller som i brådsakande fall har egendom här. De artiklar som avses är 5, 6, 10 och 11, vilka alltså kan betraktas som allmänt tillämpliga i sig själva. Detsamma gäller emellertid inte för artiklarna 7–9. I förhållande till de bestämmelser som är allmänt

tillämpliga i sig själva saknas utrymme för motsvarande autonoma internationellt privaträttsliga behörighetsbestämmelser. Eftersom de allmänt tillämpliga bestämmelserna inte ger en heltäckande behörighetsreglering måste övervägas vilket behov som finns av kompletterande bestämmelser om behörighet. En naturlig utgångspunkt är då de konventionsbestämmelser som inte är allmänt tillämpliga i sig själva.

Det är av stor betydelse i vilken utsträckning svenska myndigheter ska vara behöriga att handlägga mål och ärenden med utländsk anknytning. Svensk behörighet har traditionellt i olika sammanhang betraktats ur ett partsperspektiv. Det har ansetts att så snart det finns ett praktiskt behov eller ett rimligt intresse av det, bör parter beredas möjlighet att få sin sak behandlad av en svensk domstol eller myndighet. I en del fall kan dock anknytningen till Sverige och svenska intressen vara så svaga att det inte är rimligt att svenska myndigheters tid och arbete tas i anspråk.³ Liksom i 2000 års Haagkonvention bör frågan om svensk behörighet i 5 kap. 1904 års lag, enligt utredningen, i första hand styras av *behovet av att skydda den vuxne* i ett allt mer internationellt samhälle.

5 kap. 1 § första stycket 1904 års lag

Som framgår i avsnitt 4.3.1 får rätten i vissa fall anordna förvaltarskap enligt svensk lag för en svensk medborgare med hemvist utomlands och upphäva ett sådant förvaltarskap om förmynderskap har anordnats i den stat där den enskilde har hemvist (5 kap. 1 § första stycket 1904 års lag). Bestämmelsen avser både behörighet och tillämplig lag. (Se vidare avsnitt 16.2.3 beträffande frågan om tillämplig lag.)

Bestämmelsen blir inte tillämplig om en svensk medborgare har hemvist i en stat som tillämpar 2000 års Haagkonvention. I de fallen är det hemviststaten som har behörighet och svenska myndigheter får inte grunda sin behörighet på nationell lagstiftning. Men om den svenska medborgaren i stället har sitt hemvist i en icke-fördragslutande stat kan bestämmelsen i och för sig bli tillämplig. Det finns således ett visst utrymme för bestämmelsen även om det faktiska tillämpningsområdet begränsas i och med ett tillträde till konven-

---

³ Se SOU 2005:111, s. 303, SOU 1987:18, s. 112 f., och SOU 1989:100, s. 181 f.

tionen. Hur stort det utrymmet är beror på hur många stater – förutom de nordiska staterna – som ansluter sig till konventions-samarbetet.

Frågan är då om det bör finnas svensk internationell behörighet för svenska medborgare som inte har hemvist i en fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention, det vill säga vare sig i Sverige eller i någon annan fördragsslutande stat.

När det gäller skydd av barn gjordes i betänkandet som rör 1996 års Haagkonvention bedömning att det av rättssäkerhetsskäl fanns ett behov av att svenska myndigheter i den autonoma rätten gavs behörighet i fråga om föräldraansvar i förhållande till ett barn som är svensk medborgare med hemvist i en främmande stat som inte tillämpar 1996 års Haagkonvention.⁴ I betänkandet föreslogs att svensk behörighet ska finnas i de situationer då *hemviststatens myndigheter inte anser sig vara behöriga*. Om barnets hemvist inte kan fastställas ska, enligt betänkandet, på motsvarande sätt gälla att myndigheterna i barnets *vistelsestat* inte anser sig vara behöriga. Det nämns i betänkandet att det inte var fråga om att acceptera vistelsestatens behörighet annat än i de sällsynta fall då hemvistet inte kan fastställas, vilket innebär att bestämmelsen i det avseendet sällan torde aktualiseras. Även i andra situationer kan det enligt betänkandet vara motiverat med svensk domsrätt, till exempel om det dröjer oacceptabelt lång tid innan den svenska myndigheten kan få ett svar från den utländska myndigheten i fråga om den anser sig vara behörig eller inte. Det föreslogs därför att det skulle finnas en möjlighet för den svenska myndigheten att utöva behörighet om det finns *särskilda skäl*. Vid denna bedömning borde samtliga omständigheter vägas in och barnets anknytning till Sverige beaktas och bedömningen borde alltid ha sin grund i vad som är *bäst för barnet* i det enskilda fallet.⁵

Utredningen gör av motsvarande skäl som redovisades i betänkandet som rör 1996 års Haagkonvention bedömningen att det finns ett behov av att kunna sörja för en svensk medborgare som varken har hemvist här i landet eller i en annan fördragsslutande

---

⁴ Se SOU 2005:111, s. 304 f.

⁵ I det efterföljande lagstiftningsarbetet konstaterades att det inte fanns ett tillräckligt starkt behov av att reglera frågor om föräldraansvar i internationella situationer även i förhållande till länder som varken är medlemmar i EU eller väljer att ansluta sig till 1996 års Haagkonvention (se prop. 2011/12:85, s. 19).

stat till 2000 års Haagkonvention. Vidare bör, i likhet med vad som gäller för internordiska förhållanden och enligt konventionen, regleringen utgå från hemvistprincipen. Enligt utredningen är det lämpligt att regleringen utformas på motsvarande sätt som föreslogs när det gäller barn, det vill säga att svensk domstol ska ges behörighet när *hemvistlandets myndigheter inte anser sig vara behöriga*. Om den vuxnes hemvist inte kan fastställas bör på motsvarande sätt gälla att myndigheterna i den vuxnes *vistelseland* inte anser sig vara behöriga. Det bör också finnas en möjlighet för den svenska domstolen att utöva behörighet om det finns *särskilda skäl* och bedömningen bör alltid ha sin grund i vad som ligger i den *vuxnes intresse* i det enskilda fallet. Utredningen föreslår därför att 5 kap. 1 § första stycket första och andra meningarna 1904 års lag ska upphävas och att en bestämmelse med nämnda innehåll ska införas i 5 kap.

Nuvarande bestämmelse i 5 kap. 1 § rör enligt ordalydelsen endast förvaltarskap och inte godmanskap. Som redovisas i avsnitt 4.3.1 uttalades i motiven till bestämmelsen emellertid att rätten, i enlighet med den princip som gäller enligt FB, först bör undersöka om inte ett godmansförordnande är tillräckligt innan förvaltare utses.⁶ Utredningen gör därför i nämnda avsnitt bedömningen att svensk domstol får anses ha internationell behörighet att förordna god man i de fall behörighet att anordna förvaltarskap föreligger. Detta bör för tydlighets skull anges uttryckligen i lagen. Samma regler bör gälla för godmanskap som förvaltarskap.

5 kap. 3 § första stycket 1904 års lag

Som framgår av avsnitt 4.3.1 ges svensk domstol behörighet att upphäva en omyndigförklaring i ett annat land av en svensk medborgare som har meddelats av en främmande stat (5 kap. 3 § första stycket 1904 års lag). Vidare framgår att vid upphävandet ska bestämmelser om upphörande av förvaltarskap i 11 kap. FB tillämpas. Bestämmelsen avser alltså både behörighet och tillämplig lag. (Se vidare avsnitt 16.2.3 beträffande frågan om tillämplig lag).

Bestämmelsen i 5 kap. 3 § första stycket blir inte tillämplig om den svenska medborgaren har hemvist i ett land som tillämpar 2000 års

---

⁶ Se NJA II 1988 s. 504, som även rör ändringar i 1904 års lag (SFS 1988:1322).

Haagkonvention. I den situationen har hemvistlandet behörighet enligt artikel 5 i konventionen och svensk domstol får inte grunda sin behörighet på autonom lagstiftning. Om den svenska medborgaren i stället har hemvist i ett land som inte är delaktig i samarbetet enligt konventionen och inte i ett nordiskt land är bestämmelsen tillämplig i och för sig. Ett visst utrymme för bestämmelsen finns alltså även om tillämpningsområdet begränsas i och med ett tillträde till konventionen.

Frågan är om det bör finnas svensk behörighet med avseende på svenska medborgare som inte har hemvist i en annan fördragslutande stat till 2000 års Haagkonvention eller ett annat nordiskt land. När det gäller bestämmelsen i 5 kap. 1 § första stycket 1904 års lag föreslår utredningen att svensk domstol i vissa fall ska vara behörig att ta upp frågor angående godmanskap och förvaltarskap om den vuxne är svensk medborgare och har hemvist eller, om hemvist inte kan fastställas, vistas i ett annat land. På samma sätt som när det gäller 5 kap. 1 § första stycket 1904 års lag medför det svenska medborgarskapet att svensk domstol bör ges behörighet att vidta åtgärder till skydd för den vuxne. Samma överväganden i fråga om behörighet enligt 5 kap. 1 § första stycket 1904 års lag gör sig alltså gällande även vid behörighet att upphäva en ommyndigförklaring i ett annat land av en svensk medborgare. Ett grundläggande krav för behörighet ska således vara att det ska ligga i den vuxnes intresse samt att svensk behörighet endast kan komma i fråga om behörighet saknas för myndigheterna i den vuxnes hemvistland eller, när den vuxnes hemvist inte kan fastställas, myndigheterna i det land där han eller hon vistas eller om det annars finns särskilda skäl.

5 kap. 3 § andra stycket 1904 års lag

Svensk domstol är behörig att entlediga en förvaltare för en utländsk medborgare som har förordnats i Sverige och ska också göra det om förmyndarskap anordnas för honom eller henne i den stat där han eller hon är medborgare (5 kap. 3 § andra stycket 1904 års lag).

Andra stycket i 5 kap. 3 § innehåller en behörighetsbestämmelse och en materiell bestämmelse som reglerar situationen när ett förvaltarskap för en utländsk medborgare har anordnats i Sverige

och det därefter har anordnats ett förmynderskap i det land där den vuxne är medborgare. I bestämmelsen anges inte om den vuxne förutsätts ha hemvist i Sverige eller i ett annat land.

Om den vuxne har hemvist i Sverige finns det inte något utrymme för att tillämpa behörighetsbestämmelsen eftersom 2000 års Haagkonvention omfattar frågor om förvaltarskap och gäller alla vuxna med hemvist här i landet. Behörigheten för svensk domstol kommer då i stället att grunda sig på artikel 5 2000 års Haagkonvention. Inte heller om den vuxne har hemvist i en annan fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention eller i ett annat nordiskt land finns det något utrymme för att tillämpa bestämmelsen, utan behörigheten styrs då av denna konvention respektive den nordiska konventionen.

Det utrymme som finns för bestämmelsen i fråga är om den vuxne har hemvist eller vistas, om hemvist inte kan fastställas, i ett land som inte omfattas av konventionssamarbete. I en sådan situation är den vuxnes anknytning till Sverige mycket svag. Det finns emellertid, enligt utredningen, ett behov av att svenska domstolar ges behörighet att ta upp frågan om upphörande av sådana förvaltarskap för att förhindra att obehörliga skyddsåtgärder finns kvar utan någon egentlig funktion. I en sådan situation bör hela skyddsåtgärden, det vill säga det här anordnande förvaltarskapet, upphöra och inte, som enligt nuvarande bestämmelse, bli fråga endast om entledigande av förvaltaren. Bestämmelsen bör även uttryckligen omfatta ett i Sverige anordnat godmanskap och bör gälla om en motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land.

Utredningen föreslår därför att svensk domstol ges behörighet att ta upp frågan om upphörande av ett i Sverige anordnat godmanskap eller förvaltarskap för en utländsk medborgare om en motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land. Av rent lagtekniska skäl bör behörighetsbestämmelsen i 5 kap. 3 § andra stycket 1904 års lag upphävas och den föreslagna bestämmelsen tas in i 5 kap. 1904 års lag.

När det gäller den materiella delen av bestämmelsen föreslår utredningen att den ska upphävas. Att det i Sverige anordnade godmanskapet eller förvaltarskapet ska upphöra följer i stället av den nya bestämmelsen om tillämplig lag som utredningen föreslår i avsnitt 16.2.3 – i vilken det anges att svensk lag som huvudregel ska

tillämpas i de situationer som svensk domstol är behörig enligt de autonoma bestämmelserna – och av 11 kap. 19 § FB.

Fortlöpande kontroll av behörighet

Som konstateras i avsnitt 8.1.3 följer av 2000 års Haagkonvention att behörigheten måste kontrolleras fortlöpande under handläggningen av ett mål eller ärende och inte endast när det anhängiggörs. Med hänsyn till att konventionens bestämmelser är tillämpliga framför de autonoma behörighetsbestämmelserna i 1904 års lag måste behörigheten med stöd av denna lag också prövas fortlöpande. Detta följer alltså av samspelet mellan regelsystemen och några särskilda bestämmelser i 1904 års lag är därför inte nödvändiga.

16.2.3 Tillämplig lag

Utredningens förslag: När en fråga om godmanskap och förvaltarskap prövas av svensk domstol ska svensk lag tillämpas. När en fråga om upphävande av en i ett annat land beslutad omyn-digförklaring prövas av svensk domstol ska bestämmelser om upphörande av förvaltarskap i 11 kap. föräldrabalken tillämpas.

I den mån skyddet för den vuxnes person eller egendom så kräver, får lagen i ett annat land till vilken den vuxnes situation har väsentlig anknytning beaktas.

Bestämmelserna om tillämplig lag i 5 kap. 1 och 3 §§ 1904 års lag ska upphävas.

Allmänt

Det kan konstateras att bestämmelserna om tillämplig lag i artiklarna 13, 14 och 17–21 2000 års Haagkonvention enligt ordalydelsen ska tillämpas när en myndighet är behörig enligt konventionen. Med hänsyn till hur frågan om tillämplig lag i 1996 års Haagkonvention har behandlats, kan emellertid räckvidden av motsvarande bestämmelser i 2000 års Haagkonventions diskuteras (se nedan). När det gäller regleringen av framtidsfullmakter i artiklarna 15 och 16 är dessa bestämmelser på grund av sin utformning allmänt tillämpliga

i sig. Svensk rätt innehåller i dag inte detta institut (se närmare kapitel 10).

Hur långt sträcker sig regleringen av tillämplig lag i 2000 års Haagkonvention?

Enligt sin ordalydelse anger bestämmelsen om tillämplig lag, artikel 13, i 2000 års Haagkonvention att den gäller vid utövande av behörighet enligt konventionen. Det kan, som redovisas ovan, med hänsyn till vad som gäller för motsvarande artikel i 1996 års Haagkonvention, diskuteras om artikel 13 2000 års Haagkonvention ska tolkas på så sätt att den är allmänt tillämplig i sig när det gäller skydd för vuxna i internationella situationer. En sådan tolkning skulle innebära att det inte finns något utrymme för autonoma bestämmelser om tillämplig lag i 1904 års lag.

I betänkandet som rör 1996 års Haagkonvention redogjordes för att i fråga om 1996 års Haagkonvention tycks kommissionen i EU:s handbok för tillämpningen av Bryssel II-förordningen anse att 1996 års Haagkonvention är tillämplig i lagvalsfrågan i relationen mellan de medlemsstater i EU som tillämpar Bryssel II-förordningen eftersom lagvalsfrågan inte regleras av Bryssel II-förordningen.⁷ I betänkandet anfördes att utredningen var av den uppfattningen att denna utgångspunkt inte var helt självklar utan kunde diskuteras. Det anfördes vidare att artikel 15 1996 års Haagkonvention (jämför artikel 13 2000 års Haagkonvention) till sin ordalydelse är begränsad till att gälla fall då behörigheten grundats på konventionens bestämmelser. Det konstaterades att det också finns situationer där behörighetsregleringen i Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention inte är likalydande. Rättsutvecklingen inom EU tyder dock på att i dag anses artikel 15 1996 års Haagkonvention tillämplig för lagvalsfrågan även vid utövande av behörighet enligt Bryssel II-förordningen.

När det gäller 2000 års Haagkonvention kan det konstateras att det inom EU saknas en till konventionen motsvarande reglering på det sätt som gäller för Bryssel II-förordningen i förhållande till

⁷ Se SOU 2005:111, s. 314 f., och ”Practice Guide for the application of the new Brussels II Regulation” finns tillgänglig på Internet: http://europa.eu.int/comm/justice_home/ejn/parental_resp/parental_resp_ec_vdm_sv.pdf.

1996 års Haagkonvention. 2000 års Haagkonvention har inte heller, såsom 1996 års Haagkonvention, tillträtts av alla medlemsstater. Vid dessa förhållanden bedömer utredningen att det saknas stöd för antagandet att räckvidden av artikel 13 sträcker sig längre än dess ordalydelse. För de situationer som inte omfattas av något konventionssamarbete föreslår utredningen därför att det ska införas en bestämmelse om tillämplig lag i 5 kap. 1904 års lag.

Utformningen av en bestämmelse om tillämplig lag

Nu gällande bestämmelser om tillämplig lag i 5 kap. 1904 års lag finns i 1 och 3 §§ och bygger på *lex fori-principen*, det vill säga att svensk domstol ska tillämpa svensk lag. Det är också huvudregeln enligt 2000 års Haagkonvention. Bedömningen i fråga om behörighet bygger som utgångspunkt på att svensk domstol bör vara behörig i situationer när den vuxne har en nära anknytning till Sverige (avsnitt 16.2.2). Mot denna bakgrund anser utredningen att det är följdriktigt att svenska domstolar ska tillämpa den rätt som de behärskar bäst, det vill säga svensk rätt. Dessutom ligger detta i linje med vad som redan gäller i internordiska förhållanden (jämför 16 § 1931 års förordning och 1 § andra stycket 1988 års lag).

Det kan dock inte uteslutas att det i något fall skulle kunna vara lämpligare att tillämpa en annan rättsordning med anledning av den vuxnes anknytning även till det landet. Genom att komplettera huvudregeln med ett undantag som medger att utländsk rätt får beaktas, skulle en bestämmelse om tillämplig lag kunna få den flexibilitet som kan krävas i vissa fall. Det skulle också underlätta för rättstillämparen om de situationer som omfattas av 2000 års Haagkonvention och de som faller utanför konventionsregleringen regleras i linje med varandra.

Som framgår av avsnitt 16.2.2 föreslås en gemensam behörighetsbestämmelse för frågor om godmanskap och förvalterskap samt upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring. I syfte att skapa en tydlig och enkel reglering av frågan om tillämplig lag föreslår utredningen att det även ska införas en generell bestämmelse om tillämplig lag för samtliga frågor som regleras i 5 kap. 1904 års lag med 2000 års Haagkonvention som förebild. Bestämmelserna om tillämplig lag i 5 kap. 1 och 3 §§ 1904 års lag ska således upphävas.

Bestämmelser om upphörande av förvaltare i 11 kap. FB ska, på samma sätt som i dag, tillämpas på upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring.

16.2.4 Erkännande och verkställighet

Utredningens förslag: En till godmanskap eller förvaltare motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande, gäller i Sverige.

Erkännande får dock vägras om

- den utländska myndigheten som har vidtagit åtgärden inte grundade sin behörighet på den vuxnes hemvist eller när hemvist inte kan fastställas, dennes vistelse och det inte heller fanns skälig anledning att talan prövades där,
- åtgärden har vidtagits i strid med i Sverige gällande grundläggande förfaranderegler utan att den vuxne har fått möjlighet att komma till tals, och det inte har varit fråga om ett brådskande fall,
- åtgärden är oförenlig med en senare motsvarande åtgärd som har vidtagits i Sverige, eller
- åtgärden är oförenlig med en senare motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land och som uppfyller kraven för erkännande i Sverige.

Utan hinder av bestämmelsen om erkännande får en berörd part ansöka om att den tingsrätt som regeringen föreskriver beslutar i fråga om erkännande av en till godmanskap eller förvaltare motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land.

Det förfarande som utredningen har föreslagit när det gäller en ansökan i fråga om erkännande enligt 2000 års Haagkonvention ska tillämpas vid motsvarande prövning enligt 1904 års lag.

Utredningens bedömning: Bestämmelsen om ordre public i 7 kap. 4 § 1904 års lag kan tillämpas för att vägra att erkänna en åtgärd som är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen i Sverige.

En ansökan i fråga om erkännande bör göras till tingsrätten i den ort där den vuxne har hemvist. Om den vuxne inte har hemvist i Sverige bör ansökan göras till Stockholms tingsrätt.

Allmänt

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 2000 års Haagkonvention gäller endast mellan fördragsslutande stater (artiklarna 22–27). Det finns således utrymme för autonoma bestämmelser för erkännande och verkställighet av andra länders åtgärder. En åtgärd som har vidtagits i en icke-fördragsslutande stat får alltså erkännas eller förklaras verkställbar om det finns stöd för det i den övriga regleringen i den staten där åtgärden görs gällande.

Åtgärder som vidtas av en fördragsslutande stats myndigheter ska som utgångspunkt erkännas direkt på grund av lag i övriga fördragsslutande stater enligt artikel 22.1 2000 års Haagkonvention. Om en motsvarande bestämmelse införs i den autonoma rätten innebär det att svenska domstolar som huvudregel ska erkänna åtgärder som vidtagits i ett annat land, även när åtgärden har vidtagits av myndigheterna i en icke-fördragsslutande stat.

I 2000 års Haagkonvention finns också bestämmelser om verkställighet (artikel 27). Det är emellertid inte aktuellt att behandla de bestämmelserna i detta sammanhang eftersom godmanskap och förvaltare inte kräver verkställighet (se avsnitt 11.4.2).

Erkännande

1904 års lag innehåller inte någon uttrycklig bestämmelse om erkännande av utländska åtgärder motsvarande godmanskap eller förvaltare. I lagen finns dock bestämmelser om vilka rättsverkningar ett förmynderskap för en omyndigförklarad person som har anordnats i ett utomnordiskt land kan få i Sverige. Det finns också ett antal bestämmelser med innebörden att förmynderskap, omyndigförklaring eller med detta liknande åtgärder i den skyddsbehövandes hemland som regel erkänns i Sverige (se till exempel 5 kap. 2 §, 3 § första och andra styckena samt 5 § första stycket). Här finns även en bestämmelse med innebörden att när behörigheten (det vill säga rättshandlingsförmågan) för den som har förklarats omyndig i

ett annat land är av betydelse för uppdrag och befattningar eller bedrivande av tillståndspliktig verksamhet i Sverige, ska den omyndiges behörighet anses motsvara behörigheten för den som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget (5 kap. 6 § tredje stycket).

Trots att nuvarande bestämmelser i 5 kap. 1904 års lag har innebörden att förmynderskap, omyndigförklaring eller med detta liknande åtgärder i den skyddsbehövandes hemland som regel tillmäts verkan i Sverige, finns det inte någon uttrycklig bestämmelse om erkännande i 5 kap. 1904 års lag. För att en vuxen inte ska behöva ha det besvär, och drabbas av de kostnader, som utverkandet av en ny åtgärd i Sverige skulle medföra finns det ett behov av att införa bestämmelser om erkännande av åtgärder som är vidtagna i ett annat land. Ett annat skäl för att införa sådana bestämmelser är att en åtgärd motsvarande godmanskap och förvaltarskap innebär en inskränkning i den vuxnes rättsliga handlingsförmåga och det bör då finnas en möjlighet för den vuxne att kunna få fastställt om åtgärden erkänns eller inte. Mot denna bakgrund gör utredningen bedömningen att det finns ett behov av att uttryckligen i 5 kap. 1904 års lag reglera vad som ska gälla i fråga om erkännande av åtgärder vidtagna i ett annat land. 2000 års Haagkonvention bör då tjäna som förebild. Konventionens terminologi när det gäller åtgärder som har vidtagits inom ramen för *ett rättsligt eller administrativt förfarande*, bör användas eftersom den utländska åtgärden antingen kan ha vidtagits av en domstol eller en myndighet (se artikel 22.2.b 2000 års Haagkonvention). Utredningen föreslår därför att en till godmanskap eller förvaltarskap motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande, ska gälla i Sverige. Att en åtgärd erkänns till följd av lag innebär inte att åtgärden måste accepteras i alla situationer och utredningen tar nedan ställning till om den vuxne ska kunna begära att svensk domstol ska besluta om att en åtgärd ska erkännas eller inte erkännas i Sverige.

De bestämmelser i 5 kap. 1904 års lag som ger verkan åt förmynderskap, omyndigförklaring eller liknande åtgärder vidtagna i ett annat land föreslås också innehållsmässigt finnas kvar (se avsnitten 16.2.2 och 16.2.5).

När bestämmelser om erkännande och vägransgrunder utformas bör sådana krav som gör det nödvändigt med en omprövning i sak

av det utländska avgörandet undvikas. I annat fall förlorar erkännandebestämmelserna sin mening. Granskningen bör inskränkas till vad som behövs för en kontroll av att avgörandet fyller rimliga krav på kvalitet och förenlighet med svenska värderingar.⁸

Som tidigare nämnts bör de autonoma bestämmelserna om erkännande utformas med 2000 års Haagkonvention som förebild. I betänkandet som rör 1996 års Haagkonvention⁹ föreslogs autonoma bestämmelser bland annat i fråga om erkännande och att en part ska kunna begära att svensk domstol beslutar om erkännande eller icke-erkännande av ett utländskt lagakraftvunnet avgörande. Mot bakgrund av att bestämmelserna om erkännande i 2000 års Haagkonvention i huvudsak överensstämmer med 1996 års Haagkonvention har utredningen även tagit ledning av förslagen i betänkandet som rör 1996 års Haagkonvention för utformningen av de autonoma bestämmelserna om erkännande- respektive icke-erkännande av till godmanskap eller förvaltarskap motsvarande åtgärder som har vidtagits i ett annat land.

Grunder för att vägra erkännande

I 2000 års Haagkonvention finns det ett antal grunder för att vägra erkännande (artikel 22.2). Konventionens bestämmelser är moderna och har formulerats med utgångspunkt i vad som ligger i den vuxnes intresse. Enligt utredningen är dessa vägransgrunder väl avvägda och bör, med vissa justeringar, kunna läggas till grund för de autonoma bestämmelserna. Ytterligare en fördel med att ha 2000 års Haagkonvention som förebild är att regelsystemen blir mer enhetliga.

Bestämmelsen i artikel 22.2.b) kan utan vidare användas som en grund för att vägra erkännande. Utredningen anser att konventionens terminologi i fråga om åtgärder som har vidtagits i strid med grundläggande *förfaranderegler*, bör användas eftersom den utländska åtgärden inte behöver ha vidtagits i ett rättegångsförfarande. Om åtgärden har vidtagits av en myndighet är det i stället motsvarande förfaranderegler som får utgöra grunden för bedömningen.

---

⁸ Se SOU 2005:111, s. 318, och SOU 1987:18, s. 156.

⁹ Se SOU 2005:111, s. 318 f.

Det är inte alla av övriga vägransgrunder i 2000 års Haagkonvention som är lämpliga att tas in i 5 kap. 1904 års lag. Vissa av dessa är inte lämpliga alls och andra måste justeras för att kunna tas in i de autonoma bestämmelserna. Enligt artikel 22.2.a) kan ett erkännande vägras om åtgärden har vidtagits av en myndighet vars behörighet inte grundades på, eller inte var förenlig med, någon av de omständigheter som anges i kapitel II i konventionen. Denna grund måste justeras för att kunna läggas till grund för en autonom bestämmelse. I stället för att kräva att behörighet måste ha grundats på konventionens bestämmelser, eller vara förenlig med dessa, bör krävas att det har funnits en godtagbar grund för den utländska behörigheten. Den vuxne bör ha haft en viss anknytning till det land där åtgärden vidtogs och utgångspunkten bör i enlighet med konventionen vara att han eller hon ska ha haft *hemvist i landet när åtgärden vidtogs*. För det fall den vuxnes hemvist inte kan fastställas bör det accepteras att *vistelselandet* har vidtagit åtgärden. Det gäller endast när den vuxnes hemvist inte kan fastställas och det är således inte fråga om att generellt godta vistelselandets behörighet att vidta åtgärder. Det är också tänkbart att den vuxne i det enskilda fallet kan ha haft någon annan stark anknytning till landet i fråga som gör att den utländska behörigheten bör accepteras, varför ett visst mått av flexibilitet också bör finnas. Det förhållandet att det *inte heller fanns skälig anledning att talan prövades i det landet* ska därför införas som grund för att vägra erkännande.¹⁰

Den omständigheten att ett erkännande uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*), eller om det strider mot en bestämmelse som i det anmodade landet är tvingande oberoende av vilken lag som i övrigt ska tillämpas, får enligt artikel 22.2.c) läggas till grund för att vägra ett erkännande. Det finns en generell bestämmelse i 7 kap. 4 § 1904 års lag enligt vilken ett beslut som har meddelats av en myndighet i främmande stat inte ska tillämpas om det skulle vara *uppenbart oförenligt med grunderna*

---

¹⁰ Uttrycket "skälig anledning" används även i 3 kap. 7 § första stycket 1904 års lag. Enligt den bestämmelsen ska ett beslut om äktenskapsskillnad som har meddelats i en utländsk stat gälla här i Sverige om det med hänsyn till en makes medborgarskap eller hemvist eller annan anknytning förelåg skälig anledning att talan prövades i den utländska staten. Enligt förarbetena bör skälig anledning i första hand anses ha förelegat om svensk domstol under motsvarande omständigheter varit behörig att pröva talan enligt 3 kap. 2 eller 3 §§, men det finns enligt förarbetena inte tillräcklig anledning att strängt inskränka förutsättningarna för erkännande till detta (prop. 1973:158, s. 110 f.).

för rättsordningen i Sverige. Utredningen gör bedömningen att denna bestämmelse kan användas för att vägra ett erkännande och en särskild vägransgrund på grund av ordre public behöver därför inte tas in i erkännandebestämmelsen.

När det gäller vägransgrunden i artikel 22.2.d) – det vill säga om åtgärden är oförenlig med en senare åtgärd som har vidtagits i en icke-fördragsslutande stat som skulle ha varit behörig med stöd av artiklarna 5–9 2000 års Haagkonvention, om den senare åtgärden uppfyller kraven för erkännande i den anmodade staten – så behöver även denna grund justeras något. Utredningen anser att *en senare vidtagen motsvarande åtgärd i Sverige* bör vara en grund för att vägra erkännande av en åtgärd vidtagen i ett annat land. Därutöver bör *en senare motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land och som uppfyller kraven för erkännande i Sverige*, vara en grund för att vägra erkännande. Båda dessa grunder utgår från att en senare motsvarande åtgärd ska ha företräde framför en tidigare åtgärd.

Utredningen anser inte att en tidigare svensk åtgärd bör ha företräde framför en senare utländsk åtgärd som uppfyller förutsättningarna för erkännande här i landet. Ett tänkbart exempel på detta är att en svensk domstol förordnar en förvaltare för en vuxen som är svensk medborgare men som har hemvist i utlandet, eftersom det anses föreligga särskilda skäl (det går inte att få kontakt med hemviststatens myndigheter, jämför avsnitt 16.2.2). Om hemviststatens myndigheter herefter har anordnat ett förvaltarskap ligger det i linje med hemvistprincipen att svenska domstolar respekterar detta beslut. Det förutsätts att hemviststatens myndigheter har de bästa förutsättningarna för att vidta åtgärder till skydd för en vuxne som har hemvist i den staten. (Det utesluts dock inte att det kan finnas anledning att vägra erkännande av den utländska åtgärden på någon annan grund.)

Slutligen bör vägransgrunden som tar sikte på att samråd inte har skett inför en placering (artikel 22.2.e), inte tas in i de autonoma bestämmelserna eftersom en sådan placering endast bör komma i fråga mellan fördragsslutande stater.

På samma sätt som enligt 2000 års Haagkonvention (se avsnitt 11.2.2) bör vägransgrunderna i de autonoma bestämmelserna vara fakultativa.

Beslut om att en åtgärd ska erkännas eller inte

Det finns i 5 kap. 1904 års lag inte någon möjlighet för svensk domstol att pröva en fråga om erkännande eller icke-erkännande av en åtgärd. Enligt 2000 års Haagkonvention (artikel 23) får varje berörd part begära ett beslut om erkännande eller icke-erkännande av en åtgärd som har vidtagits i en annan fördragsslutande stat (se avsnitt 11.3). Eftersom utredningen föreslår en autonom bestämmelse om erkännande av utländska åtgärder med artikel 22 2000 års Haagkonvention som utgångspunkt, är det följdriktigt att en part också ska kunna påkalla ett beslut om åtgärden ska erkännas eller inte. Dessutom är, som framhållits i det föregående, en inskränkning i den rättsliga handlingsförmågan en ingripande åtgärd och det är, enligt utredningen, därför viktigt att den vuxne även i situationer som inte omfattas av konventionen ges en möjlighet att få frågan om erkännande eller icke-erkännande prövad av svensk domstol. Utredningen föreslår därför att en part ska kunna begära att svensk domstol ska besluta om att en till godmanskap eller förvaltarskap motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land ska erkännas eller inte erkännas i Sverige.

En fråga om erkännande eller icke-erkännande enligt 1904 års lag ska handläggas av samma domstolar – tingsrätten i den ort där den vuxne har hemvist och, om den vuxne inte har hemvist i Sverige, Stockholms tingsrätt – som en ansökan om erkännande eller icke-erkännande enligt 2000 års Haagkonvention (se vidare avsnitt 11.6.3). Det förfarande som utredningen har föreslagit i fråga om 2000 års Haagkonvention ska tillämpas även i dessa fall (se avsnitt 11.6.4).

16.2.5 Övriga lagändringar i 1904 års lag

5 kap. 1 § andra stycket 1904 års lag

Utredningens förslag: Regeringen får i fråga om godmanskap och förvaltarskap för svenska medborgare, som har hemvist i ett annat land, meddela särskilda bestämmelser angående vården av värdehandlingar, samt förordna svensk diplomatisk eller konsular tjänsteman att vara överförmyndare. Regeringen får pröva en fråga om entledigande av en sådan överförmyndare. 5 kap. 1 § andra stycket 1904 års lag ska upphävas.

Enligt bestämmelsen i 5 kap. 1 § andra stycket 1904 års lag får regeringen beträffande förvaltarskap för svenska medborgare meddela särskilda bestämmelser om vården av värdehandlingar och förordna svensk diplomatisk eller konsulär tjänsteman att vara överförmyndare. Enligt Justitiedepartementet har det mellan år 1995 och år 2015 (mars) förekommit endast ett ärende i fråga om överförmyndare för en svensk medborgare med hemvist i ett annat land. I det aktuella fallet återkallades ansökan och någon överförmyndare förordnades därför inte. När det gäller motsvarande reglering i fråga om förmynderskap för underåriga i 4 kap. 1 § andra stycket 1904 års lag framgår av betänkandet som rör 1996 års Haagkonvention¹¹ att det då främst är fråga om fall då ett barn har tillgångar i Sverige eller när det är aktuellt att överföra bankmedel till barnets hemviststat. Det framgår vidare att särskilda bestämmelser om vården av underårigs värdehandlingar enligt uppgift inte förekommer, utan att det i stället blir en praktisk fråga som hanteras genom att en svensk ambassad i ett annat land kontaktar Stockholms tingsrätt och Stockholms överförmyndarnämnd med frågor. Mot bakgrund av att bestämmelsen i 5 kap. 1 § andra stycket överensstämmer med 4 kap. 1 § andra stycket och enligt förarbetena¹² bygger på samma principer torde motsvarande förhållande gälla även beträffande 5 kap. 1 § andra stycket 1904 års lag. Det finns i dag inte heller några särskilda bestämmelser om vården av värdehandlingar beträffande en person som har förvaltare.¹³

Det kan konstateras att 5 kap. 1 § andra stycket under senare år har använts i mycket liten omfattning. Trots detta anser utredningen att det inte är uteslutet att den skulle kunna komma till användning och då fylla en funktion. Utredningen gör således av försiktighets-skäl den bedömningen att bestämmelsen bör finnas kvar. Utredningen föreslår av nämnda skäl att bestämmelsen innehållsmässigt ska behållas men att den ska omarbetas språkligt och få en annan placering i lagen.¹⁴ Av lagtekniska skäl föreslås att den nuvarande bestämmelsen ska upphävas och en ny bestämmelse införs. Av samma skäl som

---

¹¹ Se SOU 2005:111, s. 307.

¹² Se NJA II 1924:6 s. 669.

¹³ Den 1 juli 1995 upphävdes lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar, som tidigare reglerade dessa frågor.

¹⁴ Jämför dock bedömningen i SOU 2005:111, s. 307 f., när det gäller 4 kap. 1 § andra och tredje styckena 1904 års lag.

redogörs för när 5 kap. 1 § första stycke 1904 års lag behandlas¹⁵ ska av ordalydelsen på den föreslagna bestämmelsen framgå att samma regler ska gälla för godmanskap som förvaltarskap.

5 kap. 1 § tredje stycket 1904 års lag

Utredningens förslag: Ersättning till överförmyndare beträffande godmanskap och förvaltarskap enligt den föreslagna 5 kap. 1 § 1904 års lag ska utgå av statliga medel enligt bestämmelser som regeringen får meddela. Detsamma gäller ersättning till god man och förvaltare i den utsträckning ersättningen inte ska utgå av den enskildes medel enligt 12 kap. 16 § föräldrabalken. 5 kap. 1 § tredje stycket 1904 års lag ska upphävas.

Utredningens bedömning: Förordningen (1976:1121) om ersättning till vissa överförmyndare, förmyndare och förvaltare bör ändras på så sätt att den även omfattar godmanskap.

Bestämmelsen i 5 kap. 1 § tredje stycket 1904 års lag innehåller en reglering om ersättning till överförmyndare beträffande förvaltar-
skap som avses i första stycket. Sådan ersättning utgår av statliga medel enligt 2 § förordningen (1976:1121) om ersättning till vissa överförmyndare, förmyndare och förvaltare. Detsamma gäller enligt 3 § ersättning till förvaltare i den mån ersättningen inte ska utgå av den enskildes medel enligt 12 kap. 16 § FB. Ersättning till överförmyndare och förvaltare enligt FB utgår av kommunala medel (12 kap. 16 § och 16 kap. 15 § FB). I 4 § nämnda förordning finns bestämmelser om behörig domstol i frågor om ersättning.

Bestämmelsen innehåller en särreglering i förhållande till vad som i övrigt gäller i fråga om ersättning till överförmyndare och förvaltare enligt FB. Ersättningen till överförmyndare och förvaltare som har förordnats enligt 1904 års lag bör även fortsättningsvis utgå av statliga medel och bestämmelsen bör därför finnas kvar i 5 kap. 1904 års lag. Utredningen föreslår av nämnda skäl att bestämmelsen innehållsmässigt ska behållas men att den ska omarbetas språkligt

¹⁵ Se avsnitt 16.2.2.

och få en annan placering i lagen.¹⁶ Av lagtekniska skäl föreslås att den nuvarande bestämmelsen ska upphävas och en ny bestämmelse införs. Av samma skäl som redogörs för när 5 kap. 1 § första stycke 1904 års lag behandlas¹⁷ ska av ordalydelsen på de föreslagna bestämmelserna framgå att samma regler ska gälla för godmanskap som förvaltarskap. Utredningen gör också bedömningen att förordningen om ersättning till vissa överförmyndare, förmyndare och förvaltare bör ändras på så sätt att den även omfattar godmanskap.

Kungörelse av en omyndigförklaring som är meddelad av en behörig utländsk myndighet (5 kap. 5 §)

Utredningens förslag: Svensk domstol ska på begäran kungöra ett beslut om omyndigförklaring, som har meddelats av behörig utländsk myndighet, i Post- och Inrikes Tidningar. Den utländska myndighetens behörighet ska styrkas genom intyg av här i landet anställd diplomatisk eller konsulär tjänsteman eller av svensk diplomatisk eller konsulär tjänsteman.

Detta ska tillämpas på motsvarande sätt, då behörig utländsk myndighet har upphävt en omyndigförklaring eller beslutat att ett förvaltarskap ska upphöra.

Enligt bestämmelsen i 5 kap. 5 § 1904 års lag kan kungörelse här i landet ske av en omyndigförklaring eller en hävd omyndigförklaring som har meddelats av en behörig utländsk myndighet (se avsnitt 4.5.5). Ett kungörande av omyndigförklaringen är inte ett villkor för att förklaringen ska ges verkan i Sverige, men enligt 5 kap. 6 § 1904 års lag har kungörandet betydelse för rätten att återropa omyndigheten i förhållande till den mot vilken den omyndigförklarade här i riket har företagit en rättshandling. Den som önskar få omyndigförklaringen kungjord får vända sig till svensk domstol och visa att den utländska myndigheten varit behörig. Den utländska myndighetens behörighet ska styrkas genom ett intyg av en här i riket anställd diplomatisk eller konsulär tjänsteman eller av svensk

¹⁶ Jämför dock bedömningen i SOU 2005:111, s. 307 f., när det gäller 4 kap. 1 § andra och tredje styckena 1904 års lag.

¹⁷ Se avsnitt 16.2.2.

diplomatisk eller konsulär tjänsteman. Varje tingsrätt är behörig att ta upp en sådan ansökan.

2000 års Haagkonvention innehåller inte någon reglering av frågan och det finns därför ett utrymme för att ha kvar bestämmelsen. För det fall svenska myndigheter är behöriga att besluta i fråga om förvaltarskap enligt svensk lag ska beslutet genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar enligt 11 kap. 27 § FB. Enligt utredningen kan det finnas ett behov av en sådan bestämmelse när en svensk medborgare omyndigförklaras av utländska myndigheter i ett annat land. Utredningen bedömer därför att bestämmelsen i 5 kap. 5 § 1904 års lag ska behållas, men föreslår att bestämmelserna ska få en annan placering i kapitlet och ges en språkligt sett modernare utformning.

Effekten av en omyndigförklaring enligt utländsk lag (5 kap. 6 §)

Utredningens förslag: Om förmynderskap för en omyndigförklarad är anordnat i ett annat land, ska vad som i 4 kap. 5 § föreskrivs i fråga om underårig tillämpas på motsvarande sätt. Den omyndigförklarades behörighet enligt svensk lag ska då anses motsvara behörigheten för den som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget.

Har omyndigförklaringen kungjorts enligt vad som föreskrivs i den föreslagna 5 kap. 9 § 1904 års lag, får dock den, mot vilken den omyndigförklarade här i landet företagit en rättshandling, inte åberopa, att han eller hon inte kände till eller borde känna till omyndigförklaringen.

Den som har omyndigförklarats i ett annat land ska här i landet vara likställd med en person som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget när det gäller behörighet att inneha uppdrag och befattningar samt att bedriva tillståndspliktig verksamhet.

5 kap. 6 § första stycket 1904 års lag

Bestämmelsen i 5 kap. 6 § första stycket 1904 års lag rör verkan av en omyndigförklaring enligt utländsk lag och förmyndarens behörighet att handla på den omyndigförklarades vägnar. Det hänvisas till bestämmelserna i 4 kap. 5 § 1904 års lag om förmynderskap för underårig, vilket innebär att lagen i det land där omyndigförklaringen har meddelats ska tillämpas i fråga om verkan av omyndigheten och förmyndarens behörighet att företräda den vuxne (4 kap. 5 § första stycket 1904 års lag). Om den vuxne här i Sverige har företagit en rättshandling på förmögenhetsrättens område som han eller hon är obehörig att företa enligt den utländska lagen men som han eller hon har behörighet att utföra enligt svensk lag, är rättshandlingen bindande för honom eller henne i fall där tredje man har varit i god tro med avseende på hans eller hennes behörighet (4 kap. 5 § andra stycket). Vidare framgår av 5 kap. 6 § första stycket andra meningen att en omyndigförklarads behörighet enligt svensk lag ska anses motsvara behörigheten för den som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget.

När det gäller den del av 5 kap. 6 § första stycket som rör *verkan av omyndigheten och förmyndarens behörighet* finns det inte någon bestämmelse i 2000 års Haagkonvention som direkt reglerar dessa frågor och det finns således ett utrymme att behålla regleringen. Utredningen bedömer att det finns ett behov av regleringen och därför att nämnda del av 5 kap. 6 § första stycket 1904 års lag ska finnas kvar, men föreslår att bestämmelsen ska få en annan placering i kapitlet och ges en språkligt sett modernare utformning.

Bestämmelsen i 5 kap. 6 § första stycket 1904 års lag i fråga om *verkan av en företagen rättshandling* rör de fall där en omyndigförklarad företar en rättshandling, medan artikel 17 2000 års Haagkonvention reglerar giltigheten av en rättshandling som den vuxnes företrädare ingår med tredje man. Mot bakgrund av att bestämmelserna i 1904 års lag och 2000 års Haagkonvention i nu aktuellt avseende inte är i konflikt med varandra föranleder bestämmelsen i artikel 17 inte någon ändring av 5 kap. 6 § första stycket 1904 års lag.

Verkan av en omyndigförklarads bristande rättskapacitet och bristande rättsliga handlingsförmåga regleras i fråga om tillämplig lag på avtalsförpliktelser även i artikel 13 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämp-

lig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-förordningen).¹⁸ Bestämmelsen i 5 kap. 6 § första 1904 års lag reglerar emellertid inte bara avtalsförpliktelser, utan också till exempel förordnanden i fråga om arv. Det finns därför enligt utredningens bedömning både ett utrymme och ett behov av att behålla regleringen i 5 kap. 1904 års lag.¹⁹ Utredningen bedömer alltså att bestämmelsen ska finnas kvar, men föreslår att den ska få en annan placering i 5 kap. 1904 års lag och ges en språkligt modernare utformning.

5 kap. 6 § andra stycket 1904 års lag

Av 5 kap. 6 § andra stycket följer att om en omyndigförklaring har kungjorts enligt 5 kap. 5 § får emellertid den, mot vilken den omyndigförklarade här i riket företagit rättshandling, inte återropa att han eller hon inte ägde eller bort äga kännedom om att omyndigförklaringen förelåg enligt den utländska lag som angetts i kungörelsen. Det är dock endast rätten att återropa bristande kännedom om förklaringens meddelande som går förlorad genom kungörandet och den under 4 kap. 5 § nämnda rätten att återropa god tro angående den främmande lagens avvikande regler om omyndighetens verkan är i princip oberörd därav.²⁰

Bestämmelsen strider inte mot 2000 års Haagkonvention och utredningen bedömer att den ska finnas kvar, men föreslår att den placeras på en annan plats i 5 kap. 1904 års lag och moderniseras språkligt.

5 kap. 6 § tredje stycket 1904 års lag

Bestämmelsen i 5 kap. 6 § tredje stycket innebär att den som är omyndigförklarad i enlighet med utländsk lag här i riket är likställd med en person som har förvaltare utan begränsning av förvaltaruppdraget när det gäller behörighet att inneha uppdrag och befatt-

---

¹⁸ Se EGT L 177, 4.7.2008, s. 6.

¹⁹ Jämför bedömningen i SOU 2005:111, s. 335 f., när det gäller 4 kap. 5 § andra stycket 1904 års lag.

²⁰ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 5 kap. 6 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

ningar samt att bedriva tillståndspliktig verksamhet. Bestämmelsen får ses mot bakgrund av att den som har förvaltare i många fall är underkastad begränsningar i dessa avseenden, till exempel uppdragen och befattningarna som domare, verkställande direktör, revisor och fastighetsmäklare.²¹ En motsvarande bestämmelse för internordiska förhållanden finns i 3 § 1988 års lag.

Bestämmelsen reglerar hur man i Sverige ska betrakta en person som har omyndigförklarats. Det finns inte någon motsvarande bestämmelse i 2000 års Haagkonvention och enligt utredningen finns det ett behov av en sådan reglering. Utredningen bedömer därför att bestämmelsen ska behållas, men föreslår att den ska placeras på en annan plats i 5 kap. 1904 års lag och språkligt utformas på ett annat sätt.

Jämförlig åtgärd (5 kap. 7 §)

Utredningens bedömning: Vad som i 5 kap. 1904 års lag föreskrivs i fråga om omyndigförklaring och förmynderskaps anordnande i ett annat land ska även gälla motsvarande åtgärder, som är förenade med inskränkning i den rättsliga handlingsförmågan.

I paragrafen föreskrivs att vad som i 5 kap. 1904 års lag sägs om omyndigförklaring och förmynderskaps anordnande enligt utländsk lag ska äga motsvarande tillämpning med avseende på annan därmed jämförlig åtgärd, som är förenad med inskränkning i den rättsliga handlingsförmågan. 2000 års Haagkonvention innehåller inte någon motsvarande bestämmelse. Det finns även fortsättningsvis ett behov av att ha en reglering som gör att även åtgärder som är jämförliga med omyndigförklaring och förmynderskaps anordnande omfattas av bestämmelserna i 5 kap. 1904 års lag. Bestämmelsen bör således finnas kvar, men med en annan placering och en modernare språklig utformning.

---

²¹ Se Walin och Vängby, Föräldrabalken (1 januari 2013, www.nj.se/zeteo), kommentaren till 5 kap. 6 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Anmälan till UD (5 kap. 8 §)

Utredningens förslag: Bestämmelsen i 5 kap. 8 § 1904 års lag ska upphävas.

Om förvaltarskap för en svensk medborgare med hemvist i en främmande stat anordnas här i riket ska svensk domstol genast anmäla detta till chefen för UD (5 kap. 8 § 1904 års lag). Underrättelseskyldigheten överensstämmer med regleringen om förmyndarskap för underåriga (4 kap. 6 § 1904 års lag) och torde ursprungligen ha tillkommit för att UD ska ges tillfälle att besvara förfrågningar.²² Enligt uppgift från UD har emellertid inte någon anmälan från svensk domstol enligt denna bestämmelse mottagits under senare tid. Bestämmelsen skiljer sig från den svenska skyldigheten att lämna underrättelser som följer av artikel 37.b) Wienkonventionen av den 24 april 1963 om konsulära förbindelser, m.m. på så sätt att det där är den *mottagande statens myndigheter* som ska lämna underrättelser till konsulatet när det har uppstått ett behov av förordnande av förmyndare för en *medborgare i den sändande staten*.²³

Utredningen har föreslagit att tingsrätten i vissa fall ska vara behöriga i frågor om godmanskap och förvaltarskap för vuxna med hemvist i ett annat land (se avsnitt 16.2.2) och behörighet kommer till följd av förslaget endast att finnas i ett begränsat antal fall. Den aktuella bestämmelsen synes inte längre nyttjas och fyller således inte någon praktisk funktion. Utredningen anser mot denna bakgrund att bestämmelsen bör upphävas.

16.3 Särskilt om ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragslutande stat bör göras allmänt tillämplig

Utredningens bedömning: Ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragslutande stat enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention bör inte göras allmänt tillämplig.

²² Se NJA II 1924:6 s. 673 och NJA II 1905:5 s. 29 f.

²³ Sverige tillträdde Wienkonventionen om konsulära förbindelser, m.m. den 25 januari 1974 och konventionen trädde i kraft för svensk del den 19 april 1974, se SÖ 1974:10.

2000 års Haagkonvention skapar ett väl fungerande system som underlättar placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat. Frågan är om ordningen för sådana placeringar bör göras allmänt tillämplig i sig.

Vid placeringar av barn enligt 1996 års Haagkonvention krävs att en placering i Sverige sker med stöd av den konventionen (6 kap. 11 a § SoL). Något motsvarande krav har inte uppställas när det gäller socialnämndens placeringar av barn utomlands (6 kap. 11 b § SoL). De skäl som framfördes i förarbetena var att det utifrån barnets perspektiv inte kan anses motiverat att utesluta möjligheten till en placering i ett land som inte omfattas av 1996 års Haagkonvention, om placeringen i utlandet bedöms vara bäst för barnet.²⁴ Det är enligt förarbetena i stället det mottagande landets lagstiftning som får avgöra om en förutsättning för placeringen där ska vara att den sker med stöd av 1996 års Haagkonvention.

Ett tillträde till 2000 års Haagkonvention innebär med nödvändighet att det i Sverige införs en reglering av placeringar över landgränserna i förhållande till fördragsslutande stater.²⁵ Utredningen har fått erfara att gränsöverskridande insatser för vuxna endast har skett i fåtalet fall hittills och det saknas enligt utredningen skäl att anta att sådana insatser, i vart fall under de närmaste åren, kommer att öka. Mot denna bakgrund finns det, enligt utredningen, inte något behov av att göra ordningen för placeringar av vuxna i en annan fördragsslutande stat enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention allmänt tillämplig. Det bör således inte införas några autonoma internationellt privaträttsliga bestämmelser i detta avseende. En insats i förhållande till stater som inte tillämpar 2000 års Haagkonvention får som tidigare alltså lösas fristående från lagregler.

---

²⁴ Se prop. 2011/12:85, s. 45 f.

²⁵ Se kapitel 13.

Del IV
Lagtekniska frågor m.m.

17 Lagtekniska lösningar

17.1 En särskild lag för bestämmelser avseende 2000 års Haagkonvention

Utredningens förslag: De kompletterande bestämmelserna till 2000 års Haagkonvention samlas i en särskild lag som även inkorporerar konventionen med svensk rätt.

2000 års Haagkonvention har såväl strukturella som innehållsmässiga likheter med 1996 års Haagkonvention, vilken konvention även utgjorde utgångspunkt för arbetet med 2000 års Haagkonvention (se bland annat avsnitten 3.4 och 5.3). Med hänsyn till detta uppkommer frågan om det skulle vara av värde för rättstillämparen att de bestämmelser som inkorporerar 2000 års Haagkonvention och de kompletterande bestämmelserna till konventionen tas in i lagen om 1996 års Haagkonvention.

2000 års Haagkonvention ska tillämpas i internationella situationer på skydd för vuxna. Exempel på skyddsåtgärder som i svensk rätt omfattas av konventionen är godmanskap, förvaltarskap samt åtgärder enligt SoL och LSS samt enligt LVM, LVU och LPT (se kapitel 7). 1996 års Haagkonventionen omfattar skydd för barn i internationella situationer, vilket bland annat innefattar frågor om föräldraansvar och vårdnad. Detta innebär att tillämpningsområdena för konventionerna skiljer sig åt på ett sådant sätt att det kan bedömas inte underlätta tillämpningen av bestämmelserna om de samlades i en lag. Till detta kommer att de kompletterande bestämmelserna inte heller är desamma, utan regelsystemen skiljer sig åt när det gäller till exempel exekvaturförfarandet. Mot denna bakgrund anser utredningen att det inte är lämpligt att lägga de kompletterande bestämmelser som behövs till 2000 års Haagkonvention i lagen om 1996 års Haagkonvention. Utredningen föreslår därför att de kompletterande

bestämmelserna till 2000 års Haagkonvention samlas i en särskild lag som även inkorporerar konventionen med svensk rätt.

17.2 Frågan om inkorporering

Utredningens förslag: Artiklarna 1–50 2000 års Haagkonvention ska inkorporeras.

Utredningens bedömning: Artikel 51 bör tas in i en förordning med kompletterande bestämmelser till 2000 års Haagkonvention.

Artikel 52 samt slutbestämmelserna (kapitel VII) i konventionen bör inte inkorporeras.

I avsnitt 6.2 föreslår utredningen att 2000 års Haagkonvention ska införlivas med svensk rätt genom inkorporering. Frågan är om det är lämpligt att inkorporera hela konventionen, eller om det finns artiklar som i första hand är riktade till de fördragsslutande staterna och som inte bör göras till svensk lag.

När det gäller 1996 års Haagkonvention inkorporerades artiklarna 1–53 som svensk lag (1 § lagen om 1996 års Haagkonvention). I lagstiftningsärendet rörande konventionen angavs att det var naturligt att göra bestämmelserna om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet till svensk lag.¹ När det däremot gällde konventionens bestämmelser om samarbete uttalades i nämnda förarbeten att det inte framstod som lika naturligt att dessa gjordes till lag. Det framfördes dock att en delvis inkorporering skulle innebära att konventionen inte blir lika överskådlig och att tillämpningen underlättas om samtliga artiklar av materiell natur görs till lag. Även bestämmelserna om samarbete och merparten av de allmänna bestämmelserna gjordes därför till svensk lag. I fråga om de artiklar som motsvaras av artiklarna 51 och 52 2000 års Haagkonvention och slutbestämmelserna uttalades att dessa var sådana att de inte lämpar sig för lag. Artikel 51, som rör val av språk när ett meddelande sänds till centralmyndigheten eller andra myndigheter, togs in i svensk

---

¹ Se prop. 2011/12:85, s. 32 f.

rätt genom 6 § förordningen med kompletterande bestämmelser till 1996 års Haagkonvention.

Med hänsyn till hur frågan om inkorporering hanterades med avseende på 1996 års Haagkonvention föreslår utredningen att artiklarna 1–50 i 2000 års Haagkonvention ska inkorporeras i svensk lag samt gör bedömningen att artikel 51 ska tas in i svensk rätt genom en förordning med kompletterande bestämmelser till 2000 års Haagkonvention och att artikel 52 samt slutbestämmelserna i konventionen inte bör inkorporeras.

17.3 5 kap. 1904 års lag

Utredningens bedömning: De nya autonoma bestämmelserna som utredningen föreslår i fråga om behörighet, tillämplig lag och erkännande samt de nuvarande autonoma bestämmelserna i 5 kap. 1904 års lag som utredningen bedömer bör finnas kvar, om än i moderniserad form, bör inte tas in i en ny lag utan dessa bestämmelser bör i stället finnas i 5 kap. 1904 års lag.

1904 års lag innehåller autonoma, allmänt tillämpliga, bestämmelser om bland annat godmanskap och förvaltarskap enligt föräldrabalken (kap. 5). I lagen regleras också internationella rättsförhållanden i fråga om äktenskaps ingående (1 kap.), äktenskapsmål (3 kap.) och förmyndarskap för underåriga (4 kap.). 7 kap. innehåller särskilda bestämmelser, till exempel när det gäller hemvist och ordre public. Lagen trädde i kraft för mer än 110 år sedan och har därefter ändrats och kompletterats i olika delar vid ett stort antal tillfällen, till exempel tillkom 5 kap. om godmanskap och förvaltarskap först år 1924². Under åren har kap. 2 om återgång av äktenskap och kap. 6 om adoption upphävts.

Utredningen föreslår i kapitel 16 omfattande förändringar i fråga om de bestämmelser som i dag finns i 5 kap. 1904 års lag; bland annat ska de bestämmelser som det inte längre finns något behov av upphävas, de bestämmelser som ska finnas kvar ska omarbetas språkligt och det ska införas nya bestämmelser om behörighet, tillämplig lag

---

² Se SFS 1924:340.

och erkännande. Mot denna bakgrund uppkommer frågan om de bestämmelser som ska behållas ska lyftas ut ur 5 kap. och samlas i en ny lag tillsammans med de nya bestämmelser som det har bedömts finnas ett behov av.

Det har genom åren inte gjorts någon samlad översyn av 1904 års lag. 3 kap. sågs emellertid över grundligt år 1973 och 1 kap. blev föremål för en översyn så sent som år 2004. I de fallen gjordes bedömningen att det var ändamålsenligt att behålla regleringen i 1904 års lag, där de nya bestämmelserna togs in och de gamla moderniserades.

1904 års lag har funnits under lång tid och det är inarbetat hos rättstillämparen att familjerättsliga autonoma, internationellt privaträttsliga bestämmelser finns samlade i den lagen. Det är också på så sätt att de autonoma bestämmelser om godmanskap och förvaltar­skap som utredningen ser ett behov av, inte är av den omfattningen att det finns någon fördel med att bryta ut dem ur lagen. Utredningen gör därför bedömningen att det är lämpligt att, på samma sätt som när det gäller 1 och 3 kap., behålla regleringen i 1904 års lag men att bestämmelserna bör göras mer lättillgängliga och tydliga i sin språkliga utformning. De nya autonoma bestämmelserna som utredningen föreslår i fråga om behörighet, tillämplig lag och erkännande samt de nuvarande autonoma bestämmelserna i 1904 års lag som utredningen bedömer bör finnas kvar, om än i moderniserad form, bör således inte tas in i en ny lag utan dessa bestämmelser bör i stället finnas i 5 kap. 1904 års lag.

18 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

18.1 Ikraftträdande

Utredningens förslag: Det överlämnas till regeringen att bestämma tidpunkten för ikraftträdandet av den lag som inkorporerar 2000 års Haagkonvention samt de lagbestämmelser som kompletterar bestämmelserna i konventionen. Detsamma ska gälla övriga föreslagna lagregler.

I förhållande till varje stat som ratificerar 2000 års Haagkonvention träder konventionen i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter att anslutningsinstrumenten har deponerats (artikel 57.2.a). Ikraftträdande datum för utredningens lagförslag är beroende av tidpunkten för Sveriges anslutning till konventionen och när konventionen träder i kraft här i landet. Eftersom det inte är möjligt att nu ange när konventionen kommer att träda i kraft i förhållande till Sverige, är det lämpligt att överlämna till regeringen att bestämma tidpunkten för när lagen om 2000 års Haagkonvention ska träda i kraft. Med hänsyn till att övriga lagförslag har ett nära samband med konventionen finns det skäl att avvakta med ikraftträdandet av dessa till det datum då konventionens bestämmelser träder i kraft. Utredningen föreslår således att samtliga lagförslag ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

18.2 Övergångsbestämmelser

18.2.1 Lagen om 2000 års Haagkonvention och de kompletterande bestämmelserna till konventionen

Utredningens bedömning: Det saknas behov av övergångsbestämmelser beträffande den föreslagna lagen om 2000 års Haagkonvention och de kompletterande bestämmelserna till konventionen.

Som redovisas i avsnitt 15.4 innehåller 2000 års Haagkonvention övergångsbestämmelser i fråga om tillämpningen av själva konventionen (artikel 50). I nämnda avsnitt anförs att dessa bestämmelser gäller som de står skrivna och att de inte kräver någon ändring i lag. Utredningen bedömer att det inte heller finns behov av övergångsbestämmelser beträffande den föreslagna lagen om 2000 års Haagkonvention eller beträffande de kompletterande bestämmelserna till konventionen.

18.2.2 1904 års lag och övriga lagar

Utredningens förslag: En svensk domstols behörighet i ett ärende som anhängiggjorts före ikraftträdandet av lagändringarna ska inte gå förlorad på grund av de föreslagna behörighetsbestämmelserna i 5 kap. 1904 års lag. Ärenden som har anhängiggjorts före ikraftträdandet ska prövas enligt äldre rätt. Bestämmelserna om erkännande av åtgärder som har vidtagits i ett annat land ska inte tillämpas på åtgärder som har vidtagits före ikraftträdandet.

Utredningens bedömning: Det saknas behov av övergångsbestämmelser beträffande övriga lagförslag.

De föreslagna lagändringarna i 5 kap. 1904 års lag behöver förseas med vissa övergångsbestämmelser.

Bestämmelserna i 5 kap. 1904 års lag bör vara tillämpliga på ärenden som anhängiggörs efter bestämmelsernas ikraftträdande. Detta innebär att en svensk domstol som före ikraftträdandet utövar behörighet enligt äldre bestämmelser inte blir obehörig att hand-

lägga frågan på grund av de nya bestämmelserna. Det innebär också att ärenden som har anhängiggjorts före ikraftträdandet prövas enligt äldre bestämmelser. Dessutom innebär det att de föreslagna bestämmelserna i fråga om erkännande inte ska tillämpas på åtgärder som har vidtagits i ett annat land före lagens ikraftträdande. Några ytterligare övergångsbestämmelser i fråga om behörighet, lagval eller erkännande torde inte behövas.

Beträffande de övriga föreslagna lagreglerna finns inte något behov av övergångsbestämmelser.

19 Förslagets konsekvenser

Utredningens bedömning: Ett tillträde till 2000 års Haagkonvention kommer att leda till att skyddet för vuxna i internationella situationer stärks.

Socialstyrelsen kommer att få ökade kostnader för att starta upp och driva funktionen som centralmyndighet. Kostnadsökningarna bedöms dock kunna rymmas inom myndighetens nuvarande anslag.

För övriga berörda myndigheter, främst tingsrätterna, kommer tillträdet till konventionen att på sikt kunna leda till något ökade kostnader. Inledningsvis får kostnaderna antas rymmas inom respektive myndighets befintliga budget. Ärende- och kostnadsutvecklingen bör dock följas upp efter hand.

19.1 Konsekvenser för enskilda

Ett tillträde till 2000 års Haagkonvention får till följd att skyddet för vuxna i internationella situationer stärks. Det framstår som särskilt angeläget i dagens moderna samhälle där människor i allt större utsträckning rör sig och flyttar över landgränserna. Det främsta målet med konventionen är just att förbättra skyddet för dessa personer och utgångspunkten är att den vuxnes intressen och respekten för hans eller hennes värdighet och rätten till självbestämmande ska komma i främsta rummet. 2000 års Haagkonvention innebär i många avseenden att oreglerade situationer regleras på ett ändamålsenligt sätt i förhållande till fördragsslutande stater och att det blir klarare och mer enhetligt vad som gäller för en enskild person. På de områden som i dag är oreglerade bidrar konventionen till rättsäkerhet och förutsebarhet. 2000 års Haagkonvention reglerar inte skyddsåtgärder i förhållande till nordiska medborgare som har hemvist i

något av de nordiska länderna, utan dessa personer skyddas även fortsättningsvis av bestämmelserna i 1931 års nordiska äktenskapskonvention¹ (se avsnitten 4.2.1 och 14.3).

Bestämmelserna om *behörighet* i 2000 års Haagkonvention utgår från hemvistprincipen. Detta skapar enligt utredningen bättre förutsättningar för nödvändiga och adekvata beslut, eftersom det finns en faktisk närhet mellan den vuxne och beslutande myndigheter, än en reglering som bygger på medborgarskapet (som kan finnas i ett avlägset land). Konventionen innehåller även bestämmelser som möjliggör för svenska myndigheter att komma överens med myndigheter i andra fördragsslutande stater i fråga om behörighet i ett enskilt fall. Detta fyller ett behov vid insatser i gränsöverskridande situationer, till exempel när den vuxne planerar att flytta till en annan fördragsslutande stat. De behöriga myndigheterna ska enligt huvudregeln i 2000 års Haagkonvention *tillämpa sin egen lag*. Det innebär att hemvistlandets lag, som myndigheterna bäst behärskar, ska tillämpas. Bestämmelserna i konventionen om *erkännande och verkställighet* av åtgärder vidtagna i en annan fördragsslutande stat medför att dubbla processer om samma sak kan undvikas samt att åtgärder till skydd för vuxna kan vidtas och verkställas på ett snabbt och ändamålsenligt sätt. Bestämmelserna om *samarbete och tillhandahållande av information* i 2000 års Haagkonvention är till fördel för en vuxen i behov av skyddsåtgärder, bland annat genom att den myndighet som överväger att vidta en åtgärd enligt konventionen ska få de upplysningar om den vuxne som är relevanta för skyddet från myndigheter i andra fördragsslutande stater samt genom att myndigheterna i det landet där den vuxne har hemvist eller befinner sig ska få information om en eventuell allvarlig fara som den vuxne utsätts för och om vilka åtgärder som har vidtagits eller övervägs i det andra landet.

Genom de föreslagna förändringarna i 1904 års lag uppnås ett mer överskådligt och tidsenligt regelsystem som i väsentliga hänseenden är i linje med 2000 års Haagkonvention. Även dessa förändringar bidrar till – på motsvarande sätt som konventionen – att förstärka skyddet för vuxna i gränsöverskridande situationer.

---

¹ 1931 års nordiska äktenskapskonvention har införlivats i svensk rätt genom 1931 års förordning och 1988 års lag.

19.2 Konsekvenser för det allmänna

19.2.1 Allmänt

Människors ökade rörlighet över landgränserna leder till att antalet ärenden och mål med internationell anknytning ökar och att myndigheterna ställs inför situationer där anknytningen till ett annat land ger upphov till frågor om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet samt samarbete och tillhandahållande av information. Regleringen av dessa frågor i 2000 års Haagkonvention är, på motsvarande sätt som redogörs för i avsnitt 19.1 i förhållande till enskilda, till fördel även för det allmänna. Även EU har betonat behovet av en internationellt privaträttslig reglering till skydd för vuxna i gränsöverskridande situationer (se avsnitt 3.5.2). Vidare reglerar 2000 års Haagkonvention situationer som i dag är oreglerade och det blir därför tydligare och mer enhetligt vad som gäller för svenska domstolar och myndigheter. Detta ökar också rättssäkerheten och förutsebarheten. Att 1904 års lag föreslås ligga i linje med 2000 års Haagkonvention innebär därtill att det blir lättare för domstolarna att tillämpa regelsystemen.

Ett tillträde till 2000 års Haagkonvention innebär inte, med några undantag, att myndigheterna får nya uppgifter utan i stället att hanteringen av internationella ärenden förbättras och effektiviseras. Ett undantag är den myndighet som anförtros uppgiften att vara centralmyndighet. Utredningen har i avsnitt 12.8.1 föreslagit Socialstyrelsen som centralmyndighet. Konventionen innebär även att behörighet för svenska domstolar och myndigheter inte kommer att föreligga i vissa situationer som i dag faller under svensk behörighet. Det blir fallet när anknytningen till en annan fördragslutande stat är starkare eller att det av annat skäl är lämpligt att åtgärden vidtas där. I det hänseendet kan antalet ärenden och mål här i landet komma att minska något. Dessa omständigheter talar för att kostnaderna för domstolar och myndigheter totalt sett inte kommer att öka. Utredningen behandlar nedan tillkommande uppgifter och i förekommande fall kostnadsökningar för Socialstyrelsen och domstolarna samt kommuner och landsting.

Slutligen kan anmärkas att det finns ett informationsbehov i förhållande till allmänheten, domstolarna och övriga berörda myndigheter såsom bland annat socialnämnder och överförmyndare. När det gäller informationen till allmänheten får det förutsättas att respek-

tive berörd myndighet i sin verksamhetsplanering sörjer för ett sådant informationsbehov. Utredningen återkommer i det följande i fråga om information till berörda myndigheter.

19.2.2 Socialstyrelsen

Uppgifter enligt 2000 års Haagkonvention

De fördragsslutande staternas centralmyndigheter ska samarbeta med varandra i enskilda ärenden och på ett mer allmänt plan, vilket kommer att medföra vissa kostnader för den svenska centralmyndigheten. Till detta hör att vidta lämpliga åtgärder i syfte att lämna upplysningar om de lagar och de tjänster som finns i deras länder till skydd för vuxna och att på alla sätt underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna i situationer där konventionen är tillämplig. I uppgifterna ligger även att på begäran av en behörig myndighet i en annan fördragsslutande stat bistå med att ta reda på var en vuxen befinner sig, om det kan antas att den vuxne befinner sig och behöver skydd på det anmodade landets territorium. Centralmyndigheten ska vidare hantera framställningar om överföring av behörighet enligt artikel 8 samt begäran om upplysningar om en enskild vuxen och begäran om bistånd med genomförandet av skyddsåtgärder enligt artikel 32. I fråga om framställningar enligt nämnda artiklar har utredningen valt att inte begränsa utländska myndigheter till att endast lämna framställningen till centralmyndigheten (se avsnitten 8.10.3 och 12.8.4). Som redovisas i avsnitt 12.8.2 har dock centralmyndigheten i ett enskilt fall möjlighet att ta hjälp av andra myndigheter för att underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna i situationer där konventionen är tillämplig och för att bistå med lokalisering av en vuxen.

Erfarenheter från 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen

Enligt uppgift från centralmyndigheten för 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen – UD – finns det en tydlig ökning av antalet ärenden enligt Bryssel II-förordningen under de senaste åren. Under år 2014 hade UD 29 inkomna ärenden, vilket kan jäm-

föras med nio inkomna ärenden under år 2010. Det är därför svårt att ange hur många ärenden enligt Bryssel II-förordningen det i genomsnitt handläggs på UD per år.

Sammanlagt har UD fått in sju ärenden enligt 1996 års Haagkonvention sedan år 2013. Det bör i sammanhanget noteras att Bryssel II-förordningen tillämpas i betydligt större utsträckning än 1996 års Haagkonvention, vilket bland annat beror på att de internationella instrumenten i stora delar överlappar varandra.

Centralmyndighetsfunktionen för dessa två instrument tar enligt UD uppskattningsvis en årstjänst i anspråk.

Utredningens bedömning

Ärendeutvecklingen

Det är givetvis mycket svårt att göra antaganden om det årliga antal ärenden som kan komma att aktualiseras hos den svenska centralmyndigheten för 2000 års Haagkonvention. En beräkning av antalet måste ofrånkomligen göras utifrån en uppskattning och är bland annat beroende av i vilken utsträckning människor reser över landgränserna och hur många länder som ansluter sig till konventionen. Vid beräkningen av mängden ärenden kan viss ledning dras av hur ärendetillströmningen ser ut i de länder som har anslutit sig till konventionen. Utredningen har erfarit att det i dessa länder inte ännu har aktualiserats något större antal ärenden (se avsnitt 3.5.2). Det kan särskilt noteras att Finland är det enda nordiska land som hittills tillträtt konventionen och att den finska centralmyndigheten under åren 2011–2014 inte har haft ett enda ärende att hantera.

Det har sedan länge varit vanligt förekommande att nordiska medborgare med hemvist i ett nordiskt land flyttar till ett annat land inom Norden. För det skyddsbehov som kan uppkomma för dessa personer kommer främst den internordiska regleringen att tillämpas (se avsnitten 4.5.2–4.5.4). Centralmyndigheten för 2000 års Haagkonvention kommer inte att beröras i dessa fall.

I takt med att 2000 års Haagkonvention tillträds av fler länder, blir mer känd och ger upphov till praxis torde emellertid antalet ärenden som centralmyndigheten har att hantera öka, vilket kommer att medföra att verksamheten blir mer resurskrävande.

De redovisade förhållandena talar enligt utredningens mening för att antalet ärenden också hos den svenska centralmyndigheten kommer att vara ytterst begränsat till en början.

Övriga konventionsförpliktelser

Ett tillträde till 2000 års Haagkonvention innebär redan från början ett åtagande att centralmyndigheten, förutom ärendehantering, ska kunna fullgöra sina övriga konventionsförpliktelser. Uppgiften att vara centralmyndighet blir en ny uppgift för Socialstyrelsen. Det kommer att krävas insatser för att utveckla en grundorganisation som kan hantera de uppgifter som följer av konventionssamarbetet. Rutiner och former för ärendehantering måste tas fram. Tillgången på behövlig kompetens ska säkerställas i fråga om konventionens sakområde och utländska språk, i första hand engelska. Eftersom vissa av de sakfrågor som omfattas av konventionens tillämpningsområde ligger utanför Socialstyrelsens kompetensområde krävs utbildningsinsatser även i sådana frågor. Dessutom kommer det redan i samband med konventionens ikraftträdande i Sverige att fordras dels informationsinsatser i förhållande till domstolar och övriga myndigheter som socialnämnder och överförmyndare, dels samarbete med övriga centralmyndigheter och berörda svenska myndigheter. Det kan även förutses att Socialstyrelsen i sin egenskap av centralmyndighet kan behöva bistå vid utbildningsinsatser för myndigheter som i sin verksamhet kommer att tillämpa konventionen, till exempel socialnämnderna.

Kostnader för centralmyndigheten

Grovt uppskattat kommer det, enligt utredningen, att för Socialstyrelsens del sammantaget krävas en årsarbetskraft för att få centralmyndigheten i funktion, sörja för informationsbehovet och hantera samarbetsfrågorna. Även de konventionsärenden som aktualiseras bör då kunna hanteras. Därtill kan det under *det första året* som centralmyndighet förutses ett behov av att ha kontakt med företrädare för andra centralmyndigheter i syfte att få vägledning vid uppstarten av centralmyndighetsverksamheten liksom kontakt med de myndigheter i Sverige som berörs av konventionen för att

hitta former för samarbetet. I samband med sådana kontakter kan en del kostnader för resor förutses. Utöver nu nämnda kostnader kommer Socialstyrelsen att få vissa kostnader för informationsinsatser. Under det första året kommer det att finnas ett behov av att ta fram och sprida information till berörda myndigheter. Informationen kommer sannolikt att spridas på många olika sätt, till exempel vid olika utbildningsinsatser hos myndigheterna, genom utskick och övrig spridning av tryckt material samt på internet. Därtill kommer säkerligen centralmyndigheten att medverka vid olika utbildningsinsatser hos de myndigheter i Sverige som berörs av konventionen, vilket kan dra kostnader för resor i samband med sådan utbildning.

Vilka resurser centralmyndigheten kräver *efter uppbyggnadsfasen* blir till stor del beroende av hur många ärenden som myndigheten har att hantera. Det kan dock inte förutses att det under de första därpå följande åren kommer att krävas resurser överstigande en årsarbetskraft, snarare tvärtom, för att sköta centralmyndighetsfunktionen. Myndigheten bedöms också ha kostnader bland annat för resor vid utbildning av andra myndigheters personal och för myndighetssamarbetet samt kostnader för uppdatering och spridande av information. Det är, enligt utredningen, svårt att närmare uppskatta de förväntade kostnadsökningarna i dessa avseenden. Utredningen kan emellertid konstatera att den största delen av kostnaderna för samarbete med andra myndigheter och centralmyndigheter samt för informations- och utbildningsinsatser torde uppkomma under uppbyggnadsfasen men att verksamheten även fortlöpande kommer att dra kostnader för detta.

Det utrymme som finns om regeringen väljer att *avgiftsbelägga* någon av de uppgifter som vilar på centralmyndigheten (se avsnitt 12.8.7) kan inte annat än marginellt komma att minska kostnaderna för centralmyndigheten. Något annat sätt därutöver för att intäktsfinansiera dessa kostnader har utredningen inte funnit.

Socialstyrelsen har under hand informerat utredningen om att kostnaderna för centralmyndighetsfunktionen skulle innebära en alltför stor ekonomisk belastning på myndighetens övriga verksamhet för att kunna rymmas inom myndighetens nuvarande budgetramar. Centralmyndighetsfunktionen bör dock inte tillåtas bli någon administrativt tyngd och resurskrävande funktion. I centralmyndighetsfunktionen ingår inte att driva någon självständig verksamhet

med avseende på de sakfrågor som omfattas av konventionen, utan myndigheten ska i stället främst understödja lokalt behöriga myndigheters verksamhet och underlätta konventionssamarbetet mellan de fördragsslutande staternas behöriga myndigheter. De resurser som i det föregående bedömts krävas för centralmyndigheten är också förhållandevis begränsade. Socialstyrelsen är en stor myndighet, vars verksamhet omfattar hälso- och sjukvård, socialtjänst samt stöd och service till vissa funktionshindrade, det vill säga områden som alla berörs av 2000 års Haagkonvention. De uppgifter som utredningen har kunnat konstatera tillkommer i anledning av centralmyndighetsfunktionen måste också, i förhållande till resterande del av myndighetens verksamhet, bedömas som mycket begränsade och de resurser som krävs bör, med beaktande av de resurser som Socialstyrelsen tillförs genom de årliga anslagsbesluten, kunna klaras av genom en omprioritering inom myndigheten och inte kräva särskild finansiering utöver Socialstyrelsens nuvarande ekonomiska anslag. Om Socialstyrelsen, efter de första åren som centralmyndighet, bedömer att myndigheten är i behov av ökade anslag får frågan tas upp i följande budgetförhandlingar.

Enligt utredningen bör ärendeutvecklingen följas upp sedan konventionen varit i kraft en tid. Det bör då också göras en resurs- och kostnadsuppföljning avseende centralmyndigheten.

19.2.3 Domstolarna

Konventionens bestämmelser innebär dels att en berörd part hos domstol kan begära att en åtgärd erkänns eller inte, dels att exekvaturdomstol ska förklara att en utländsk åtgärd är verkställbar i Sverige. Utredningen föreslår, som redovisas i avsnitt 11.6, att dessa uppgifter ska ligga på tingsrätt i första instans. Detsamma föreslås gälla beträffande beslut om erkännande enligt de autonoma bestämmelserna i 1904 års lag (se avsnitt 16.2.4). Till följd av den ändrade prövningsordningen för erkännande- och verkställbarhetsförklaringar (se avsnitt 11.6.3) förekommer sedan den 10 januari 2015 ärenden av sådant slag vid tingsrätten. En tillämpning av 2000 års Haagkonvention och de nya autonoma bestämmelserna i 1904 års lag kan på sikt förutses ge upphov till ett antal nya ärenden om erkännande hos tingsrätterna. När det gäller exekvaturförfarandet

gör utredningen bedömningen att det kommer att användas endast i begränsad omfattning (se avsnitten 11.4.2 och 11.6.3). Erkännande- och verkställbarhetsbestämmelserna gör det onödigt att utverka en ny skyddsåtgärd i Sverige, med följderna att till exempel en ny process vid svensk domstol kan undvikas, och en viss utjämning av belastningen på det svenska domstolsväsendet i stort kan således också förutses. Enligt utredningens bedömning torde alltså ökningen av antalet ärenden inte bli så stor att de tillkommande arbetsuppgifterna kräver särskild finansiering. Det är emellertid viktigt att ärende- och målutvecklingen följs upp efter hand även för domstolsväsendets del.

Av konventionen (artiklarna 15 och 16) följer att svenska myndigheter kan ställas inför en prövning av framtidsfullmakter och utfärdande av intyg om sådana fullmakter oavsett om svensk materiell rätt har institutet framtidsfullmakt eller inte (se avsnitten 10.6.2 och 15.2.2). Utredningen föreslår att behörig domstol i frågor som gäller framtidsfullmakter ska vara tingsrätten i den ort där fullmakts-givaren har hemvist. Om han eller hon inte har hemvist i Sverige, ska Stockholms tingsrätt vara behörig domstol. Vidare gör utredningen bedömningen att det i förordning bör föreskrivas att behörig domstol i intygsfrågor som gäller framtidsfullmakter ska vara tingsrätten där fullmakten har bekräftats. Institutet framtidsfullmakt finns inte i Sverige och det är enligt utredningen inte görligt att närmare uppskatta antal fall när svensk domstol blir konventionsenligt förpliktad att pröva en fråga om framtidsfullmakter. Enligt utredningens bedömning torde det emellertid röra sig om ett mycket begränsat antal fall, vilket innebär att utredningens förslag i denna del inte kan förväntas medföra några beaktansvärda kostnadsökningar för domstolarna.

Det kan tilläggas att utredningens förslag – att endast de gränsöverskridande placeringar av vuxna som sker utan tvång ska vara tillåtna – medverkar till att domstolarnas kostnader kan hållas tillbaka eftersom resurskrävande domstolsprövningar enligt LVM, LVU och LPT därmed kan undvikas (se avsnitt 13.4.1).

19.2.4 Kommun och landsting

Utredningen föreslår i avsnitt 13.4.2 att en framställning om godtagande av en placering av en vuxen i Sverige enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention ska, i fråga om en placering som motsvarar ett boende enligt LSS, prövas av kommunen där den vuxne föreslås få ett boende. Övriga framställningar om placeringar enligt artikel 33 ska prövas av en nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten i den kommun där den vuxne föreslås få ett boende eller annars bli placerad. Bestämmelsen tar i första hand sikte på godtagande av en placering som motsvarar ett boende enligt SoL. Även den situationen att en myndighet i en annan fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention skickar en framställning om tvångsplacering i Sverige omfattas emellertid av bestämmelsen, det vill säga en placering som motsvarar tvångsvård enligt LVM, LVU och LPT. Eftersom det för en placering över landgränserna är en förutsättning att åtgärden sker utan tvång ska socialnämnden endast pröva frågan på så sätt att den motsätter sig en placering. Efter vad utredningen har fått erfara har gränsöverskridande insatser för vuxna tidigare skett endast i fåtalet fall. Enligt utredningens mening saknas det anledning att anta att sådana insatser, efter ett tillträde till konventionen, kommer att ske annat än i undantagsfall, i vart fall under de närmaste åren. För den bedömningen talar det förhållandet att det är de kommuner, vars socialnämnder eller andra ansvariga nämnder har beslutat om insatser över landgränserna, som efter överenskommelse med den andra fördragsslutande statens myndigheter kan komma att behöva svara för de kostnader som insatsen genererar i kommunen. Mot denna bakgrund gör utredningen bedömningen att tillkommande kostnader i anledning av förslaget om placeringar enligt artikel 33 endast kommer att vara marginella.

Flera av socialnämndens och landstingets uppgifter enligt konventionen i övrigt grundar sig på att en enskild person har ett hjälpbehov som ryms inom ramen för kommunens eller landstingets ansvar, och dessa uppgifter kan inte antas föranleda några extra kostnader. Bland de fåtal nya uppgifter som ges myndigheterna kan nämnas skyldigheten att upplysa en utländsk myndighet om förhållanden som innebär att en vuxen som befinner sig i det andra landet befinner sig i allvarlig fara (artikel 34). Denna uppgift förutsätter att ansvarig myndighet har god insikt i den vuxnes situation

och att det finns eller har funnits ett ärende med avseende på den vuxne. Det tillkommande arbetsmomentet i ärendet, det vill säga upplysningskyldigheten, kan enligt utredningens bedömning utan vidare antas rymmas inom befintliga anslag.

Socialnämnden eller kommunen där den vuxne föreslås få ett boende ska godta en utländsk placering av en vuxen i Sverige enligt artikel 33. I förslagen anges under vilka förutsättningar en sådan placering ska kunna godtas. Detta innebär i någon mån en ökad detaljreglering av socialnämndens och kommunens verksamhet. Förslaget bedöms innebära en mycket begränsad inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Något alternativ till lagstiftning finns inte med hänsyn till att det är nödvändigt med en reglering i lag för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden enligt 2000 års Haagkonvention. Vid en avvägning mellan det tungt vägande allmänna intresset av att stärka skyddet för vuxna i internationella situationer och kommunernas intresse av att den kommunala självstyrelsen inte inskränks ytterligare är det tydligt att det allmänna intresset väger över. Den föreslagna regleringen är alltså godtagbar vid beaktande av proportionalitetsprincipen enligt 14 kap. 3 § regeringsformen.²

I konventionen ges en möjlighet för myndigheterna i de fördragslutande staterna att utfärda intyg om det uppdrag som har anförtrots en person att företräda en annan vuxen person på visst sätt (se avsnitt 15.2.1 och artikel 38). Utredningen har gjort bedömningen att det är angeläget att svensk myndighet tillhandahåller sådana intyg samt att befintlig reglering av intyg avseende godmanskap och förvaltarskap i 9 och 11 §§ förmynderskapsförordningen uppfyller de krav på intyg som ställs enligt 2000 års Haagkonvention. Intyg med avseende på godmanskap och förvaltarskap utfärdas i dag av överförmyndaren. Enligt utredningens uppfattning torde överförmyndaren i och med inkorporerandet av konventionen i svensk rätt endast få en försumbar ökning av antalet ansökningar om intyg. Kostnadsökningen i anledning av detta torde alltså vara obetydlig.

---

² Jämför bedömningen när det gäller gränsöverskridande placeringar av barn i prop. 2011/12:85, s. 54 f.

Del V
Författningskommentar

20 Författningskommentar

20.1 Inledning

2000 års Haagkonvention bygger i stora delar på 1996 års Haagkonvention och flera av bestämmelserna i konventionerna har stora likheter eller överensstämmer helt med varandra. I anledning av Sveriges tillträde till 1996 års Haagkonvention infördes bland annat lagen om 1996 års Haagkonvention och ändringar i SoL och OSL. Mot bakgrund av likheterna mellan konventionerna har utredningen vid utformningen av vissa av de föreslagna bestämmelserna utgått från befintliga bestämmelser i nämnda lagar och kommentarerna i detta kapitel har i motsvarande utsträckning utgått från kommentarerna till dessa bestämmelser. I de fall där det är aktuellt görs i författningskommentaren en hänvisning till motsvarande lagregel och dess kommentar.

20.2 Förslaget till lag om 2000 års Haagkonvention

2000 års Haagkonvention

1 §

Utredningens överväganden finns i avsnitten 6.2 och 17.2. Motsvarande gäller enligt 1996 års Haagkonvention (1 § lagen om 1996 års Haagkonvention).¹

Paragrafen inkorporerar 2000 års Haagkonvention i alla delar utom artiklarna 51–59. Genom inkorporeringen blir de engelska och franska språkversionerna gällande som svensk lag.

Utredningen har kommenterat var och en av artiklarna 1–50 i del 2 av betänkandet.

---

¹ Jämför kommentaren till 1 § lagen om 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 55.

Reservforum

2 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 8.10.2. Motsvarande gäller för 1996 års Haagkonvention (2 § lagen om 1996 års Haagkonvention).²

I paragrafen regleras frågan om reservforum för ärenden som ska handläggas av en socialnämnd. Bestämmelsen gäller situationer när det enligt konventionen kan göras gällande internationell behörighet för en svensk socialnämnd, men när det inte finns någon behörig nämnd enligt nationella regler.

Om en vuxen vistas i Sverige eller ett ärende rör en vistelse här i landet, är det normalt socialnämnden i vistelsekommunen som är behörig (2 kap. 1 § och 2 a kap. 1 § SoL). I undantagsfall kan det dock vara så att det inte finns någon anknytning till en viss kommun och det är i en sådan situation som bestämmelsen är avsedd att tillämpas. Den vuxne kan ha hemvist och vistas i ett annat land, samtidigt som det finns en anknytning till Sverige, till exempel genom medborgarskap. I sådana situationer ska frågan tas upp av en nämnd i Stockholms kommun.

Paragrafen anger endast i vilken kommun frågan ska tas upp och påverkar inte andra frågor om ansvarsfördelning mellan kommunerna, till exempel vilken kommun som slutligt ska ansvara för att en viss åtgärd vidtas till skydd för den vuxne.

Forum i fråga om framtidsfullmakter

3 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 10.6.

I *första stycket* anges vilken tingsrätt som är behörig att pröva en fråga enligt artiklarna 15 och 16 2000 års Haagkonvention. En prövning kan bli aktuell trots att institutet framtidsfullmakt inte finns i svensk rätt. När det gäller artikel 15 kan förekomsten, omfattningen, ändring och upphörande av en framtidsfullmakt komma att prövas och enligt artikel 16 kan prövningen röra frågan om en framtidsfullmakt, som inte utövas på ett tillfredställande sätt, ska återkallas eller ändras. En ansökan om prövning enligt artiklarna 15 och 16

² Jämför kommentaren till 2 § lagen om 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 55 f.

2000 års Haagkonvention ska göras till tingsrätten i den ort där fullmaktsgivaren har hemvist och om han eller hon inte har hemvist i Sverige ska ansökan göras till Stockholms tingsrätt.

Av det *andra stycket* framgår att lagen om domstolsärenden ska tillämpas vid domstolarnas handläggning av en ansökan om prövning enligt artiklarna 15 och 16.

Framställning angående en placering av en vuxen i Sverige

4 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 13.4.2. En motsvarande bestämmelse finns för 1996 års Haagkonvention (3 § lagen om 1996 års Haagkonvention).³

I paragrafen anges vilka myndigheter som är behöriga att pröva en begäran av en myndighet i en annan fördragsslutande stat om att få placera en vuxen i Sverige och att samråda om en sådan placering. Det är fråga om boenden i familjehem eller på institutioner.

Enligt *första stycket* ska den kommun där den vuxnes föreslås få ett boende pröva frågan om godtagande av placeringen om den motsvarar boenden enligt LSS (artikel 33.2).

Av *andra stycket* framgår att övriga framställningar enligt artikel 33 ska prövas av en nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten i den kommun där den vuxne föreslås få ett boende eller annars bli placerad. Bestämmelsen tar i första hand sikte på godtagande av en placering som motsvarar ett boende enligt SoL (artikel 33.2). Även den situationen att en myndighet i en annan fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention skickar en framställning om tvångsplacering, det vill säga en placering som motsvarar tvångsvård enligt LVM, LVU och LPT, i Sverige omfattas emellertid av bestämmelsen. Ett sådant beslut i utlandet ska inte kunna genomföras i Sverige och framställningen ska prövas endast på så sätt att samtycke inte lämnas till den föreslagna placeringen. Framställningar om tvångsvård kommer i de flesta fall att prövas av socialnämnden i Stockholms kommun med stöd av 2 § lagen om 2000 års Haagkonvention eftersom den vuxne inte har hemvist eller vistas här i landet.

---

³ Jämför kommentaren till 3 § lagen om 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85 s. 56.

I *tredje stycket* erinras det om att bestämmelser om boenden för en vuxen i en annan fördragsslutande stat finns i 6 kap. 17 § SoL och i 17 a § LSS. I nämnda paragrafer regleras under vilka förutsättningar socialnämnden och kommunen får godta ett boende i Sverige. Bestämmelserna har placerats i SoL och LSS och inte i denna lag på grund av att de har ett nära samband med vad som i övrigt gäller enligt SoL och LSS i fråga om insatser för vuxna utanför det egna hemmet.

Erkännande och verkställbarhet

5 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 11.6.3. Motsvarande gäller enligt 1996 års Haagkonvention (6 § lagen om 1996 års Haagkonvention).⁴

I paragrafen föreskrivs vilken domstol som är behörig att handlägga en ansökan i fråga om erkännande eller verkställbarhet enligt 2000 års Haagkonvention. Paragrafen innebär att en ansökan om erkännande enligt artikel 23 eller verkställbarhetsförklaring enligt artikel 25 av en utländsk åtgärd ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver. Det är alltså regeringen som meddelar föreskrifter om vilka av landets tingsrätter som ska vara behöriga att pröva ansökningar i fråga om erkännande och verkställbarhetsförklaring. Bestämmelsen omfattar också en ansökan om att ett avgörande inte ska erkännas.

6 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 11.6.4. Motsvarande gäller enligt 1996 års Haagkonvention (7 § lagen om 1996 års Haagkonvention).⁵

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka handlingar som ska ges in till tingsrätten i samband med att någon ansöker om att en utländsk åtgärd ska erkännas eller förklaras vara verkställbar.

I *första stycket* anges att sökanden tillsammans med ansökan ska ge in avgörandet i original eller en av behörig myndighet bestyrkt

⁴ Jämför kommentaren till 6 § lagen om 1996 års Haagkonvention i prop. 2013/14:219, s. 135.

⁵ Jämför kommentaren till 7 § lagen om 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 59 f.

kopia av avgörandet. Med behörig myndighet avses en myndighet som är behörig att bestyrka aktuellt avgörande enligt lagen i det land där avgörandet har meddelats.

Om ansökan avser en verkställbarhetsförklaring, ska det enligt *andra stycket* även bifogas bevis om att avgörandet är verkställbart i den stat där det har meddelats. I enlighet med artikel 25 är en grundförutsättning för en svensk verkställbarhetsförklaring att åtgärden är verkställbar också i den andra staten.

Det är bara de viktigaste handlingarna som anges uttryckligen i lagtexten. Av *tredje stycket* framgår att tingsrätten får förelägga sökanden att ge in ytterligare handlingar, om tingsrätten anser att det krävs för prövningen. Ett exempel på en sådan situation är om skyddsåtgärden har beslutats i den vuxnes utemål och det finns ett behov av att begära in ett bevis om att ansökan om åtgärden har delgetts den vuxne. Ett bevis om att stämningsansökan eller motsvarande handlingar har delgetts parten krävs regelmässigt om ansökan avser erkännande- eller verkställbarhetsförklaring av ett avgörande som har meddelats i en parts utemål enligt 1996 års Haagkonvention (7 § första stycket andra meningen lagen om 1996 års Haagkonvention). I fråga om vuxna finns det, enligt utredningen, inte något behov av att kräva att sådana handlingar alltid ska ges in eftersom en vuxen i behov av skydd typiskt sett kan ha varit i ett sådant tillstånd att han eller hon inte har kunnat ta del av handlingen.

Om en handling ges in till tingsrätten på något annat språk än svenska, ska enligt *fjärde stycket* en översättning av handlingen till svenska också ges in. Tingsrätten kan, om den anser att det är onödigt att alla eller vissa handlingar översätts, bestämma att översättning inte behöver ske. Så kan till exempel vara fallet om handlingarna är skrivna på engelska, danska eller norska (jämför rättsfallet NJA 2011 s. 345).

Av lagen om domstolsärenden följer att en ansökan om erkännande eller verkställbarhet ska kommuniceras med motparten innan den bifalls (15 §). En ansökan behöver inte kommuniceras med motparten om det är tydligt att den ska avslås. Det förhållandet att vägransgrunderna i 2000 års Haagkonvention är fakultativa, medför att en ansökan i de flesta fall måste kommuniceras.

Av det *femte stycket* framgår att i övrigt ska lagen om domstolsärenden tillämpas vid domstolarnas handläggning av ärenden om

att en utländsk åtgärd ska erkännas, inte erkännas eller förklaras verkställbart. Lagen om domstolsärenden innehåller bestämmelser om bland annat vilka handlingar som ska ges in tillsammans med en ansökan, avvisning av en ofullständig ansökan, rättens sammansättning, kommunicering av handlingar, inhibition och överklagande. Bestämmelserna i första till fjärde styckena avviker från regleringen i lagen om domstolsärenden och tar över sist nämnda bestämmelser (2 § lagen om domstolsärenden). Med uttrycket att lagen om domstolsärenden ska tillämpas ”i övrigt” tydliggörs att lagen ska tillämpas subsidiärt i förhållande till bestämmelserna i första till fjärde styckena.

7 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 11.6.4. Motsvarande gäller enligt 1996 års Haagkonvention (8 § lagen om 1996 års Haagkonvention).⁶

I paragrafen tydliggörs att tingsrätten får förklara det utländska avgörandet helt eller delvis gällande eller verkställbart. Det utländska avgörandet kan innehålla flera ställningstaganden. Det kan vara så att förutsättningar för erkännande eller verkställbarhet bara finns i vissa avseenden. Det kan också vara så att ansökan endast gäller någon av de frågor som prövats i det utländska avgörandet. Avgörandet får då erkännas eller förklaras verkställbart endast i aktuell del. Tingsrätten får beakta detta ex officio eller på en parts begäran.

Verkställighet

8 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 11.6.5.

Efter det att tingsrätten har förklarat en åtgärd verkställbar ska verkställighet ske enligt de bestämmelser som gäller för ett svenskt avgörande i en motsvarande fråga.

---

⁶ Jämför kommentaren till 8 § lagen om 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 60.

Överföring av personuppgifter

9 §

Utredningens överväganden finns i avsnitt 12.8.6. Motsvarande gäller enligt 1996 års Haagkonvention (10 § lagen om 1996 års Haagkonvention).⁷

Enligt paragrafen får överföring av vissa personuppgifter ske till en myndighet i ett land utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet utan hinder av PUL. Enligt 33 § PUL är det inte tillåtet att föra över personuppgifter till tredje land om landet inte har en adekvat nivå för skyddet av personuppgifter. Med tredje land avses där ett land som inte ingår i Europeiska unionen eller är ansluten till det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Enligt förevarande paragraf får en svensk myndighet ändå föra över uppgifter till en myndighet i ett sådant land, om det behövs för att åtgärder till skydd för en vuxen enligt 2000 års Haagkonvention ska kunna övervägas. Detta undantag från överföringsförbudet gäller även i fråga om känsliga personuppgifter. Det krävs dock att det är fråga om en nödvändig åtgärd. Den svenska myndigheten måste göra en självständig bedömning av om åtgärden är nödvändig.

20.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

5 kap. Om godmanskap, förvaltarskap och motsvarande åtgärder vidtagna i ett annat land

Behörighet

1 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.2. Den ersätter de upphävda bestämmelserna i 5 kap. 1 § första stycket och 5 kap. 3 § 1904 års lag.

I paragrafen anges förutsättningarna för svensk domstols behörighet att ta upp frågor om godmanskap, förvaltarskap och upp-

---

⁷ Jämför kommentaren till 10 § lagen om 1996 års Haagkonvention i prop. 2011/12:85, s. 61.

hävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring för en svensk medborgare samt upphörande av ett i Sverige anordnat godmanskap eller förvaltarskap för en utländsk medborgare om motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land. I de fall när den vuxne har hemvist i Sverige eller, när den vuxnes hemvist inte kan fastställas, den vuxne vistas i Sverige, följer de svenska domstolarnas behörighet av artikel 5 eller 6.2 2000 års Haagkonvention och inte av aktuella paragraf. Detsamma gäller när den vuxne har hemvist i eller, när hemvist inte kan fastställas, vistas i en fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention. Om den vuxne är medborgare i ett nordiskt land och har hemvist i, eller om hemvist inte kan fastställas, vistas i ett nordiskt land regleras behörigheten av den internordiska regleringen i 1931 års förordning eller 1988 års lag i stället för av aktuell paragraf. Med uttrycket "vuxen" avses en person som har fyllt 18 år.

Med hänsyn till att det följer av 2000 års Haagkonvention att behörigheten måste kontrolleras fortlöpande, måste behörigheten med stöd av denna paragraf också prövas fortlöpande och inte endast när ett ärende anhängiggörs.

Av *första stycket* följer att svensk domstol får ta upp frågor om godmanskap, förvaltarskap och upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring om det ligger i den vuxnes intresse. Dessutom krävs att den vuxne är svensk medborgare och antingen har hemvist eller, om den vuxnes hemvist i Sverige eller i något annat land inte kan fastställas, vistas i ett annat land.

I *andra stycket* framgår ytterligare en förutsättning för de svenska domstolarnas behörighet, nämligen att behörighet saknas för myndigheterna i den vuxnes hemvistland eller, om den vuxnes hemvist inte kan fastställas, det land där han eller hon vistas. Bestämmelsen följer principen att det är myndigheterna i hemvistslandet som primärt är behöriga att fatta beslut. Vistelselandets behörighet godtas bara om den vuxnes hemvist inte kan fastställas. Även om behörighet finns i den vuxnes hemvist- eller vistelseland får en svensk domstol ta upp nämnda frågor om det finns särskilda skäl. Ett exempel kan vara att det inte går att få något besked i frågan från den utländska myndigheten.

I *tredje stycket* anges att en svensk domstol får ta upp en fråga om upphörande av ett i Sverige anordnat godmanskap eller förval-

tarskap för en utländsk medborgare om en motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land.

Att det i Sverige anordnade godmanskapet eller förvaltarskapet ska upphöra följer av den nya bestämmelsen om tillämplig lag i 5 kap. 2 § 1904 års lag, som anger att svensk lag som huvudregel ska tillämpas i de situationer som svensk domstol är behörig enligt de autonoma bestämmelserna, och av 11 kap. 19 § FB.

Tillämplig lag

2 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.3.

Genom bestämmelsen införs en autonom bestämmelse om tillämplig lag för frågor om godmanskap, förvaltarskap och upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring. Bestämmelsen har sin förebild i artikel 13 2000 års Haagkonvention (jämför avsnitt 9.2) och i de upphävda bestämmelserna i 5 kap. 1 § första stycket och 5 kap. 3 § första stycket andra meningen 1904 års lag.

Av *första stycket* följer att svensk domstol ska tillämpa svensk lag vid utövande av behörighet i frågor om godmanskap och förvaltarskap.

Andra stycket anger att 11 kap. FB ska tillämpas när frågan om upphävandet av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring prövas.

Enligt *tredje stycket* får domstolen, i den mån skyddet för den vuxnes person eller egendom så kräver, beakta lagen i ett annat land. En förutsättning är att den vuxnes situation har en väsentlig anknytning till det landet.

Erkännande av åtgärder vidtagna i ett annat land

3 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.4. Förebild för paragrafen är artikel 22.1 2000 års Haagkonvention.

Genom bestämmelsen införs en uttrycklig huvudregel att en till godmanskap eller förvaltarskap motsvarande åtgärd som har vidtagits i ett annat land inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande gäller i Sverige, utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Grunder för att vägra erkännande finns i 4 §. Med

”en till godmanskap eller förvaltarskap motsvarande åtgärd” avses åtgärder vidtagna i ett annat land som till exempel omyndigförklaring och förmynderskap. Att åtgärden har vidtagits inom ramen för ”ett rättsligt eller administrativt förfarande” innebär att den utländska åtgärden inte behöver ha vidtagits i ett rättegångsförfarande, utan även kan ha vidtagits av en myndighet.

4 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.4. Förebild för paragrafen är artikel 22.2 2000 års Haagkonvention.

Bestämmelsen innebär att erkännande av en utländsk åtgärd får vägras under vissa omständigheter som kommer till domstolens kännedom. Precis som enligt 2000 års Haagkonvention är vägransgrunderna fakultativa. Detta innebär att en åtgärd får erkännas om en svensk domstol bedömer att det ligger i den vuxnes intresse att åtgärden erkänns trots att en vägransgrund skulle kunna aktualiseras.

Av den *första punkten* följer att erkännande får vägras om den utländska myndighet som har vidtagit åtgärden inte grundade sin behörighet på att den vuxne hade hemvist i den staten eller på den vuxnes vistelse när hemvist inte kan fastställas, eller om det inte heller fanns skälig anledning att talan prövades i det landet. Bestämmelsen följer grundtanken att det är den myndighet som är närmast den vuxne som har bäst förutsättningar att pröva en fråga som rör den vuxne. Det är endast när den vuxnes hemvist inte kan fastställas som vistelsestatens behörighet godtas. Genom möjligheten att acceptera att den utländska myndigheten kan ha haft annan skälig anledning att pröva talan ges bestämmelsen flexibilitet.

Den *andra punkten* rör fall där den vuxne inte har fått möjlighet att komma till tals. Punkten har sin motsvarighet i artikel 22.2.b) 2000 års Haagkonvention. Det anges att åtgärden har vidtagits i strid med ”grundläggande förfaranderegler”. Valet av terminologi tar sikte på att den utländska åtgärden inte behöver ha vidtagits i enlighet med ett rättegångsförfarande. För det fall åtgärden har vidtagits av en myndighet är det i stället motsvarande förfaranderegler som får utgöra grunden för bedömningen.

Av *tredje och fjärde punkterna* följer att erkännande får vägras om åtgärden är oförenlig med en motsvarande åtgärd som senare har vidtagits i Sverige eller om åtgärden är oförenligt med en senare motsvarande utländskt åtgärd som uppfyller kraven för erkännande

i Sverige. Att åtgärden skulle vara oförenlig med en tidigare svensk åtgärd är alltså inte en egen vägransgrund.

Det ska noteras att erkännande även får vägras om det skulle strida mot ordre public, se 7 kap. 4 § 1904 års lag och avsnitt 16.2.4.

Beslut i fråga om erkännande

5 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.4. Förebilden till paragrafen finns i artikel 23 2000 års Haagkonvention (se avsnitten 11.3 och 11.6.3).

Paragrafen rör beslut om erkännande och om icke-erkännande av utländska åtgärder. Den tingsrätt som regeringen föreskriver är behörig domstol på motsvarande sätt som gäller prövning av erkännande enligt andra internationella instrument. Avgörandet kan på sedvanligt sätt överklagas till hovrätt och Högsta domstolen.

Trots att en utländsk åtgärd gäller i Sverige utan prövning (se 3 §) kan en berörd part hos tingsrätten få ett uttryckligt ställningstagande till om åtgärden erkänns eller inte. Det kan till exempel finnas ett behov av att få prövat om en omyndigförklaring ska erkännas eller inte. Förfarandet regleras i 6 och 7 §§.

Med ”en till godmanskap eller förvaltarskap motsvarande åtgärd” avses till exempel omyndigförklaring och förmynderskap.

6 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.4. Den motsvarar föreslagna 6 § lagen om 2000 års Haagkonvention.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka handlingar som ska ges in till tingsrätten i samband med att någon ansöker om att en utländsk åtgärd ska erkännas.

I *första stycket* anges att sökanden tillsammans med ansökan ska ge in det utländska avgörandet i original eller en av behörig myndighet bestyrkt kopia av detta. Med behörig myndighet avses en myndighet som är behörig att bestyrka aktuellt avgörande enligt lagen i det land där avgörandet har meddelats.

Det är bara de viktigaste handlingarna som anges uttryckligen i lagtexten. Av *andra stycket* framgår att tingsrätten får förelägga sökanden att ge in ytterligare handlingar, om tingsrätten anser att

det krävs för prövningen. Ett exempel på en sådan situation är om skyddsåtgärden har beslutats i den vuxnes utevaro och det finns ett behov av att begära in ett bevis om att ansökan om åtgärden har delgetts den vuxne. Ett bevis om att stämningsansökan eller motsvarande handlingar har delgetts parten krävs regelmässigt om ansökan avser erkännande- eller verkställbarhetsförklaring av ett avgörande som har meddelats i en parts utevaro enligt 1996 års Haagkonvention (7 § första stycket andra meningen lagen om 1996 års Haagkonvention). I fråga om vuxna finns det, enligt utredningen, inte något behov av att kräva att sådana handlingar alltid ska ges in eftersom en vuxen i behov av skydd kan ha varit i ett sådant tillstånd att han eller hon inte har kunnat ta del av handlingen.

Om en handling ges in till tingsrätten på något annat språk än svenska, ska enligt *tredje stycket* en översättning av handlingen till svenska också ges in. Tingsrätten kan, om den anser att det är onödigt att alla eller vissa handlingar översätts, bestämma att översättning inte behöver ske. Så kan till exempel vara fallet om handlingarna är skrivna på engelska, danska eller norska (jämför rättsfallet NJA 2011 s. 345).

Av det *fjärde stycket* framgår att i övrigt ska lagen om domstolsärenden tillämpas vid domstolarnas handläggning av ärenden om att en utländsk åtgärd ska erkännas eller inte erkännas. Lagen om domstolsärenden innehåller bestämmelser om bland annat vilka handlingar som ska ges in tillsammans med en ansökan, avvísning av en ofullständig ansökan, rättens sammansättning, kommunikering av handlingar, inhibition och överklagande. I den mån bestämmelserna om erkännande i 5 kap. 1904 års lag avviker från regleringen i lagen om domstolsärenden, tar de över sist nämnda bestämmelser (2 § lagen om domstolsärenden). Med uttrycket att lagen om domstolsärenden ska tillämpas ”i övrigt” tydliggörs att lagen ska tillämpas subsidiärt i förhållande till bestämmelserna om erkännande i 5 kap. 1904 års lag.

7 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.4. Den motsvarar föreslagna 7 § lagen om 2000 års Haagkonvention.

I paragrafen tydliggörs att tingsrätten får förklara det utländska avgörandet helt eller delvis gällande. Det utländska avgörandet kan innehålla flera ställningstaganden. Det kan vara så att förutsättningar för erkännande bara finns i vissa avseenden. Det kan också vara så att ansökan endast gäller någon av de frågor som prövats i det utländska avgörandet. Avgörandet får då erkännas endast i aktuell del. Tingsrätten får beakta detta ex officio eller på en parts begäran.

Övriga frågor

8 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.5. Innehållsmässigt överensstämmer paragrafen med de upphävda bestämmelserna i 5 kap. 1 § andra och tredje styckena 1904 års lag, dock att godmanskap nu uttryckligen regleras i lagtexten. Språkliga ändringar har gjorts.

9–11 §§

Paragraferna motsvarar de tidigare 5 kap. 5–7 §§ 1904 års lag och utredningens överväganden finns i avsnitt 16.2.5. Språkliga ändringar har gjorts.

7 kap. Särskilda bestämmelser

7 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 6.2. Motsvarande gäller för 1996 års Haagkonvention (7 kap. 6 § 1904 års lag).⁸

I paragrafen införs det en bestämmelse som anger 1904 års lags förhållande till lagen om 2000 års Haagkonvention. Enligt 1 § sistnämnda lag gäller konventionen som svensk lag. 1904 års lag gäller inte om något annat följer av lagen om 2000 års Haagkonvention.

---

⁸ Jämför kommentaren till 7 kap. 6 § 1904 års lag i prop. 2011/12:85, s. 64.

Det innebär att en bestämmelse i 1904 års lag blir tillämplig först sedan det har konstaterats att det inte finns någon bestämmelse som är tillämplig i lagen om 2000 års Haagkonvention.

Mellan de nordiska länderna gäller konventionen av den 6 februari 1931 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap framför 2000 års Haagkonvention (artikel 49 2000 års Haagkonvention). Sverige har införlivat konventionen genom 1931 års förordning och 1988 års lag, som alltså gäller före lagen om 2000 års Haagkonvention.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningens överväganden finns i avsnitt 18.2.2.

Av *den första punkten* följer att lagen träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Den andra punkten gäller bestämmelsen i 5 kap. 1 § som reglerar svenska domstolars behörighet att ta upp frågor om godmanskap, förvaltarskap och upphävande av en i ett annat land beslutad omyndigförklaring för en svensk medborgare samt upphörande av ett i Sverige anordnat godmanskap eller förvaltarskap för en utländsk medborgare om motsvarande skyddsåtgärd därefter har vidtagits i ett annat land. Den nämnda bestämmelsen medför att den behörighet som svensk domstol hade i en fråga som anhängiggjorts före ikraftträdandet inte går förlorad.

Den tredje punkten innebär att ett ärende som har anhängiggjorts före ikraftträdandet ska prövas enligt äldre bestämmelser. Den nya bestämmelsen om tillämplig lag i 5 kap. 2 § ska alltså inte tillämpas på ärenden som tagits upp enligt äldre bestämmelser.

Den fjärde punkten innebär att bestämmelserna i fråga om erkännande i 5 kap. 3–7 §§ inte ska tillämpas i förhållande till åtgärder som har vidtagits i ett annat land före ikraftträdandet.

20.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Beslut om boende för en vuxen enligt 2000 års Haagkonvention

17 a §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt-
en 13.4.3 och 16.3.

I paragrafen anges förutsättningarna för kommunens godtagande av en myndighet i en annan fördragsslutande stats beslut om ett boende för en vuxen på en institution här i landet. Den utländska myndigheten ska först samråda med den kommun där den vuxne avses få ett boende (artikel 33 2000 års Haagkonvention). Det är också denna kommun som ska pröva en begäran från den utländska myndigheten om att den vuxne ska få en insats i form av ett boende här i landet. Den aktuella paragrafen ska således tillämpas när den vuxne fortfarande befinner sig utomlands och syftar till att säkerställa att det boende som den utländska myndigheten överväger i Sverige är lämpligt och i övrigt genomförbart. Kommunens godtagande är en förutsättning för att åtgärden ska kunna genomföras. Bestämmelsen är endast tillämplig vid placeringar som görs med stöd av artikel 33 2000 års Haagkonvention. Med uttrycket ”vuxen” avses en person som har fyllt 18 år.

Första punkten anger att det ska ligga i den vuxnes intresse att få ett boende i Sverige, särskilt med beaktande av hans eller hennes anknytning till Sverige, och att den vuxne inte motsätter sig boendet. De omständigheter som är av intresse vid bedömningen är om det finns kontakter med föräldrar, släktingar eller andra närstående i Sverige, liksom om den vuxne har sin etiska eller kulturella bakgrund här i landet. Den vuxnes möjligheter att tala det språk som används på den institution där han eller hon avses få ett boende är också en omständighet som ska beaktas. En förutsättning för att kommunen ska kunna bedöma om det ligger i den vuxnes intresse att få ett boende här i landet är att den utländska myndigheten i den utredning som har överlämnats till kommunen redovisar bland annat på vilket sätt den vuxne har anknytning till Sverige. En annan omständighet av betydelse vid bedömningen är att den vuxne inte motsätter sig boendet. I kravet ligger att den vuxne, om det är möjligt, ska få tillfälle att yttra sig. När kommunen tar ställning till vad som ligger i den vuxnes intresse, måste

alla omständigheter beaktas. Den tid den vuxne har rätt att stanna i Sverige enligt utlänningslagen är också att beakta vid ställningsstagandet till om en insats ligger i den vuxnes intresse.

Enligt *andra punkten* ska förutsättningarna i övrigt enligt LSS vara uppfyllda för att kommunen ska godta en myndighet i en annan fördragsslutande stats beslut om ett boende för en vuxen i Sverige. Med förutsättningarna i övrigt avses de villkor som ska vara uppfyllda enligt LSS för ett inhemskt beslut om ett boende, till exempel att den vuxne hör till någon av de personkategorier som har rätt till ett boende (1 § LSS).

Kommunens beslut i fråga om godtagande av ett beslut om boende kan inte överklagas (se avsnitt 13.4.4 samt 22 § förvaltningslagen och 27 § LSS).

I de fall kommunen har godtagit ett boende i Sverige, ska det utländska boendebeslutet förklaras verkställbart här (artikel 25 2000 års Haagkonvention). När den vuxne har kommit till landet, bereds insatsen som för ett motsvarande svenskt beslut om en insats utanför det egna hemmet (artikel 14 2000 års Haagkonvention). Vad som gäller för sådana insatser i LSS ska således tillämpas. De bestämmelser som gäller för förberedelse av en inhemsk insats gäller även vid en insats för en vuxen i Sverige efter beslut av en utländsk myndighet. Det kan handla om tillgång till arbete, studier eller fritidssysselsättning (15 § 4 och 5 LSS). Uppföljning och tillsyn ska ske på samma sätt som för en inhemsk insats (15 § 1 samt 25, 26, 26 a och 26 c–26 h §§ LSS).

Enligt 2000 års Haagkonvention får erkännande och verkställbarhet av en åtgärd vidtagen i en annan fördragsslutande stat vägras om bestämmelserna om tvingande samråd eller godkännande inte har följts (artiklarna 22.2.e och 25.3). Om kommunen inte har godtagit boendet, får erkännande och verkställbarhet av den utländska åtgärden också vägras.

17 b §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt-
en 13.4.3 och 16.3. Den reglerar vad som krävs för att en kommun ska få besluta om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention. Med uttrycket ”vuxen” avses en person som har fyllt 18 år.

Enligt *första punkten* måste kommunen göra bedömningen att ett boende i en annan fördragsslutande stat ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beaktande av hans eller hennes anknytning till den andra staten, och att den vuxne inte motsätter sig boendet. Det kan handla om situationer när det anses ligga i den vuxnes intresse att han eller hon får bo i det land där han eller hon har de viktigaste anhöriga eller andra närstående. Ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat kan i vissa fall även genomföras om den vuxne har sin etiska eller kulturella bakgrund där. En omständighet av betydelse vid bedömningen är att den vuxne inte motsätter sig boendet. I kravet ligger att den vuxne, om det är möjligt, ska få tillfälle att yttra sig. När kommunen tar ställning till vad som ligger i den vuxnes intresse, måste alla omständigheter beaktas. Den tid den vuxne har rätt att stanna i Sverige enligt utlänningslagen är också att beakta vid ställningstagandet till om en insats ligger i den vuxnes intresse. Om det efter kommunens överväganden fortfarande råder någon tvekan om en insats i den andra fördragsslutande staten ligger i den vuxnes intresse, ska någon insats inte begäras där.

Av *andra punkten* framgår att ett boende i en annan fördragsslutande stat får beslutas endast om staten har en tillfredsställande ordning i fråga om tillsynen av boendet. Kommunen måste alltså ha kunskap om hur tillsynen utövas i den andra fördragsslutande staten och göra bedömningen att ordningen är tillfredsställande utifrån de krav som måste ställas. Tillsynen ska leda till att brister som kan påverka säkerheten för den vuxne upptäcks och påtalas. Den ska också innefatta en kontroll av att lagstadgade krav uppfylls och att en god kvalitet säkerställs. För att kommunen ska få kännedom om hur tillsynen i den andra staten utövas kan det vara nödvändigt att myndigheten där redovisar vad som gäller. En stat kan ha en tillfredsställande ordning för tillsyn även om tillsynen inte utförs på samma sätt som i Sverige. Den ordning som erbjuds måste dock anses så bra att kommunen känner sig trygg med sin bedömning att insatsen i den andra fördragsslutande staten ligger i den vuxnes intresse.

När kommunen bedömer det nödvändigt krävs, vidare enligt *andra punkten*, att kommunen genom en överenskommelse med behörig myndighet i den fördragsslutande stat där den vuxne ska få ett boende har möjliggjort att uppföljning av insatsen kan ske. För det fall en överenskommelse inte kan träffas saknas förutsättningar

för ett beslut om boende i den andra fördragsslutande staten. En överenskommelse kan innebära att det ges möjlighet att höra sig för om förhållandena i det utländska boendet och vid behov framföra önskemål om anpassningar till en mer ändamålsenlig insats. Skulle brister eller missförhållanden upptäckas och efter påpekanden kvarstå, måste insatsen avbrytas. Kommunens rätt till uppföljning krävs främst vid boenden av icke permanent karaktär. Uppföljning ska skiljas från tillsyn av det utländska boendet. Tillsyn är en fråga för myndigheterna i det land där den vuxne får ett boende.

Inför ett beslut om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat är det nödvändigt att kommunen – på motsvarande sätt som vid ett beslut om ett boende för en vuxen i en annan kommun – kontaktar myndigheterna där insatsen ska äga rum. En sådan kontakt är en förutsättning för ett bra mottagande av den vuxne och krävs enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention. Artikeln föreskriver att beslutet ska ha föregåtts av ett samråd med centralmyndigheten eller annan behörig myndighet i den aktuella staten innan något beslut om boendet får fattas. Därtill ska nödvändigt godkännande till insatsen ha inhämtats från den utländska myndigheten och åtgärden förklaras verkställbar i den andra fördragsslutande staten.

När den vuxne har fått hemvist i den andra fördragsslutande staten, är det myndigheterna där som i första hand är behöriga att vidta åtgärder till skydd för den vuxne (artikel 5 2000 års Haagkonvention).

20.5 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

6 kap. Vård i familjehem och i hem för vård eller boende

Beslut om boende för en vuxen enligt 2000 års Haagkonvention

17 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt-
en 13.4.3 och 16.3. Motsvarande gäller för 1996 års Haagkonvention
(se 6 kap. 11 a § SoL).⁹

---

⁹ Jämför kommentaren till 6 kap. 11 a § SoL i prop. 2011/12:85, s. 64 f.

I paragrafen anges förutsättningarna för socialnämndens godtagande av ett beslut av en myndighet i en annan fördragsslutande stat om ett boende för en vuxen på en institution eller i ett familjehem här i landet. Den utländska myndigheten ska först samråda med socialnämnden i den kommun där den vuxne avses få ett boende (artikel 33 2000 års Haagkonvention). Det är också denna socialnämnd som ska pröva en begäran från den utländska myndigheten om att den vuxne ska få en insats i form av ett boende här i landet. Den aktuella paragrafen ska således tillämpas när den vuxne fortfarande befinner sig utomlands och syftar till att säkerställa att det boende som den utländska myndigheten överväger i Sverige är lämpligt och i övrigt genomförbart. Endast om socialnämnden har godtagit boendet, kan det genomföras. Bestämmelsen är endast tillämplig vid placeringar som görs med stöd av artikel 33 2000 års Haagkonvention. Med uttrycket "vuxen" avses en person som har fyllt 18 år.

Första punkten anger att det ska ligga i den vuxnes intresse att få ett boende i Sverige, särskilt med beaktande av hans eller hennes anknytning till Sverige, och att den vuxne inte motsätter sig boendet. De omständigheter som är av intresse vid bedömningen är om det finns kontakter med föräldrar, släktingar eller andra närstående i Sverige, liksom om den vuxne har sin etiska eller kulturella bakgrund här i landet. Den vuxnes möjligheter att tala det språk som används i den institution eller det hem där han eller hon avses få ett boende är också en omständighet som ska beaktas. En annan omständighet av betydelse vid bedömningen är att den vuxne inte motsätter sig boendet. I kravet ligger att den vuxne, om det är möjligt, ska få tillfälle att yttra sig. Kravet innebär att endast placeringar motsvarande insatser enligt SoL kan komma i fråga, det vill säga endast insatser utan tvång. Placeringar motsvarande insatser enligt LVM och LVU är alltså inte möjliga. När socialnämnden tar ställning till vad som ligger i den vuxnes intresse, måste alla omständigheter beaktas. Den tid den vuxne har rätt att stanna i Sverige enligt utlänningslagen är också att beakta vid ställningstagandet till om en insats ligger i den vuxnes intresse. En förutsättning för att socialnämnden ska kunna bedöma om det ligger i den vuxnes intresse att få ett boende här i landet är att den utländska myndigheten i den utredning som har överlämnats till socialnämnden redovisar bland annat på vilket sätt den vuxne har anknytning till Sverige.

Enligt *andra punkten* ska förutsättningarna i övrigt enligt SoL vara uppfyllda för att socialnämnden ska godta ett beslut av en myndighet i en annan fördragsslutande stat om ett boende för en vuxen i Sverige. Med förutsättningarna i övrigt avses de villkor som ska vara uppfyllda enligt SoL för ett inhemskt beslut om ett boende, till exempel att den vuxne till följd av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring och behöver ett sådant boende (5 kap. 7 § SoL).

Socialnämndens beslut i fråga om godtagande av ett beslut om boende kan inte överklagas (se avsnitt 13.4.4 samt 22 § förvaltningslagen och 16 kap. 3 § SoL).

I de fall socialnämnden har godtagit ett boende i Sverige, ska det utländska boendebeslutet förklaras verkställbart här (artikel 25 2000 års Haagkonvention). När den vuxne har kommit till landet, bereds insatsen som för ett motsvarande svenskt beslut om en insats utanför det egna hemmet (artikel 14 2000 års Haagkonvention). Vad som gäller för sådan vård ska således tillämpas, framför allt SoL. De bestämmelser som gäller för förberedelse av en inhemsk insats gäller även vid en insats för en vuxen i Sverige efter beslut av en utländsk myndighet. Det kan avse den vuxnes behov av vård eller behandling. Uppföljning och tillsyn ska ske på samma sätt som för en inhemsk insats, (i fråga om uppföljning se till exempel 11 kap. 3 § SoL och 5 kap. 1 a § socialtjänstförordningen samt när det gäller tillsyn se till exempel 13 kap. 1, 5, 6, 8 och 9 §§ SoL).

Om förhållandena ändras när den vuxne befinner sig på ett boende i Sverige, är socialnämnden behörig att vidta åtgärder till skydd för den vuxne. Har den vuxne ännu inte fått hemvist här, kan socialnämnden under alla förhållanden vidta nödvändiga brådskande åtgärder (artiklarna 10 och 11 2000 års Haagkonvention). Det kan till exempel handla om tvångsvård av en missbrukare enligt 4 § LVM, om insatsen enligt SoL inte fungerar tillfredsställande eller om den vuxne inte längre samtycker till den. Beroende på omständigheterna kan det antingen vara bäst för den vuxne att återvända till det andra landet eller tvångsvårdas i Sverige.

Enligt 2000 års Haagkonvention får erkännande och verkställbarhet av en åtgärd vidtagen i en annan fördragsslutande stat vägras om bestämmelserna om tvingande samråd eller godtagande i artikel 33 inte har följts (artiklarna 22.2.e och 25.3). Om socialnämnden

inte har godtagit boendet, får erkännande och verkställbarhet av den utländska åtgärden också vägras.

18 §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitten 13.4.3 och 16.3. Den reglerar vad som krävs för att en socialnämnd ska få besluta om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat till 2000 års Haagkonvention. Motsvarande bestämmelser i fråga om 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen finns i 6 kap. 11 b § SoL.¹⁰ Med uttrycket ”vuxen” avses en person som har fyllt 18 år.

Enligt *första punkten* måste socialnämnden göra bedömningen att ett boende i en annan fördragsslutande stat ligger i den vuxnes intresse, särskilt med beaktande av hans eller hennes anknytning till den andra staten, och att den vuxne inte motsätter sig boendet. En viktig utgångspunkt för vård i ett annat hem än det egna är att vården som huvudregel ska utformas så att den främjar den vuxnes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön (6 kap. 1 § andra och tredje styckena SoL). En situation när där det kan bedömas ligga i den vuxnes intresse att få ett boende i en annan fördragsslutande stat kan vara när en vuxen har sina viktigaste anhöriga eller andra närstående i ett annat land eller har sin etiska eller kulturella bakgrund där. En omständighet av betydelse vid bedömningen är att den vuxne inte motsätter sig boendet. I kravet ligger att den vuxne, om det är möjligt, ska få tillfälle att yttra sig. Kravet innebär att endast insatser enligt SoL kan komma i fråga i en annan fördragsslutande stat, det vill säga endast insatser utan tvång. Insatser enligt LVM och LVU är alltså inte möjliga.

När socialnämnden tar ställning till vad som ligger i den vuxnes intresse, måste alla omständigheter beaktas. Den tid den vuxne har rätt att stanna i Sverige enligt utlänningslagen är också att beakta vid ställningstagandet till om en insats ligger i den vuxnes intresse. Om det efter socialnämndens överväganden fortfarande råder någon tvekan om en insats i den andra fördragsslutande staten ligger i den vuxnes intresse, ska någon insats inte begäras där.

Av *andra punkten* framgår att ett boende i en annan fördragsslutande stat får beslutas endast om staten har en tillfredsställande

---

¹⁰ Jämför kommentaren till 6 kap. 11 b § SoL i prop. 2011/12:85, s. 67 f.

ordning i fråga om tillsyn av boendet. Socialnämnden måste alltså ha kunskap om hur tillsynen utövas i den andra staten och göra bedömningen att ordningen är tillfredsställande utifrån de krav som måste ställas. Tillsynen ska leda till att brister som kan påverka säkerheten för den vuxne upptäcks och påtalas. Den ska också innefatta en kontroll av att lagstadgade krav uppfylls och att en god kvalitet säkerställs. För att socialnämnden ska få kännedom om hur tillsynen i den andra staten utövas kan det vara nödvändigt att myndigheten där redovisar vad som gäller. En stat kan ha en tillfredsställande ordning för tillsyn även om tillsynen inte utförs på samma sätt som i Sverige. Den ordning som erbjuds måste dock anses så bra att nämnden känner sig trygg med sin bedömning att boendet i den andra fördragsslutande staten ligger i den vuxnes intresse.

När socialnämnden bedömer det nödvändigt krävs, vidare enligt *andra punkten*, att socialnämnden genom en överenskommelse med behörig myndighet i den fördragsslutande stat där den vuxne ska få ett boende har möjliggjort att uppföljning av insatsen kan ske. För det fall en överenskommelse inte kan träffas saknas förutsättningar för ett beslut om boende i den andra fördragsslutande staten. En överenskommelse kan innebära att det ges möjlighet att höra sig för om förhållandena i det utländska boendet och vid behov framföra önskemål om anpassningar till en mer ändamålsenlig insats. Skulle brister eller missförhållanden upptäckas och efter påpekanden kvarstå, måste insatsen avbrytas. Socialnämndens rätt till uppföljning krävs främst vid boenden av icke permanent karaktär. Uppföljning ska skiljas från tillsyn av det utländska boendet. Tillsyn är en fråga för myndigheterna i det land där den vuxne får ett boende.

Inför ett beslut om ett boende för en vuxen i en annan fördragsslutande stat är det nödvändigt att socialnämnden – på motsvarande sätt som vid ett beslut om ett boende för en vuxen i en annan kommun – kontaktar myndigheterna där insatsen ska äga rum. En sådan kontakt är en förutsättning för ett bra mottagande av den vuxne och krävs enligt artikel 33 2000 års Haagkonvention. Artikel 33 föreskriver att beslutet ska ha föregåtts av ett samråd med centralmyndigheten eller annan behörig myndighet i den aktuella staten innan något beslut om boendet får fattas. Därtill ska nödvändigt godkännande till insatsen ha inhämtats från den utländska myndigheten och åtgärden förklaras verkställbar i den andra fördragsslutande staten.

När den vuxne har fått hemvist i den andra fördragsslutande staten, är det myndigheterna där som i första hand är behöriga att vidta åtgärder till skydd för den vuxne (artikel 5 2000 års Haagkonvention).

20.6 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

26 kap. Sekretess till skydd för enskild inom socialtjänst, vid kommunal bostadsförmedling, adoption, m.m.

Internationella frågor om skydd för vuxna

13 a §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 12.8.5.

Enligt bestämmelsen gäller sekretess hos Socialstyrelsen i dess egenskap av centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention för uppgift om en vuxens personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs. Med uttrycket "vuxen" avses en person som har fyllt 18 år. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

36 kap. Sekretess till skydd för enskild i vissa mål och ärenden hos domstol, i vissa fall av medling, i ärenden om rättshjälp, m.m.

*Mål eller ärenden enligt lagen (xxxx:xxx)
om 2000 års Haagkonvention*

1 a §

Paragrafen är ny och utredningens överväganden finns i avsnitt 15.3.2. Motsvarande bestämmelse i fråga om 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen finns i 36 kap. 1 § andra stycket 4 och 6 OSL.¹¹

---

¹¹ Jämför prop. 2011/12:85, s. 73 f.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sekretess hos domstol i mål eller ärenden enligt lagen (xxxx:xxx) om 2000 års Haagkonvention. Med uttrycket ”vuxen” avses en person som har fyllt 18 år.

Första stycket gäller sekretess hos allmän domstol för uppgift om en vuxens personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den vuxne eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs. De mål eller ärenden som kan komma i fråga är till exempel ärenden om erkännande eller verkställbarhetsförklaring av en åtgärd som har vidtagits i ett annat land, där uppgifter ges in till svensk domstol från utlandet. Sekretessregleringen hos allmän domstol för uppgifter i ärenden om anordnande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB och förvaltarskap finns i 36 kap. 1 § första stycket 3 och 4 OSL.

Av *andra stycket* följer att sekretess gäller hos förvaltningsdomstol för uppgift om en vuxens personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den vuxne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål eller ärende enligt lagen (xxxx:xxx) om 2000 års Haagkonvention. Exempelvis omfattas mål eller ärenden enligt SoL, LSS, LVM, LVU eller LPT där uppgifter lämnas in direkt till förvaltningsdomstolen från en utländsk myndighet.

Hänvisningen i första och andra styckena till mål eller ärenden enligt lagen om 2000 års Haagkonvention innefattar även de ärenden som aktualiseras av artiklarna i konventionen.

I *tredje stycket* anges att för uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Bilagor

Kommittédirektiv 2014:5

Skydd för vuxna i internationella situationer

Beslut vid regeringssammanträde den 23 januari 2014

Sammanfattning

Behovet av att ta till vara enskildas intressen i internationella situationer ökar i takt med att människor rör sig allt mer över nationsgränserna. En fråga som på senare tid har uppmärksamrats är behovet av gränsöverskridande skydd för vuxna, som helt eller delvis saknar förmåga att ta till vara sina intressen. Det kan t.ex. röra sig om utländska medborgare bosatta i Sverige som kommer i behov av en god man eller förvaltare. Det kan också röra sig om personer som efter pensionering flyttar till ett annat land och där kommer i behov av åtgärder till skydd för sin person eller egendom. I syfte att stärka skyddet för enskilda i sådana situationer har en konvention utarbetats i Haagkonferensen för internationell privaträtt – 2000 års Haagkonvention om internationellt skydd för vuxna (2000 års Haagkonvention).

En särskild utredare ska överväga ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention. Utredaren ska analysera behovet av författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda konventionen och lämna förslag till de författningsändringar som ett tillträde till konventionen ger anledning till.

I uppdraget ingår att föreslå vilken myndighet som bör utses till centralmyndighet enligt 2000 års Haagkonvention.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2015.

2000 års Haagkonvention

Behovet av gränsöverskridande skydd för vuxna

Människors ökade rörlighet har lett till ett större behov av internationella regler för att stärka det rättsliga skyddet för enskilda i gränsöverskridande situationer, inte minst på det familjerättsliga området. Utan internationella instrument tillämpar varje land sina egna regler om t.ex. vilken myndighet som är behörig och vilken stats lag som ska tillämpas. Detta kan leda till att parallella förfaranden inleds i flera länder, vilket ofta är förenat med besvär och kostnader för berörda. Det finns också en risk för att de berörda personerna inte kan göra sina rättigheter eller behov av skydd gällande i något land. Sedan länge har det därför varit en strävan inom den internationella privaträtten att göra det så enkelt, rättssäkert och förutsebart som möjligt för enskilda som har anknytning till flera länder. EU och olika internationella organisationer arbetar aktivt för att bättre ta till vara enskildas intressen i gränsöverskridande situationer.

En fråga som har uppmärksammats i sammanhanget är behovet av internationellt skydd för vuxna, som av olika anledningar inte kan bevaka sin rätt eller ta hand om sig själva. En följd av den ökade rörligheten är att behov av gränsöverskridande åtgärder till skydd för den vuxne, t.ex. utseende av god man eller förvaltare, kan förväntas uppstå allt oftare. En enskild som har en god man eller en förvaltare, eller som ska få en sådan förordnad för sig, kan ha egendom i flera olika länder. Personen i fråga kan också vara medborgare i en stat, men bo i en annan stat. För den enskilde, men även för myndigheter och andra berörda, kan det vara svårt att veta vad som gäller i sådana situationer, t.ex. i fråga om tillgång till bankkonton eller vem som har rätt att företräda den enskilde och i vilket land behövliga skyddsåtgärder kan vidtas.

Det är mot den bakgrunden som 2000 års Haagkonvention utarbetades inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt. Konventionen syftar till att förbättra det gränsöverskridande skyddet för vuxna som, på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga, inte kan ta till vara sina intressen. Konventionen antogs den 13 januari 2000 och trädde i kraft den 1 januari 2009.

Huvuddragen i 2000 års Haagkonvention

2000 års Haagkonvention reglerar behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet samt samarbete mellan konventionsstaternas myndigheter i frågor med internationell anknytning som rör åtgärder till skydd för vuxna. En utgångspunkt i konventionen är att den vuxnes bästa och respekten för hans eller hennes värdighet och rätt till självbestämmande ska komma i främsta rummet. Till konventionen finns en förklarande rapport.

Konventionen liknar till sin struktur 1996 års Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn. Sverige har tillträtt den konventionen.

2000 års Haagkonvention är indelad i sju kapitel. I kapitel I anges konventionens mål och tillämpningsområde. I kapitlet finns även definitioner av vissa grundläggande begrepp. Konventionen är tillämplig i internationella situationer till skydd för vuxna, som på grund av nedsatt eller bristande personlig förmåga inte kan ta till vara sina intressen. Med en vuxen avses en person som har fyllt 18 år, men konventionen är även tillämplig på åtgärder som avser en vuxen, som inte hade fyllt 18 år när åtgärderna vidtogs. Exempel på åtgärder som omfattas av konventionens tillämpningsområde är omyndigförklaring, förvaltarskap, godmanskap och placering av den vuxne på en institution för vård. Utanför tillämpningsområdet faller frågor som underhållsskyldighet, äktenskapsskillnad, arv, vissa offentligrättsliga åtgärder och åtgärder som vidtas mot en person till följd av att han eller hon har begått ett brott.

Kapitel II behandlar vilket lands myndighet som är behörig att vidta åtgärder för att skydda den vuxnes person eller egendom. Konventionens grundtanke är att det vid varje tillfälle endast ska finnas en behörig myndighet. Huvudregeln är att myndigheten i den stat där den vuxne har hemvist är behörig. I kapitlet finns även bestämmelser om att behörigheten i vissa fall kan utövas av myndigheten i en annan stat eller föras över dit när det bedöms vara i den vuxnes intresse.

I kapitel III finns bestämmelser om tillämplig lag. Huvudregeln är att behöriga myndigheter tillämpar den egna statens lag, men det finns vissa undantag. När det gäller till exempel s.k. framtidsfullmakter, utfärdade i händelse av att fullmaktsgivaren framöver inte

längre kan ta till vara sina intressen, tillämpas lagen i det land där den vuxne hade hemvist när rättshandlingen företogs, om något förordnande om lagval inte har gjorts av fullmaktsgivaren. I kapitlet regleras vidare att lagvalsbestämmelserna ska tillämpas oavsett om de leder till att en konventionsstats lag eller ett tredjelands lag pekas ut. Lagvalsbestämmelserna hindrar inte heller en tillämpning av internationellt tvingande regler. Tillämpningen av den lag som pekas ut i konventionen får vidare endast vägras om en sådan tillämpning skulle vara uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen (*ordre public*).

Kapitel IV innehåller bestämmelser om erkännande och verkställighet. Huvudregeln är att de åtgärder som en behörig myndighet i en konventionsstat har beslutat eller vidtagit ska erkännas och kunna verkställas i alla andra konventionsstater. Innan en åtgärd får verkställas behöver den dock förklaras verkställbar (s.k. *exekvatur*). Erkännande eller verkställbarhetsförklaring får vägras endast på vissa i konventionen angivna grunder.

I kapitel V regleras samarbetet mellan konventionsstaterna. Varje stat ska utse en centralmyndighet. Centralmyndigheterna ska bl.a. samarbeta med varandra för att uppnå konventionens mål. I kapitlet finns även bestämmelser om att behöriga myndigheter i en konventionsstat, som överväger en skyddsåtgärd, får begära att varje myndighet i en annan konventionsstat som förfogar över relevanta upplysningar överlämnar dessa. En konventionsstat får förklara att en sådan begäran till dess myndigheter endast får göras genom centralmyndigheten. Vidare finns bestämmelser om att en myndighet som överväger en placering av den vuxne i en annan konventionsstat före ett beslut om en sådan placering ska samråda med centralmyndigheten eller någon annan behörig myndighet i staten i fråga.

I kapitel VI finns allmänna bestämmelser, bl.a. om skyddet för personuppgifter och om sekretess samt om förhållandet mellan konventionen och andra internationella instrument. Vidare finns bestämmelser om att en myndighet i en konventionsstat på begäran kan utfärda intyg om en ställföreträdarens behörighet. Varje konventionsstat ska utse en myndighet som ska vara behörig att utfärda sådana intyg.

Kapitel VII innehåller slutbestämmelser om bl.a. tillträde till och ikraftträdande av konventionen.

Nuvarande reglering i Sverige

Ett antal rättsområden berörs av ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention. Främst berörs svenska internationellt privaträttsliga bestämmelser på familjerättens område. Konventionen innehåller även bestämmelser om institutionsplaceringar och om sekretess.

Lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (1904 års lag) innehåller bl.a. bestämmelser om förvaltarskap för svenska medborgare som inte har hemvist i Sverige och för utländska medborgare som har hemvist här. Huvudregeln är att förvaltarskap för svenska medborgare som har hemvist utomlands ska anordnas här. Det finns dock möjlighet till undantag från denna regel. När det gäller utländska medborgare som har hemvist i Sverige finns det en möjlighet att anordna förvaltarskap i Sverige enligt svensk rätt, under förutsättning att domstolen genom Utrikesdepartementets förmedling först inhämtar besked om att ett förmynderskap eller en därmed jämförlig åtgärd inte samtidigt kommer att anordnas i hemlandet. 1904 års lag innehåller också bestämmelser om vilka rättsverkningar ett utländskt anordnat förmynderskap ska ha i Sverige. Även om institutet omyndigförklaring är avskaffat i svensk rätt, kan utländska beslut om omyndigförklaring som har meddelats beträffande en svensk medborgare i det land där han eller hon har hemvist tillerkännas rättsverkan här.

När det gäller nordiska förhållanden finns det särskilda bestämmelser i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, som grundar sig på en nordisk konvention från år 1931, samt i lagen (1988:1321) om nordiska rättsförhållanden rörande förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m. (1988 års lag). Förvaltarskap kan enligt 1988 års lag anordnas för en person som är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och som har hemvist i Sverige. En person i ett nordiskt land, som genom ett beslut där har fått sin rättshandlingsförmåga inskränkt, likställs i Sverige med en person som har förvaltare när det gäller behörighet att inneha vissa uppdrag.

Behovet av en utredning

2000 års Haagkonvention och behovet av skydd för vuxna i internationella situationer har uppmärksammats inom EU. Europeiska unionens råd har i slutsatser, som antogs år 2008, uppmanat medlemsstater som redan konstaterat att det ligger i deras intresse att ansluta sig till 2000 års Haagkonvention att snarast inleda eller aktivt fortsätta förfarandena för undertecknande eller ratificering av konventionen. De medlemsstater som fortfarande överlägger internt har uppmanats att snarast möjligt slutföra dessa överläggningar. Även i Stockholmsprogrammet, det åtgärdsprogram på det rättsliga och inrikespolitiska området som antogs av Europeiska rådet under det svenska ordförandeskapet år 2009, uppmantras medlemsstaterna att ansluta sig till konventionen så snart som möjligt. Avsikten är att bedöma behovet av åtgärder på unionsnivå mot bakgrund av erfarenheterna från tillämpningen av 2000 års Haagkonvention. Hittills har sju medlemsstater, bl.a. Finland, tillträtt konventionen. Ytterligare sju medlemsstater har undertecknat den.

Mot den bakgrunden, och då ett tillträde till 2000 års Haagkonvention kan bidra till ett stärkt skydd i gränsöverskridande situationer för enskilda, som av olika skäl saknar förmåga att bevaka sina rättigheter, bör frågan om ett svenskt tillträde till konventionen utredas.

Utredningsuppdraget

En särskild utredare ska utses och ges följande uppdrag.

Utredaren ska överväga ett svenskt tillträde till 2000 års Haagkonvention. I uppdraget ingår att undersöka hur svensk rätt förhåller sig till bestämmelserna i konventionen och analysera konsekvenserna av att Sverige blir bundet av konventionen. I sammanhanget ska även förhållandet till andra internationella instrument på området belysas. Utredaren ska i sitt arbete även beskriva förhållandet mellan de olika internationellt privat- och processrättsliga regler som svenska myndigheter har att tillämpa inom de områden som behandlas i 2000 års Haagkonvention.

I uppdraget ingår att lämna förslag om ett svenskt tillträde till konventionen och ta ställning till hur den bör införlivas i svensk rätt. Utredaren ska här, liksom i övrigt, fästa särskild vikt vid klar-

het, enkelhet och lättillgänglighet och ska välja den form för införlivande som bedöms vara mest lämplig.

Utredaren ska föreslå de författningsändringar som en svensk anslutning till konventionen ger anledning till. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid frågor om institutionsplacering samt informationsutbyte och därtill hörande frågor om sekretess. När det gäller frågan om institutionsplacering ska utredaren särskilt analysera och bedöma vilka förutsättningar som bör vara uppfyllda för att en placering i Sverige, som en myndighet i en annan konventionsstat avser att besluta om, ska kunna godkännas här i landet. Utredaren ska även analysera och bedöma under vilka förutsättningar som en svensk myndighet ska kunna fatta ett beslut om institutionsplacering i en annan konventionsstat. Utredaren ska överväga om det i dessa delar finns ett behov av kompletterande nationella bestämmelser.

I uppdraget ingår även att ta ställning till om det finns anledning att avge förklaringar och göra förbehåll i enlighet med de möjligheter som finns enligt konventionen.

Utredaren ska vidare lämna förslag på vilken myndighet som lämpligen bör utses till centralmyndighet enligt konventionen. Den kompetens och de resurser som behövs för att centralmyndigheten ska kunna utföra de uppgifter som den har enligt konventionen ska redovisas. Utredaren ska även bedöma om vissa uppgifter i stället bör utföras av andra myndigheter eller organ, i enlighet med den möjlighet till fördelning av uppgifterna som följer av konventionen.

Skulle utredaren under arbetets gång finna att någon anknytande internationellt privaträttslig fråga bör tas upp, står det utredaren fritt att göra det.

Arbetets bedrivande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska, med hänsyn till de likheter som finns mellan 2000 års Haagkonvention och 1996 års Haagkonvention, beakta de överväganden och ställningstaganden som gjorts inom ramen för lagstiftningsarbetet avseende Sveriges tillträde till 1996 års Haagkonvention (prop. 2011/12:85, bet. 2011/12:CU23, rskr. 2011/12:219).

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår i Regeringskansliet. I sammanhanget kan särskilt framhållas

lämnat utredningsuppdrag om framtidsfullmakter (Ju2013/4614/P) samt arbetet med betänkandet Vissa frågor om gode män och förvaltare (SOU 2013:27) och betänkandet Verkställighet av utländska domar och beslut – en ny Bryssel I-förordning m.m. (SOU 2013:63).

Utredaren ska hålla sig informerad om eventuellt arbete som pågår i övriga nordiska länder avseende 2000 års Haagkonvention. Vikt ska fästas vid intresset av nordisk rättslikhet.

Utredaren ska inhämta synpunkter från berörda myndigheter och organisationer i den utsträckning som utredaren finner lämpligt.

Konsekvenserna av de förslag som läggs fram ska redovisas. Om förslagen leder till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur de ska finansieras.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2015.

(Justitiedepartementet)

2000 års Haagkonvention

CONVENTION
SUR LA
PROTECTION
INTER-
NATIONALE
DES ADULTES

(Conclue le
13 janvier 2000)

Les Etats signataires
de la présente Con-
vention,

Considérant qu'il
convient d'assurer
dans les situations à
caractère internatio-
nal la protection des
adultes qui, en raison
d'une altération ou
d'une insuffisance de
leurs facultés per-
sonnelles, ne sont
pas en état de pour-
voir à leurs intérêts,

Désirant éviter des
conflits entre leurs
systèmes juridiques
en matière de com-
pétence, loi appli-

CONVENTION
ON THE INTER-
NATIONAL
PROTECTION
OF ADULTS

(Concluded
13 January 2000)

The States signatory
to the present Con-
vention,

Considering the
need to provide for
the protection in
international situa-
tions of adults who,
by reason of an im-
pairment or in-
sufficiency of their
personal faculties,
are not in a position
to protect their in-
terests,

Wishing to avoid
conflicts between
their legal systems in
respect of jurisdic-
tion, applicable law,

KONVENTION
OM INTER-
NATIONELLT
SKYDD FÖR
VUXNA

(Ingicks den
13 januari 2000)

De stater som har
undertecknat denna
konvention,

som beaktar behovet
av skydd i inter-
nationella situationer
för vuxna som på
grund av nedsatt
eller bristande för-
måga inte kan ta till-
vara sina intressen,

som önskar undvika
konflikter mellan
sina rättssystem när
det gäller behörig-
het, tillämplig lag,

cable, reconnaissance et exécution des mesures de protection des adultes,	recognition and enforcement of measures for the protection of adults,	erkännande och verkställighet i samband med åtgärder till skydd för vuxna,
---	---	--

Rappelant l'importance de la coopération internationale pour la protection des adultes,	Recalling the importance of international co-operation for the protection of adults,	som erinrar om vikteten av internationellt samarbete till skydd för vuxna,
---	--	--

Affirmant que l'intérêt de l'adulte ainsi que le respect de sa dignité et de sa volonté doivent être des considérations primordiales,	Affirming that the interests of the adult and respect for his or her dignity and autonomy are to be primary considerations,	som bekräftar att den vuxnes intresse och respekten för hans eller hennes värdighet och rätt till självbestämmande ska komma i främsta rummet,
---	---	--

Sont convenus des dispositions suivantes :	Have agreed on the following provisions –	har kommit överens om följande bestämmelser –
--	---	---

**CHAPITRE I –
CHAMP
D'APPLICATION
DE LA
CONVENTION**

**CHAPTER I –
SCOPE OF THE
CONVENTION**

**KAPITEL I –
KONVEN-
TIONENS
TILLÄMPNINGS-
OMRÅDE**

Article premier

1. La présente Convention s'applique, dans les situations à caractère international, à la protection des adultes qui, en raison d'une altéra-

Article 1

1. This Convention applies to the protection in international situations of adults who, by reason of an impairment or insuffi-

Artikel 1

1. Denna konvention ska tillämpas i internationella situationer på skydd för vuxna som på grund av nedsatt eller bristande per-

tion ou d'une insuffisance de leurs facultés personnelles, ne sont pas en état de pourvoir à leurs intérêts.	ciency of their personal faculties, are not in a position to protect their interests.	sonlig förmåga inte kan ta tillvara sina intressen.
--	---	---

2. Elle a pour objet :	2. Its objects are –	2. Ändamålet med denna konvention är
------------------------	----------------------	--------------------------------------

a) de déterminer l'Etat dont les autorités ont compétence pour prendre des mesures tendant à la protection de la personne ou des biens de l'adulte ;	a) to determine the State whose authorities have jurisdiction to take measures directed to the protection of the person or property of the adult;	a) att fastställa den stat vars myndigheter har behörighet att vidta åtgärder till skydd för den vuxnes person eller egendom,
--	---	---

b) de déterminer la loi applicable par ces autorités dans l'exercice de leur compétence ;	b) to determine which law is to be applied by such authorities in exercising their jurisdiction;	b) att fastställa vilken lag dessa myndigheter ska tillämpa när de utövar sin behörighet,
---	--	---

c) de déterminer la loi applicable à la représentation de l'adulte ;	c) to determine the law applicable to representation of the adult;	c) att fastställa vilken lag som är tillämplig på företrädande av den vuxne,
--	--	--

d) d'assurer la reconnaissance et l'exécution des mesures de protection dans tous les Etats contractants ;	d) to provide for the recognition and enforcement of such measures of protection in all Contracting States;	d) att föreskriva erkännande och verkställighet av sådana skyddsåtgärder i alla fördragsslutande stater, och
--	---	--

e) d'établir entre les autorités des Etats contractants la coopération nécessaire à la réalisation des objectifs de la Convention.

e) to establish such co-operation between the authorities of the Contracting States as may be necessary in order to achieve the purposes of this Convention.

e) att upprätta ett sådant samarbete mellan myndigheterna i de fördragsslutande staterna som krävs för att uppnå denna konventions mål.

Article 2

1. Au sens de la présente Convention, un adulte est une personne ayant atteint l'âge de 18 ans.

Article 2

1. For the purposes of this Convention, an adult is a person who has reached the age of 18 years.

Artikel 2

1. Med en vuxen avses i denna konvention en person som har fyllt 18 år.

2. La Convention s'applique également aux mesures concernant un adulte qui n'avait pas atteint l'âge de 18 ans lorsqu'elles ont été prises.

2. The Convention applies also to measures in respect of an adult who had not reached the age of 18 years at the time the measures were taken.

2. Konventionen ska tillämpas även på åtgärder som avser en vuxen som inte hade fyllt 18 år när åtgärden vidtogs.

Article 3

Les mesures prévues à l'article premier peuvent porter notamment sur :

Article 3

The measures referred to in Article 1 may deal in particular with –

Artikel 3

De åtgärder som avses i artikel 1 kan i synnerhet gälla

a) la détermination de l'incapacité et l'institution d'un régime de protection ;

a) the determination of incapacity and the institution of a protective regime;

a) fastställande av den nedsatta eller bristande personliga förmågan och förordnande av en skyddsåtgärd,

b) la mise de l'adulte sous la sauvegarde d'une autorité judiciaire ou administrative ;	b) the placing of the adult under the protection of a judicial or administrative authority;	b) förordnande att ställa en vuxen under en rättslig eller administrativ myndighets skydd,
c) la tutelle, la curatelle et les institutions analogues ;	c) guardianship, curatorship and analogous institutions;	c) förvaltarskap, godmanskap och liknande institut,
d) la désignation et les fonctions de toute personne ou organisme chargé de s'occuper de la personne ou des biens de l'adulte, de le représenter ou de l'assister ;	d) the designation and functions of any person or body having charge of the adult's person or property, representing or assisting the adult;	d) förordnande av och uppgifter för en person eller ett organ som ska ansvara för den vuxnes person eller egendom, eller som ska företräda eller bistå den vuxne,
e) le placement de l'adulte dans un établissement ou tout autre lieu où sa protection peut être assurée ;	e) the placement of the adult in an establishment or other place where protection can be provided;	e) placering av den vuxne på en institution eller något annat ställe där skydd kan tillhandahållas,
f) l'administration, la conservation ou la disposition des biens de l'adulte ;	f) the administration, conservation or disposal of the adult's property;	f) förvaltning av, bevarande av eller förfogande över den vuxnes egendom,
g) l'autorisation d'une intervention ponctuelle pour la protection de la personne ou des biens de l'adulte.	g) the authorisation of a specific intervention for the protection of the person or property of the adult.	g) beviljande av tillstånd till ett särskilt ingripande för att skydda den vuxne eller dennes egendom.

Article 4

1. Sont exclus du domaine de la Convention :

a) les obligations alimentaires ;

b) la formation, l'annulation et la dissolution du mariage ou d'une relation analogue ainsi que la séparation de corps ;

c) les régimes matrimoniaux et les régimes de même nature applicables aux relations analogues au mariage ;

d) les trusts et successions ;

e) la sécurité sociale ;

f) les mesures publiques de caractère général en matière de santé ;

g) les mesures prises à l'égard d'une personne en conséquence d'infractions pénales commises par cette personne ;

Article 4

1. The Convention does not apply to –

a) maintenance obligations;

b) the formation, annulment and dissolution of marriage or any similar relationship, as well as legal separation;

c) property regimes in respect of marriage or any similar relationship;

d) trusts or succession;

e) social security;

f) public measures of a general nature in matters of health;

g) measures taken in respect of a person as a result of penal offences committed by that person;

Artikel 4

1. Denna konvention ska inte tillämpas på

a) underhållsskyldighet,

b) ingående, annullering och upplösning av äktenskap eller motsvarande förhållanden eller hemskilnad,

c) förmögenhetsförhållanden i äktenskap eller i motsvarande förhållanden,

d) trustar eller arv,

e) social trygghet,

f) offentlighetsrättsliga åtgärder av allmän karaktär för hälsa,

g) åtgärder som vidtas mot en person till följd av att han eller hon har begått brottsliga gärningar,

h) les décisions sur le droit d'asile et en matière d'immigration ; h) decisions on the right of asylum and on immigration; h) beslut i fråga om rätt till asyl och om invandring,

i) les mesures ayant pour seul objet de sauvegarder la sécurité publique. i) measures directed solely to public safety. i) åtgärder som uteslutande vidtas för att trygga den allmänna säkerheten.

2. Le paragraphe premier n'affecte pas, dans les matières qui y sont mentionnées, la qualité d'une personne à agir comme représentant de l'adulte. 2. Paragraph 1 does not affect, in respect of the matters referred to therein, the entitlement of a person to act as the representative of the adult. 2. Vad som anges i punkt 1 ska inte inverka på en persons behörighet att verka som den vuxnes företrädare i de frågor som nämns där.

CHAPITRE II – COMPÉTENCE

CHAPTER II – JURISDICTION

KAPITEL II – BEHÖRIGHET

Article 5

1. Les autorités, tant judiciaires qu'administratives, de l'Etat contractant de la résidence habituelle de l'adulte sont compétentes pour prendre des mesures tendant à la protection de sa personne ou de ses biens.

Article 5

1. The judicial or administrative authorities of the Contracting State of the habitual residence of the adult have jurisdiction to take measures directed to the protection of the adult's person or property.

Artikel 5

1. De rättsliga eller administrativa myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist ska vara behöriga att vidta åtgärder som syftar till skydd för den vuxnes person eller egendom.

2. En cas de changement de la résidence habituelle de l'adulte

2. In case of a change of the adult's habitual residence to

2. Om den vuxne får nytt hemvist i en annan fördragsslut-

dans un autre Etat contractant, sont compétentes les autorités de l'Etat de la nouvelle résidence habituelle.

another Contracting State, the authorities of the State of the new habitual residence have jurisdiction.

ande stat ska myndigheterna i den nya hemviststaten vara behöriga.

Article 6

1. Pour les adultes qui sont réfugiés et ceux qui, par suite de troubles survenant dans leur pays, sont internationalement déplacés, les autorités de l'Etat contractant sur le territoire duquel ces adultes sont présents du fait de leur déplacement exercent la compétence prévue à l'article 5, paragraphe premier.

2. La disposition du paragraphe précédent s'applique également aux adultes dont la résidence habituelle ne peut être établie.

Article 6

1. For adults who are refugees and those who, due to disturbances occurring in their country, are internationally displaced, the authorities of the Contracting State on the territory of which these adults are present as a result of their displacement have the jurisdiction provided for in Article 5, paragraph 1.

2. The provisions of the preceding paragraph also apply to adults whose habitual residence cannot be established.

Artikel 6

1. När det gäller vuxna flyktingar eller sådana vuxna som på grund av oroligheter i sitt land har fördrivits från detta ska myndigheterna i den fördragsslutande stat dit dessa vuxna flytt ha den behörighet som anges i artikel 5.1.

2. Bestämmelserna i punkt 1 ska också tillämpas på vuxna vars hemvist inte kan fastställas.

Article 7

1. Sauf pour les adultes qui sont réfugiés ou qui, par suite de troubles survenant dans l'Etat de leur nationalité, sont internationalement déplacés, les autorités d'un Etat contractant dont l'adulte possède la nationalité sont compétentes pour prendre des mesures tendant à la protection de sa personne ou de ses biens, si elles considèrent qu'elles sont mieux à même d'apprécier l'intérêt de l'adulte et après avoir avisé les autorités compétentes en vertu des articles 5 ou 6, paragraphe 2.

2. Cette compétence ne peut être exercée si les autorités compétentes en vertu des articles 5, 6, paragraphe 2, ou 8 ont informé les autorités de l'Etat national de l'adulte qu'elles ont pris toutes les mesures requises par la situa-

Article 7

1. Except for adults who are refugees or who, due to disturbances occurring in their State of nationality, are internationally displaced, the authorities of a Contracting State of which the adult is a national have jurisdiction to take measures for the protection of the person or property of the adult if they consider that they are in a better position to assess the interests of the adult, and after advising the authorities having jurisdiction under Article 5 or Article 6, paragraph 2.

2. This jurisdiction shall not be exercised if the authorities having jurisdiction under Article 5, Article 6, paragraph 2, or Article 8 have informed the authorities of the State of which the adult is a national that they have taken

Artikel 7

1. Med undantag för vuxna flyktingar eller vuxna som på grund av oroligheter i den stat där de är medborgare har fördrivits från denna ska myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne är medborgare vara behöriga att vidta åtgärder till skydd för den vuxne eller dennes egendom, om de anser sig bättre kunna bedöma vad som är bäst för den vuxne, och har underrättat de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5 eller 6.2 om situationen.

2. Denna behörighet får inte utövas om de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5, 6.2 eller 8 har informerat myndigheterna i den stat där den vuxne är medborgare att de har vidtagit sådana åtgärder som situationen kräver eller

<p>tion ou décidé qu'aucune mesure ne devait être prise ou qu'une procédure est pendante devant elles.</p>	<p>the measures required by the situation or have decided that no measures should be taken or that proceedings are pending before them.</p>	<p>att de har beslutat att inga åtgärder ska vidtas eller att ett förfarande har inletts.</p>
--	---	---

<p>3. Les mesures prises en vertu du paragraphe premier cessent d'avoir effet dès que les autorités compétentes en vertu des articles 5, 6, paragraphe 2, ou 8 ont pris des mesures requises par la situation ou ont décidé qu'il n'y a pas lieu de prendre des mesures. Ces autorités en informent les autorités ayant pris les mesures en application du paragraphe premier.</p>	<p>3. The measures taken under paragraph 1 shall lapse as soon as the authorities having jurisdiction under Article 5, Article 6, paragraph 2, or Article 8 have taken measures required by the situation or have decided that no measures are to be taken. These authorities shall inform accordingly the authorities which have taken measures in accordance with paragraph 1.</p>	<p>3. De åtgärder som har vidtagits enligt punkt 1 ska upphöra så snart de myndigheter som är behöriga enligt artikel 5, 6.2 eller 8 har vidtagit de åtgärder som situationen kräver eller har beslutat att inga åtgärder ska vidtas. Dessa myndigheter ska i enlighet därmed informera de myndigheter som har vidtagit åtgärder enligt punkt 1.</p>
--	--	--

Article 8

1. Les autorités de l'Etat contractant ayant compétence en vertu des articles 5 ou 6, si elles considèrent que tel est l'intérêt de l'adulte, peuvent, de leur propre initiative ou à la demande de l'autorité d'un autre Etat contractant, requérir les autorités de l'un des Etats mentionnés au paragraphe 2 de prendre des mesures tendant à la protection de la personne ou des biens de l'adulte. La requête peut porter sur tout ou partie de cette protection.

2. Les Etats contractants dont une autorité peut être requise dans les conditions fixées au paragraphe précédent sont :

a) un Etat dont l'adulte possède la nationalité ;

b) l'Etat de la précédente résidence ha-

Article 8

1. The authorities of a Contracting State having jurisdiction under Article 5 or Article 6, if they consider that such is in the interests of the adult, may, on their own motion or on an application by the authority of another Contracting State, request the authorities of one of the States mentioned in paragraph 2 to take measures for the protection of the person or property of the adult. The request may relate to all or some aspects of such protection.

2. The Contracting States whose authorities may be addressed as provided in the preceding paragraph are –

a) a State of which the adult is a national;

b) the State of the preceding habitual

Artikel 8

1. De myndigheter i en fördragsslutande stat som är behöriga enligt artikel 5 eller 6 kan om de anser att det ligger i den vuxnes intresse, antingen på eget initiativ eller efter ansökan av en myndighet i en annan fördragsslutande stat, begära att myndigheterna i någon av de stater som anges i punkt 2 vidtar åtgärder till skydd för den vuxnes person eller egendom. Begäran kan antingen avse skyddet i sin helhet eller i någon del.

2. De fördragsslutande stater till vilkas myndigheter en begäran enligt punkt 1 kan framställas är

a) en stat i vilken den vuxne är medborgare,

b) en stat i vilken den vuxne hade sitt

bituelle de l'adulte;	residence of the adult;	föregående hemvist,
c) un Etat dans lequel sont situés des biens de l'adulte;	c) a State in which property of the adult is located;	c) en stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns,
d) l'Etat dont les autorités ont été choisies par écrit par l'adulte pour prendre des mesures tendant à sa protection ;	d) the State whose authorities have been chosen in writing by the adult to take measures directed to his or her protection;	d) en stat vid vars myndigheter den vuxne skriftligen har valt att vidta åtgärder för sitt skydd,
e) l'Etat de la résidence habituelle d'une personne proche de l'adulte disposée à prendre en charge sa protection;	e) the State of the habitual residence of a person close to the adult prepared to undertake his or her protection;	e) en stat i vilken en närstående till den vuxne har hemvist, och som är beredd att ta ansvar för skyddet av den vuxnes person,
f) l'Etat sur le territoire duquel l'adulte est présent, en ce qui concerne la protection de sa personne.	f) the State in whose territory the adult is present, with regard to the protection of the person of the adult.	f) en stat i vilken den vuxne uppehåller sig när det är fråga om skydd för den vuxnes person.
3. Dans le cas où l'autorité désignée en vertu des dispositions des paragraphes précédents n'accepte pas sa compétence, les autorités de l'Etat contractant ayant	3. In case the authority designated pursuant to the preceding paragraphs does not accept its jurisdiction, the authorities of the Contracting State having jurisdiction	3. Om den myndighet till vilken en framställning har riktats enligt punkt 1 och 2 inte accepterar behörigheten behåller myndigheterna i den fördragslutande stat som

compétence en vertu des articles 5 ou 6 conservent la compétence.	under Article 5 or Article 6 retain jurisdiction.	har behörighet enligt artikel 5 eller 6 behörigheten.
---	---	---

Article 9

Les autorités d'un Etat contractant dans lequel se trouvent des biens de l'adulte sont compétentes pour prendre des mesures de protection relatives à ces biens, pour autant que ces mesures soient compatibles avec celles prises par les autorités compétentes en vertu des articles 5 à 8.

Article 9

The authorities of a Contracting State where property of the adult is situated have jurisdiction to take measures of protection concerning that property, to the extent that such measures are compatible with those taken by the authorities having jurisdiction under Articles 5 to 8.

Artikel 9

Myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har egendom är behöriga att vidta åtgärder till skydd för den egendomen om dessa åtgärder är förenliga med åtgärder som har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8.

Article 10

1. Dans tous les cas d'urgence, les autorités de chaque Etat contractant sur le territoire duquel se trouvent l'adulte ou des biens lui appartenant sont compétentes pour prendre les mesures de protection nécessaires.

2. Les mesures prises en application du paragraphe précédent à l'égard d'un adulte ayant sa résidence habituelle dans un Etat contractant cessent d'avoir effet dès que les autorités compétentes en vertu des articles 5 à 9 ont pris les mesures exigées par la situation.

3. Les mesures prises en application du paragraphe premier à l'égard d'un adulte ayant sa résidence habituelle dans un Etat non contractant cessent d'avoir effet dans chaque Etat contractant dès qu'elles sont reconnues les

Article 10

1. In all cases of urgency, the authorities of any Contracting State in whose territory the adult or property belonging to the adult is present have jurisdiction to take any necessary measures of protection.

2. The measures taken under the preceding paragraph with regard to an adult habitually resident in a Contracting State shall lapse as soon as the authorities which have jurisdiction under Articles 5 to 9 have taken the measures required by the situation.

3. The measures taken under paragraph 1 with regard to an adult who is habitually resident in a non-Contracting State shall lapse in each Contracting State as soon as measures required by the situation and taken

Artikel 10

1. I alla brådskande fall ska myndigheterna i varje fördragsslutande stat på vars territorium den vuxne eller egendom som tillhör den vuxne finns ha behörighet att vidta nödvändiga skyddsåtgärder.

2. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende en vuxen som har hemvist i en fördragsslutande stat ska upphöra att gälla så snart de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–9 har vidtagit de åtgärder som situationen kräver.

3. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende en vuxen som har hemvist i en icke fördragsslutande stat ska upphöra att gälla i varje fördragsslutande stat så snart de åtgärder som situationen kräver

mesures exigées par la situation, prises par les autorités d'un autre Etat.

by the authorities of another State are recognised in the Contracting State in question.

och som vidtas av en annan stats myndigheter erkänns i den fördragsslutande staten i fråga.

4. Les autorités ayant pris des mesures en application du paragraphe premier en informant, dans la mesure du possible, les autorités de l'Etat contractant de la résidence habituelle de l'adulte.

4. The authorities which have taken measures under paragraph 1 shall, if possible, inform the authorities of the Contracting State of the habitual residence of the adult of the measures taken.

4. De myndigheter som har vidtagit åtgärder med stöd av punkt 1 ska, om det är möjligt, informera myndigheterna i den fördragsslutande stat där den vuxne har hemvist om vilka åtgärder som har vidtagits.

Article 11

1. A titre d'exception, les autorités d'un Etat contractant sur le territoire duquel l'adulte est présent sont compétentes pour prendre des mesures concernant la protection de la personne de l'adulte, ayant un caractère temporaire et une efficacité territoriale restreinte à cet Etat, pour autant que ces mesures soient compatibles avec celles déjà prises par les autorités compéten-

Article 11

1. By way of exception, the authorities of a Contracting State in whose territory the adult is present have jurisdiction to take measures of a temporary character for the protection of the person of the adult which have a territorial effect limited to the State in question, in so far as such measures are compatible with those already taken by the authorities which have juris-

Artikel 11

1. Myndigheterna i den fördragsslutande stat på vars territorium den vuxne finns ska i undantagsfall vara behöriga att vidta tillfälliga åtgärder till skydd för den vuxnes person, med territoriell verkan endast i staten i fråga, såvida åtgärderna inte är oförenliga med de åtgärder som har vidtagits av de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8, och efter att ha underrättat de

tes en vertu des articles 5 à 8 et après avoir avisé les autorités compétentes en vertu de l'article 5.

diction under Articles 5 to 8, and after advising the authorities having jurisdiction under Article 5.

myndigheter som är behöriga enligt artikel 5.

2. Les mesures prises en application du paragraphe précédent à l'égard d'un adulte ayant sa résidence habituelle dans un Etat contractant cessent d'avoir effet dès que les autorités compétentes en vertu des articles 5 à 8 se sont prononcées sur les mesures que pourrait exiger la situation.

2. The measures taken under the preceding paragraph with regard to an adult habitually resident in a Contracting State shall lapse as soon as the authorities which have jurisdiction under Articles 5 to 8 have taken a decision in respect of the measures of protection which may be required by the situation.

2. De åtgärder som vidtas med stöd av punkt 1 avseende en vuxen med hemvist i en fördragsslutande stat ska upphöra att gälla så snart de myndigheter som är behöriga enligt artiklarna 5–8 har fattat beslut i fråga om vilka skyddsåtgärder som situationen kan kräva.

Article 12

Sous réserve de l'article 7, paragraphe 3, les mesures prises en application des articles 5 à 9 restent en vigueur dans les limites qui sont les leurs, même lorsqu'un changement des circonstances a fait disparaître l'élément sur

Article 12

Subject to Article 7, paragraph 3, the measures taken in application of Articles 5 to 9 remain in force according to their terms, even if a change of circumstances has eliminated the basis upon which jurisdiction was founded, so long as the

Artikel 12

Om inte annat följer av artikel 7.3 ska de åtgärder som vidtas med stöd av artiklarna 5–9 fortsätta att gälla enligt sina villkor, även om grunden för behörigheten har upphört genom ändrade förhållanden, så länge de myndigheter som är behö-

lequel était fondée la compétence, tant que les autorités compétentes en vertu de la Convention ne les ont pas modifiées, remplacées ou levées.

authorities which have jurisdiction under the Convention have not modified, replaced or terminated such measures.

riga enligt konventionen inte har ändrat, ersatt eller upphävt åtgärderna.

CHAPITRE III – LOI APPLICABLE

CHAPTER III – APPLICABLE LAW

KAPITEL III – TILLÄMPLIG LAG

Article 13

1. Dans l'exercice de la compétence qui leur est attribuée par les dispositions du chapitre II, les autorités des Etats contractants appliquent leur loi.

Article 13

1. In exercising their jurisdiction under the provisions of Chapter II, the authorities of the Contracting States shall apply their own law.

Artikeln 13

1. Myndigheterna i de fördragsslutande staterna ska tillämpa sin egen lag vid utövandet av sin behörighet enligt bestämmelserna i kapitel II.

2. Toutefois, dans la mesure où la protection de la personne ou des biens de l'adulte le requiert, elles peuvent exceptionnellement appliquer ou prendre en considération la loi d'un autre Etat avec lequel la situation présente un lien étroit.

2. However, in so far as the protection of the person or the property of the adult requires, they may exceptionally apply or take into consideration the law of another State with which the situation has a substantial connection.

2. Myndigheterna i de fördragsslutande staterna får emellertid, i den mån som skyddet för den vuxnes person eller egendom kräver detta, undantagsvis tillämpa eller beakta lagen i en annan stat till vilken situationen har väsentlig anknytning.

Article 14

Lorsqu'une mesure prise dans un Etat contractant est mise en oeuvre dans un autre Etat contractant, les conditions de son application sont régies par la loi de cet autre Etat.

Article 14

Where a measure taken in one Contracting State is implemented in another Contracting State, the conditions of its implementation are governed by the law of that other State.

Artikel 14

När en åtgärd som har vidtagits i en fördragsslutande stat ska tillämpas i en annan fördragsslutande stat bestäms villkoren för tillämpningen av lagen i den sistnämnda staten.

Article 15

1. L'existence, l'étendue, la modification et l'extinction des pouvoirs de représentation conférés par un adulte, soit par un accord soit par un acte unilatéral, pour être exercés lorsque cet adulte sera hors d'état de pourvoir à ses intérêts, sont régies par la loi de l'Etat de la résidence habituelle de l'adulte au moment de l'accord ou de l'acte unilatéral, à moins qu'une des lois mentionnées au paragraphe 2 ait été désignée expressément par écrit.

Article 15

1. The existence, extent, modification and extinction of powers of representation granted by an adult, either under an agreement or by a unilateral act, to be exercised when such adult is not in a position to protect his or her interests, are governed by the law of the State of the adult's habitual residence at the time of the agreement or act, unless one of the laws mentioned in paragraph 2 has been designated expressly in writing.

Artikel 15

1. Förekomsten, omfattningen, ändring och upphörande av en fullmakt utfärdad av en vuxen, antingen enligt en överenskommelse eller genom en ensidig rättshandling, för att utövas när den vuxne inte förmår skydda sina intressen, bestäms av lagen i den stat där den vuxne hade hemvist vid tidpunkten för överenskommelsen eller den ensidiga rätts handlingen om inte någon av de lagar som nämns i punkt 2 har blivit uttryckligen anvisad i skrift.

2. Les Etats dont la loi peut être désignée sont les suivants:	2. The States whose laws may be designated are –	2. De stater vars lag kan anvisas är
a) un Etat dont l'adulte possède la nationalité ;	a) a State of which the adult is a national;	a) en stat i vilken den vuxne är medborgare,
b) l'Etat d'une résidence habituelle précédente de l'adulte ;	b) the State of a former habitual residence of the adult;	b) en stat i vilken den vuxne tidigare hade hemvist,
c) un Etat dans lequel sont situés des biens de l'adulte, pour ce qui concerne ces biens.	c) a State in which property of the adult is located, with respect to that property.	c) en stat i vilken egendom som tillhör den vuxne finns, med avseende på denna egendom.
3. Les modalités d'exercice de ces pouvoirs de représentation sont régies par la loi de l'Etat où ils sont exercés.	3. The manner of exercise of such powers of representation is governed by the law of the State in which they are exercised.	3. Sättet för utövandet av rätten att företräda den vuxne ska bestämmas av lagen i den stat där den rätten utövas.

Article 16

Les pouvoirs de représentation prévus à l'article 15, lorsqu'ils ne sont pas exercés de manière à assurer suffisamment la protection de la personne ou des biens de l'adulte, peuvent être retirés ou modifiés par des mesures

Article 16

Where powers of representation referred to in Article 15 are not exercised in a manner sufficient to guarantee the protection of the person or property of the adult, they may be withdrawn or modified by measures taken by an autho-

Artikel 16

Om den rätt att företräda den vuxne som avses i artikel 15 inte utövas på ett sätt som är tillräckligt för att säkerställa skyddet av den vuxnes person eller egendom, kan denna rätt återkallas eller ändras genom åtgärder som

prises par une autorité ayant compétence selon la Convention. Pour retirer ou modifier ces pouvoirs de représentation, la loi déterminée à l'article 15 doit être prise en considération dans la mesure du possible.

Article 17

1. La validité d'un acte passé entre un tiers et une autre personne qui aurait la qualité de représentant de l'adulte selon la loi de l'Etat où l'acte a été passé ne peut être contestée, ni la responsabilité du tiers engagée, pour le seul motif que l'autre personne n'avait pas la qualité de représentant en vertu de la loi désignée par les dispositions du présent chapitre, sauf si le tiers savait ou devait savoir que cette qualité était régie par cette loi.

rity having jurisdiction under the Convention. Where such powers of representation are withdrawn or modified, the law referred to in Article 15 should be taken into consideration to the extent possible.

Article 17

1. The validity of a transaction entered into between a third party and another person who would be entitled to act as the adult's representative under the law of the State where the transaction was concluded cannot be contested, and the third party cannot be held liable, on the sole ground that the other person was not entitled to act as the adult's representative under the law designated by the provisions of this Chapter, unless the third party knew or should have known that such

vidtas av en myndighet som är behörig enligt konventionen. Om rätten att företräda en vuxen återkallas eller ändras ska den lag som avses i artikel 15 beaktas så långt som möjligt.

Artikel 17

1. Giltigheten av en rättshandling som har företagits mellan tredje man och en annan person som enligt lagen i den stat där rättshandlingen företogs är behörig att handla som den vuxnes företrädare får inte angripas, och tredje man kan inte hållas ansvarig enbart på grund av att den andra personen inte var behörig att handla som den vuxnes företrädare enligt lagen som anges i bestämmelserna i detta kapitel, såvida inte tredje man visste eller borde ha vetat att

capacity was governed by the latter law.	rätten att företräda den vuxne regleras i den lagen.
--	--

2. Le paragraphe précédent ne s'applique que dans le cas où l'acte a été passé entre personnes présentes sur le territoire d'un même Etat.	2. The preceding paragraph applies only if the transaction was entered into between persons present on the territory of the same State.	2. Punkt 1 ska tillämpas endast om rättshandlingen företogs mellan personer som befann sig på samma stats territorium.
--	---	--

Article 18

Les dispositions du présent chapitre sont applicables même si la loi qu'elles désignent est celle d'un Etat non contractant.

Article 18

The provisions of this Chapter apply even if the law designated by them is the law of a non-Contracting State.

Artikel 18

Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas även om den lag som anvisas genom dessa bestämmelser är en icke-fördragsslutande stats lag.

Article 19

Au sens du présent chapitre, le terme « loi » désigne le droit en vigueur dans un Etat, à l'exclusion des règles de conflit de lois.

Article 19

In this Chapter the term 'law' means the law in force in a State other than its choice of law rules.

Artikel 19

Med "lag" avses i detta kapitel den gällande lagen i en stat, med undantag för dess lagvalsregler.

Article 20

Le présent chapitre ne porte pas atteinte aux dispositions de la loi de l'Etat dans lequel la protection de l'adulte doit être

Article 20

This Chapter does not prevent the application of those provisions of the law of the State in which the adult is to be

Artikel 20

Bestämmelserna i detta kapitel utgör inte något hinder mot att tillämpa bestämmelser i lagen i den stat där den

assurée, dont l'application s'impose quelle que soit la loi qui serait autrement applicable.

protected where the application of such provisions is mandatory whatever law would otherwise be applicable.

vuxne ska skyddas, när tillämpningen av sådana bestämmelser är tvingande oavsett vilken lag som i övrigt är tillämplig.

Article 21

L'application de la loi désignée par les dispositions du présent chapitre ne peut être écartée que si cette application est manifestement contraire à l'ordre public.

Article 21

The application of the law designated by the provisions of this Chapter can be refused only if this application would be manifestly contrary to public policy.

Artikel 21

Den lag som anvisas genom bestämmelserna i detta kapitel får åsidosättas endast om tillämpningen är uppenbart oförenlig med grunderna för rättsordningen (ordre public).

CHAPITRE IV –
RECON-
NAISSANCE ET
EXÉCUTION

CHAPTER IV –
RECOGNITION
AND ENFORCE-
MENT

KAPITEL IV –
ERKÄNNANDE
OCH VERK-
STÄLLIGHET

Article 22

1. Les mesures prises par les autorités d'un Etat contractant sont reconnues de plein droit dans les autres Etats contractants.

2. Toutefois, la reconnaissance peut être refusée :

a) si la mesure a été prise par une autorité dont la compétence n'était pas fondée sur un chef de compétence prévu ou conforme aux dispositions du chapitre II ;

b) si la mesure a été prise, hors le cas d'urgence, dans le cadre d'une procédure judiciaire ou administrative, sans qu'ait été donnée à l'adulte la possibilité d'être entendu, en

Article 22

1. The measures taken by the authorities of a Contracting State shall be recognised by operation of law in all other Contracting States.

2. Recognition may however be refused –

a) if the measure was taken by an authority whose jurisdiction was not based on, or was not in accordance with, one of the grounds provided for by the provisions of Chapter II;

b) if the measure was taken, except in a case of urgency, in the context of a judicial or administrative proceeding, without the adult having been provided the oppor-

Artikel 22

1. De åtgärder som vidtas av en fördragsslutande stats myndigheter ska erkännas direkt på grund av lag i samtliga övriga fördragsslutande stater.

2. Erkännande får dock vägras

a) om åtgärden har vidtagits av en myndighet vars behörighet inte grundades på, eller inte var förenlig med, någon av de omständigheter som anges i kapitel II,

b) om åtgärden i strid med grundläggande förfaranderegler i den anmodade staten har vidtagits inom ramen för ett rättsligt eller administrativt förfarande utan

violation des principes fondamentaux de procédure de l'Etat requis;	tunity to be heard, in violation of fundamental principles of procedure of the requested State;	att den vuxne har fått möjlighet att komma till tals, såvida det inte är fråga om ett brådskande fall,
c) si la reconnaissance est manifestement contraire à l'ordre public de l'Etat requis ou est contraire à une disposition de la loi de cet Etat dont l'application s'impose quelle que soit la loi qui serait autrement applicable;	c) if such recognition is manifestly contrary to public policy of the requested State, or conflicts with a provision of the law of that State which is mandatory whatever law would otherwise be applicable;	c) om erkännandet uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen (ordre public) eller om det strider mot en bestämmelse som i den anmodade staten är tvingande oberoende av vilken lag som i övrigt ska tillämpas,
d) si la mesure est incompatible avec une mesure prise postérieurement dans un Etat non contractant qui aurait été compétent en vertu des articles 5 à 9, lorsque cette dernière mesure réunit les conditions nécessaires à sa reconnaissance dans l'Etat requis ;	d) if the measure is incompatible with a later measure taken in a non-Contracting State which would have had jurisdiction under Articles 5 to 9, where this later measure fulfils the requirements for recognition in the requested State;	d) om åtgärden är oförenlig med en senare åtgärd som har vidtagits i en icke-fördragsslutande stat som skulle ha varit behörig med stöd av artiklarna 5–9, om den senare åtgärden uppfyller kraven för erkännande i den anmodade staten,
e) si la procédure prévue à l'article 33 n'a pas été respectée.	e) if the procedure provided in Article 33 has not been complied with.	e) om förfarandet enligt artikel 33 inte har följts.

Article 23

Sans préjudice de l'article 22, paragraphe premier, toute personne intéressée peut demander aux autorités compétentes d'un Etat contractant qu'il soit statué sur la reconnaissance ou la non-reconnaissance d'une mesure prise dans un autre Etat contractant. La procédure est régie par la loi de l'Etat requis.

Article 23

Without prejudice to Article 22, paragraph 1, any interested person may request from the competent authorities of a Contracting State that they decide on the recognition or non-recognition of a measure taken in another Contracting State. The procedure is governed by the law of the requested State.

Artikel 23

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 22.1 får varje berörd part begära att de behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat beslutar om erkännande eller icke-erkännande av en åtgärd som har vidtagits i en annan fördragsslutande stat. Förfarandet ska regleras enligt den anmodade statens lag.

Article 24

L'autorité de l'Etat requis est liée par les constatations de fait sur lesquelles l'autorité de l'Etat qui a pris la mesure a fondé sa compétence.

Article 24

The authority of the requested State is bound by the findings of fact on which the authority of the State where the measure was taken based its jurisdiction.

Artikel 24

Myndigheten i den anmodade staten ska vara bunden av bedömningen av de faktiska omständigheter på vilka myndigheten i den stat där åtgärden vidtogs grundade sin behörighet.

Article 25

1. Si les mesures prises dans un Etat contractant et qui y sont exécutoires comportent des actes d'exécution dans un autre Etat

Article 25

1. If measures taken in one Contracting State and enforceable there require enforcement in another Contracting State, they shall,

Artikel 25

1. Om åtgärder som vidtas i en fördragsslutande stat och är verkställbara i den staten kräver verkställighet i en annan fördragsslutande

contractant, elles sont, dans cet autre Etat, déclarées exécutoires ou enregistrées aux fins d'exécution, sur requête de toute partie intéressée, selon la procédure prévue par la loi de cet Etat.

upon request by an interested party, be declared enforceable or registered for the purpose of enforcement in that other State according to the procedure provided in the law of the latter State.

stat, ska åtgärderna på begäran av en berörd part förklaras verkställbara eller registreras för verkställighet i den andra fördragslutande staten i enlighet med det förfarande som anges i den statens lag.

2. Chaque Etat contractant applique à la déclaration d'exequatur ou à l'enregistrement une procédure simple et rapide.

2. Each Contracting State shall apply to the declaration of enforceability or registration a simple and rapid procedure.

2. Varje fördragslutande stat ska tillämpa ett enkelt och snabbt förfarande för verkställbarhetsförklaringen eller registreringen.

3. La déclaration d'exequatur ou l'enregistrement ne peuvent être refusés que pour l'un des motifs prévus à l'article 22, paragraphe 2.

3. The declaration of enforceability or registration may be refused only for one of the reasons set out in Article 22, paragraph 2.

3. Verkställbarhetsförklaringen eller registreringen får vägras endast på någon av de i artikel 22.2 angivna grunderna.

Article 26

Sous réserve de ce qui est nécessaire pour l'application des articles qui précèdent, l'autorité de l'Etat requis ne procédera à aucune révision au fond de la mesure prise.

Article 26

Without prejudice to such review as is necessary in the application of the preceding Articles, there shall be no review of the merits of the measure taken.

Artikel 26

Ingen omprövning i sak av den vidtagna åtgärden får äga rum, med förbehåll för den omprövning som är nödvändig för att tillämpa de föregående artiklarna.

Article 27

Les mesures prises dans un Etat contractant, qui sont déclarées exécutoires ou enregistrées aux fins d'exécution dans un autre Etat contractant, y sont mises à exécution comme si elles avaient été prises par les autorités de cet autre Etat. La mise à exécution des mesures se fait conformément à la loi de l'Etat requis dans les limites qui y sont prévues.

**CHAPITRE V –
COOPÉRATION**

Article 28

1. Chaque Etat contractant désigne une Autorité centrale chargée de satisfaire aux obligations qui lui sont imposées par la Convention.

2. Un Etat fédéral, un Etat dans lequel plusieurs systèmes de droit sont en vigueur ou un Etat

Article 27

Measures taken in one Contracting State and declared enforceable, or registered for the purpose of enforcement, in another Contracting State shall be enforced in the latter State as if they had been taken by the authorities of that State. Enforcement takes place in accordance with the law of the requested State to the extent provided by such law.

**CHAPTER V –
CO-OPERATION**

Article 28

1. A Contracting State shall designate a Central Authority to discharge the duties which are imposed by the Convention on such authorities.

2. Federal States, States with more than one system of law or States having autonomous terri-

Artikel 27

Åtgärder som har vidtagits i en fördragsslutande stat och som har förklarats verkställbara eller registrerats för verkställighet i en annan fördragsslutande stat, ska verkställas i den senare staten som om de hade vidtagits av myndigheterna där. Verkställigheten ska äga rum enligt den anmodade statens lag med de begränsningar som föreskrivs där.

**KAPITEL V –
SAMARBETE**

Artikel 28

1. Varje fördragsslutande stat ska utse en centralmyndighet som ska fullgöra de skyldigheter som åläggs sådana myndigheter enligt denna konvention.

2. Federala stater, stater med fler än ett rättssystem eller stater som har autonoma territoriella

ayant des unités territoriales autonomes est libre de désigner plus d'une Autorité centrale et de spécifier l'étendue territoriale ou personnelle de leurs fonctions. L'Etat qui fait usage de cette faculté désigne l'Autorité centrale à laquelle toute communication peut être adressée en vue de sa transmission à l'Autorité centrale compétente au sein de cet Etat.

Article 29

1. Les Autorités centrales doivent coopérer entre elles et promouvoir la coopération entre les autorités compétentes de leur Etat pour réaliser les objectifs de la Convention.

2. Elles prennent, dans le cadre de l'application de la Convention, les dispositions appropriées pour fournir des informations sur

territorial units shall be free to appoint more than one Central Authority and to specify the territorial or personal extent of their functions. Where a State has appointed more than one Central Authority, it shall designate the Central Authority to which any communication may be addressed for transmission to the appropriate Central Authority within that State.

Article 29

1. Central Authorities shall cooperate with each other and promote cooperation amongst the competent authorities in their States to achieve the purposes of the Convention.

2. They shall, in connection with the application of the Convention, take appropriate steps to provide information as to the laws of, and

enheter får utse fler än en centralmyndighet och ange den territoriella eller den personliga omfattningen av deras befogenheter. Om en stat har utsett fler än en centralmyndighet ska den ange den centralmyndighet till vilken meddelanden kan sändas för vidarebefordran till behörig centralmyndighet inom den staten.

Artikel 29

1. Centralmyndigheterna ska samarbeta med varandra och främja samarbetet mellan de behöriga myndigheterna i sina stater för att uppnå målen med denna konvention.

2. Centralmyndigheterna ska i samband med tillämpningen av denna konvention vidta lämpliga åtgärder i syfte att lämna upp-

leur législation, ainsi que sur les services disponibles dans leur Etat en matière de protection de l'adulte.

Article 30

L'Autorité centrale d'un Etat contractant prend, soit directement, soit avec le concours d'autorités publiques ou d'autres organismes, toutes dispositions appropriées pour:

a) faciliter les communications, par tous les moyens, entre les autorités compétentes dans les situations auxquelles s'applique la Convention ;

b) aider, sur demande d'une autorité compétente d'un autre Etat contractant, à localiser l'adulte lorsqu'il paraît que celui-ci est présent sur le territoire de l'Etat requis et a besoin de protection.

services available in their States relating to the protection of adults.

Article 30

The Central Authority of a Contracting State, either directly or through public authorities or other bodies, shall take all appropriate steps to –

a) facilitate communications, by every means, between the competent authorities in situations to which the Convention applies;

b) provide, on the request of a competent authority of another Contracting State, assistance in discovering the whereabouts of an adult where it appears that the adult may be present and in need of pro-

tection om de lagar och de tjänster som finns i deras stater till skydd för vuxna.

Artikel 30

Centralmyndigheten i en fördragslutande stat ska, direkt eller genom myndigheter eller andra organ, vidta alla lämpliga åtgärder för att

a) på alla sätt underlätta kommunikationen mellan de behöriga myndigheterna i situationer där konventionen är tillämplig,

b) på begäran av en behörig myndighet i en annan fördragslutande stat bistå med att ta reda på var en vuxen befinner sig, om det kan antas att den vuxne befinner sig och behöver skydd på den anmodade statens

tection within the territory of the requested State.

Article 31

Les autorités compétentes d'un Etat contractant peuvent encourager, soit directement, soit par l'entremise d'autres organismes, l'utilisation de la médiation, de la conciliation ou de tout autre mode analogue permettant les ententes à l'amiable sur la protection de la personne ou des biens de l'adulte, dans les situations auxquelles s'applique la Convention.

Article 31

The competent authorities of a Contracting State may encourage, either directly or through other bodies, the use of mediation, conciliation or similar means to achieve agreed solutions for the protection of the person or property of the adult in situations to which the Convention applies.

Artikel 31

De behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat kan, antingen direkt eller genom andra organ, uppmantra till medling, förlikning eller liknande åtgärder för att uppnå samförståndslösningar om skyddet för den vuxnes person eller egendom i situationer som omfattas av konventionen.

Article 32

1. Lorsqu'une mesure de protection est envisagée, les autorités compétentes en vertu de la Convention peuvent, si la situation de l'adulte l'exige, demander à toute autorité d'un autre Etat contractant qui détient des informations utiles pour la protection de

Article 32

1. Where a measure of protection is contemplated, the competent authorities under the Convention, if the situation of the adult so requires, may request any authority of another Contracting State which has information relevant to the protection of the adult to commu-

Artikel 32

1. När en skyddsåtgärd övervägs får de enligt konventionen behöriga myndigheterna, om den vuxnes situation så kräver, begära att varje myndighet i en annan fördragsslutande stat som förfogar över upplysningar som är relevanta för skyddet av den vuxne överläm-

l'adulte de les lui communiquer.   nicate such information.   nar dessa upplysningar.

2. Chaque Etat contractant peut déclarer que les demandes prévues au paragraphe premier ne pourront être acheminées que par l'intermédiaire de son Autorité centrale.   2. A Contracting State may declare that requests under paragraph 1 shall be communicated to its authorities only through its Central Authority.   2. En fördragsslutande stat får förklara att framställningar till dess myndigheter enligt punkt 1 endast får lämnas genom centralmyndigheten.

3. Les autorités compétentes d'un Etat contractant peuvent demander aux autorités d'un autre Etat contractant de prêter leur assistance à la mise en oeuvre de mesures de protection prises en application de la Convention.   3. The competent authorities of a Contracting State may request the authorities of another Contracting State to assist in the implementation of measures of protection taken under this Convention.   3. De behöriga myndigheterna i en fördragsslutande stat får begära att myndigheterna i en annan fördragsslutande stat bistår med genomförandet av de skyddsåtgärder som vidtas med stöd av denna konvention.

Article 33

1. Lorsque l'autorité compétente en vertu des articles 5 à 8 envisage le placement de l'adulte dans un établissement ou tout autre lieu où sa protection peut être assurée, et que ce placement aura lieu dans un autre Etat

Article 33

1. If an authority having jurisdiction under Articles 5 to 8 contemplates the placement of the adult in an establishment or other place where protection can be provided, and if such placement is to take place in

Artikel 33

1. Om en myndighet som är behörig enligt artiklarna 5–8 överväger att placera den vuxne på en institution eller på en annan plats där skydd kan tillhandahållas, och om denna placering ska äga rum i en annan för-

contractant, elle consulte au préalable l'Autorité centrale ou une autre autorité compétente de ce dernier Etat. Elle lui communique à cet effet un rapport sur l'adulte et les motifs de sa proposition sur le placement.

another Contracting State, it shall first consult with the Central Authority or other competent authority of the latter State. To that effect it shall transmit a report on the adult together with the reasons for the proposed placement.

dragsslutande stat, ska myndigheten först samråda med centralmyndigheten eller en annan behörig myndighet i den sistnämnda staten. Den ska i detta syfte överlämna en rapport om den vuxne tillsammans med motiveringen till den föreslagna placeringen.

2. La décision de placement ne peut être prise dans l'Etat requérant si l'Autorité centrale ou une autre autorité compétente de l'Etat requis manifeste son opposition dans un délai raisonnable.

2. The decision on the placement may not be made in the requesting State if the Central Authority or other competent authority of the requested State indicates its opposition within a reasonable time.

2. Ett beslut om placering får inte fattas i den begärande staten om den anmodade statens centralmyndighet eller annan behörig myndighet inom skälig tid meddelar att den motsätter sig åtgärden.

Article 34

Dans le cas où l'adulte est exposé à un grave danger, les autorités compétentes de l'Etat contractant dans lequel des mesures de protection de cet adulte ont été prises ou sont en voie de l'être, si elles sont infor-

Article 34

In any case where the adult is exposed to a serious danger, the competent authorities of the Contracting State where measures for the protection of the adult have been taken or are under consideration, if

Artikel 34

I de fall den vuxne är utsatt för allvarlig fara ska de behöriga myndigheterna i den fördragsslutande stat där åtgärder till skydd för den vuxne har vidtagits eller övervägs – om de får underrättelse om att den vuxne har bytt

mées du changement de résidence ou de la présence de l'adulte dans un autre Etat, avisent les autorités de cet Etat de ce danger et des mesures prises ou en cours d'examen.

they are informed that the adult's residence has changed to, or that the adult is present in, another State, shall inform the authorities of that other State about the danger involved and the measures taken or under consideration.

hemvist till eller befinner sig i en annan stat – underrätta myndigheterna i den staten om faran och om vilka åtgärder som har vidtagits eller övervägs.

Article 35

Une autorité ne peut demander ou transmettre des informations en application de ce chapitre si elle est d'avis qu'une telle demande ou transmission pourrait mettre en danger la personne ou les biens de l'adulte, ou constituer une menace grave pour la liberté ou la vie d'un membre de sa famille.

Article 35

An authority shall not request or transmit any information under this Chapter if to do so would, in its opinion, be likely to place the adult's person or property in danger, or constitute a serious threat to the liberty or life of a member of the adult's family.

Artikel 35

En myndighet får inte begära eller överlämna upplysningar enligt detta kapitel om det, enligt myndighetens uppfattning, skulle kunna medföra fara för den vuxnes person eller egendom eller innebära att friheten eller livet för en medlem av den vuxnes familj allvarligt hotas.

Article 36

1. Sans préjudice de la possibilité de réclamer des frais raisonnables correspondant aux services fournis, les

Article 36

1. Without prejudice to the possibility of imposing reasonable charges for the provision of services, Central

Artikel 36

1. Utan att det påverkar möjligheten att ta ut skäligen avgifter för tjänster ska centralmyndigheter och andra myndig-

Autorités centrales et les autres autorités publiques des Etats contractants supportent leurs frais découlant de l'application des dispositions du présent chapitre.

Authorities and other public authorities of Contracting States shall bear their own costs in applying the provisions of this Chapter.

heter i fördragslutande stater bära sina egna kostnader för tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel.

2. Un Etat contractant peut conclure des accords avec un ou plusieurs autres Etats contractants sur la répartition des frais.

2. Any Contracting State may enter into agreements with one or more other Contracting States concerning the allocation of charges.

2. Varje fördragslutande stat får träffa överenskommelser med en eller flera andra fördragslutande stater om fördelningen av avgifter.

Article 37

Tout Etat contractant pourra conclure avec un ou plusieurs autres Etats contractants des accords en vue de favoriser dans leurs rapports réciproques l'application du présent chapitre. Les Etats qui ont conclu de tels accords en transmettront une copie au dépositaire de la Convention.

Article 37

Any Contracting State may enter into agreements with one or more other Contracting States with a view to improving the application of this Chapter in their mutual relations. The States which have concluded such an agreement shall transmit a copy to the depositary of the Convention.

Artikel 37

Varje fördragsslutande stat får träffa överenskommelser med en eller flera andra fördragsslutande stater för att sinsemellan förbättra tillämpningen av detta kapitel. Stater som har ingått en sådan överenskommelse ska överlämna en kopia av överenskommelsen till konventionens depositarie.

CHAPITRE VI –
DISPOSITIONS
GÉNÉRALES

CHAPTER VI –
GENERAL
PROVISIONS

KAPITEL VI –
ALLMÄNNA
BESTÄMMELSER

Article 38

1. Les autorités de l'Etat contractant dans lequel une mesure de protection a été prise ou un pouvoir de représentation confirmé peuvent délivrer à toute personne à qui est confiée la protection de la personne ou des biens de l'adulte, à sa demande, un certificat indiquant sa qualité et les pouvoirs qui lui sont conférés.

2. La qualité et les pouvoirs indiqués par le certificat sont tenus pour établis, à la date du certificat, sauf preuve contraire.

3. Chaque Etat contractant désigne les autorités habilitées à établir le certificat.

Article 38

1. The authorities of the Contracting State where a measure of protection has been taken or a power of representation confirmed may deliver to the person entrusted with protection of the adult's person or property, on request, a certificate indicating the capacity in which that person is entitled to act and the powers conferred.

2. The capacity and powers indicated in the certificate are presumed to be vested in that person as of the date of the certificate, in the absence of proof to the contrary.

3. Each Contracting State shall designate the authorities competent to draw up the certificate.

Artikel 38

1. Myndigheterna i den fördragsslutande stat där en skyddsåtgärd har vidtagits eller där en företrädares fullmakt har bekräftats, får på begäran av den person som har anförtrotts skyddet av den vuxnes person eller egendom, för denna person, utfärda ett intyg om i vilken egenskap personen handlar och vilka befogenheter personen har.

2. Denna person ska, om inte annat kan visas, anses handla i den egenskap och ha de befogenheter som anges i intyget från intygets datum.

3. Varje fördragsslutande stat ska ange vilka myndigheter som är behöriga att utfärda intyget.

Article 39

Les données personnelles rassemblées ou transmises conformément à la Convention ne peuvent être utilisées à d'autres fins que celles pour lesquelles elles ont été rassemblées ou transmises.

Article 39

Personal data gathered or transmitted under the Convention shall be used only for the purposes for which they were gathered or transmitted.

Artikel 39

Personuppgifter som har samlats in eller överlämnats enligt konventionen får användas endast i de syften för vilka de har samlats in eller överlämnats.

Article 40

Les autorités auxquelles des informations sont transmises en assurent la confidentialité conformément à la loi de leur Etat.

Article 40

The authorities to whom information is transmitted shall ensure its confidentiality, in accordance with the law of their State.

Artikel 40

De myndigheter till vilka upplysningar har överlämnats ska sörja för att de omfattas av sekretess i enlighet med lagen i denna stat.

Article 41

Les documents transmis ou délivrés en application de la Convention sont dispensés de toute légalisation ou de toute formalité analogue.

Article 41

All documents forwarded or delivered under this Convention shall be exempt from legalisation or any analogous formality.

Artikel 41

Ingen legalisering eller annat liknande förfarande får krävas i fråga om handlingar som överlämnas eller överlämnas enligt denna konvention.

Article 42

Chaque Etat contractant peut désigner les autorités à qui les demandes prévues aux articles 8 et 33 doivent être envoyées.

Article 42

Each Contracting State may designate the authorities to which requests under Article 8 and Article 33 are to be addressed.

Artikel 42

Varje fördragsslutande stat får utse myndigheter till vilka framställningar enligt artiklarna 8 och 33 ska göras.

Article 43

1. Les désignations mentionnées aux articles 28 et 42 seront communiquées au Bureau Permanent de la Conférence de La Haye de droit international privé au plus tard à la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation de la Convention ou de l'adhésion à celle-ci. Les modifications de ces désignations seront également communiquées au Bureau Permanent.

2. La déclaration mentionnée à l'article 32, paragraphe 2, est faite au dépositaire de la Convention.

Article 44

Un Etat contractant dans lequel des systèmes de droit ou des ensembles de règles différents s'appliquent en matière de protection de la personne

Article 43

1. The designations referred to in Article 28 and Article 42 shall be communicated to the Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law not later than the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval of the Convention or of accession thereto. Any modifications thereof shall also be communicated to the Permanent Bureau.

2. The declaration referred to in Article 32, paragraph 2, shall be made to the depositary of the Convention.

Article 44

A Contracting State in which different systems of law or sets of rules of law apply to the protection of the person or property of the adult shall not be

Artikel 43

1. Haagkonferensen för internationell privaträtts permanenta byrå ska senast då konventionens ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet deponeras, eller det datum då anslutning till konventionen sker, underrättas om de myndigheter som utses enligt artiklarna 28 och 42. Den permanenta byrån ska även underrättas om alla eventuella ändringar som sker i detta hänseende.

2. Förklaringar enligt artikel 32.2 ska ställas till konventionens depositarie.

Artikel 44

En fördragsslutande stat som i fråga om skydd av den vuxnes person eller egendom har olika rättssystem eller regelverk ska inte vara förpliktad att

ou des biens de l'adulte n'est pas tenu d'appliquer les règles de la Convention aux conflits concernant uniquement ces différents systèmes ou ensembles de règles.

bound to apply the rules of the Convention to conflicts solely between such different systems or sets of rules of law.

tillämpa denna konvention på konflikter uteslutande mellan sådana olika system eller regelverk.

Article 45

Au regard d'un Etat dans lequel deux ou plusieurs systèmes de droit ou ensembles de règles ayant trait aux questions régies par la présente Convention s'appliquent dans des unités territoriales différentes:

Article 45

In relation to a State in which two or more systems of law or sets of rules of law with regard to any matter dealt with in this Convention apply in different territorial units –

Artikel 45

I förhållande till en stat som i fråga om denna konvention har två eller flera rättssystem eller regelverk som är tillämpliga inom olika territoriella enheter ska

a) toute référence à la résidence habituelle dans cet Etat vise la résidence habituelle dans une unité territoriale;

a) any reference to habitual residence in that State shall be construed as referring to habitual residence in a territorial unit;

a) varje hänvisning till hemvist i denna stat avse hemvist inom en territoriell enhet,

b) toute référence à la présence de l'adulte dans cet Etat vise la présence de l'adulte dans une unité territoriale;

b) any reference to the presence of the adult in that State shall be construed as referring to presence in a territorial unit;

b) varje hänvisning till att den vuxne befinner sig i denna stat avse att den vuxne befinner sig inom en territoriell enhet,

c) toute référence à la situation des biens de l'adulte dans cet Etat vise la situation des biens de l'adulte dans une unité territoriale ;

c) any reference to the location of property of the adult in that State shall be construed as referring to location of property of the adult in a territorial unit;

c) varje hänvisning till att egendom som tillhör den vuxne finns i denna stat avse att egendom som tillhör den vuxne finns inom en territoriell enhet,

d) toute référence à l'Etat dont l'adulte possède la nationalité vise l'unité territoriale désignée par la loi de cet Etat ou, en l'absence de règles pertinentes, l'unité territoriale avec laquelle l'adulte présente le lien le plus étroit ;

d) any reference to the State of which the adult is a national shall be construed as referring to the territorial unit designated by the law of that State or, in the absence of relevant rules, to the territorial unit with which the adult has the closest connection;

d) varje hänvisning till den stat i vilken den vuxne är medborgare avse den territoriella enhet som anges i denna stats lag eller, om relevanta regler saknas, den territoriella enhet till vilken den vuxne har närmast anknytning,

e) toute référence à l'Etat dont les autorités ont été choisies par l'adulte vise:
 – l'unité territoriale si l'adulte a choisi les autorités de cette unité territoriale ;
 – l'unité territoriale d'un Etat avec laquelle l'adulte présente le lien le plus étroit si l'adulte a

e) any reference to the State whose authorities have been chosen by the adult shall be construed
 – as referring to the territorial unit if the adult has chosen the authorities of this territorial unit;
 – as referring to the territorial unit with

e) varje hänvisning till den stat vars myndigheter den vuxne har valt avse
 – en hänvisning till den territoriella enheten om den vuxne har valt myndigheterna i denna territoriella enhet;
 – en hänvisning till den territoriella enhet till vilken den

choisi les autorités de cet Etat sans spécifier l'unité territoriale dans l'Etat;	which the adult has the closest connection if the adult has chosen the authorities of the State without specifying a particular territorial unit within the State;	vuxne har närmast anknytning, om den vuxne har valt myndigheterna i en stat utan att precisera vilken territoriell enhet inom denna stat som har valts,
f) toute référence à la loi d'un Etat avec lequel la situation présente un lien étroit vise la loi d'une unité territoriale avec laquelle la situation présente un lien étroit ;	f) any reference to the law of a State with which the situation has a substantial connection shall be construed as referring to the law of a territorial unit with which the situation has a substantial connection;	f) varje hänvisning till lagen i den stat till vilken situationen har väsentlig anknytning avse lagen i den territoriella enhet till vilken situationen har sådan anknytning,
g) toute référence à la loi, à la procédure ou à l'autorité de l'Etat où une mesure a été prise vise la loi ou la procédure en vigueur dans cette unité territoriale ou l'autorité de l'unité territoriale dans laquelle cette mesure a été prise ;	g) any reference to the law or procedure or authority of the State in which a measure has been taken shall be construed as referring to the law or procedure in force in such territorial unit or authority of the territorial unit in which such measure was taken;	g) varje hänvisning till lag eller förfarande eller myndighet i den stat i vilken en åtgärd har vidtagits avse lag eller förfarande eller myndighet inom den territoriella enhet i vilken en sådan åtgärd har vidtagits,
h) toute référence à la loi, à la procédure ou à l'autorité de	h) any reference to the law or procedure or authority of the	h) varje hänvisning till den anmodade statens lag eller för-

l'Etat requis vise la loi ou la procédure en vigueur dans cette unité territoriale ou l'autorité de l'unité territoriale dans laquelle la reconnaissance ou l'exécution est invoquée ;

requested State shall be construed as referring to the law or procedure in force in such territorial unit or authority of the territorial unit in which recognition or enforcement is sought;

farande eller myndighet avse lag eller förfarande eller myndighet inom den territoriella enhet i vilken erkännande eller verkställighet har begärts,

i) toute référence à l'Etat de la mise en oeuvre de la mesure de protection vise l'unité territoriale de la mise en oeuvre de la mesure ;

i) any reference to the State where a measure of protection is to be implemented shall be construed as referring to the territorial unit where the measure is to be implemented;

i) varje hänvisning till en stat där skyddsåtgärden ska genomföras avse den territoriella enhet där åtgärden ska genomföras,

j) toute référence aux organismes ou autorités de cet Etat, autres que les Autorités centrales, vise les organismes ou autorités habilités à agir dans l'unité territoriale concernée.

j) any reference to bodies or authorities of that State, other than Central Authorities, shall be construed as referring to those authorised to act in the relevant territorial unit.

j) varje hänvisning till den statens organ eller myndigheter, utom centralmyndigheter, avse de organ eller myndigheter som är bemyndigade att vidta åtgärder inom den relevanta territoriella enheten.

Article 46

Pour identifier la loi applicable en vertu du chapitre III, lorsqu'un Etat comprend deux ou plusieurs unités territoriales dont chacune a son propre système de droit ou un ensemble de règles ayant trait aux questions régies par la présente Convention, les règles suivantes s'appliquent:

a) en présence de règles en vigueur dans cet Etat identifiant l'unité territoriale dont la loi est applicable, la loi de cette unité s'applique ;

b) en l'absence de telles règles, la loi de l'unité territoriale définie selon les dispositions de l'article 45 s'applique.

Article 47

Pour identifier la loi applicable en vertu du chapitre III, lorsqu'un Etat comprend deux ou

Article 46

For the purpose of identifying the applicable law under Chapter III, in relation to a State which comprises two or more territorial units each of which has its own system of law or set of rules of law in respect of matters covered by this Convention, the following rules apply –

a) if there are rules in force in such a State identifying which territorial unit's law is applicable, the law of that unit applies;

b) in the absence of such rules, the law of the relevant territorial unit as defined in Article 45 applies.

Article 47

For the purpose of identifying the applicable law under Chapter III, in relation to a State which

Artikel 46

Vid fastställande av tillämplig lag enligt kapitel III med avseende på en stat som omfattar två eller flera territoriella enheter vilka var för sig har sitt eget rättssystem eller regelverk på det område som denna konvention omfattar ska följande regler tillämpas:

a) Om det finns regler i kraft i en sådan stat där det fastställs vilken territoriell enhets lag som är tillämplig, ska lagen i denna enhet tillämpas.

b) Om det inte finns några sådana regler ska lagen i den relevanta territoriella enheten enligt artikel 45 tillämpas.

Artikel 47

Vid fastställande av tillämplig lag enligt kapitel III med avseende på en stat som har två eller

plusieurs systèmes de droit ou ensembles de règles applicables à des catégories différentes de personnes pour les questions régies par la présente Convention, les règles suivantes s'appliquent:

has two or more systems of law or sets of rules of law applicable to different categories of persons in respect of matters covered by this Convention, the following rules apply –

flera rättssystem eller regelverk som är tillämpliga på olika kategorier av personer på det område som omfattas av denna konvention ska följande regler tillämpas:

a) en présence de règles en vigueur dans cet Etat identifiant laquelle de ces lois est applicable, cette loi s'applique ;

a) if there are rules in force in such a State identifying which among such laws applies, that law applies;

a) Om det i en sådan stat finns gällande regler om vilken av dessa lagar som är tillämplig, ska den lagen tillämpas.

b) en l'absence de telles règles, la loi du système ou de l'ensemble de règles avec lequel l'adulte présente le lien le plus étroit s'applique.

b) in the absence of such rules, the law of the system or the set of rules of law with which the adult has the closest connection applies.

b) Om det inte finns några sådana regler ska det rättsystem eller det regelverk tillämpas till vilket den vuxne har närmast anknytning.

Article 48

Dans les rapports entre les Etats contractants, la présente Convention remplace la Convention concernant l'interdiction et les mesures de protection analogues, sig-

Article 48

In relations between the Contracting States this Convention replaces the Convention concerning l'interdiction et les mesures de protection analogues, signed at The Hague

Artikel 48

I förbindelserna mellan de fördragslutande staterna ska denna konvention ersätta den i Haag den 17 juli 1905 undertecknade konventionen om omyndighetsförkla-

née à La Haye le 17
juillet 1905.

17 July 1905.

ring och därmed
jämförbara skydds-
åtgärder.

Article 49

1. La Convention ne déroge pas aux instruments internationaux auxquels des Etats contractants sont Parties et qui contiennent des dispositions sur les matières réglées par la présente Convention, à moins qu'une déclaration contraire ne soit faite par les Etats liés par de tels instruments.

Article 49

1. The Convention does not affect any other international instrument to which Contracting States are Parties and which contains provisions on matters governed by this Convention, unless a contrary declaration is made by the States Parties to such instrument.

Artikel 49

1. Denna konvention inverkar inte på något annat internationellt instrument som de fördragsslutande staterna är parter i och som innehåller bestämmelser om frågor som regleras i konventionen, såvida inte en motsatt förklaring avges av de stater som är parter i ett sådant instrument.

2. La Convention n'affecte pas la possibilité pour un ou plusieurs Etats contractants de conclure des accords qui contiennent, en ce qui concerne les adultes résidant habituellement dans l'un des Etats Parties à de tels accords, des dispositions sur les matières réglées par la présente Convention.

2. This Convention does not affect the possibility for one or more Contracting States to conclude agreements which contain, in respect of adults habitually resident in any of the States Parties to such agreements, provisions on matters governed by this Convention.

2. Denna konvention inverkar inte på möjligheten för en eller flera fördragsslutande stater att ingå överenskommelser som innehåller bestämmelser om frågor som regleras i denna konvention med avseende på vuxna som har hemvist i någon av de stater som är parter i sådana överenskommelser.

3. Les accords à conclure par un ou plusieurs Etats contractants sur des matières réglées par la présente Convention n'affectent pas, dans les rapports de ces Etats avec les autres Etats contractants, l'application des dispositions de la présente Convention.

3. Agreements to be concluded by one or more Contracting States on matters within the scope of this Convention do not affect, in the relationship of such States with other Contracting States, the application of the provisions of this Convention.

3. Överenskommelser som kan komma att ingås av en eller flera fördragsslutande stater om frågor som omfattas av denna konventions tillämpningsområde inverkar inte på tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention i förhållandet mellan dessa stater och andra fördragsslutande stater.

4. Les paragraphes précédents s'appliquent également aux lois uniformes reposant sur l'existence entre les Etats concernés de liens spéciaux, notamment de nature régionale.

4. The preceding paragraphs also apply to uniform laws based on special ties of a regional or other nature between the States concerned.

4. De föregående punkterna ska även vara tillämpliga på enhetliga lagar som är grundade på särskilda förbindelser av regional eller annan karaktär mellan berörda stater.

Article 50

1. La Convention ne s'applique qu'aux mesures prises dans un Etat après l'entrée en vigueur de la Convention pour cet Etat.

Article 50

1. The Convention shall apply to measures only if they are taken in a State after the Convention has entered into force for that State.

Artikel 50

1. Konventionen ska vara tillämplig på åtgärder endast om de vidtas i en stat efter det att konventionen har trätt i kraft för den staten.

2. La Convention s'applique à la reconnaissance et à

2. The Convention shall apply to the recognition and en-

2. Konventionen ska vara tillämplig på erkännande och

l'exécution des mesures prises après son entrée en vigueur dans les rapports entre l'Etat où les mesures ont été prises et l'Etat requis.

forcement of measures taken after its entry into force as between the State where the measures have been taken and the requested State.

verkställighet av åtgärder som vidtas efter det att den har trätt i kraft mellan den stat där åtgärdena har vidtagits och den anmodade staten.

3. La Convention s'applique à compter de son entrée en vigueur dans un Etat contractant aux pouvoirs de représentation conférés antérieurement dans des conditions correspondant à celles prévues à l'article 15.

3. The Convention shall apply from the time of its entry into force in a Contracting State to powers of representation previously granted under conditions corresponding to those set out in Article 15.

3. Konventionen ska från det att den har trätt i kraft för den fördragsslutande statens del, vara tillämplig på sådant företrädaransvar som tidigare har beviljats på grunder som är jämförbara med de som anges i artikel 15.

Article 51

1. Toute communication à l'Autorité centrale ou à toute autre autorité d'un Etat contractant est adressée dans la langue originale et accompagnée d'une traduction dans la langue officielle ou l'une des langues officielles de cet Etat ou, lorsque cette traduction est difficilement réalisable,

Article 51

1. Any communication sent to the Central Authority or to another authority of a Contracting State shall be in the original language, and shall be accompanied by a translation into the official language or one of the official languages of the other State or, where that is not feasible, a translation

Artikel 51

1. Varje meddelande som sänds till centralmyndigheten eller till en annan myndighet i en fördragsslutande stat ska vara avfattat på originalspråket och åtföljas av en översättning till det officiella språket eller ett av de officiella språken i den andra staten eller, om det är svårt att få till stånd

d'une traduction en français ou en anglais. into French or English. en sådan översättning, en översättning till franska eller engelska.

2. Toutefois, un Etat contractant pourra, en faisant une réserve conformément à l'article 56, s'opposer à l'utilisation soit du français, soit de l'anglais. 2. However, a Contracting State may, by making a reservation in accordance with Article 56, object to the use of either French or English, but not both. 2. En fördragsslutande stat får genom reservation i enlighet med artikel 56 dock motsätta sig användningen av antingen franska eller engelska, dock inte båda.

Article 52

Le Secrétaire general de la Conférence de La Haye de droit international privé convoque périodiquement une Commission spéciale afin d'examiner le fonctionnement pratique de la Convention.

Article 52

The Secretary General of the Hague Conference on Private International Law shall at regular intervals convoke a Special Commission in order to review the practical operation of the Convention.

Artikel 52

Generalsekreteraren för Haagkonferensen för internationell privaträtt ska med jämna mellanrum sammankalla en specialkommission för att granska den praktiska tillämpningen av denna konvention.

CHAPITRE VII – CLAUSES FINALES

CHAPTER VII – FINAL CLAUSES

KAPITEL VII – SLUT- BESTÄMMELSER

Article 53

1. La Convention est ouverte à la signature des Etats qui étaient Membres de la Conférence de La Haye de droit inter-

Article 53

1. The Convention shall be open for signature by the States which were Members of the Hague Conference on

Artikel 53

1. Konventionen ska vara öppen för undertecknade av de stater som per den 2 oktober 1999 var medlemmar i Haag-

national privé le 2 octobre 1999.	Private International Law on 2 October 1999.	konferensen för internationell privat- rätt.
--------------------------------------	--	--

2. Elle sera ratifiée, acceptée ou approu- vée et les instru- ments de ratifica- tion, d'acceptation ou d'approbation seront déposés auprès du Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays- Bas, dépositaire de la Convention.	2. It shall be ratified, accepted or approved and the instruments of rati- fication, acceptance or approval shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the King- dom of the Nether- lands, depositary of the Convention.	2. Den ska ratifice- ras, godtas eller god- kännas och ratifika- tions-, godtagande- eller godkännande- instrumenten ska deponeras hos ut- rikesministeriet i Konungariket Nederländerna, som är depositarie för konventionen.
--	---	---

Article 54

1. Tout autre Etat
pourra adhérer à la
Convention après
son entrée en vi-
gueur en vertu de
l'article 57, para-
graphe 1.

2. L'instrument
d'adhésion sera dé-
posé auprès du
dépositaire.

3. L'adhésion n'aura
d'effet que dans les
rapports entre l'Etat
adhérant et les Etats
contractants qui
n'auront pas élevé
d'objection à son

Article 54

1. Any other State
may accede to the
Convention after it
has entered into
force in accordance
with Article 57,
paragraph 1.

2. The instrument of
accession shall be
deposited with the
depositary.

3. Such accession
shall have effect only
as regards the rela-
tions between the
acceding State and
those Contracting
States which have

Artikel 54

1. Varje annan stat
får ansluta sig till
konventionen efter
det att den har trätt i
kraft i enlighet med
artikel 57.1.

2. Anslutnings-
instrumentet ska de-
poneras hos deposi-
tarien.

3. Anslutningen får
verkan endast i för-
hållandet mellan den
anslutande staten
och de fördrags-
slutande stater som
inte har gjort någon

encontre dans les six mois après la réception de la notification prévue à l'article 59, lettre b). Une telle objection pourra également être élevée par tout Etat au moment d'une ratification, acceptation ou approbation de la Convention, postérieure à l'adhésion. Ces objections seront notifiées au dépositaire.

Article 55

1. Un Etat qui comprend deux ou plusieurs unités territoriales dans lesquelles des systèmes de droit différents s'appliquent aux matières régies par la présente Convention pourra, au moment de la signature, de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, déclarer que la Convention s'appliquera à toutes ses unités territoriales ou seule-

not raised an objection to its accession in the six months after the receipt of the notification referred to in subparagraph b) of Article 59. Such an objection may also be raised by States at the time when they ratify, accept or approve the Convention after an accession. Any such objection shall be notified to the depositary.

Article 55

1. If a State has two or more territorial units in which different systems of law are applicable in relation to matters dealt with in this Convention, it may at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession declare that the Convention shall extend to all its territorial units or only to one or more of them and may modify this declara-

invändning mot anslutningen inom sex månader efter det att underrättelsen enligt artikel 59 b har mottagits. Stater kan göra en sådan invändning även när de efter en anslutning ratificerar, godtar eller godkänner konventionen. Depositarien ska underrättas om varje sådan invändning.

Artikel 55

1. En fördragsslutande stat som består av två eller flera territoriella enheter med olika rättsystem i frågor som regleras i denna konvention får vid undertecknande, ratificering, godtagande, godkännande eller anslutning förklara att konventionen ska omfatta alla dess territoriella enheter eller endast en eller flera av dem och får när som helst ändra sin förklaring

ment à l'une ou à plusieurs d'entre elles, et pourra à tout moment modifier cette déclaration en faisant une nouvelle déclaration.

tion by submitting another declaration at any time.

genom att avge en ny förklaring.

2. Ces déclarations seront notifiées au dépositaire et indiqueront expressément les unités territoriales auxquelles la Convention s'applique.

2. Any such declaration shall be notified to the depositary and shall state expressly the territorial units to which the Convention applies.

2. Depositarien ska underrättas om varje sådan förklaring och i förklaringen ska uttryckligen anges för vilka territoriella enheter konventionen ska tillämpas.

3. Si un Etat ne fait pas de déclaration en vertu du présent article, la Convention s'appliquera à l'ensemble du territoire de cet Etat.

3. If a State makes no declaration under this Article, the Convention is to extend to all territorial units of that State.

3. Om en stat inte avger någon förklaring enligt denna artikel ska konventionen omfatta alla statens territoriella enheter.

Article 56

1. Tout Etat contractant pourra, au plus tard au moment de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, ou au moment d'une déclaration faite en vertu de l'article 55, faire la réserve prévue à l'article 51, paragraphe 2. Aucune

Article 56

1. Any State may, not later than the time of ratification, acceptance, approval or accession, or at the time of making a declaration in terms of Article 55, make the reservation provided for in Article 51, paragraph 2. No other reservation shall be per-

Artikel 56

1. Varje stat får senast vid ratificering, godtagande, godkännande eller anslutning eller då en förklaring i enlighet med artikel 55 avges anmäla en reservation enligt artikel 51.2. Ingen annan reservation ska vara tillåten.

autre réserve ne sera admise.   mitted.

2. Tout Etat pourra, à tout moment, retirer la réserve qu'il aura faite. Ce retrait sera notifié au dépositaire.

2. Any State may at any time withdraw the reservation it has made. The withdrawal shall be notified to the depositary.

2. Varje stat får när som helst återta en reservation som den har anmält. Depositarien ska underrättas om ett sådant återtagande.

3. L'effet de la réserve cessera le premier jour du troisième mois du calendrier après la notification mentionnée au paragraphe précédent.

3. The reservation shall cease to have effect on the first day of the third calendar month after the notification referred to in the preceding paragraph.

3. Reservationen ska upphöra att gälla den första dagen i den tredje kalendermånaden efter det att den underrättelse som avses i föregående punkt har lämnats.

Article 57

1. La Convention entrera en vigueur le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après le dépôt du troisième instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation prévu par l'article 53.

Article 57

1. The Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance or approval referred to in Article 53.

Artikel 57

1. Konventionen träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter det att det tredje ratifikations-, godtagande- eller godkännande-instrument som avses i artikel 53 har deponerats.

2. Par la suite, la Convention entrera en vigueur:

2. Thereafter the Convention shall enter into force –

2. Därefter träder konventionen i kraft

a) pour chaque Etat ratifiant, acceptant ou approuvant postérieurement, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après le dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion ;	a) for each State ratifying, accepting or approving it subsequently, on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession;	a) i förhållande till varje stat som senare ratificerar, godtar eller godkänner den, den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter det att dess ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument har deponerats,
b) pour chaque Etat adhérent, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après l'expiration du délai de six mois prévu à l'article 54, paragraphe 3 ;	b) for each State acceding, on the first day of the month following the expiration of three months after the expiration of the period of six months provided in Article 54, paragraph 3;	b) i förhållande till varje anslutande stat, den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter utgången av den period på sex månader som avses i artikel 54.3,
c) pour les unités territoriales auxquelles la Convention a été étendue conformément à l'article 55, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la notification visée dans cet article.	c) for a territorial unit to which the Convention has been extended in conformity with Article 55, on the first day of the month following the expiration of three months after the notification referred to in that Article.	c) i förhållande till en territoriell enhet som konventionen har utsträckts till i enlighet med artikel 55, den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter den under rättelse som avses i den artikeln.

Article 58

1. Tout Etat Partie à la Convention pourra dénoncer celle-ci par une notification adressée par écrit au depositaire. La dénonciation pourra se limiter à certaines unités territoriales auxquelles s'applique la Convention.

2. La dénonciation prendra effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de douze mois après la date de réception de la notification par le depositaire. Lorsqu'une période plus longue pour la prise d'effet de la dénonciation est spécifiée dans la notification, la dénonciation prendra effet à l'expiration de la période en question.

Article 58

1. A State Party to the Convention may denounce it by a notification in writing addressed to the depositary. The denunciation may be limited to certain territorial units to which the Convention applies.

2. The denunciation takes effect on the first day of the month following the expiration of twelve months after the notification is received by the depositary. Where a longer period for the denunciation to take effect is specified in the notification, the denunciation takes effect upon the expiration of such longer period.

Artikel 58

1. En stat som är part i konventionen får säga upp den genom en skriftlig underrättelse ställd till depositarien. Uppsägningen får begränsas till vissa territoriella enheter på vilka konventionen är tillämplig.

2. Uppsägningen får verkan den första dagen i den månad som följer efter utgången av tolv månader efter det att depositarien har mottagit underrättelsen. När en längre uppsägningstid anges i underrättelsen får uppsägningen verkan efter utgången av en sådan längre period.

Article 59

Le dépositaire notifiera aux Etats membres de la Conférence de La Haye de droit international privé, ainsi qu'aux Etats qui auront adhéré conformément aux dispositions de l'article 54:

a) les signatures, ratifications, acceptations et approbations visées à l'article 53;

b) les adhésions et les objections aux adhésions visées à l'article 54;

c) la date à laquelle la Convention entrera en vigueur conformément aux dispositions de l'article 57 ;

d) les déclarations mentionnées aux articles 32, paragraphe 2, et 55 ;

e) les accords mentionnés à l'article 37 ;

Article 59

The depositary shall notify the States Members of the Hague Conference on Private International Law and the States which have acceded in accordance with Article 54 of the following –

a) the signatures, ratifications, acceptances and approvals referred to in Article 53;

b) the accessions and objections raised to accessions referred to in Article 54;

c) the date on which the Convention enters into force in accordance with Article 57;

d) the declarations referred to in Article 32, paragraph 2, and Article 55;

e) the agreements referred to in Article 37;

Artikel 59

Depositarien ska underrätta de stater som är medlemmar i Haagkonferensen för internationell privaträtt och de stater som har anslutit sig i enlighet med artikel 54 om

a) de undertecknanden, ratifikationer, godtaganden och godkännanden som avses i artikel 53,

b) de anslutningar och de invändningar som har gjorts mot anslutningar som avses i artikel 54,

c) dagen för konventionens ikraftträdande enligt med artikel 57,

d) de förklaringar som avses i artikel 32.2 och artikel 55,

e) de överenskommelser som avses i artikel 37,

f) la réserve visée à l'article 51, paragraphe 2, et son retrait prévu à l'article 56, paragraphe 2 ; f) the reservation referred to in Article 51, paragraph 2, and the withdrawal referred to in Article 56, paragraph 2; f) den reservation som avses i artikel 51.2 och det återtagande som avses i artikel 56.2,

g) les dénonciations visées à l'article 58. g) the denunciations referred to in Article 58. g) de uppsägningar som avses i artikel 58.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés, ont signé la présente Convention. In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention. Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Fait à La Haye, le 13 janvier 2000, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire, qui sera déposé dans les archives du Gouvernement du Royaume des Pays-Bas et dont une copie certifiée conforme sera remise, par la voie diplomatique, à chacun des Etats membres de la Conférence de La Haye de droit international privé. Done at The Hague, on the 13th day of January, 2000, in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Kingdom of the Netherlands, and of which a certified copy shall be sent, through diplomatic channels, to each of the States Members of the Hague Conference on Private International Law. Utfärdad i Haag den 13 januari 2000, på engelska och franska språken, vilka båda texter är lika giltiga, i ett enda exemplar som ska deponeras i Kungariket Nederländernas regeringsarkiv, och av vilken en bestyrkt kopia på diplomatisk väg ska tillställas varje stat som är medlem i Haagkonferensen för internationell privaträtt.

Statens offentliga utredningar 2015

Kronologisk förteckning

---

1. Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands. En utökad beslutsbefogenhet för regeringen. Fö.
2. Värdepappersmarknaden MiFID II och MiFIR. + Bilagor. Fi.
3. Med fokus på kärnuppgifterna. En angelägen anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet. Ju.
4. Ett svenskt tonnageskattesystem. Fi.
5. En ny svensk tullagstiftning. Fi.
6. Mer gemensamma tobaksregler. Ett genomförande av tobaksprodukt-direktivet. S.
7. Krav på privata aktörer i välfärden. Fi.
8. En översyn av årsredovisningslagarna. Ju.
9. En modern reglering av järnvägstransporter. Ju.
10. Gränser i havet. UD.
11. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2015. Kontroll, dokumentation och finansiering för ökad säkerhet. M.
12. Överprövning av upphandlingsmål m.m. Fi.
13. Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del I. A.
14. Sedd, hörd och respekterad. Ett ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. S.
15. Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. N L.
16. Ökat värdeskapande ur immateriella tillgångar. N.
17. För kvalitet – Med gemensamt ansvar. S.
18. Lösöre köp och registerpant. Ju.
19. En ny ordning för redovisningstillsyn. Fi.
20. Trygg och effektiv utskrivning från slutna vård. S.
21. Mer trygghet och bättre försäkring. Del 1 + 2. S.
22. Rektorn och styrkedjan. U.
23. Informations- och cybersäkerhet i Sverige. Strategi och åtgärder för säker information i staten. Ju Fö.
24. En kommunallag för framtiden. Del A + B . Fi.
25. En ny säkerhetsskyddslag. Ju.
26. Begravningsclearing. Ku.
27. Skatt på dubbdäcksanvändning i tätort? Fi.
28. Gör Sverige i framtiden – digital kompetens. N.
29. En yrkesinriktning inom teknikprogrammet. U.
30. Kemikalieskatt. Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier. Fi.
31. Datalagring och integritet. Ju.
32. Nästa fas i e-hälsoarbetet. S.
33. Uppgiftslämnarservice för företagen. N.
34. Ett effektivare främjandeförbud i lotterilagen. Fi.
35. Service i glesbygd. N.
36. Systematiska jämförelser. För lärande i staten. S.
37. Översyn av lagen om skiljeförfarande. Ju.
38. Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del II. A.
39. Myndighetsdatalag. Ju.
40. Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden. Ju.
41. Ny patentlag. Ju.
42. Koll på anläggningen. N.
43. Väger till ett effektivare miljöarbete. M.
44. Arbetslöhet och ekonomiskt bistånd. S
45. SÖK – statsbidrag för ökad kvalitet. U.
46. Skapa tilltro. Generell tillsyn, enskildas klagomål och det allmänna ombudet inom socialförsäkringen. S.

47. Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet. Ju.
48. Bostadsmarknaden och den ekonomiska utvecklingen. Fi.
49. Nya regler för revisorer och revision. Ju.
50. Hela lönen, hela tiden. Utmaningar för ett jämställt arbetsliv. A.
51. Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning. N.
52. Rapport från Bergwallkommissionen. Ju.
53. The Welfare State and Economic Performance. Fi.
54. Europeisk kvarstad på bankmedel. Ju.
55. Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. U.
56. Får vi det bättre?
Om mått på livskvalitet. Fi.
57. Tillsyn över polisen och Kriminalvården. Ju.
58. EU och kommunernas bostadspolitik. N.
59. En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning. N.
60. Delrapport från Sverigeförhandlingen. Ett författningsförslag om värdeåterföring. N.
61. Ett stärkt konsumentskydd vid telefonförsäljning. Ju.
62. UCITS V. En uppdaterad fondlagstiftning. Fi.
63. Straffrättsliga åtgärder mot terrorismresor. Ju.
64. En fondstruktur för innovation och tillväxt. N.
65. Om Sverige i framtiden – en antologi om digitaliseringens möjligheter. N.
66. En förvaltning som håller ihop. N.
67. För att brott inte ska löna sig. Ju.
68. Tjänstepension – tryggandelagen och skattereglerna. Fi.
69. Ökad trygghet för hotade och förföljda personer. Fi.
70. Högre utbildning under tjugo år. U.
71. Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU. S.
72. Skärpt exportkontroll av krigsmateriel – DEL 1 + 2, bilagor. UD.
73. Personuppgiftsbehandling på utlännings- och medborgarskapsområdet. Ju.
74. Skydd för vuxna i internationella situationer – 2000 års Haagkonvention. Ju.

Statens offentliga utredningar 2015

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del I. [13]
Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del II. [38]
Hela lönen, hela tiden. Utmaningar för ett jämställt arbetsliv. [50]

Finansdepartementet

- Värdepappersmarknaden
MiFID II och MiFIR. + Bilagor [2]
Ett svenskt tonnageskattesystem. [4]
En ny svensk tullagstiftning. [5]
Krav på privata aktörer i välfärden. [7]
Överprövning av upphandlingsmål m.m. [12]
En ny ordning för redovisningstillsyn. [19]
En kommunallag för framtiden.
Del A + B. [24]
Skatt på dubbdäcksanvändning i tätort? [27]
Kemikalieskatt. Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier. [30]
Ett effektivare främjandeförbud i lotterilagen. [34]
Bostadsmarknaden och den ekonomiska utvecklingen. [48]
The Welfare State and Economic Performance. [53]
Får vi det bättre?
Om mått på livskvalitet. [56]
UCITS V. En uppdaterad fondlagstiftning. [62]
Tjänstepension – tryggandelagen och skattereglerna. [68]
Ökad trygghet för hotade och förföljda personer. [69]

Försvarsdepartementet

- Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands. En utökad beslutsbefogenhet för regeringen. [1]

Justitiedepartementet

- Med fokus på kärnuppgifterna. En angelägen anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet. [3]
En översyn av årsredovisningslagarna. [8]
En modern reglering av järnvägstransporter. [9]
Lösöreköp och registerpant. [18]
Informations- och cybersäkerhet i Sverige. Strategi och åtgärder för säker information i staten. [23]
En ny säkerhetsskyddslag. [25]
Datalagring och integritet. [31]
Översyn av lagen om skiljeförfarande. [37]
Myndighetsdatalag. [39]
Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden. [40]
Ny patentlag. [41]
Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet. [47]
Nya regler för revisorer och revision. [49]
Rapport från Bergwallkommissionen. [52]
Europeisk kvarstad på bankmedel. [54]
Tillsyn över polisen och Kriminalvården. [57]
Ett stärkt konsumentskydd vid telefonförsäljning. [61]
Straffrättsliga åtgärder mot terrorismresor. [63]
För att brott inte ska löna sig. [67]
Personuppgiftsbehandling på utlännings- och medborgarskapsområdet. [73]
Skydd för vuxna i internationella situationer – 2000 års Haagkonvention. [74]

Kulturdepartementet

Begravningsclearing. [26]

Miljö- och energidepartementet

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2015.

Kontroll, dokumentation och finansiering för ökad säkerhet. [11]

Vägar till ett effektivare miljöarbete. [43]

Näringsdepartementet

Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. [15]

Ökat värdeskapande ur immateriella tillgångar. [16]

Gör Sverige i framtiden – digital kompetens. [28]

Uppgiftslämnarservice för företagen. [33]

Service i glesbygd. [35]

Koll på anläggningen. [42]

Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning. [51]

EU och kommunernas bostadspolitik. [58]

En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning. [59]

Delrapport från Sverigeförhandlingen. Ett författningsförslag om värdeåterföring. [60]

En fondstruktur för innovation och tillväxt. [64]

Om Sverige i framtiden – en antologi om digitaliseringens möjligheter. [65]

En förvaltning som håller ihop. [66]

Socialdepartementet

Mer gemensamma tobaksregler. Ett genomförande av tobaksproduktdirektivet. [6]

Sedd, hörd och respekterad. Ett ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. [14]

För kvalitet – Med gemensamt ansvar. [17]

Trygg och effektiv utskrivning från slutenvård. [20]

Mer trygghet och bättre försäkring. Del 1 + 2. [21]

Nästa fas i e-hälsoarbetet. [32]

Systematiska jämförelser. För lärande i staten. [36]

Arbetslöhet och ekonomiskt bistånd. [44]

Skapa tilltro. Generell tillsyn, enskilda klagomål och det allmänna ombudet inom socialförsäkringen. [46]

Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. [55]

Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU. [71]

Utbildningsdepartementet

Rektorn och styrkedjan. [22]

En yrkesinriktning inom teknikprogrammet. [29]

SÖK – statsbidrag för ökad kvalitet. [45]

Högre utbildning under tjugo år. [70]

Utrikesdepartementet

Gränser i havet. [10]

Skärpt exportkontroll av krigsmateriel – DEL 1 + 2, bilagor. [72]